

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

නිස්සංවර්ධන වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද භික්ෂු

ප්‍රකාශනය

කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය

2022

ධර්මදානයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2022 පෙබරවාරි

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි

මුදලට විකිණීම සඳහා හෝ ලාභ ලැබීම පිණිස වන සියලු ආකාරයේ උපුටා ගැනීම්, නැවත පළ කිරීම් සපුරා තහනම්ය. මෙම දහම් පොත ධර්මදානයක් ලෙස නැවත පළ කිරීමට කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය වෙත විමසීම් යොමු කරන්න. ධර්මග්‍රන්ථ සහ ධර්මදේශනා සඳහා පිවිසෙන්න

www.seeingthroughthenet.net

ISBN 978-624-5061-15-0

විමසීම්

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.

දුරකථනය: 0777127454

knssb@seeingthroughthenet.net

මුද්‍රණය

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

ධර්මදානයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

කතු හිමියන්ගේ දහම් පොත් ලබාගත හැකි ස්ථාන:

1. කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන.
2. සුනිල් විජේසිංහ මහතා – 39/10, ශාන්ත ඊටා පාර, ගල්කිස්ස.
3. හේමමාලා ජයසිංහ මහත්මිය
29/8, පැරිරිවත්ත මාවත, මිරිහාන, නුගේගොඩ.
4. වන්දන විජේරත්න මහතා
23/79A, 1 වන පටුමග, ධර්මපාල පෙදෙස, තලවතුගොඩ.
5. එස්. ඒ. සුරියාවර්ධන මහතා
මොරටු ලීබඩු වෙළඳසැල, කඩ වීදිය, දේවාලේගම.
6. එස්. ඒ. ලයනල් මහතා
140/19, රුහුණසිරි උද්‍යානය, හක්මන පාර, මාතර.
7. සිරිමා විජේරත්න මහත්මිය – 15, ඇලපාත, රත්නපුර.
8. මහාවාසඪී කේ. එම්. විජේරත්න මහතා,
විශේෂඥ දන්ත වෛද්‍ය සේවය, 589 පේරාදෙණිය පාර, මහනුවර.
9. වෛද්‍ය පී. වීරසිංහ මහතා
බණ්ඩාර බුලංකුලම, ලංකාරාම පාර, අනුරාධපුර.
10. ආර්. ඒ. වන්දි රණසිංහ මහත්මිය
ස්ටුඩියෝ 'වායා', රෝහල හන්දිය, පොළොන්නරුව.
11. ඩී. සී. ඒ. නිශ්ශංක මහතා – 91A, වුඩ්වර්ඩ් පාර, ගාල්ල.
12. ඩබ්ලිව්. ඒ. සුමිත් ප්‍රියදර්ශන මහතා
සුමිත් මෝටර්ස් (ස.තො.ස ඉදිරිපිට), 163G, වතුපිටිවල, නිට්ටඹුව.
13. කුමාරසේන විජේසුන්දර මහතා
ඉහළ මුරුතැන්ගේ මහගෙදර, නක්කාවත්ත, කුලියාපිටිය.
14. Mr. Janitha Wijesinghe (janithasw@gmail.com)
47 Putter's Circuit, Blacktown, NSW 2148, Australia.
15. Mr. Siyuranga Koswatta (koswatta@gmail.com)
11 Gleneida Ridge Rd, Carmel, NY 10512, USA.
16. Mrs. Kisara Eratne (kisaraeratne@hotmail.co.uk)
84 Little Sutton Road, Four Oaks, Sutton Coldfield, B75 6PS, UK.

සබ්බ පාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියොදාපනං
ඵතං බුද්ධානසාසනං

- බුද්ධ චග්ග, ධම්ම පදාය

හැම පවිනි
කුසල් වෙනටම
සිත පිරිසිදු
සස්න මෙයමැයි හැම

වැළැකුම
ඵළැඹුම
කැරුම
බුදුන්ගෙම

පටුන

හැඳින්වීම	vi
ප්‍රකාශක නිවේදනය	ix
අමා ගඟ	x
166. 'දුනතිගඟහසස ලහුනෝ' (පහන් කණුව 20)	1
167. 'යථා දුණේඛන ගොපාලෝ' (පහන් කණුව 108)	23
168. 'පමාදං අප්පමාදෙන' (පහන් කණුව 120)	49
169. 'චනං පිහදුටි මා රංකං' (පහන් කණුව 135)	75
170. 'රමණියානි අරංකුකුනි' (පහන් කණුව 143)	101

හැඳින්වීම

දහම් දන හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුතර ධර්මාඡයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජයට අරමුණුවූයේ දෙව් මිනිසුන්ගේ විතත සන්තානයයි. අනාදිමත් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දූවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරින් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මවිජය පරමාර්ය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්විජය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මවිජයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදනය අන් හැම දනයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පූණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දනයෙන් සැලසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සනාතන සැනසුමකට මඟ හෙළිකරයි. මොහොතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආමිස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සනහන ගැඹුරු අඵ රසයකි. සසර වඩන ගේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණ්හා පිපාසය සන්හිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන් අප දියත් කළ ධර්මදන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහන් කණුව ධර්ම දේශනා' පොත් පෙළ එළිදකී. මිනිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සගපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකී පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්, ජන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ලකොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධර්මදේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට වැඩිදියක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැවසීගත් පොත් පත් සඟරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින වත්මන් පාඨක සමාජයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මඟට යම් 'තරු සලකුණක්' හෝ ලැබෙනොත් අප දුරු උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සළකමු.

'ආනුපුබ්බි කථා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කථාමාර්ගයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසූ බුදුපියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කථාවක්'

ධම්මදේශකයින්ට අනුදූන වදළහ. දන කථාව, සීල කථාව, සඟා කථාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකධම්මයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කථාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මෘදුදු, පුබුදුදු, පහන්වූ සිතට වතුරාසීසත්‍ය දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සලකන කළ, බුද්ධ දේශනාවෙහි ඉස්මතුව පෙනෙන ආදර්ශවත් අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශන, ආදියෙන් ධම්ම කරුණු සැදුණින සිරිම (සැදූසෙසති) සිත් කාවදින අන්දමින් ඒත්තු ගන්වාලීම (සමාදපෙති) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැංවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුත්තෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතන් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපනංසෙති).

ධම්මපදයෙන් තෝරාගත් ගාථා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදී ද හැකිතාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධම්ම අනුගමනය කිරීමට තැත් දරුවෙමු. බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්හත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෝකික පරමාථ තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යාශය විය. ‘පහන් කණුවෙන්’ විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මඟ හෙළි පෙහෙළි වේවා!

දෙස් විදෙස් වැසි සැදුහැවත් පරිත්‍යාගශීලී විශාල පිරිසකගේ නොමසුරු ආධාරයෙන් ‘අමා ගඟ’ දිනෙන් දින පුළුල් වෙමින් ගලායයි. එයින් ජනිත පුණ්‍ය ශක්තිය ඔවුන්හට පරම ශාන්ත නිවාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවා!

‘චිරං තිට්ඨතු ලොකසමීං - සමමාසමබුද්ධ සාසනං’

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ භික්ඛු

කටුකුරුන්දේ ඤාණනඤ සඳහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල
කරදන
(2560) 2016 ජුනි

සටහන

අතිපුජනීය කටුකුරුන්දේ ඥාණනඤ්ඤ මාහිමිපාණන් වහන්සේ තමන් සතු වූ සුවිශේෂ ධර්මඥානය, උග්‍ර ප්‍රතිපදාවෙන් සහ භාවනාවෙන් අත්විඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත් අවබෝධයෙන් යුත් යුගකාරක මහතෙර නමකි. එසේම විවිධ වූ ධර්මපර්යායන් විනිවිද දැනීමත් හා දකිමින් තමන් වහන්සේ ලත් එම අවබෝධය, අප කෙරෙහි වූ මහත් අනුකම්පාවෙන් හා කල‍යාණ මිත්‍රත්වයෙන් අපගේ ප්‍රතිපදාවට හා භාවනාවට යොමු කර 'නිවීම' සඳහාම තම දේශනය හා ලේඛනය උපයෝගී කරගත් මහායනිවරයෙකි.

අපගේ ගුරුදේවයන් වහන්සේගේ පිරිසිදු ධර්මදන වැඩපිළිවෙල දෙස් විදෙස් දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා තවදුරටත් මෙසේ ඵලදායීවීමට ලැබීම අප වෙත පැවරුණු මහත් භාග්‍යයක් ලෙස සලකමු. මෙම සත්කාමීයට සහාය වන පින්වත් සිරිමා විජේරත්න, ලිලියන් රත්නායක, වත්සලා කරුණාරත්න මහත්මීන්ට සහ කටුකුරුන්දේ ඥාණනඤ්ඤ සදහම් සෙනසුන් භාරයේ පින්වත් පිරිසටත්, අපගේ පොතපත ශෝභන ලෙස මුද්‍රණය කරදෙන කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස් සමාගමේ සී. ජයසෝම මහතා ඇතුළු සැමටත් අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ. ඒ සැමදෙනාටම මෙම ධර්මදනමය කුශලය පරම ශාන්ත උතුම් නිර්වාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතක්ම වේවායි පතමු.

මෙයට,
සසුන් ලැදි
අනුශාසක - මිල්ලතේ සුභුති හික්‍ෂු

කටුකුරුන්දේ ඥාණනඤ්ඤ සදහම් සෙනසුන
කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල
කරදන
(2565) 2022 ජනවාරි

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය ප්‍රකාශක නිවේදනය

'කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය' පූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත සියලුම ධර්මග්‍රන්ථ හා දේශිත ධර්මදේශනා පිරිසිදු ධර්මදනයක් වශයෙන්ම ධර්මපිපාසිත ලෝකයාහට ප්‍රදානය කිරීමේ උන්වහන්සේගේ අභිමතාර්ථය ඉටු කිරීමට ඇප කැප වී සිටියි. මේ අනුව ධර්මග්‍රන්ථ මුද්‍රණය සහ බෙදහැරීම පිළිබඳ කාර්යභාරයන්, ධර්මදේශනා සංයුක්ත තැටිගත කිරීම සහ,

www.seeingthroughthenet.net වෙබ් අඩවිය,

www.facebook.com/seeingthrough සමාජ ජාල අඩවිය

පවත්වාගෙන යාමත් කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරයේ වගකීම වනු ඇත.

දෙස් විදෙස් වැසි ධර්මිකාමී පාඨක ශ්‍රාවක විශාල පිරිසක් වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක වන මෙම පුළුල් ධර්මදන වැඩ පිළිවෙලට දයකවීමට කැමති පින්වතුන්හට පහත සඳහන් බැංකු ගිණුමට තම ආධාර මුදල් යොමුකිරීමට අවස්ථාව ඇත. මෙම ධර්මදන වැඩපිළිවෙලට ආධාර එවීම පිළිබඳ සියලු විමසීම්:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය

කිරිල්ලවල වත්ත, දම්මුල්ල, කරඳන.

දුරකථන අංක: 0777127454

ඊමේල් ලිපිනය: knssb@seeingthroughthenet.net

ආධාර මුදල් යොමු කිරීම:

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සදහම් සෙනසුන් භාරය (K.N.S.S.B)

ගිණුම් අංක: 007060000241

සම්පත් බැංකුව, SWIFT: BSAMLK LX

ශාඛා අංකය: 070

ශාඛාව: ආර්. ජී. සේනානායක මාවත, කොළඹ - 07.

අමා ගඟ

මහවැලි ගඟ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසෙකි. පිපාසයට පැත් බිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ කුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගඟ 'උතුරට' හැරවීමේ වැඩපිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා 'එද-වේල' සඳහා වත් වියපැහැදුම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරින් සදහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අර්ධ මිසිද්දු හැර, සැදහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මගට නැමී ගත්හ. ලොවී-ලොවුතුරු මල් පල නෙළා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නන් අයුරින් සොම්නස පළ කළහ.

'ධම්ග්‍රහ' මුද්‍රණ භාරය' නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දන වැඩපිළිවෙළ සඳහා අපගෙන් වැයවූයේ පිරිසිදු ධම්දන සංකල්පය පමණි. අමාගඟ 'උතුරට' හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදහැවත්හුමය. 'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළ එළිදැක්වීමෙන් නොනැවතී 'පහන් කණුව ධම්දේශනා' පොත් පෙළෙහි 'බර පැන' දැරීමටත්, දෙස්-විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත-පත ඒ අයුරින්ම එළිදැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. 'දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ' අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම 'නැවත මුද්‍රණ' පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගඟ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

'පොත් අලෙවිය' පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචි වලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කරගෙන 'දහම් පඬුර' තුළින් ධම්දන සංකල්පයෙහි අගය වටහාගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නැ-හිතවතුන් සමග බෙද-හද ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ළැදියනටද දී ධම්දනයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් 'ධම්ග්‍රහ මුද්‍රණභාරයට' උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ. ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා

දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගඟ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

‘සබ්බදනං ධම්මදනං ජිනාති’

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනඳු හිඤ්ඤ

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
‘පහන් කණුව’
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2000 ජූනි 05 (2544 පොසොන්)

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

34 – වෙළුම

ප්‍රථම මුද්‍රණය

පිටපත් 1000කින් යුත් මෙම ප්‍රථම මුද්‍රණය ධර්මදාන වශයෙන් පාඨකයින් අතට පත්කරන පින්වත් මහත්මියට එම ධර්මදානමය කුශලය පරම ශාන්ත උතුම් නිවාණාවබෝධය පිණිස උපනිශ්‍රය සම්පතකම් වේවා! යි පතමු.

– අනුශාසක
(2565) - 2022 පෙබරවාරි

පුණ්‍යානුමෝදනාව

අතිපුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් අරඹන ලද ‘අමිල දහම් දිය දහරින් යුත් අමාගඟ’ නොසිඳී පවත්වා ගැනීමට දැඩි අදිටනින් කැපවෙන දැයිකාවන් අතුරින් කෙනෙක් වීමට ලැබීම ඉමහත් භාග්‍යයක්කොට සලකමි.

එම සත් ක්‍රියාව නිසාම උතුම් නිවන් මග පිලිබඳව ‘අර්ථ මිසඳිටු හැර සැදහැයෙන් සරුව ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මගට නැමීගත්’ දෙස් විදෙස් පින්වතුන් සංඛ්‍යාව බොහෝය.

අතිපුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේටත් උන්වහන්සේගේ ගෞරවනීය ශිෂ්‍ය ස්වාමීන්වහන්සේලාටත් මෙම උතුම් ග්‍රන්ථ රත්නය උපහාරයක්ම වේවා! මෙම ධර්මදානමය වැඩපිළිවෙලේදීත් ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කිරීමේදීත් මාහට උපකාරීවූ පැවිදි උතුමන්ටත් ගිහි පින්වතුන්ටත් මාහටත් මේ උතුම් කුසලය සසර වසනාතාක් කළ්‍යාණමිත්‍ර ඇසුර ලැබීමටත්, ඉක්මන් භවයක සසර දුක නිමා කිරීමටත් හේතු වාසනා වේවා!

– කෘතවේදී දැයිකාවක්.

166 වන මද්දනය

166 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 20)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමා සම්බුද්ධස්ස’

දුන්නිගහස්ස ලහුනො යඤ්ඤාමනිපාතිනො
චිත්තස්ස දමථො සාධු චිත්තං දන්තං සුධාවචං’ති

– ධම්මපද, චිත්ත වග්ග.

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ ශාස්තෘවරයෙක් හැටියට ලෝකයාට උගන්වා වදළ පාඩම හිත හික්මවා ගැනීමයි. මේ මුළු මහත් ලෝකයම හිතෙන් ඇදගෙන යන බව, හැම දෙනෙක්ම හිතේ වසයට යටත් බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. කෙලෙස් බරින් බර වුණු ලෝකයා, කෙලෙසුන්ට නැඹුරු වෙච්ච ලෝකයා, මේ හිත නිසා අපාය දුක් සහිත අති භයානක සංසාර ප්‍රපාතයට, සංසාර සාගරයට ඇදගෙන යන බවත් බුදුපියාණන්වහන්සේගේ බුදු ඇසට පෙනීගියා. එම නිසා මේ දුකින් මිදීමේ එකම මඟ හැටියට, නොවරදින මඟ හැටියට බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළේ හිත හික්මවා ගැනීමේ ක්‍රමයයි. මෙන්න මේ හිත හික්මවා ගැනීම පිළිබඳ පාඩම ඇතුළත් ගාථා ධර්මයක් තමයි අද අපි මාතෘකාව හැටියට තැබුවේ. ධම්ම පදයේ චිත්ත වග්ගයේ එන ගාථාවක්. මේ ගාථාවට අදළ නිදන කථාව දැක්වෙන්නෙ මෙහෙමයි.

බුදුපියාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන කාලයේදී හැට නමක් පමණ සංඝයාවහන්සේලා පිරිසක් බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් භාවනා කර්මස්ථාන ලබාගත්තා අරහත්වය දක්වාම. මෙහෙම භාවනා කර්මස්ථාන ලබාගෙන වස් කාලයට කලින් විවේක ස්ථානයක් හොයාගෙන පිටත්ව යන ගමන් ගම් නියම් ගම් පසු කරමින්, ‘මාතිගාම’ නමින් හැඳින්වුණු ‘මාති’ නම්වූ ගමකට මේ සංඝයාවහන්සේලා පැමිණියා. එසේ පැමිණිලා, ඒ ගමේ පිණ්ඩපාතේ වඩින අතරේ ඒ ගමට ප්‍රධාන ‘මාතික’ නමැති ඒ ගම් දෙටුවාගේ මැණියන්වූ ‘මාතික මාතා’ නමින් හැඳින්වෙන බොහොම ශ්‍රද්ධාවන්ත උපාසිකාවක් මේ සංඝයාවහන්සේලාට ආරාධනා කරලා තමන්ගේ නිවසට වැඩමකරවගෙන දනමානාදියෙන් සත්කාර සම්මාන කරලා සංඝයාවහන්සේලාගෙන් විමසුවා ‘ස්වාමීන්වහන්සේලා කොහාටද

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

වඩින්නේ' කියලා. ඒ සංඝයාවහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා 'අපි මේ පහසු තැනක් සොයාගෙන වැඩමකරනවා' කියලා. ඒ වචන ඒ කාලෙ භාවිත වුණ විදියට, විසීමට සුදුසු තැනක්, වස් වසන තැනක් සොයමින් යන සංඝයාවහන්සේලා බව හැඟවීමකැයි මේ උපාසිකාව තේරුම් ගත්තා. එහෙම තේරුම් අරගෙන ආරාධනා කළා ස්වාමීන්වහන්සේලා මේ තුන් මාසය මේ ස්ථානයට වැඩමකරන්න. අපට තිසරණ පන්සිල් රැකීමට, පොහොය අටසිල් රැකීමට එහෙම අවස්ථාවක් සැලසෙනවා කියලා ආරාධනා කරලා හිටියා. සංඝයාවහන්සේලාත් ඒ ආරාධනාව පිළිගත්තා. මේ උපාසිකාව ඒ සංඝයාවහන්සේලාට වැඩසිටීමට සේනාසන සකස් කරලා දුන්නා.

සංඝයාවහන්සේලා මේ ස්ථානයේ මේ විදියට භාවනා කරමින් සිටින අතරේ වැඩි දිනක් යන්න කලින් රැස්වෙලා කටිකාවක් කරගන්නා 'අපි මේ කර්මස්ථාන අරගෙන ආවේ ජීවමාන බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන්. සාමාන්‍ය ලෝකයාට සතර අපාය හරියට තමන්ගේ ගෙදර වගේ. අපි තාම ඒ තත්ත්වයෙන් මිදිලා නැති නිසා මේ විදියට පිරිසක් හැටියට එකතුවෙලා සිටීම සුදුසු නෑ. අපි වෙන් වෙන්ව, හොඳට උත්සාහවත්ව, අප්‍රමාදී ව කර්මස්ථානය අනුව භාවනා කරන්නට ඕන, රහත් වෙන්ට ඕන' කියලා, ඒ විදියට කතිකා කරගන්නා. දෙනමක් එක තැනක හිටගන්නෙ නැතුව, එක තැන ඉඳගන්නෙ නැතුව, වෙන් වෙන්ව, කර්මස්ථාන වඩමින්, පිණිසචාතයේ වඩින අවස්ථාවේත්, ආචාර්ය සංඝ ස්ථවිරයන්වහන්සේට උපස්ථාන කරන අවස්ථාවේත් එක්වීම හැරෙන්න අනිත් හැම අවස්ථාවකම අපි භාවනා කරමු. යම්කිසි සංඝයාවහන්සේ කෙනෙකුට අපහසුවක් - ඒ කියන්නෙ රෝග පීඩාවක් - වුණොත් එබඳු හදිස්සි අවස්ථාවක විහරයේ තිබෙන ගෙඩිය නාද කරලා ඒ බව හඟවන්න කියලා ඒ විදියට කතිකා කරගන්නා. ඊට පස්සේ මේ සංඝයාවහන්සේලා බොහෝම උනන්දුවෙන් භාවනා කළා.

මේ අතරේ එක දවසක් අර මාතික මාතා උපාසිකාව හවස් වරුවේ ගිලන්පස ද්‍රව්‍ය එහෙම අරගෙන මෙහෙකරුවන් එක්ක ඇවිල්ලා බලනකොට සංඝයාවහන්සේලා කවුරුවත් පේන්න නෑ. ඒ අසළ සිටි අයගෙන් ඇහුවා 'මොකද මේ සංඝයාවහන්සේලා පේන්න නැත්තේ?' කියලා. එතකොට යම්කිසි කතිකාවක් ඇතිකරගෙන මේ සංඝයාවහන්සේලා වෙන්ව ඉන්න බව දන්න නිසා අර මනුස්සයා කිව්වා 'මේ විදියට වෙන්වෙලා ඒ ඒ තැන්වල ඉන්නවා ඇති' කියලා. 'එතකොට

ගෙන්නගන්නෙ කොහොමද?' කියලා ඇහුවහම 'මේ ගෙඩිය නාද කළොත් වඩිවී' යි කියලා කිව්වා. එතකොට ඔන්න ගෙඩිය නාද කළහම අර සංඝයාවහන්සේලා ඒ හිටිය හිටිය තැන් වලින් වෙන් වෙන්වම පැමිණියා. මේ උපාසිකාව කල්පනා කළා මේ විදියට මේ වෙන්ව සිටීම සමහරවිට තරහක්, යම්කිසි කළහයක්, අසමඟියක් නිසා වෙච්ච දෙයක් කියලා සංඝයාවහන්සේලාගෙන් ඇහුවා 'ස්වාමීන්වහන්සේලා අතර යම්කිසි කළහයක් ඇතිවුණාද?' කියලා.

එතකොට ඒ ස්වාමීන්වහන්සේලා කිව්වා 'කළහයක්නම් නැත. මොකද එහෙම අහන්නේ?' කියලා. 'මගේ නිවසට දනෙට වැඩමකරනකොට හැමදෙනෙක්ම එකට වැඩමකරන නමුත් මේ අවස්ථාවේ මොකද මේ දෙන්නෙක් එක මාර්ගයේ නැතුව වෙන්ව වැඩියේ?' කියලා. එතකොට සංඝයාවහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා 'අපි මේ මහණ දම් පුරනවා' කියලා. 'මොකක්ද මේ මහණදම් පිරීම?' කියලා ඇහුවා. එතකොට 'මහණදම් පිරීම කියලා කියන්නෙ මෙන්න මේකයි' කියලා විස්තරයක් කළා. 'අපි මේ දෙතිස් කුණප කොට්ඨාස පිළිබඳ පිලිකුල් භාවනාව කරනවා. මේ ශරීරයේ අනිත්‍යතාව සිහි කරනවා. ඒ විදියට භාවනාව කියලා දෙයක් අපි කරනවා' කියලා.

එතකොට ඒ ගැන කිසිවක් දන්නෙ නැති නිසා - මේ මාතාව අහනවා - 'අපටත් මේ භාවනාව කරන්න පුලුවන්ද? එහෙම නැත්නම් මේක සංඝයාවහන්සේලාට පමණක් තිබෙන දෙයක්ද?' කියලා. එතකොට සංඝයාවහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා 'මහණදම් පිරීම කියලා කිව්වට මේ ධර්මය ගිහි පැවිදි හේදයක් නැතුව හැමදෙනාටම පුරුදු කරන්න පුලුවන් දෙයක්', 'එහෙනම් මටත් කියලා දෙන්න මේ භාවනාව ගැන' කියලා කිව්වා. සංඝයාවහන්සේලා කියලා දුන්නා භාවනා කරන ආකාරය. මේ මානික මාතා උපාසිකාව තමන්ගේ නිවෙසට ගිහිල්ලා භාවනාව ආරම්භ කළා.

වැඩි කලක් යන්න කලියෙන්ම, ඒ සංඝයාවහන්සේලාටත් කලින්ම අනාගාමී ඵලය ලබාගෙන, ඒ එක්කම පඤ්ච අභිඥා කියන ඒ අභිඥා තත්ත්වත්, සිවුපිළිසිඹියා කියන ඥාන හතරත් ලබාගත්තා. එහෙම ලබාගෙන, ඒ අනාගාමී ඵල සමාපත්තියෙන් නැගිටලා තමන්ගේ දිවැසින් පරීක්ෂා කරලා බැලුවා ස්වාමීන්වහන්සේලා කවදද මේ තත්ත්වය ලබාගත්තේ කියලා. බලනකොට මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා හැම දෙනෙක්ම පෘථග්ජන තත්ත්වයේ සිටින්නේ, කිසිම කෙනෙක් ධ්‍යානයක්,

විපස්සනාවක් කිසිවකවත් හිමිකම ලබලා නෑ. රාග, ද්වේෂ, මෝහාදී කෙලෙස් වලින් යුක්තව සාමාන්‍ය අය වාගෙයි සිටින්නේ. ඒක දැක්කහම ඊළඟට තමන්ගේ දිවැස් යොමුකරලා බැලුවා මේ ස්වාමීන්වහන්සේලාට රහත් වෙන්න උපනිශ්‍රය සම්පත්තිය, වාසනාව තිබෙනවාද කියලා. බැලුවහම තිබෙනවා. නමුත් මොකක්ද මේකට හේතුවුණ කාරණය කියලා බලනකොට පෙනුණා මේ ස්වාමීන්වහන්සේලාට අනෙකුත් සප්පාය කාරණා, ආහාර සප්පාය ආදිය ලැබෙන්නෙ නැති නිසා කියලා. ඒවා සපයන්න ඕනෙ කියන කල්පනාවෙන් මේ මහෝපාසිකාව ඊළඟට තමන්ගේ නිවසේ ඒ ස්වාමීන්වහන්සේලාට සප්පායවූ - සප්පාය කියන්නේ භාවනාවට යෝග්‍යවූ - ආහාර ද්‍රව්‍ය සකස් කරගෙන, සංඝයාවහන්සේලා වඩම්මගෙන කැමති හැටියට පරිභෝග කරන්න කියලා පැවරුවා.

සංඝයාවහන්සේලාටත් තමන්ගේ ඒ රෝග පීඩා ආදියට ගැලපෙන ආකාරයේ යම් යම් අවශ්‍යතාවල් තිබුණානම් ඒ අනුව ආහාර පාන අරගෙන තමන්ගේ පීඩාවල් දුරුවීම නිසා හිත තැන්පත් වුණා. සංඝයාවහන්සේලාගේ ඒ තැන්පත් වුණු සිතින් සමාධිය උපදවාගෙන, ඊළඟට විදර්ශනා භාවනා වඩලා වස් තුන් මාසය ගතවෙන්න කලින් ඒ හැම දෙනාවහන්සේලාම රහත් වුණා. උතුම් රහත් ඵලයට පැමිණිලා ස්වාමීන්වහන්සේලා කල්පනා කළා අපට බොහොම උපකාර වුණේ මේ මානික මාතාව කියලා. ඊළඟට මේ සංඝයාවහන්සේලා බුදුපියාණන් වහන්සේට මේ කාරණය දැන්වීමට වැඩිම කළා. වැඩිමකරලා, බුදුපියාණන් වහන්සේ සාමාන්‍යයෙන් සංඝයාවහන්සේලාගෙන් විමසනවා ඒ වස් කාලය ගත වුණු ආකාරය. විමසනකොට මේ සංඝයාවහන්සේලා ප්‍රකාශ කළා 'අපට හොඳ පහසුවක් සැලසුණා අපේ මේ මානික මාතා උපාසිකාව සප්පාය ආහාර ආදිය සකස් කරලා දීමෙන්. ඒවා නිසා අපි ඒ බලාපොරොත්තු වුණ ආකාරයට අපට පුලුවන් වුණා මේ මාර්ග ඵල අවබෝධය කරන්න' කියලා.

ඒක අහන් හිටියා එක්තරා සංඝයාවහන්සේ නමක්. ඒ ස්වාමීන්වහන්සේ කල්පනා කළා 'මාත් යන්න ඕන එතනට' කියලා. සමහරවිට වැඩි පහසුකම් බලාපොරොත්තු වෙන විදියේ සංඝයාවහන්සේ කෙනෙක් වෙන්න ඇති. එහෙම හිතලා බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබාගෙන මේ මානික ගමටම සිටිත් වෙලා ගියා. එහෙම වැඩිමකරලා හරියට ඒ ස්ථානයට පැමිණෙන දවසෙම ඒ

සංඝයාවහන්සේ කල්පනා කරනවා 'මේ මානික මාතා මහෝපාසිකාව, අනුන්ගේ සිත් දකගැනීමේ හැකියාව තියෙන බව මම අහලා තිබෙනවා. ඒක නිසා දැන් මට මේ ගමන් වෙහෙස නිසා ටිකක් අපහසුයි මේ ආවාස ආදිය අමදින්න. ඒක නිසා කවුරුවත් එව්වොත් හොඳයි මේක අමදින්න' කියලා. එතකොට ඒ තැනැත්තිය - ඒ උපාසිකාව - ඒ හිත දකලා කෙනෙක් එව්වා ආවාස ගෙය සුද්ධ කරන්න. ඊළඟට කල්පනා කළා දැන් මට මේ හකුරු සහිත පානයක් එවනවානම් හොඳයි කියලා. ඒ අනුව ඒ හිතිවිල්ලක් දකලා අර මහෝපාසිකාව ඒ විදියේ පානයක් එව්වා.

ඊට පස්සෙන්දත් උදේ පාන්දර කල්පනා කළා 'මට හොඳට කැඳත්, එක්ක යන රසට හැදූ ආහාරයක් එව්වානම් හොඳයි' කියලා. ඒකත් එව්වා මහෝපාසිකාව. ඊළඟට කල්පනා කළා 'කැවිලි වර්ගයක් එවනවානම් හොඳයි' කියලා. ඒකත් එව්වා අර මහෝපාසිකාව. ඔන්න ඊළඟට කල්පනා කළා 'දවල්ට හොඳට දනය පිළියෙල කරගෙන තමන්ම දනය අරගෙන එනවානම්, මට මේ උපාසිකාව දකගන්න ඇත්නම් හොඳයි' කියලා. දැන් උපාසිකාව දිවැසින් දක්කා ඒ සිතිවිල්ලත්. පරසින් දක්නා - අනුන්ගේ සිතිවිලි දකිනා - නුවණ තියෙන නිසා ඒ උපාසිකාව ඒ බව දනගෙන, ඒ විදියට දහවල් දනය එහෙමත් සුදනම් කරගෙන පැමිණෙනවා. ඇවිල්ලා දනය පිළිගැන්වුවා. මේ ස්වාමීන්වහන්සේ දනය වළඳලා ඉවරවෙනකොට අසනවා මේ මහෝපාසිකාවගෙන් 'මානික මාතාව කියන්නෙ ඔබටද?' 'එහෙමයි ස්වාමීනි' ඊළඟට අහනවා 'ඔබට මේ අනුන්ගේ සිත් දකීමේ ශක්තිය තිබෙනවා කියලා මට අහන්න ලැබුණා. ඒක තිබෙනවාද?' කියලා. ඒ මහෝපාසිකාව කොයිතරම් නිහතමානීද කියතොත් අහනවා 'ඇයි ඒ විදියට අහන්නෙ?' කියලා. එතකොට 'මම සිතු හැම දෙයක්ම අනුව ක්‍රියා කළා. ඒක නිසයි අහන්නෙ' කිව්වා.

ඒකට පිළිතුරු දුන්නෙ මෙන්න මේ විදියටයි මහෝපාසිකාව 'පරසින් දන්නා හිඤ්ඤත්වහන්සේලා බොහෝ ඉන්නවා' කිව්වා. තමන් ඒක දන්නවා කියලා කිව්වෙ නෑ. එතකොට මේ සංඝයාවහන්සේ අහනවා 'මම මේ අනුන් ගැන නෙවෙයි අහන්නෙ ඔබ ගැන'. එතකොට ඒ අවස්ථාවේදී මහෝපාසිකාව කාරුණිකව නමුත් එක්තරා උපහාසාත්මක ප්‍රකාශයක් ප්‍රකාශ කළා. 'පර සිත් නොදන්නා අය තමයි ඔන්න ඔය විදියේ වැඩ කරන්නෙ' කියලා. එතකොට මේ සංඝයාවහන්සේ තුළ පුදුම සංවේගයක් ඇතිවුණා. තමන් තුළ තිබුණු

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අඩුපාඩු තේරුම් ගියා වගේම මෙහෙම කල්පනා කළා. දැන් පෘථග්ජන තත්වයේ ඉන්න කෙනෙකු තුළ ශෝභන සිතිවිලිත් සිතනවා, අශෝභන සිතිවිලිත් සිතනවා. මම කිසියම් අයුතු දෙයක් සිතුවොත් මේ මහෝපාසිකාව දැනගෙන, හොරු අල්ලන්නා වගේ, මා විපිලිසර භාවයට පත්වෙනවා. ඊළඟට කල්පනා කරනවා මම මෙතැනින් පිටත්වෙන්න ඕනේ කියලා. මෙහෙම හිතලා බුදුරජානන්වහන්සේ හමුවට පිටත්ව ගියා.

බුදුරජානන්වහන්සේ විමසුවා මොකද මහණ ඒ සිටි තැනින් ආවේ කියලා. ඒ කාරණය ප්‍රකාශ කරලා 'මට එතැන ඉන්න අමාරුයි. මෙන්න මේ විදියේ ශක්තියක් තියෙන තැනැත්තියක් ඒ මහෝපාසිකාව. මම කල්පනා කළා මම අර විදියේ දෙයක් සිතුවොත් ඒ මහෝපාසිකාව දැනගෙන මා විපිලිසර භාවයට පත්වෙනවා කියලා. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'නෑ මහණ, එතනටමයි යන්න ඕන. එතනම තමයි ඔබට සප්පාය' එතකොට යන්නම බැහැ කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා එහෙනම් මහණ, එක වැඩක් විතරක් කරන්න. තමන්ගෙ හිත රැකගන්න. හිත රැකගන්න එක අමාරුයි. ඒත් අමාරුවෙන් හරි හිත රැකගන්න. එතකොට ඒ තමන් යන බලාපොරොත්තුව සාර්ථක වෙයි' කියලා ඔන්න ඒ අවස්ථාවේ තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අපි අර මාතෘකා කළා ගාථාව ප්‍රකාශකොට වදලේ.

දුනතිශාහසංසු ලහුනො යඤ්ඤාමනිපාතිනො
චිත්තසංසු දමටො සාධු චිත්තං දන්තං සුඛාවහං

දුනතිශාහසංසු ලහුනො, දුනතිශාහසංසු කියන්නෙ යටපත් කරන්න අපහසු. ලහුනො කියන්නෙ ඉක්මනින්ම ඉපිද නැතිවෙන ස්වභාවයක් තියෙන. යඤ්ඤාමනිපාතිනො - කැමති කැමති අරමුණු වල ලගින්නාවූ මෙන්න මෙබඳුවූ සිත දමනය කිරීම යහපත්ය. දමනය කරන ලද සිත සැප ගෙන දේ - චිත්තං දන්තං සුඛාවහං. ඒකයි මේ කෙටි ගාථා ධර්මයෙන් දැක්වෙන අදහස. 'නිග්‍රහ කරන්න එහෙම නැත්නම් යටපත් කරන්න අමාරුවූ ඉක්මනින්ම ඉපිද නැතිවෙන ස්වභාවයක් ඇති, කැමති කැමති අරමුණු වල රැඳෙන සිත දමනය කරගැනීම යහපත්ය. එසේ දමනය කරන ලද සිත සැප ගෙන දේ' කියලා වදලා.

එතකොට මේ ගාථා ධර්මය ඉගෙන ගෙන අර සංඝයාවහන්සේ නැවතත් ඒ ස්ථානයටම වැඩිම කළා. වැඩිමකරල අර විදියට තමන්ගේ

භාවනා කටයුතු කරගෙන ගියා. ඒ එක්කම අර මහෝපාසිකාවන් තමන්ගේ දිවැසින්ම, තමන්ගේ ශක්තියෙන්ම ඒ අවශ්‍යතාවන් භෝයලා බලලා අර සංඝයාවහන්සේට උපස්ථාන කළා. එකේ ප්‍රතිඵලයක් හැටියට අර සංඝයාවහන්සේ අවසානයේදී උතුම් අරහත්ඵලය ලබාගත්තා. එතකොට මේ කථාව අපිට බොහොම ආදර්ශ ගෙන දෙන එකක්. විශේෂයෙන්ම මේ ගාථාව ගැන කල්පනා කරලා බලනකොට - දැන් මේ කාලෙ ගිහි පින්වතුන්, ගිහි උපාසක උපාසිකාවන් දෙපක්ෂයම භාවනාව ගැන කියනකොට හිත දුර්වල කරගන්නවා. අපට කරන්න බැරි දෙයක් මේක. සංඝයාවහන්සේලාට පමණක් අයිති දෙයක්. අපට බැහැ කියලා.

නමුත් මේ මානික මාතෘ වර්තය ඉතාමත්ම ආදර්ශ සම්පන්නයි. අපට පෙනෙනව තමන් සංඝයාවහන්සේලා හැට නමකට උපස්ථාන කරන අතරේ මේ මානික මාතාව අර තරම් චිත්ත ශක්තියකින්, අනාගාමී බව, අභිඥ ලබා ගත්තා. අන්න එතකොට හැම දෙනාම - මේ ගිහි පින්වතුන් විශේෂයෙන්ම, හිතන්නට ඕන තම තමන්ටත් පුළුවන් කියලා. ඒක නිසා ඒ මාතාව භාවනා කර්මස්ථාන කළානම් අපටත් පුළුවන් යමක් කරගන්න කියලා හැකි සංඥව උපදවා ගන්න ඕන. ඒ වගේම අනිත් අතට බලනකොට මේ මානික මාතෘ වර්තය ඉතාමත්ම ආදර්ශ සම්පන්නයි. සංඝයාවහන්සේලාට අර්ථයෙන් වගේම ධර්මයෙනුත් උපස්ථාන කළා වගේම හොඳ ආදර්ශයක් ලබාදුන්නා මාර්ග ඵල ප්‍රතිවේදයෙන්. ඒ අනුව ඒ සංඝයාවහන්සේලාට ගිහි පක්ෂයෙන් ලැබුණු ඒ ආදර්ශයත්, ඒ වගේම උපස්ථානයත් තම තමන්ගේ මාර්ග ඵල අවබෝධයට උපකාරයක් වුණා. ඒ වගේම අර විදියට අමුතු අමුතු දේවල් හිතන් හිටිය සංඝයාවහන්සේටත් හොඳ පාඩමක් දුන්නා ඉතාමත්ම නිහතමානීව, කාරුණිකව මානික මාතාව. ඒක ඉතාමත්ම ආදර්ශ සම්පන්න දෙයක්. මැණි කෙනෙක් පුතුට උපස්ථාන කරන්නා වගේ ඒ මානික මාතාව අර සංඝයාවහන්සේලා හික්මෙව්වා. පසුව පැමිණි සංඝයාවහන්සේත් හික්මවා ගත්තා. අන්න ඒ විදියට ඒ කථාවේ ආදර්ශ රාශියක් මතුකරගන්න පුළුවන්.

ඊලගට අපි ගාථාව දිහා බලමු. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ මේ කාරණය - මේ සිතේ ස්වභාවය ගැන හිතලා බලන්නට ඕන. ඒක හැම දෙනාටම අත්දකින්න පුළුවන් දෙයක්. බොහෝවිට කෙලෙස් සහිතව යම්කිසි කෙනෙක් හිතන්න ගත්තහම ඒ අනුවම තව තවත් සිහිවිලි ධාරාවන් ගලාගෙන එනවා. ඒ විදියේ ස්වභාවයක් තියෙනව.

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඊළඟට මේවා යටපත් කරන්න බොහොම අමාරුයි. දුන්නිගහසස කියන්නේ නිග්‍රහ කරන්න, යටපත් කරන්න අමාරු ස්වභාවයක් තියෙනවා මේ හිතේ. නමුත් එබඳු සිත පවා යටපත් කරගන්න ඕනේ. ප්‍රයත්නයක්, උත්සාහයක් දරන්න ඕනේ. සමයක් ප්‍රයත්නය කියන්නේ මේ පිංචතුන් දන්නවා නූපත් අකුසල් නූපදවීම සඳහා, උපත් අකුසල් දුරලීම සඳහා, නූපත් කුසල් නංවා ගැනීම සඳහා, උපත් කුසල් තහවුරු කරගැනීම සඳහා කියන සතර ආකාර ව්‍යායාමයක්, එහෙම නැත්නම් සමයක් වීර්යයක්, ප්‍රධානයක් ඇති කරගන්නවා මෙන් මේ විදියේ හිත දමනය කරගැනීමට. එතකොට මෙන් මේ වීර්යයෙන් හිතට නිග්‍රහ කළයුතු බව - ඒ කියන්නේ වෙන කෙනෙකුට නිග්‍රහ කිරීමනේ මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දන්නේ - එහෙම නෙවෙයි තමන්ගේ හිතටම. කෙලෙස් පැත්තට යන හිතට නිග්‍රහ කරන ආකාරය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ කෙලෙස් යටපත් කරන ආකාරය. ක්‍රම පහක් බුදුපියාණන් වහන්සේ මැදුම් සඟියේ විතක්ක සණ්ඨාන සූත්‍රයේ දක්වලා තියෙනවා. පුදුම අන්දමින් ප්‍රායෝගික ක්‍රම පහක්. ඒවා විස්තර කිරීමට යොදාගෙන තිබෙන උපමාවන්ම ප්‍රමාණවත් - ඒක හරි විදියට ග්‍රහණය කරගත්තොත්, හිතේ ධාරණය කරගත්තොත් - තමන්ගේ හිත දමනය කරගන්නට.

පලමුවෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා යම්කිසි කෙනෙකුට ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය කියන කෙලෙස් සම්බන්ධ වූ අකුසල් සිතක් පැන නගිනවනම්, පාපක අකුසල් විතක්ක පැන නගිනවානම්, ඒ තැනැත්තා පලමුවෙන්ම කළ යුත්තේ මොකක්ද? ඒ වෙනුවට යම්කිසි කුසල් අරමුණක් - අපි හිතමු ද්වේෂ සිතිවිල්ලක් ආව කියලා, ඒ වෙනුවට මෙහි සිතක් - උත්සාහයෙන් මතු කරගන්නවා. එහෙම මෙහි සිතක් මතුකරගෙන උත්සාහයෙන් බලාගෙන ඉන්නව අකුසල් සිතිවිලි ධරාව කැඩෙනව, එහි බලය අඩුවෙනව. බලය හීන වෙනවා. අන්න ඒ ක්‍රමය බුදුපියාණන් වහන්සේ පලවෙනි ක්‍රමය හැටියට දක්වනවා.

ඒ ක්‍රමය කෙටියෙන් තේරුම් ගැනීමට, උපමාවක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා. යම්කිසි දැක් වඩුවෙක්, එහෙම නැත්නම් වඩුවෙකුගේ අතවැසියෙක් ඇණයක් හිරවුණහම, යම්කිසි රළු ඇණයක් හිරවුණහම, ඒක ගලවන්නේ කොහොමද? සියුම් ඇණයකින් අර රළු ඇණයට ගහල ඒක පන්නව. අන්න ඒ වගේ යම්කිසි කෙනෙකුගේ

සිතට කෙලෙස් අරමුණක් වැටිලා, අර මොට වුණ ඇණයක් හිරවෙලා වගේ, ඒක හිරවෙලා තියෙනකොට, පන්නන්න බැරි තත්ත්වයක් තියෙනකොට ඔන්න ගන්නවා මෙහිත්‍රිය වගේ හොඳ කුසල් අරමුණක්. අරගෙන අරක පන්න ගන්නව. එතකොට මෙතන පළවෙනි ක්‍රමය දක්වලා තියෙන්නෙ අර වඩු උපමාවෙන්. වඩුවෙක් රළු ඇණයක්, සියුම් ඇණයකින් පන්නන්නා වගේ අකුසල් සිතුවිල්ල කුසල් සිතුවිල්ලකින් පන්නා හරින්න උත්සාහයක් ගන්නව. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා සමහරවිට ඒ ක්‍රමය හරි නොයන්න පුළුවන්. ඒ තරමටම ප්‍රබල අකුසලයක් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම සිත් තිබෙණ බව බුදුපියාණන් වහන්සේ පිළිගන්නවා. ඒ තරමට මේ සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් කෙලෙස් එක්ක ගැටසුණු සිත හික්මවා ගැනීම අපහසු බවයි එතන තේරුම් කරන්නෙ. දුනතිශාභසස කියන්නෙ දුකසේ. බොහොම අමාරුවෙන්, දුකසේ නිග්‍රහ කළයුතුයි. දුකසේ අමාරුවෙන් යටපත් කළයුතුයි කියන ස්වභාවයක් තියෙනවා හිතේ.

ඒක ප්‍රමාණවත් නැත්නම් දෙවෙනි ක්‍රමයක් කියනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ. මොකක්ද දෙවෙනි ක්‍රමය? තමන්ට එන අකුසල් සිතිවිලි වල ආදීනව පක්‍ෂය මෙනෙහි කරනවා. මෙන්න මේ විදියේ අකුසල් හිතිවිල්ලක් ගලාගෙන එනවා මගේ හිතට. මේවා ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහය හා සම්බන්ධ අකුසල් සිතුවිලි. මේවායේ භයානක විපාක තියෙනවා. මේවායේ හිත කිලිටි කරන ස්වභාවයක් තියනවා කියලා ඒවායේ ආදීනව පක්‍ෂය මෙනෙහි කරනවා. ඒ පිළිබඳව භයක්, ලැජ්ජාවක් ඇති කරගන්නවා. හිරි ඔතප් කියල කියන්නෙ - අකුසල් පිළිබඳව බයක් ලැජ්ජාවක් ඇති කරගන්නව. හිරි කියන්නෙ ලැජ්ජාව, ඔතප් කියන්නෙ බය. ඒවායේ ආදීනව පක්‍ෂය.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒකත් අපට හිතේ දරා ගන්න පුළුවන්, ඉතාමත්ම පහසු උපමාවකින් දක්වල තිබෙනව. මොකක්ද ඒ උපමාව? යම්සේ මහණෙහි ඉතාමත්ම අලංකාරව හැඩවැඩ වලින් සැරසී ඉන්න කැමති කෙනෙකුගේ කරෙහි යම්කිසි කෙනෙක් සර්ප කුණක් හෝ බලු කුණක් හෝ මිනිස් කුණක් හෝ එතුටොත්, ඒ අවස්ථාවෙ අර තැනැත්තා හෝ තැනැත්තිය ඒ පිළිබඳ ලොකු පිළිකුලක්, භයක් ඇතිකරගෙන ඒකෙන් ගැලවෙන්න උත්සාහ කරනවා. අන්න ඒ වගේ ඒ අකුසලය පිළිබඳව හිතේ පිළිකුලක් ඇති කරගන්න, භයක් ඇති කරගන්න කියලයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාලේ. ඒ දෙවන ක්‍රමයයි. ඒ අකුසලයේ ආදීනව

සිහිකරගන්නකොට අර විදියේ හැඟීමක් ඇති කරගන්නොත් - යම්කිසි බලකුණක් හෝ සර්ප කුණක් එල්ලගත ඉන්නවා කියන හැඟීම ඇති කරගන්නොත් අකුසලය ප්‍රභානායට පහසුයි. තමන්ගේ හිත තුළ පාපී අකුසලයන් පිළිබඳව ආදිනව පක්‍ෂය මෙනෙහි කරමින් හිතේ පිළිකුල ඇතිකරගැනීමෙන් අර ගලාගෙන එන අකුසල් ධාරාව තරමක් දුරට හරි හීන වෙන්න ඉඩ තිබෙන බවයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. සමහරවිට ඒකෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම නිදහස් වෙන්නත් පුළුවන්. බරපතලම එකක්නම් සමහර විට - ඒ තරමටම බරපතලනම් - ඒ අකුසල් සිතිවිල්ල සමහරවිට ඒත් ඔරොත්තු නොදෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ඔන්න තුන්වෙනි ක්‍රමයක් දක්වනවා. තමන්ට එන අකුසල් සිතිවිලි වලට ඒ අරමුණු වලට හිත යන්න මෙන්න මේවා නිසා. සිහියත්, මෙනෙහි කිරීමත් කියන කාරණා නිසා. යම්කිසි දෙයක් සිහි කරනවානම්, මෙනෙහි කරනවානම් එය නැවත නැවත මතුවෙනවා. ඒක ඵදිනෙදා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ දෙයක්. එතකොට දැන් මේ තමන් නොකැමති දෙයක්නේ මේ වෙන්නේ හිතට. ඒ සඳහා කරන්නයි කියලා කිව්වේ නොසිහි කිරීමත්, නොමෙනෙහි කිරීමත්. නොසිහි කිරීමයි, නොමෙනෙහි කිරීමයි. ඒක සාමාන්‍යයෙන් කිව්ව හැටියේ එක පාරට තේරෙන්නේ නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක නිසාදෝ බුදුපියාණන් වහන්සේ හොඳ උපමාවක් දෙනවා. මේ කාරණය පැහැදිලි වන විදියේ උපමාවක්.

ඒ කියන්නේ තමන්ගේ ඉදිරියට එනවා යම්කිසි අකමැති රූපයක්. එබඳු අවස්ථාවල කරන්නේ එක්කො ඇස් දෙක වහගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ඉවත බලාගන්නවා. අන්න ඒ ඇස් දෙක වහගැනීම, ඉවත බලාගැනීම වගේ තමයි අර කියාපු නොසිහි කිරීමත්, නොමෙනෙහි කිරීමත්. උත්සාහයෙන් බලනවා ඒ අරමුණෙන් සිත මැත් කරගන්න. හිත මැත් කරගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒක තුන්වෙනි කාරණය. ඒ අනුවත් සමහර කෙනෙකුට පුළුවන් වෙනවා තුන්වෙනි අවස්ථාවේදී අර අකුසල් සිතුවිලි බැහැර කරගන්න. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා සමහරවිට ඒ උත්සාහයත් හරි නොයන්න පුළුවන්. ඔන්න එතකොට දෙනවා හතරවෙනි ක්‍රමයත්.

හතරවෙනි ක්‍රමය මොකක්ද? ඒක කෙටියෙන් ධර්මානුකූලව දක්වලා තිබෙන්නේ තමන්ට එන ඒ විතර්කයේ, ඒ කියන්නේ ඒ හිතිවිලි වලම සැකැස්ම, සිතිවිලි සකස් වෙලා තිබෙන ආකාරය දිනා ටිකක්

විමසුම් ඇස යොමුකරනවා. මේ හිතිවිල්ල කොහොම එකක්ද? මේක කොහොමද ආවෙ? හැදිලා තිබෙන්නෙ කොහොමද? තමා ඉදිරියේ ඇති සටහනක් දිහා හොඳට බලන්න වගේ. මේ හැම එකක්ම එක්තරා උපක්‍රමයක්. ගලා එන හිතිවිලි ධාරාව කැඩීමට කරන උපක්‍රම. උපක්‍රමයකිනුයි මේක කරන්න වෙන්නෙ. එතකොට මේ හතරවෙනි ක්‍රමය තමන්ගෙ එන හිතිවිලි විග්‍රහ කිරීමයි. විමසලා බලනවා මේකෙ තත්ත්වය. බලලා ඒක ටික ටික මර්දනය කරන්නත් උත්සාහයක් යොදනවා. ඒකෙ සැකැස්ම දැක්කා. ඒක ගලාගෙන යන වේගය දැක්කා. ඊළඟට ඒ සැර බාල කරන්නත් උත්සාහයක් යොදනවා. ඒකට දෙන උපමාව ආශ්‍රයෙන් මේක වඩාත් හොඳට තේරුම්ගන්න පුළුවන් වේවි.

උපමාව මොකක්ද? දන් ඔන්න යම්කිසි පුරුෂයෙක් ඉක්මන් ඉක්මන් කරලා ගමනක් යනවා. සමහරවිට දන්නෙම නැතිව වෙන්න ඇති මේ ගමන ඉක්මන් වෙන්නෙ. එහෙම ඉක්මනින් යන අතරේ හිටි ගමන් මේ මනුස්සයා කල්පනා කරනවා 'මොකද මං මේ ඉක්මන් කරලා යන්නෙ? ඉක්මන් කරලා යන්න හේතුවකුත් නෑනෙ. මේ ඉක්මන් කරලා යනවාට වැඩිය නරකද මං ටිකක් හෙමින් ගියාම?' කියලා ඔන්න ඊළඟට ඒ සිතුවිල්ල අනුව හෙමින් ගමන් කරනවා. මේ හෙමින් ගමන් කරන අතරේ මේ තැනැත්තා කල්පනා කරනවා 'මොකද මම මේ හෙමින් ගමන් කරන්නෙ? මම හිට ගත්තහම නරකද?' කියලා හිටගන්නවා. ඊළඟට හිටගත්තු පුද්ගලයා කල්පනා කරනවා 'මොකටද මං මේ හිටගෙන ඉන්නෙ? ඉදගන්න බැරිද මට?' කියලා ඉදගන්නවා. ඉදගෙන ඉවරවෙලා ඊළඟට කල්පනා කරනවා 'මොකටද මං මේ ඉදගෙන ඉන්නෙ. නරකද භාන්සි චුණානම්' ඔන්න භාන්සි වෙනවා. ඒකයි උපමාව බුදුපියාණන් වහන්සේගේ. මහපුදුම උපමා දෙන්නෙ බුදුපියාණන් වහන්සේ.

මෙතන මේ දක්වන්නෙ මොකක්ද? 'යම්කිසි මනුෂ්‍යයෙක් රළු ඉරියවු - රළු ඉරියවු කියන්නෙ අර ඇවිදීම, සිටීම, හිඳගැනීම වගේ දේවල්. රළු ඉරියවු ක්‍රමක්‍රමයෙන් අතහැරලා සියුම් ඉරියවු වලට මාරු වෙන්නේ යම් සේද, අන්න ඒ විදියටම තමන්ගෙ සිතට එන විතර්කය දිහා බලලා, තමන්ගේ හිතිවිල්ලේ සැකැස්ම දිහා බලලා ඒක යන වේගය දිහා බලලා ක්‍රමක්‍රමයෙන් ඒ වේගය හීන කරන්න කියන එකයි බුදුපියාණන් වහන්සේගේ උපදෙස්. එතකොට මේ උපමාව ආශ්‍රයෙන් අපට හිතාගන්න පුළුවන් මේ තමන්ගෙ හිත දිහා විමසුම් ඇසින් බැලීම

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

තුළින්මත් අර ගලාගෙන එන සිතිවිලි ධාරාව මර්දනය කරගන්න පුළුවන්. ඒ විදියට ක්‍රමක්‍රමයෙන් මර්දනය කරලා කුසල් පක්‍ෂයට ගේනවා අකුසල් පැත්ත. ඒක හතරවෙනි ක්‍රමය. ඒ විදියට හතරවෙනි ක්‍රමයත් දක්වලා ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා ‘සමහරවිට හතරවෙනි ක්‍රමයත් වරදින්න ඉඩ තියෙනවා. ඒකත් හරියන්නේ නැතිවෙන්න පුළුවන්’

එතකොට දක්වනවා පස්වෙනි ක්‍රමය. මහබලගතු ක්‍රමයක් ඒ පස්වෙනි ක්‍රමය. ඒ කියන්නේ එතකොට කරන්න තියෙන්නේ තමන්ගේ අර අකුසල් සිතිවිල්ල මැඩපවත්වන්න, අන්න එතනදි තමයි නිග්‍රහ කියන වචනය හරියටම යොදලා තිබෙන්නේ. කුසල් සිතිවිල්ලක් මගින් අකුසල් සිතිවිල්ලට නිග්‍රහ කරන්න. ඒක මැඩ පවත්වන්න ඕන. කුසල් සිතිවිල්ලක් ඇසුරු කරගෙන ඒ කුසල් සිතුවිල්ල මගින් අර අකුසල් සිතිවිල්ලට ගහලා තලලා පෙලලා ඒක පොඩි පට්ටම් කරලා දනවා. අන්න ඒ විදියේ දෙයක්.

මේකට බුදුපියාණන් වහන්සේ යොදන උපමාව මහබලගතු උපමාවක්. ‘යම්සේ මහණෙනි, ශක්තිමත් පුරුෂයෙක්, බලවත් පුරුෂයෙක්, දුර්වල පුරුෂයෙකුගේ හිසෙන් හෝ කදින අරගෙන නිග්‍රහ කරන්නේද, එහෙම නැත්නම් හොඳටම තලන්නේද ඔහු සංවේගවත් කරන්නේද, සංතාපයට පත්කරන්නේද, තමන් කුසල් සිතුවිල්ල බලගතු පුරුෂයා හැටියට අරගෙන අකුසල් සිතුවිල්ල දුර්වලයා හැටියට අරගෙන, කුසල් සිතිවිල්ලෙන් තලලා පෙලලා මර්දනය කරලා අර අකුසල් සිතිවිල්ල පන්නලා දනවා. ඔන්න ඔය විදියට දුකසේ නිග්‍රහ කළයුතු ක්‍රම පහක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දැක්වුවා. මේ හිත ලේසියෙන් පාලනය කරන්න බැරි බව දන්න නිසා.

එතකොට මේ එක එකක්ම බොහොම ප්‍රායෝගික භාවයක් ඇති ඒවා. තම තමන්ටම අත්දකින්න පුළුවන්. තම තමන්ට ඒ වගේම අන්තද බලන්න පුළුවන් විදියේ ක්‍රම පහක් මේ ක්‍රම පහ. ඒ අපි කිව්ව උපමා පහ තමයි, ඉස්සෙල්ලම අර වඩුවෙක් හෝ වඩු අතවැස්සෙක් අර විදියට රළු ඇණයක් සියුම් ඇණයකින් ගහලා පන්නනවා වගේ. ඊළඟ එක - හැඩ වැඩ ඇතුළු ඉන්න කැමති යම්කිසි පුරුෂයෙක් හෝ ස්ත්‍රියක් තමන්ගේ බෙල්ලේ බලු කුණක්, සර්ප කුණක් ආදි කුණපයක් එල්ලන්න හදනකොට ඒවායින් පිළිකුලක් ඇතිකරගෙන, ලැජ්ජාවක් ඇතිකරගෙන එයින් මිදෙනවා වගේ ආදීනව මෙනෙහි කරනවා. එහෙමත් නැත්නම්

තමා ඉදිරියට එන ආලෝකයක් දකින්න අකැමති කෙනෙක් ඉවත බලන්නා වගේ ඇස් දෙක පියාගන්නවා වගේ, අර අකුසල් අරමුණ නොමෙනහි කිරීමට උත්සාහ කරනවා. එහෙමත් බැරිනම් ඒ සිතිවිල්ල නිග්‍රහ කරලා ඒ සිතිවිලි ධාරාව ක්‍රමක්‍රමයෙන් හීන කරන්න උත්සාහ කරනවා ගමන් කරන පුරුෂයා හිටගන්නා වගේ. හිටගත්තු පුරුෂයා ඉදගත්තා වගේ. ඉදගත්තු පුරුෂයා භාන්සිවුණා වගේ. ඊළඟට අවසාන උපමාව තමයි ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් දුර්වල පුරුෂයෙකුගේ බෙල්ලෙන් හරි බඳෙන් හරි අල්ලලා තලන්නා පෙලන්නා වගේ අර අකුසල් හිතුවිල්ල, කුසල් හිතුවිල්ලක් මගින් පන්නා හැරීම.

මන්න ඔය විදියට ක්‍රම පහක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා සිත සමාධිමත් කරගන්න උත්සාහ කරන හික්‍රමවකට උපකාර කරන ක්‍රම හැටියට. එහෙම දක්වලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'යම්කිසි කෙනෙක්, යම්කිසි හික්‍රමවක් මේ කියාපු ක්‍රම පහෙන් මේ එක එක ක්‍රමයක් අවස්ථානුකූලව යොදා ගනිමින් ඒ විදියට හිත හික්මවා ගත්තාද, අන්න එබඳු හික්‍රමව විතර්ක පිළිබඳව, ඒ කටයුතු තමන්ගේ අතට ගත්තු කෙනෙක් වගේ, ඒ කියන්නෙ තමන් අකැමති හිතිවිල්ල හිතන්නෙ නෑ, කැමති හිතුවිල්ල හිතන්න පුළුවන්. දැන් බොහෝවිට වන්නේ තමන් අකැමති වුණත් අකුසල් හිතිවිලි ගලා එන ස්වභාවයක් හිතේ තිබෙන්නෙ. අර විදියට හිත දමනය කරගත්තු පුද්ගලයාට තමන් අකැමතිනම් ඒ හිතුවිල්ල ඉතාම ඉක්මනින් ඉවත් කරන්න පුළුවන්. කැමති හිතුවිලි, කුසල් හිතුවිලි හිතන්න පුළුවන්.

මන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් ඇති කරගන්න පුළුවන් ආකාරයේ ක්‍රම පහක් තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙනත දැක්වුවේ. එතකොට මේක සමථ භාවනාවේදී බොහෝවිට උපකාර වෙනවා. විදර්ශනා භාවනාවේදී ඊටත් වඩා සියුම් අන්දමින් මේ සිතුවිලි පාලනය කරගැනීම පිළිබඳව බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් මාර්ග දක්වලා තිබෙනවා. විශේෂයෙන්ම එතනදී උපකාර කරගන්නේ මෙනෙහි කිරීම කියන ධර්මයයි. සාමාන්‍යයෙන් හිතට එන දේවල් පිළිබඳව තේරුම් ගන්න පුළුවන් ශක්තියක් හිත තුළ තියනවා. ඒක ප්‍රඥාව, නුවණ ඇසුරින් තේරුම් ගන්න පුළුවන්. අන්න ඒ විදියට විදර්ශනා භාවනාවේදී වුණත් ඒ තමන් කරන කර්මස්ථානය, අපි හිතමු ආනාපාන භාවනාවට ඉදගත්තු කෙනෙක්. ඒ කරන අතරේ තමන් දූකපු රූපයක් හෝ එහෙම නැත්නම්, ශබ්දයක්, ගඳක් එහෙම නැත්නම් රසක්, ස්පර්ශයක් ආදී මේ බාහිර

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඉන්ද්‍රියන් පහෙන් වගේම හිතෙන් එන හිතුවිල්ලක් ඇතුළුව හැම අරමුණක්ම එන තැනම - ලත් තැන ලොප් කිරීමට උපකාර කරගන්නේ මොකක්ද? මෙතෙහි කිරීම.

යම්කිසි රූපයක්නම් ඒ රූපය අනුව නිමිති ගැනීමක් කරන්නේ නැ. ඒවායේ ලස්සන, අවලස්සන ස්වභාවය, ඒවායේ හැඟීම් දැනීම් වශයෙන් ඒ ඔස්සේ දිගින් දිගට යන්නේ නැ සංඥ වශයෙන්. රූපයක් රූපයක් කියලා කෙටියෙන් මෙතෙහි කරනවා. සද්දයක්, සද්දයක් කියලා කෙටියෙන් මෙතෙහි කරනවා. ඔය විදියට ක්‍රමක්‍රමයෙන් හිතේ දූවන ස්වභාවය නතර කරගැනීමයි නිවන කියන්නේ. විනාසය දමනො සාධු - විනා. දනා. සුඛාවන. කියලා කියන්නේ, සිත දමනය කරගැනීම කියන්නේ දූවන සිත නතර කරගැනීම. රහතන්වහන්සේට කියන වචනයක් තමයි ධීති විනා කියන එක. ධීති - සිටියාවූ සිත. සිත නවත්වාගන්න පුළුවන් ශක්තිය. සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ග ඵල ලැබීම කියන්නේ ඒ දූවන සිත නතර කරගැනීමේ ශක්තිය ඒ ඒ මට්ටම් වලින් ලබාගැනීමයි. එතකොට ඒ සඳහා උපකාර වන දේ තමයි මෙතෙහි කිරීම.

සාමාන්‍යයෙන් අපි දන්නවා පංචස්කන්ධයක් කියලා දෙයක් තියෙනවා. අපි දන්නවා රූප ස්කන්ධය - රූප ගොඩක්. ඊළඟට වේදනා ගොඩක් ඒ ආශ්‍රිතව ඇතිවෙනවා. ඊළඟට සංඥවල් කියන හැඳිනීම් ගොඩක් ඇතිවෙනවා. ඒ විදීම් ගොඩ උපකාර කරගෙන අපි කැමති, අකැමති දේවල් පිළිබඳව හිතේ තියෙන ක්‍රියාකාරී ශක්තිය යොදවලා, කයේ තියෙන ක්‍රියාකාරී ශක්තිය යොදවලා, වචනයේ තිබෙන ක්‍රියාකාරී ශක්තිය යොදවලා යම් යම් කර්ම රැස්කරනවා. සංස්කාර රැස්කරගන්නවා. සංස්කාර ගොඩක්. ඊළඟට මේ සංස්කාර ගොඩ උපකාර කරගෙන, මේ සංස්කාර වලින් රැස්වන කර්ම බීජ අපේ මේ විකැසුණය කියන හිතේ තැන්පත් වෙනවා. ඔවා තමයි අපි එක්ක මෙව්වර කාලයක් මේ සංසාරයේ යන්නේ. එතකොට මෙන්න මේ රැස්වෙන ගොඩවල් පහ ක්‍රමක්‍රමයෙන් අස් කිරීම, මේ රැස්කිරීම වෙනුවට අස්කිරීමයි මේ ධර්ම මාර්ගයේ බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදළ මාර්ගය.

වැරදි විදියට මෙතෙහි කිරීම හෙවත් අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසා මොහොතක් මොහොතක් පාසාම දිගට දිගට මේ කර්ම රැස්වෙලා, මේ හිතේ එකතුවෙන කර්මවල විපාක වාර වශයෙන් තව තවත් අනන්ත

කාලයක් මේ සංසාරයේ ගමන් කරන්න අපට සිද්ධවෙලා තියෙනවා. අයෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නෙ මේ සිතුවිලි පැන නගින තැන් දිහා නෙවෙයි අපි බලන්නෙ, ඒ වෙනුවට ඇත බලන්නෙ. මුවෙක් මිරිඳුවක් පස්සෙ දුවන්නෙ මොකද? අර ඇත තියෙන දේ වතුරයි කියලා හිතාගෙන දුවනවා. මේ වතුරක් හැටියට ජේන්නෙ මගේ මේ මේ දේවල් නිසයි. මගේ ඇස් දෙකේ තියෙන දුර්වලකම, මේ පායන අවස්ථාවේ පොළොවෙන් නගින යම්කිසි වාෂ්ප වගේ දෙයක් නිසා එහෙම නැත්නම් රස්නෙ නිසා මේ විදියේ දෙයක් කියලා හැඟීමක් මුවාට නෑ. ඇත තියෙන දේ අනුව කල්පනා කරලා මෙනෙහි කිරීම යොදලා එතනට මම යන්න ඕන කියලා දුවනවා.

ඒ වෙනුවට බුදුපියාණන් වහන්සේ මතුකරන්නේ යෝනිසෝමනසිකාරය. මේවා පැන නගින තැනම, මේ විතර්ක, සිතිවිලි පැන නගින තැන දිහාම බලන්න ඕන. නුවණැස යොදලා, මෙනෙහි කිරීම යොදලා, යෝනිසෝමනසිකාර යොදලා ඒක දිහා බැලීමෙන් අර අවිද්‍යාව ඉවත් වෙන්න ඉවත් වෙන්න, ඊළඟට ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ ඉවත් වෙන්න ඉවත් වෙන්න ඔන්න දර්ශනය පැහැදිලි වෙනවා. ඒවා පැන නගින ආකාරය තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙනවා. ස්පර්ශය කියන ගැටීම් ආශ්‍රයෙන් මේ සිතිවිලි රාශියක්ම මොහොතක් පාසා උත්පාදනය වෙන්නෙ. ඒ සිතිවිලි අනුව ක්‍රියා කිරීම නිසා, කය, වචනය අනුව ක්‍රියා කිරීම නිසා අතිදීර්ඝ කාලයක් කර්ම රැස් කරමින් සංසාරයේ යනවා. ඒ විදියට අවබෝධයක් එනවා යම්කිසි අවස්ථාවක. එතකොට යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ කෙලෙස් උපදින, එහෙම නැත්නම් මේ සිතිවිලි උපදින තැන ගැන දැනගැනීම සඳහා ඒ පැත්තට යොමුවෙලා බැලීමයි.

මෙන්න මේ මනසිකාර ක්‍රමය තුළින් කෙනෙක් යම්කිසි අවස්ථාවක වටහා ගන්නවා මේ රූප ස්කන්ධය කියන්නෙ අපි මේ ලස්සන, අවලස්සන වශයෙන් ශක්තිමත්, දුර්වල වශයෙන් හිතන මේ ශරීර කුඩු හැම එකක්මත්, ඊළඟට අපි මේ උපභෝග පරිභෝග කරන වස්තු සම්භාරයත් බව. මේ හැම සකස්වෙලා තිබෙන්නෙ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන ධාතු - මහාභූත ධර්ම හතරෙන්. ඒ මහාභූතයො එක් කෙනෙක්වත් වෙන් කරලා හඳුනාගන්න බෑ. ඒ භූතයො හතර දෙනෙක් එකතුවෙලයි මේ රූපය කියන දේ මවලා පාන්නෙ. අන්න ඒ තත්ත්වය තේරුම්ගත්ත පුද්ගලයා ධාතු අනුව බලනවා. ඒකට කියන්න

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ධාතු මනසිකාරය කියලා. මේ ශරීරයත් බාහිර දේවලුත් සකස්වෙලා තියෙන්නෙ පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන - මේ පොළොව කියලා, වතුරයි කියලා, සුළඟ කියලා, හින්තයි කියලා හිතන මෙන් මේ ධාතු හතර ආශ්‍රිතව, මේවා මුල් කරගෙනයි මේ ශරීර කුඩුව හැදිලා තිබෙන්නෙ. මේ රූපය පිළිබඳව හරි අවබෝධයක් එනකොට, ඒ රූපය නිසා පැන නගින වේදනාවල් පිළිබඳව උපේක්ෂාවක් ඇති කරගන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇති වෙනවා.

ඒ විදියට උපේක්ෂාවක් ඇති කරගත්තු පුද්ගලයාගේ වේදනාවල් ඔස්සේ ඇතිවන හැදිනීම් පිළිබඳව අර සංස්කාර කියන කර්ම රැස්කිරීම්, විශේෂයෙන්ම මමය, මාගේය කියලා කර්ම රැස්කරන ශක්තියත් අඩුවෙලා යනවා. එය ඇතිවෙනකොට අර විඥනය කියන මායාත්මක, මේ හිත - මේ හිතේ පැවැත්ම හරියාකාරව තේරුම්ගත්තානම් මේක මායාවක් කියලා, මේක රැවටිල්ලක් කියලා, එබඳු පුද්ගලයා මේ හිත පිළිබඳව පවා, මගේ හිතයි කියලා අල්ලගන්නෙ නෑ. ඔන්න ඔය විදියටයි පංචස්කන්ධය පිළිබඳ කළකිරීම ඇතිවෙන්නේ. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන්නේ මේ පංචස්කන්ධයෙන් මිඳෙනවයි කියන්නෙ, මේ සංසාරයෙන් මිඳෙනවා කියන්නෙ මේක ගමන් කරලා කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා වෙන කිසිම ශාස්තාවරයෙක් ප්‍රකාශ නොකළ විදියේ මහාපුදුම ප්‍රකාශනයක්. 'මහණෙනි, මේ බඹයක් පමණ වූ සංඥාවන් හිතත් සහිත මේ ශරීරය තුළම මම ලෝකයත් දක්වාලමි. ලෝකයේ හටගැනීමත් දක්වාලමි. ලෝකයෙන් අනමිදීමත් දක්වාලමි. ලෝකයෙන් අනමිදීමේ මාර්ගයත් දක්වාලමි' කියලා.

ඒ කියන්නෙ මේ ලෝකය කියන්නෙ දුකමයි. එතකොට දුකත්, සංස්කාරයත්, නිරෝධයත් කියන මේ හැම එකක්ම තිබෙන්නේ මෙන් ම මේ බඹයක් පමණ ශරීරය තුළයි. ඉන්ද්‍රියයන් සහිත, සංඥාව සහිත, මනස සහිත මේ ශරීරය තුළයි. ඊළඟට මේ තණ්හාවත් අවිද්‍යාවත් කියන අකුසලධර්ම - මේ ක්ලේෂ ධර්ම හටගනිමින් ලෝකය පවතිනවා. ඊළඟට ඒවා නැතිකළ තැන ලෝහ, ද්වේෂ, මෝහ නැතිකළ තැන, එහෙම නැත්නම් අවිද්‍යාව නැති කළ තැන මේ කියන සංසිද්ධියි. සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධියි නිවන. හිත නවත්තගත්තා කියන්නෙ මොකක්ද අර සංස්කාර වේගය සම්පූර්ණයෙන්ම නතර කළා. සංස්කාර සංසිද්ධනා.

දැන් හිතාගන්න පුලුවන් මේ වැහි කාලයේ වතුර බිංදු බිංදු වැටිලා ඒක ඇළක් වෙලා, දෙළක් වෙලා ගලාගෙන යනවා සාගරය දක්වා. අන්න ඒ විදියේ දෙයක් තමයි මේ සිතිවිලි ධාරාවක්. මේ සිතිවිලි වල ඇතිවෙන මේ ශක්ති විශේෂය තුළින් අර නැඹුරුවට අනුව ගංගාව සාගරය කරා යන්නා වගේ, මේ සිතිවිලි අරගෙන යන්නෙ සංසාරයටයි. සංසාර දුක්ඛයට ඇදගෙන යන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. අවිද්‍යාව නිසා ඇතිවන සංස්කාර කියන මේ සිතිවිලි ශක්තිය. එතකොට මේ හැම එකක්ම සංසිද්ධිමට උපකාර වෙන්නෙ අවිද්‍යාවෙන් වෙන්වෙලා, ප්‍රඥාව තුළ නුවණැස මතුකරගැනීමෙන්. ඒක පාදගන්න මූලික දේ තමයි මෙතෙහි කිරීම කියන එක. ඒ හැම දේකම යථා තත්ත්වය පිළිබඳ නුවණැස යොමුකරලා බැලීම.

ඒ තුළින් ක්‍රමක්‍රමයෙන් සිතට ගලාගෙන එන සිතුවිලි ධාරාවේ වේගය, කෙලෙස් වේගය මර්දනය වෙලා යම්කිසි අවස්ථාවක හිත නතරවෙනවා. හිත නතරවෙන්නෙ, ඒ සිතට ගමන් කිරීමට උපකාර වෙන දේවල් නොලැබීම නිසා. ඒකම තමයි අර ගින්නක් නිව්‍යාම කියන්නෙ. නිවන කියලා කියන්නෙ ගින්නක් නිව්‍යාම වගේ තත්ත්වයක්. එහෙම නැත්නම් අර සංස්කාර වේගය සංසිද්ධිමක්. ඒ විදියේ ශාන්ත සුවයක්. අපි මේ පරම ශාන්ත නිර්වාණය කියලා කියන්නෙ මේ හිත තුළින්ම අත්දකින්න පුලුවන් විදියේ, එයම අත්හරින්න පුලුවන් විදියේ යම්කිසි ශාන්ත තත්ත්වයක්.

එතකොට අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරගන්නට ඕන. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදළ මේ දුන්නිගහභසු ලහුනො - යඤ්ඤා කාම නිපාතිනො කියන මේ කාරණා තම තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයේ අත්දකින්න පුලුවන් දේවල්. මේ සිතට නිග්‍රහ කරන්න අපහසු බව, එදිනෙදා තමන්ට ඉදිරිපත් වුණු කාරණා වශයෙන් හැම දෙනෙකුටම ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙයක්. එතකොට මේක අතහරින්න එපයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ. පළවෙනි ක්‍රම දක්වලා ඒක හරි නොගියොත් දෙවෙනි ක්‍රමය දක්වනවා. ඒක හරි නොගියොත් තුන්වෙනි, හතරවෙනි, පස්වෙනි වශයෙන් ඒ විදියට ක්‍රම රාශියක් දක්වනවා. අවසාන පස්වෙනි ක්‍රමය අර ශක්තිමත් මනුෂ්‍යයෙක්, දුර්වල මනුෂ්‍යයෙක්ව පෙලන්නා වගේ, ඒ තරමට උත්සාහයෙන් ඒ කෙලෙස් ධර්මවලට නිග්‍රහ කළයුතු බවයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අන්න ඒ විදියට, ඒ සමථ ක්‍රමයයි. ඊළඟට විදර්ශනා වශයෙන් ඥානය යොදලා, ප්‍රඥාව යොදලා මේවායේ යථා තත්ත්වය පිළිබඳ අවබෝධය ලබාගැනීම පරමාර්ථය කරගන්නොත් අර කෙලෙස් වේගයට යටවෙන්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට තමා ඉදිරිපිට තියෙන එක විග්‍රහ කරලා ඒ දිහා හොඳට බලනවා. තමන්ගේ නුවණැස දියුණු කරගන්නවා. සංස්කාර පිළිබඳ සම්මර්ශනය කියන්නේ ඒකයි. සංස්කාර පිළිබඳ යථා තත්ත්වය විදසුන් ඇසින් අවබෝධ කරගන්නවා.

අන්න ඒ විදියට ක්‍රමක්‍රමයෙන් මේ සිත දමනය කරගැනීම පිළිබඳ මාර්ගය බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා. ඒකට මූලික දේ තමයි අර කය, වචනය හික්මවා ගැනීම කියන ශීලය. යම්කිසි ශීලයක පිහිටීම තමන්ගේ සිත තැන්පත් කරගන්න උපකාරයක් වෙනවා. දැන් මේ අවස්ථාවේ ආජීව අෂ්ඨමක ශීලය සමාදන් වුණා ඒ වගේම පොහොය අටසිල් සමාදන් වුණා. මෙහි පරමාර්ථය මොකක්ද? මේ ශීලය තමයි භාවනාවට පදනම. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා යම්කිසි බරපතල වැඩකටයුතු රාශියක් කරන කෙනෙක් ඒක කරන්නේ ශක්තිමත් පොළොවක හිටගෙනයි. මඩේ හිටගෙන ඒක කරන්න බෑ. බරක් ඔසවන කෙනෙකුට - කොටයක්, ගලක් එහෙම ඔසවනකොට තමන් යම්කිසි ඒ වගේම ශක්තිමත් ගලක් එහෙම නැත්නම් පොළවක් උඩ ඉන්න ඕන. මඩේ ඉඳන් කළොත් තමන් ඒකත් එක්කම එරිලා යනවා. අන්න ඒක නිසා ශීලය පදනමක් හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ ඒකයි.

මේ බුද්ධශාසනයේ ශීලය ප්‍රතිෂ්ඨාව, පදනම හැටියට දක්වලා තිබෙණවා. ශීලය කියන්නේ කය, වචනය හික්මවා ගැනීම. ඒකටත් හිත පාවිච්චි කරන්න ඕන. එහෙම නැතුව ඉබේ හික්මෙන්නේ නෑ. එතකොට ඒ හිත පාවිච්චි කරලා අධිෂ්ඨාන ශක්තිය යොදලා අර විදියට කය, වචනය හික්මවා ගන්නවා. යම්කිසි මට්ටමකින් හික්මවා ගන්නම හිතේ ලොකු සතුටක් ඇතිවෙනවා. පසුතැවිලි ඉවත්වෙලා, මේ විදියට මං සිලවන්තයි නේද කියන එක මාන්තයක් ඇති කරගන්න දෙයක් නෙවෙයි, ඒ තුළින් හිතේ ලොකු විවේකයක් ඇතිවෙනවා. ඒ විවේකය තුළ ඊළඟට සිත තැන්පත් කරගන්න යම්කිසි උත්සාහයක් යොදනවා - සමාධිය. ඒ සමාධිය ලබාගන්න දරන උත්සාහයේදී තමයි අර විදියට අකුසල් විතර්ක කඩාගෙන එන්නේ, බලාපොරොත්තු නැති විදියට. අන්න එබඳු අවස්ථාවල් වල ගතයුතු ක්‍රමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අපි අර දක්වා වදළ උපමා වලදී පෙන්වුම් කරලා දීලා තිබෙන්නේ.

ඒ විදියට ක්‍රමක්‍රමයෙන්, අතහරින්නේ නැතිව මේ උත්සාහය තුළින් හිත එකඟ කරගන්න ඕන. සිත එකඟ කරගැනීමයි සමාධිය කියලා කියන්නේ. හිත එක අරමුණක පිහිටන්නේ නෑ. නිතරම විසිරෙනවා ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය තව නොයෙකුත් කෙලෙස් ආශ්‍රිතව. ඒක කුසල් අරමුණක් තුළ, පිළිකුල වැනි අරමුණක්, මෛත්‍රිය, බුද්ධානුස්සතිය, අසුභය, මරණසතිය ආදී යම්කිසි එක අරමුණක සිත රඳවාගැනීම තුළින් ඔන්න සිත සමාධිමත් වෙනවා.

එහෙම සමාධිමත් වුණාට පස්සේ ඔන්න සිතේ ශක්තිය තමන්ට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නට පුළුවන්. එදිනෙද ජීවිතයේ සිතේ ශක්තියෙන් කොයිතරම් අල්ප ප්‍රමාණයක්ද අපි වැඩට ගත්තේ කියලා හොඳ අවබෝධයක් තියෙනවා සමාධිමත් පුද්ගලයාට. සිතේ සම්පූර්ණ ශක්තිය එක පාරටම විඳගන්න පුළුවන් අන්න එබඳු අවස්ථාවකදී. අර පුද්ගලයා ඊළඟට කරන්නේ මේ ප්‍රඥාව, නුවණැස යොමුකරලා, මනසිකාරය යොමුකරලා මේ ඇති කරගත්තු සමාධිය, ඒකාග්‍රතාව, එකඟ බව තුළින් මේ ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය විමසනවා. රූප ස්කන්ධයේ යථා තත්ත්වය කියන්නේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මෙන් මේ ධාතු හතර නිසා ඇතිවෙලා තිබෙන දෙයක් බවයි. වේදනාව කියන්නේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවෙන දෙයක්. සංඥාව කියන්නේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවෙන දෙයක්. සංස්කාර කියන මේ ගලාගෙන එන සිතිවිලි - ඒකත් ස්පර්ශය නිසා ඇතිවෙන දෙයක්.

නාමරූප ධර්ම කියන්නේ වේදනා, සංඥා, චේතනා, ස්පර්ශ, මනසිකාර කියන ඒ ධර්ම සමූහය, ඊළඟට පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන ඒ ධාතු කොටස මෙන් මේ නාමරූප ධර්මයන් මුල් කරගෙනමයි මෙන් මේ විඤ්ඤාණය. විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය පවතිනවා. නාමරූප නිසා විඤ්ඤාණය පවතිනවා. ඔන්න ඔය විදියේ මායාත්මක ස්වභාවයක් මේ හිතේ තිබෙන්නේ කියලා ඒකත් තේරුම්ගන්නවා. ඔය විදියට ක්‍රමක්‍රමයෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂය ආශ්‍රයෙන්ම මේ පංචස්කන්ධයේ යථා තත්ත්වය තේරුම්ගැනීමේනුයි පංචස්කන්ධය අතහරින්න පුළුවන් වන්නේ. වෙන ක්‍රමයකින් නෙවෙයි. අන්න ඒක නිසා ඒ හැම එකකටම මාර්ගය තමයි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ මාර්ගය. අනිත් පැත්තෙන් තවත් විදියකට කියනවානම් මේ ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය.

පහන් කණුව ධම් දේශනා

ඒ අනුව තමන් කරගෙන යන භාවනා සාර්ථක කරගන්න මේ පින්වතුන් උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. එතකොට අද දින තමන් රැක්ක ශීලය, කරන ලද භාවනා, මේ අසන ලද දේශනාව මේ පින්වතුන්ට ඒ මාර්ග එල අවබෝධයෙන් ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී සංසාර දුක කෙළවර අමාමහ නිවන් සුව ලබාගැනීමට හේතු වාසනා වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වාම යම් සත්ත්ව කෙනෙක් මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය පින අනුමෝදන් වීමට බලාපොරොත්තු වෙනවානම් අනුමෝදන් වීම තුළින් තමන් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගනිත්වා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

‘එතතාවතා ව අමෙහභි...’

167 වන වේදිකාව

167 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධරී දේශනා අංක 108)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස’

යථා දණ්ඩන ගොපාලො
ගාවො පාලෙති ගොවරං
එවං ජරා ච මච්චු ච
ආයුං පාදෙනති පාණිනං’ති

– ධම්මපද, දණ්ඩ වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

පොසොන් පෝය දවස, අපට මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගෙන් ලැබුණු බුද්ධ ශාසන දයාදයට මහා පරිමාණයෙන් උපහාර දක්වන දවසයි. මිහින්තලා කඳු මුදුනෙන් පටන් ගෙන මේ මුළු දිවයින පුරා සිද්ධස්ථාන සුදෝ සුදු සිල් වස්ත්‍රයෙන් එළිය වන දවසක් අද. ප්‍රතිපත්තිය වෙනුවෙන් මේ කෙරෙන පෙළගැස්ම බොහොම වටිනා දෙයක්. මේ ප්‍රතිපත්තිය තුළ ඇති පරමාර්ථය තේරුම් ගැනීම ඊටත් වැඩිය වටිනා දෙයක්. අද අපි මේ මාතෘකා කරගත්තු ගාථාව දේශනා කරන්නට හේතුවුණු නිදන කථාව මෙන් මේ දෙවෙනි කාරණයේ වැදගත්කම අපට සිහිපත් කර දෙනවා.

එක් පුර පසලොස්වක පෝය දවසක තිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ පූර්වාරාමයේ වැඩ වසන අවස්ථාවක විශාඛා මහෝපාසිකාවගේ සිල් පිරිස පූර්වාරාමයට එකතුවුණා. විශාඛා මහෝපාසිකාව ඒ සිල් පිරිසේ මහළු උපාසිකාවන් ළඟට කිට්ටු වෙලා ඇහුවා ‘මේ අම්මලා මොකද මේ පොහොය අට සිල් රකින්නේ?’ කියලා. ‘අපි මේ සිල් රකින්නේ දිව්‍ය ලෝකෙ උපදින්නයි’ කියලා කිව්වා. දිව්‍ය ලෝකේ ඉපදීමේ බලාපොරොත්තුවෙන්. ඊළඟට මැදි විශේ උපාසක අම්මලගෙන් ඇහුවා ‘අපි පොහොය අටසිල් රකින්නෙ සපත්තී වාසයෙන් මිදීමටයි’. ‘සපත්තී වාසය’ කියන්නෙ පින්වතුනි, ඒ කාලෙ දඹදිව බහුභාර්යා සේවනය තිබුණා. ඉතින් යම් ස්වාමී පුරුෂයෙක් භාර්යාවන් කීප දෙනෙක් පාවා ගත්තහම අර කලින් හිටිය භාර්යාවට, ඔවුනොවුන් අතරේ ඊර්ෂ්‍යාව, ද්වේෂය ආදිය තුළින් බොහොම විපත්ති ඇතිවෙනවා. ඒක නිසා ඇතැම් අය ඒ විදියටම ප්‍රාර්ථනා කරගන්නා.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

‘අපට බහු භාර්යා සේවනය තුළින් ඇතිවන සපත්තී වාසය නමැති තවත් භාර්යාවන් සමඟ විසීම කියන අවස්ථාව නොලැබේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අපි මේ පොහොය අටසිල් සමාදන් වෙන්නේ’. ඊළඟට ඇහුවා තරුණ ස්ත්‍රීන්ගෙන්. ‘මොකක්ද මේකෙ පරමාර්ථය. මොකක්ද බලාපොරොත්තු වෙන්නේ?’. ‘ප්‍රථම ගර්භයෙන්ම පුත්‍රයෙකු ලබාගැනීම’. පළමුවෙනි වරටම පුතෙක් ලබාගන්න. ඊළඟට ඇහුවා - අතීතේ කුමාරිකාවන් කියලා කියන්නේ, කුමාරිකාවන්ම නෙවෙයි ගැණු ළමයි - ඒ ගැණු ළමයිනිගෙන් ඇහුවා ‘මොකද මේ සිල් රකින්නේ?’ කියලා. ‘අපි තරුණ කාලෙම අපට විවාහ වෙන්න ලැබේවා’ කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් කියලා කිව්වා.

ඉතින් ඔය කතන්දරත් අරගෙන විශාඛා මහෝපාසිකාව මේ කාණ්ඩෙන් එකතු කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා, ‘මෙන්න මේ වගේ උත්තර වගයක් අපිට ලැබුණා’ කියනවා. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ කියනවා ‘විශාඛාව, ඔහොම තමයි මේ ලෝකෙ මනුස්සයන්ගෙ හැටි. මේ සංසාර වට වළල්ලේ කරකැවෙනවා මිසක් මේකෙන් එළියට පනින්න කවුරුවත් කැමති නෑ’ කියලා. ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා ‘හරියට දණ්ඩක්, කෙටිටක් අතට ගත්තු ගොපල්ලෙක් ගවයින් දක්කන්නා වගේ ජරාවත්, මරණයත් කියන දෙක මේ සත්ත්වයින්ගේ ආයුෂය මරණය කරා දක්කනවා කියල ඒ අදහස දෙන මෙන්න මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථාව වදලා.

යථා දණ්ඩන ගොපාලො
ගාවො පාලෙති ගොවරං
එවං ජරා ච මච්චු ච
ආයුං පාදෙනති පාණිනං

‘යම් සේ ගොපල්ලෙක් කෙටිටකින් ගවයෙක් ගොදුරු බිමට දක්කන්නේද, එසේම ජරාවත් මරණයත් කියන දෙක සත්ත්වයින්ගේ ආයුෂය මාර මුඛය කරා දක්කගෙන යනවා’ කියලා. ඔන්න ඔකයි අදහස.

මේ කථාන්දරය තුළින් අපට ජේනවා ඒ විශාඛා මහෝපාසිකාවගේ සිල් පිරිසේ බාහිර පෙළගැස්ම බොහොම වටිනවා. පන්සියක්. නමුත් අභ්‍යන්තර පෙළගැස්ම ඒ තරම් හොඳ නැති බවයි ජේන්නේ. මොකද, මේ පොහොය අට සිල් රකින්නේ අර විදියේ මේ සංසාරට සම්බන්ධ ගිහි ජීවිතයේ, විවාහ ජීවිතයේ ආදී ඒ සාමාන්‍ය

ලෝකික පරමාර්ථ මුල් කරගෙනයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ පොහොය අටසිල් වලට දුන්න වටිනාකම සූත්‍ර රාශියකම සඳහන් වෙනවා. ඇතැම් අවස්ථාවල මේ විදියට සංඝයා වහන්සේලා අමතලා ප්‍රකාශ කරනවා 'මහණෙනි, අංග අටකින් යුක්ත මේ පොහොය අටසිල් රැකීම මහත් ඵලයි. මහානිශංසයි. මහා ජෝතිමත්, මහා පැතිරීම් ඇති ප්‍රතිපත්තියක්.

කොයි විදියට රැක්කහමද, කොයි පරමාර්ථයකින් රැක්කහමද මේ පොහොය අටසිල් මහත් ඵල, මහානිශංස වෙන්නේ කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේම ප්‍රශ්න නඟලා ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා 'යම් ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක් මෙන් මෙහෙම කල්පනා කරනවා. රහතන් වහන්සේලා දිවි හිමි කොට සතුන් මැරීමෙන් වැළකිලා, එයින් වෙන්ව දඬු මුගුරු ඉවත් කරලා දලා, සත්කුසුම සාතනය නමැති පාපකර්මය පිළිබඳව ලජ්ජාව ඇතිකරගෙන, සත්කුසුම කෙරෙහි දයාව ඇතිකරගෙන සියලු සත්කුසුම පිළිබඳ හිතානුකම්පිව වාසය කරනවා හැම කල්හිම. මම අද එක දවසක්, එක රැයක්, ඒ විදියටම සතුන් මැරීමෙන් වෙන්වීමේ ශික්ෂා පදය රහතන් වහන්සේලා රකින මට්ටමෙන්ම රැකීම තුළින්, රහතන් වහන්සේලා අනුගමනය කරනවා. අනුකරණය කරනවා. මෙපමණකින් ම. මේ උපෝසථය රැක්කා කියලා. ඒ විදියට එක එක ශික්ෂා පදයක් පිළිබඳවම රහතන් වහන්සේලාගේ මට්ටමින් එය රැකීම, පරමාර්ථය බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ දක්වනවා.

ඉතින් ඒ එක එකක් ගැන අමුතුවෙන් නොකිව්වත් විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුත්තක් තිබෙනවා. පොහොය අටසිල් සමාදන් වන පින්වතුන් දන්නවා, විශේෂයෙන්ම තුන්වෙනි ශික්ෂා පදය - සාමාන්‍ය ගිහි ජීවිතයට අදාළ - දෙයක් නොවෙයි. ඒක රහතන් වහන්සේලාගේ ප්‍රතිපත්තියට අදාළ වූ අඛණ්ඩවරියාවෙන් වැළකීම කියන එකයි. එතකොට ඛණ්ඩවරිය වාසය පිළිබඳවයි ඒ. ඒ වගේම විකාල භෝජනය පිළිබඳව. ගිහි ජීවිතයේ ඕන වෙලාවට බඩගිනි වුණාම කන්න පුළුවන් රැ දවල් හේදයක් නැතුව. නමුත් පොහොය අටසිල් වලදී විකාල භෝජන ශික්ෂා පදයක් රකිනවා. ඊළඟට නැටුම්, ගැයුම්, වැයුම්, විසුළු දකුම්, ශරීරය අලංකාර කිරීම් ආදී කාරණා ගිහි ජීවිතයට අයිති දේවල්. නමුත් මේ පොහොය දවසේ සිද්ධස්ථානයකට වෙලා ඒවායින් ඉවත් වෙලා දවසක් ගතකරනවා. ඒ වගේම උස් අසුන්, මහා අසුන් පිළිබඳ කතන්දරයක් ගෙදර දෙරවල්වල නෑ. ලෝකයේ තියෙන තරම් සුබෝපභෝගී භාණ්ඩයි

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ගෙදර දෙරවල්වල තියෙන්නේ. ඒවා අතහැරලා දැලා, සිද්ධස්ථානයකට ඇවිල්ලා, වාමි ඇඳුමෙන් සැරසිලා ඔය විදියට බිම වැතිරිලා ඉන්නවා. මොකක්ද මේකේ තේරුම?

මේ ලෝකේට හිංසාවක් වෙන නිසාද? සමාජයට මේකෙන් හිංසාවක් වෙන නිසාද? නෑ. මීට වඩා ලොකු පරමාර්ථයක් මේ පොහොය අටසිල් රැකීම තුළ තියෙනවා. මොකක්ද මේකේ අදහස? කුසල් පිළිබඳව කියනකොට කියනවා සංවට්ටගාමී කුසල්, විවට්ටගාමී කුසල් කියලා. සංවට්ටගාමී කියන්නේ සංසාරයේ කැරකෙන්න හේතු වෙන කුසල්. දන් පිං කිරීමේදී බොහෝ දෙනා ඔය දිව්‍ය ලෝක සම්පත්ති, භව භෝග සම්පත්ති එහෙම ප්‍රාර්ථනා කරනවා. විවට්ටගාමී කියන්නේ 'මේ සසරින් මිදීමට, ඒ බණ භාවනා තුළින් නිවන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කිරීමට මට ලැබේවා! සසරින් මිදීමට හේතු වේවා!' කියන එක, ඒ ප්‍රාර්ථනාව. එතකොට දැන පිළිබඳවත් විවට්ටගාමී වේතනාවෙන්, සසරින් මිදීමේ වේතනාවෙන්, නිස්සරණධ්‍යානයෙන් කළොත් තමයි ඒක මහත් ඵල, මහානිශංස වෙන්නේ. ශීලය පිළිබඳව පවා. ඒක දක්වනවා බොහෝ අවස්ථාවල. ඒ වගේම පරාමට්ඨ, අපරාමට්ඨ කියලා ශීලය වෙන් කරලා දක්වනවා. පරාමට්ඨ කියන්නේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වලින් අල්ලගත්තු ශීලය. ඒ පිළිබඳව සඳහන් වෙන්නේ මෙහෙමයි මේ ශීලය රැකීමෙන්, මේ ව්‍රතය රැකීමෙන් මට දෙවියෙක් වෙන්න ලැබේවා! ඒ විදියේ තත්ත්වයක් ලැබේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කිරීම. ඒ විදියේ තත්ත්ව ලැබෙන බව ඇත්ත. නමුත් ඒක පරමාර්ථය කරගත්තොත් අන්න ශීලයේ වටිනාකම නැතිවෙනවා.

බුදුපියාණන් වහන්සේ, කොටින්ම කියනොත් මේ ශීලය තුළින් මතුකරලා දුන්නේ ගිහි පිංවතාට නිවන් දෙරටුවට ළඟා වීමට අවස්ථාවක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ශීලයට දුන්නු වටිනාකම, ශීලයට දුන්නු ලංසුව ඕකයි. එතකොට මීට ඉහළට වටිනාකම් මනිනවා මිසක්, මීට පහළට ගැනීමට අපට අයිතියක් නෑ. ඒ කියන්නේ 'රහතන් වහන්සේලා දිවි හිමි කොට රකින මේ මේ එක් එක් ශික්‍ෂා පද මම මේ අද දවසේ, අද රාත්‍රියේ, දවල් කාලය තුළ විතරක් රකිනවා'. එහෙම පටන් ගන්න ඒ ශීලයේ රැකීම, ඒකේ ලංසුව පහතට දමන්නේ නැතුව, වටිනාකම අගය ඉහළ කරගත්තොත් යම් පිංවතෙක් මේ වගේ පුර පසළොස්වක පෝයක, පෝය සිල් සමාදන් වීමෙන් නවතින්නේ නැතිව අමාවකටත් සමාදන් වෙනවා. ඊළඟට අටවක, අව අටවකට සමාදන්

වෙනවා. තවත් ඇතැම් කෙනෙක් ඒ දවස් වලට අමතරව තවත් දවස් අල්ලලා දවස් අටක් සමාදන් වෙනවා. අතීතයේ සමහර බෞද්ධ පින්වතුන් සමහරවිට මාසෙට හතර දවසක්, එහෙම නැත්නම් අට දවසක් පවා ඒ සිද්ධස්ථාන වල ගත කලා අර කියාපු උසස් තත්ත්ව වල. මොකක්ද මේකෙ අදහස? නෙකම්ම සංකල්පයයි.

එතකොට මේ උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලය තුළ තියෙන්නෙ නෙකම්ම සංකල්පයයි. ගිහියාටත් පැවිද්දටත් දෙන්නාටම පොදු දෙයක් තමයි මේ බෞද්ධයාගේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. ගිහි හෝ වේවා, පැවිදි හෝ වේවා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තමයි බෞද්ධයාගේ ප්‍රතිපදාව. මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ නෙකම්ම සංකල්පයත් අර සංකල්ප වලට අයිති එකක්. ඇත්ත වශයෙන්ම ප්‍රධාන සංකල්පය. නමුත් එදිනෙදා ගිහි ජීවිතයේදී ඒ නෙකම්ම සංකල්පය පුරුදු කරන්න අවස්ථාවක් නෑ. ඒක නිසා පුරහඳ දවස් වල, අමාවක දවස් වල - අර විදියේ විශේෂ දවස් වෙන් කරගෙන - සිද්ධස්ථාන වලට එකතු වෙලා මේ විදියේ වාමි ජීවිතයක් තුළින් අර ශික්ෂා පද රැකීමට උත්සාහවත් වෙනවා. ඒ උත්සාහවත් වීමයි එතන වටිනාකම. ඒකයි වටිනාකම.

ගිහි ජීවිතයේ දුක් කම්කටොළ වලින් කළකිරිලා ඉන්න පිංවතුන්ට, පැවිද්ද බලාපොරොත්තු වෙන පිංවතුන්ට නෙකම්මය පෙරහුරුවක්. උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලය සමාදන්ව නෙකම්ම සංකල්පය දියුණු කරගෙන, ගිහි ගෙය අතහැරීම පිළිබඳ ඒ නෙකම්ම පරමාර්ථය ඉෂ්ට කරගැනීමට මූලික අවස්ථාවක්. ඒ වෙනුවට අර විදියේ දිවා සම්පත් බලාපොරොත්තු වීම, එදිනෙදා ගිහි ජීවිතයේ ඔය කියාපු විවාහ ජීවිතයේ ප්‍රශ්න ආදිය විසඳීම ඉලක්ක කරගැනීම අර ලංසුව පහත හෙලීමක් වෙනවා. අවතක්සේරුවක් වෙනවා. පොහොය දවසේ - සමහරවිට සිය ගණනින්, දහස් ගණනින්, ලක්ෂ ගණනින් මේ පිංවතුන් - උපාසක උපාසිකාවන් සිල් සමාදන් වෙලා ඉන්න දර්ශනය ඇත්ත වශයෙන්ම බෞද්ධ අපට බොහෝම හිත ප්‍රබෝධවත් වෙන්නක්. ඒ බාහිර පෙළගැස්ම, අපට බොහෝම වටිනා සංදර්ශනයක්. හිතලා සතුටු වෙන්න පුළුවන්. ඒ වුණාට මොකද ඒ බාහිර පෙළගැස්මෙ තරමට ආධ්‍යාත්මික පෙළගැස්මක් ආවෙ නැත්නම් ඒක මහත් ඵල, මහානිශංසයි කියලා කියන්න බෑ. ඒක එව්වර වටිනාකමක් නෑ, ශක්තියක් නෑ. අන්න ඒක නිසයි අපි කිව්වෙ මේ හොඳ දේ හැටියට පෙනෙන දේ වුණත් මේකෙ පරමාර්ථය අමතක කරන්න නරකයි. පරමාර්ථය, බුදුපියාණන් වහන්සේ

මේකට දුන්න වටිනාකම අපි නිතර සිහිපත් කරගන්නට ඕන. නමුත් අර විශාඛා මහෝපාසිකාව ඇසූ ප්‍රශ්න වලට දුන්න පිළිතුරු වලින් ජේනවා ඒ උපාසිකාවන් මේකෙ වටිනාකම අඩුවෙනුයි කිව්වෙ. ඉතින් වාසනාවකට වගේ අනේපිඬු සිටුතුමා ගිහියන්ගෙන්, උපාසක මහත්තුරුන්ගෙන් අහපු බවක් ජේනන නෑ. මේ කාලෙ වුණත් අපි හිතමු විශාඛා කෙනෙක් ඉස්සරහට ඇවිල්ලා ඔය උපාසිකාවන්ගෙන් ඇහුවොත් එකිනෙක වයස් ප්‍රමාණ වලින් මොකටද මේ සිල් රකින්නෙ කියලා කොයි කොයි විදියේ උත්තරද ලැබෙනවා ඇත්තේ? ඒ වගේම අනේපිඬු සිටාණ කෙනෙක් ඇවිල්ලා ඇහුවොත් මේ උපාසක මහත්තුරුන්ගෙන් එක එක වයස් සීමාවල, 'මොකටද මේ සිල් රකින්න පෙළ ගැහෙන්නෙ මේ සිය දහස් ගණනින්' කියලා, කොයි කොයි විදියේ උත්තරද ලැබෙනවා ඇත්තේ? මේක අපි කියන්න යන්නෙ නෑ. මේ පිංවතුන්ම හිතා ඒවාට පිළිතුරු සපයා ගන්න ඕන. නමුත් අපිට මතක් කරලා දෙන්න වෙන්නෙ අන්න අර බුද්ධ වචනයට අනුව ගිහි පිංවතාට මේක විශේෂ අවස්ථාවක් ඇත්ත වශයෙන්ම ගිහි ජීවිතය ගැන හිතලා බලනකොට. කොයිතරම් දුක් කම්කටොළු සහිත එකක්ද?

මේ කුඩුවට අනුවුණ මීයා දෙරටුව සොයාගෙන මේ කුඩුව වටේම බොහොම වේගයෙන් දුවනවා. කොච්චර දිවුවත් දෙරටුව නම් හම්බවෙන්නෙ නෑ. නමුත් ඒ වේගය අඩු කරපු අවස්ථාවේ සමහරවිට දෙරටුව ජේනන පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ මේ කුඩුවට අනුවුණ මීයන් වගේ තමයි ඇත්ත වශයෙන් ගිහි ජීවිතයේ කොයි තරම් අවිචේකී අන්දමටද ගතවෙන්නෙ. ඒ තුළ ඊළඟට යම්කිසි විරාමයක් ඇතිකරගැනීමයි මේ පෝය අටසිල් රැකීමේ බලාපොරොත්තුව. ඒ ලැබෙන විරාමය තුළින් ගිහි පිංවතාට අර රහතන් වහන්සේලාගේ මට්ටමින් ශීලයක් අධිෂ්ඨාන කරගෙන, ඒ ශීලය ආවර්ජනා කිරීම තුළින් සතුට උපදවාගෙන සන්සුන්ව යම්කිසි භාවනාවකට හිත යොමු කරලා, ඊළඟට සතර සතිපට්ඨානයට හිත යොදනවා නම් ඔන්න මේ කුඩුවෙ දෙරටුව සොයාගන්න පුළුවන්. ඇත්ත වශයෙන් මේ කුඩුවෙ දෙරටුව තමයි සතර සතිපට්ඨානය. මේ සංසාර වට වළල්ලෙන් මිදීමේ දෙරටුව සතර සතිපට්ඨානයයි. මේ සසරට වැටුණු කෙනාට කොච්චර පෙළ ගැස්ම තිබුණත් තම තමන්ම මේ දෙර සොයාගන්න වෙනවා. තම තමන්ටම මේ දෙර සොයාගන්න වෙනවා. පෙළ ගැස්මේ ශක්තිමත්කම තුළින් දෙරටුව ඉබේ විවෘත වෙන්නෙ නෑ. ඒක තම තමන්ම ශීලය උපකාර කරගෙන සතිපට්ඨාන

මාර්ගයේ යමින්, නිවන් දෙරටුව - සසරෙන් එතෙර වීමේ දෙරටුව විවෘත කරගන්න ඕන. ඔන්න ඔය විදියේ කාරණයක්, ගැඹුරක් මේක තුළ තියෙනවා. අපි ඒකයි මේ මතක් කරලා දුන්නෙ විශේෂයෙන්ම, නමුත් හැමදේකම බාහිර අංශ, පිටපොත්ත ඉතුරු වුණත් අභ්‍යන්තර පරමාර්ථය ඉක්මනින්ම ලෝකයාට අමතක වෙන යුගයක්. උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලය රැකීමේ මූලික අර්ථය අන්න අර කියාපු ගිහි තත්ත්වයේ ඉඳලා, ගිහි ජීවිතයේ ඉඳලා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පැවිද්දට සංක්‍රමණය වීම, එහෙම නැත්නම් පරිවර්තනය වීම පිළිබඳ එක් අතුරු අවස්ථාවක් හැටියටත් සලකන්නයි තියෙන්නෙ.

මේ පිංචතුන් දෑකලා ඇති, ඔය ගහක කොළයක යටි පැත්තෙ එල්ලිලා ඉන්න දළඹුවෙක් කොළය කකා ඉඳලා, ඊළඟට යම්කිසි දවසක හොඳ ලස්සන පියාපත් ඇති සමනළයෙක් වෙලා මල නොතලා පැණි ගනිමින්, මලින් මලට පියාඹලා යනවා. මේ අඹුදරුවන් පිළිබඳ, දළ ගොරෝසු බැම්මෙන් මිදිලා, ඒ දළ බැම් පුපුරුවාගෙන යම් අවස්ථාවක පාත්‍ර සිවුරක් අරගෙන අර ලස්සන පියාපත් ඇති සමනළයෙක් වගේ ශ්‍රමණයෙක් වෙන ඒ උතුම් පරමාර්ථය ඉෂ්ට කරගන්න පුළුවන් වුණොත් ඔන්න ඔහොම පරිවර්තනයක් තමයි හිතාගන්න තියෙන්නෙ. ඒ සඳහා අර කියාපු ඉහළම වටිනාකම හිතට නගාගෙන පොහොය අටසිල් රකින්න අවශ්‍යයි. මේ ලැබුණු වටිනා අවස්ථාව ගෙදර දෙරවල් වලින් ඉවත් වෙලා ඇවිල්ලා මේ සිද්ධස්ථානයක ගත කරන පැය කිහිපය තුළ අර රහතත් වහන්සේලාගේ වර්යාව සිහියට නගාගෙන අපට පුළුවන් මට්ටමින් අපි අද දවසේ ඒකට කිට්ටු වෙනවා කියන හිත තියාගත්තොත් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අර විදියට එක පොහොයක්, පොහොය දෙකක්, තුනක්, හතරක් රකිමින් ගිහිල්ලා අන්තිමට යම් අවස්ථාවක තේරෙනවා දැන් මේ කඩාගන්න බැරිය කියලා හිතපු අර දළ ගොරෝසු බැම්, අඹු දරුවන් පිළිබඳ දළ ගොරෝසු බැම්, කඩාගන්න බොහොම පහසුයි කියලා. ඔන්න ඔකයි එතකොට වටිනාකම මේ උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලය පිළිබඳව.

ඇත්ත වශයෙන් මේ උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලයේ එක එකක් ගැන හිතලා බලනකොට මහ පුදුමයි. ගිහි ජීවිතයේ එදිනෙද රකින ශීලයේ මට්ටම නෙවෙයි. ඊට වඩා උතුම් අර්ථයක් උත්කෘෂ්ට මට්ටමක් මෙතන තියෙන්නෙ. ඒ උත්කෘෂ්ට ලංසුව ඉදිරිපත් කරගෙනයි අපි එතකොට මේ වටිනාකම තක්සේරු කරන්න ඕන.

ඒ වගේම මේ සංසාරයේ ස්වභාවයම මේ වට වළල්ලෙන් පැනීමට ඇති අමාරුකමයි. වට වළල්ලේ යාම ඉබේම වගේ කෙරෙන දෙයක්. ඔය මෙරිගෝ රවුම කියලා එකක් තියෙනවනෙ - විනෝද මාර්ගයක්. සමහරවිට මව්පියෝ ඔය විනෝද කවයකට දරුවෙක් අරගෙන ගිහිල්ලා ලී අශ්වයෙක් පිට දරුවා තියනවා. ඉතින් අර පංච කූර්ය නාදය වගේ බැන්ඩ් වාදන මධ්‍යයේ මේක කරකැවෙනවා. අර දරුවා හිතනවා මේ අශ්වයා පිටයි මේ ගමන කියලා. ඔන්න රවුම් තුනක් විතර ගිහිල්ලා නවතිනවා. ඒත් බහින්න කැමති නෑ. තව රවුමක්, තව රවුමක්. ඔන්න ඔය වගේ තමයි මේ සංසාර සත්ත්වයන්ගේ ජීවිතය. අර පංච කාම සම්පත්තිය මැද, ඒ කූර්ය නාදය මැද මෙරිගෝ රවුම යනවා. ඉතින් මොකක්ද මේ රවුම? ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ. ඕකයි රවුම. ඔය රවුම කරකැවෙනවා. පිට පනින්න කැමති නෑ කවුරුවත්. තවත් රවුමක්, තවත් රවුමක්. ඔන්න ඔය සංකල්පයයි ලෝකයා තුළ ඇත්තේ. නමුත් නුවණැත්තෙක් කල්පනා කරනවානම් මේ භයානක සංසාරයෙන් අත්මිදෙන්න ඕනස කියලා, මේ කියන උපෝසථ දවසේ ලැබෙන විරාමය ඒකට උපකාර කරගන්න පුළුවන්, අර නෙකම්ම සංකල්පයට අදාළ සංකල්පනාවන් සිත තුළ මතුකරගෙන. අමුතුවට ලෝකයට ප්‍රදර්ශනය කරන්න දෙයක් නෙවෙයි. තම තමන්ම, තම තමන්ගේ ජීවිතයේ, ශරීරයේ තත්ත්වය යථා පරිදි අවබෝධ කරගැනීමෙන් තමයි ඒ භාවනා මාර්ගයෙන් විමුක්තිය ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

ඉතින් මේ සංසාරය ගැන කථා කරනකොට බුදුපියාණන් වහන්සේගේ මේ ගාථාවේ ගැඹුරු අර්ථය ගැනත් අපට හිතන්න වටිනවා. බැලුවහම බොහොම සරල ගාථාවක් තියෙන්නෙ. මොකක්ද? යම් සේ කෙවිටක් අතට ගත්තු ගොපල්ලෙක් ගවයින් ගොදුරු බිමට දක්කන්නේද, එසේම ජරාවත්, මරණයත් දෙක, මේ සත්ත්වයාගේ ආයුෂය දක්කනවා. කොහොමද මේක කෙරෙන්නේ? මේක එක පාර සලකගන්න අමාරුයි. නොයෙකුත් විදියට මේ ගාථාව තෝරනවා අතීතයේ ඉඳලා. අපට මෙන්න මෙහෙම වැටහෙනවා මේ හැම පොඩි ගාථාවකම අර්ථ රාශියක්, අර්ථ සමූහයක් ඇතුළත් වෙලා තියෙනවා. මොකක්ද මේ ජරාව, මරණය? ගොපල්ලා හා සම්බන්ධ කරලා කියනකොට කොහොමද ඒක තේරුම් ගන්න ඕන? මෙතන 'මච්චු' කියන මේ මාරයා තමයි ගොපල්ලා. ඊළඟට කෙවිට, ජරාව මොකක්ද? මාරයා නමැති ගොපල්ලා, ජරා නමැති කෙවිටෙන් මේ සත්ත්වයාගේ ආයුෂය දක්කනවා. කොහොමද

දක්කන්නේ? ඔන්න අපි ඒක අවස්ථා හතකින් කිව්වොත් මෙහෙම ගන්න පුළුවන්.

දැන් මේ ලෝකයට බිහිවෙන දරුවෙකුට ලෝකයේ ඇති ඉතාමත්ම රසවත්, ගුණදයක ආහාරය ලැබෙනවා. මොකක්ද? ඉතාමත්ම රසවත්, ගුණදයක ආහාරය තමයි මව්කිරි. මව්කිරි ටික ලැබෙනවා. ඊළඟට ලෝකයේ ඉතාමත්ම සුරක්ෂිත ස්ථානය තමයි මව් තුරුළු. මව් තුරුළක් ලැබෙනවා. හැමදම ඉන්න පුළුවන්ද? හැමදම ඔය කිරි ටික ලැබෙනවාද? හැමදම ඔය මව් තුරුළෙ ඉන්න පුළුවන්ද? නෑ. යම්කිසි කාල සීමාවක් එනකොට අර දරුවාට එරුණ කිරි වැහැරෙනවා. වැහැරෙනවා කියලා කියන්නෙ අන්න ජරාව. කය වැහැරෙනවා වගේ දෙයක් තමයි කිරි වැහැරෙනවා. අන්න ජරාව. අන්න ජරා කෙවිට ක්‍රියාත්මක වුණා. අන්න මව් තුරුළෙන් අර දරුවා ගිලිහෙනවා.

ඊළඟට මේ දරුවා මොකද කරන්නේ? හතර ගාතෙන් ඇවිදිනවා, දණ ගානවා කියලා කියන්නේ. ඒ අසරණ දරුවා ඊළඟට හතර ගාතෙන් ඇවිදිනවා. ඉතින් මොකක් හරි පරක් කරන්න ඕන නිසා සෙල්ලම් බඩු, බෝනික්කො ටිකක් දෙනවා. ඒවත් එක්ක ඉතින් මේ දරුවා දණ ගගා ඉඳලා යන්තම් අමාරුවෙන් කණප්පුවක්, පුටුවක් අල්ලගෙන නැගිටිනවා. අනේ නැගිටුණු හැටියේ ඔන්න ඊළඟට වෙන දේ බලන්න. අර මාරයා, ඊළඟට අර ජරා කෙවිට අර ගුරු දෙගුරු දෙගොල්ලට දෙනවා. වේවැල්, කෝටු, නාරං, සියඹලා අතු කියනවා වගේ ගුරු දෙගුරු දෙගොල්ලොටම දීලා අර පොඩි එකා දක්කනවා එතන ඉඳලා පෙර පසු පාසල් වලට - පෙර පාසලට දක්කනවා, පසු පාසලට දක්කනවා. අන්න ජරාව කරන වැඩේ ඊළඟට. අර සෙල්ලම් බඩු එක්ක හැමදම ඉන්න බෑ. ඊළඟට ඔන්න පාසලට ගියා යම් ශිෂ්‍යයෙක්. මේ ශිෂ්‍යයා දැන් ඊළඟට දක්කන්නේ මොනවයින්නද? ඔන්න ජරාව ඊළඟට උපකාර කරගන්න කෙවිට තමයි විභාග. විභාග කර කර පාස් කරනවා වසරින් වසර. විභාග කර කර මේ ශිෂ්‍යයා පාස් කරගෙන, පාස් කරගෙන යනවා. ඔහොම ගිහිල්ලා ඉතින් විද්‍යාල, විශ්ව විද්‍යාල ඕවායින් එතෙර ගිහිල්ලා දැන් ඉතින් තරුණ තරුණයෝ හැටියට අර විෂම සමාජයට වැටෙනවා.

ඔතන ඉඳලා කියන්න තියෙන ටික, ටිකක් පරිස්සමින් මට කියන්න වෙන්නේ මේ පින්වතුන් අපි එක්ක අමනාප වෙන්නත් ඉඩ තියෙන නිසා. අපි කියමු ගොපල්ලගෙ කථාවෙන්ම. දැන් ඔය ගොපල්ලෙක් ගවයින් දක්කගෙන යනකොට සමහර ගවයින් හීලෑ

කරගන්න බැරි වෙනකොට, දඩාවතේ යනකොට මොකද කරන්නේ? දෙන්න දෙන්නා ඇදෙනවා බානක් හැටියට. බානක් හැටියට ඇදලා තල තලා ඉස්සරහට දක්කනවා. ඔහොම දෙයක් සමාජේත් වෙනවා. ඒක මේ පිංචකුන් තේරුම් ගන්න කොහොමද කියලා. ඉතින් අර ඇදපු හරක් බානවල් ඔහොම තල තලා දක්කගෙන යන අතරේ තැලුම් කාලා යම් අවස්ථාවක් එනවා තලතුනා, වැඩිහිටි තත්ත්වයට පත්වෙන. ඉතින් පැසුණු කෙසෙන් බුහුමන් ලබනවා කියලා ඒකත් ලොකුවට ගන්නවා. ඔන්න දැන් මැදි විය. මැදි විය දන්නෙම නැතුව එහා පැත්තට පෙරලිලා යනවා. වැඩිහිටියා කියලා කිව්වට වැඩිලා හිටින්න බෑ. ඊළඟට දන්නෙම නැතුව ඔන්න ජරා වෙනවා. අන්න කෙලින්ම අර කෙටිට ක්‍රියාත්මක වුණු අවස්ථාව තමයි මහළු වියස. සාමාන්‍ය ලෝකයේ ජරාව කියලා කියන්නේ ඔය මහළු වියසට.

බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නේ ඔය ජරාව මව් කුස තුළදීත් වෙනවා. මව් කුසෙන් එළියට ආවාට පස්සේ ලෝකයේ අර කියාපු පටන් ගැන්මේ ඉඳලාම ජරා කෙටිට ක්‍රියාත්මක වෙනවා. මාරයාගේ වැඩේ මේක. ඔන්න අන්තිමට මහළු වියට ආවා. ජරා කෙටිට එක්ක තරඟ කරන්න මෙයාගෙ අතටත් කෙටිටක් එනවා දැන් ඉතින්, හැරමිටියක්. ජරාව පන්නන්න බෑ හැරමිටියෙන්. ඊළඟට මේක අන්තිමටම උග්‍ර වුණු අවස්ථාවේ ඔන්න කාලය ආවා කාල ක්‍රියාව කරන්න. කාල ක්‍රියා වෙන වෙලාවත් ආවා. ඉතින් ඊළඟට වෙන්නේ මොකක්ද? මේ ශරීර කුඩුව මෙව්වර මේ ආසාවෙන් කවලා පොවලා නාවලා සරසලා ආඩම්බරෙන් ගෙනිව්ව ශරීර කුඩුව අන්තිමට මොකක්ද වෙන්නේ? අන්න ගොදුරු බිමට ගියා. අර කනත්තට ගිහිල්ලා අන්තිමට ඇතුළත ඉන්න පණුවන්ටත්, පිටත ඉන්න බලු කපුටන්ටත් මේ ශරීරය කුඩුව ගොදුරු වුණා.

ඔන්න ඕකයි අපට නම් තේරෙන හැටියට අර ගාථාවේ අර්ථය. ඉතින් මේ පිංචකුන් ඊටත් වැඩිය සමහර විට සවිස්තරව තේරුම්ගනීවි. අපට නම් තේරෙන්නේ ඔය විදියටයි. ඉතින් ඔය තත්ත්වයෙන් මිදීමටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ උපෝසථ අට්ඨාංග ශීලය දක්වුවේ. හැමදම මේ වට වළල්ලෙ යන්න ඉන්නේ නැතුව මේකෙන් මිදීමට නම් අපි අර ගිහි ජීවිතය හා සම්බන්ධ ඒ ක්‍රියාවලීන්ගෙන් - ක්‍රියාදමයන්ගෙන් පොඩි විරාමයක් හරි ලබාගෙන යම්කිසි විශේෂ උත්සාහයක් දරන්නට ඕන. ඒවා ඉබේ ලැබෙන්නේ නෑ. පෙළගැස්ම තුළින්, බාහිර පෙළගැස්ම තුළින්

ලැබෙන එකක් නෙවෙයි. ආධ්‍යාත්මික පෙළගැස්මක් ඒ විදියට එන්න ඔන. ඉතින් මේ කාලෙ ඇත්ත වශයෙන්ම ඔය කාල විපත්ති බහුල යුගයක් හැටියට බොහෝ දෙනා සලකනවා. මහා පුදුම අන්දමේ විපත්ති ඉඳ හිටලා, හිටි ගමන් අහන්න ලැබෙනවා. රෑ හොඳට නිදගෙන උදේ නැගිටිනකොට මොනවා වුණාද කියලා දන්නෙ නැති මහා පුදුම අන්දමේ හිතාගන්න බැරි විදියේ විපත්තිකර අවස්ථාවල් එනවා කාල විපත්ති හැටියට. ඔවා මැද්දේ ඉතින් අපි හම්බවෙන්න එන ගිහි පිංවතුනුත් අපට බොහෝ අවස්ථාවල්වල දුක් ගැනවිලි කියනවා අපට පොඩි වැරදීමක් වුණේ නැත්නම් අපිත් ඔබවහන්සේලා වගේ මහණ වෙලායි කියලා.

ඉතින් කොහොම හෝ වේවා මේ කාල විපත්ති හැටියට අපි හිතන්නෙ ඔන්න ඔය ඉඳ හිටලා අවස්ථානුකූලව එන ගං වතුර, නියං සායවල්, මුහුදු වතුර ආදී දේවල්. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ නම් නියම විදියට කාල විපත්ති හැටියට, හැම කල්හිම තියෙන කාල විපත්ති හැටියට සැලකුවේ අන්න අර කියාපු ජරාවත්, මරණයත් කියන දෙකයි. ජරා, මව්වු කියනවා. ඒකට හොඳ නිදර්ශනයක් වෙන හොඳ ධර්ම කථාවක් තියෙනවා. එක දවසක් ද බුදුපියාණන් වහන්සේව හම්බවෙන්න ආවා පසේනදී කොසොල් රජ්ජරුවෝ. ඒ සිද්ධිය නිතර වෙන එකක්. කොසොල් රජ්ජරුවන්ගෙ ඒම සාමාන්‍යයි. නමුත් එහෙම ආවහම බුදුපියාණන් වහන්සේ අහනවා 'මහරජ, මේ කොහෙ ඉඳලද ආවෙ? මොනවා කර කර ඉඳලද ආවෙ?' කියලා ඒ විදියේ ප්‍රශ්නයක් ඇහුවා. එතකොට කොසොල් රජ්ජරුවෝ කියනවා 'ස්වාමීනි, ඔය ඓශ්වර්ය මදයෙන් මත්වුණු, පංචකාම සම්පත්තියට ලොල් වුණු මහ පොළොව ජය අරගෙන රජ කරන ඔටුණු පලන් රජ දරුවන්ගේ යම් රාජකාරී තියෙනවා නම්, ඒ රාජකාරී වල නියුක්තව ඉඳලයි මං මේ ආවෙ'. සමහරවිට ඒක ආඩම්බරයෙන් වගේ කියන්න ඇත්තෙ. 'මම මේ ආවෙ නිකන් සාමාන්‍ය වැඩක් කරලා නෙවෙයි. ඔටුණු පලන් රජ දරුවන්ට යම් රාජකාරී වැඩ තියෙනවානම්, ඒවායේ නිරත වෙලා ඉඳලයි දැන් මං භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකින්න ආවෙ'.

ඔන්න එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ එක පාරටම යම්කිසි උපමාවක් ඉදිරිපත් කලා. 'දැන් මහරජ, මොකද හිතන්නෙ ඔබ හම්බවෙන්නෙ එනවා විශ්වාස කටයුතු දුකයෙක් නැගෙනහිර දිසාවෙන්. ඇවිල්ලා මෙහෙම පණවිඩියක් දෙනවා. 'මහරජ, දැන වදාරන්න දේවයන්

වහන්ස, නැගෙනහිර දිසාවේ ඉඳලයි මං එන්නෙ. ඒ පැත්තෙ කලු වළාකුලක් වගේ මහා පර්වතයක් පෙරලිගෙන පෙරලිගෙන එනවා. ඒ පැත්තේ මනුෂ්‍යයින් තලමින් පොඩි පට්ටම් කරමින් පෙරලිගෙන එනවා. මහරජාණෙනි, කරන්න දෙයක් තියෙනවානම් කරන්න. ඕක කියනවත් එක්කම ඔන්න බටහිර පැත්තෙහුත් එනවා ඒ වගේම දූතයෙක් ඇවිල්ලා පණිවිඩයක් කියනවා අර වගේම වචන වලින්. ඊළඟට උතුරු දිසාවෙහුත් කෙනෙක් ඇවිල්ලා අර වගේම පර්වත පෙරලිගෙන එන කනන්දරයක් කියනවා. දකුණු දිසාවෙහුත් ඇවිල්ලා ඔය පණිවිඩයම කියනවා'. මේ තාම බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාරන්නෙ. ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ අහනවා 'මහරජ, ඔය විදියට පණිවිඩ ආපු අවස්ථාවේ, මේ මනුෂ්‍යයින් විනාශ කරන මහා භයානක උපද්‍රවයක් පැන නැගුණු අවස්ථාවේ, මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයත් දුර්ලභ නම් මොකක්ද මහරජ කරන්න තියෙන්නේ?'

පසේනදී කොසොල් රජ්ජුරුවෝ කියනවා 'මොකක් කරන්නද භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ධර්ම වර්යාව, සම වර්යාව, කුසල ක්‍රියාව, පුණ්‍ය ක්‍රියාව හැර කරන්න දෙයක් නෑ'. එව්වරයි කිව්වෙ. ධර්ම වර්යාව, සම වර්යාව, කුසල කිරියාව, පුඤ්ඤ කිරියාව. සම වර්යාව - විෂම වර්යාව අහභැරලා සම වර්යාව, ශීලයට අදාළ දෙයක් - කුශල ක්‍රියාව, පුණ්‍ය ක්‍රියාව. ඕක හැර වෙන කරන්න දෙයක් නෑ. ඔන්න එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'මහරජ, මම නුඹට කියා හිටිනවා. මම නුඹට දන්වනවා ඔබ යටකරගෙන ජරාවත්, මරණයත් පෙරලිගෙන එනවා'. අන්න අර පර්වත උපමාව දුන්නෙ එතකොට ජරා, මරණ දෙකට. 'ජරාවත්, මරණයත් ඔබ යට කරගෙන පෙරලිගෙන පෙරලිගෙන එනවා. මොකක්ද මහරජ කරන්න තියෙන්නේ?'

එතකොට මහරජ්ජුරුවෝ කියනවා 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ජරාවත් මරණයත් පෙරලිගෙන එතකොටනම් මට කරන්න දෙයක් නෑ. වෙන යුද්ධ ආදී දේවල් එතකොට නම් මේ ඔටුණු පලන් රජදරුවන්ට තියෙන - හස්ති යුද්ධ' ඒ කියන්නෙ දූන් මේ පිංවතුන් අහලා තියෙනවා අතීත රජවරුන්ට තිබුණු ඇත්, අස්, රිය, පා බල කියලා වතුරංගනී සේනාවක් - ඒවා ගැනයි මේ කියන්නෙ. හස්ති යුද්ධ කියන්නෙ ඇතුන් යවලා කරන යුද්ධ. 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ජරාවත් මරණයත් ඉදිරියේ හස්ති යුද්ධ වලින් කරන්න දෙයක් නෑ. හස්ති යුද්ධ නිශ්ඵලයි. අශ්ව යුද්ධ නිශ්ඵලයි. රථ යුද්ධ නිශ්ඵලයි. පන්ති යුද්ධ කියලා කියන පා බල සෙනඟ ඇරලාවත් බෑ මට මේ ජරා මරණ වලින් බේරෙන්න'. ඊළඟට එතනින්

නවතින්නෙ නැහැ. ඊළඟට කියනවා 'ඒ වගේම රජවරුන්ට ඉන්නවා බොහොම දක්ෂ මන්ත්‍රීවරුන්. කුමන්ත්‍රණය කරන්න දක්ෂ මන්ත්‍රීවරුන්. ඒ අයට පුළුවන් සතුරු රජවරුන්ගේ ඔක්කු සොයලා බිඳවන ආකාරයෙන් ක්‍රියා කරලා ඒ දේශ යටත් කරගන්න උපක්‍රම යොදන්න.'

'ඒ උපක්‍රම වලින්වත් බෑ ජරා මරණ දෙක ජයගන්න. කුමන්ත්‍රණ කරලා බෑ ජරා මරණ දෙක ජයගන්න.' ඊළඟට කියනවා 'අපි වැනි රජවරුන්ට තියෙනවා පොළොවේ නිධන් කරපු මහා ධන සම්භාර. විශාල ධන සම්භාර තියෙනවා. සතුරු රජවරුන් බලවත් වෙනකොට අපට කරකියාගන්න දෙයක් නැතිවෙනකොට ධන යුද්ධ හැටියට දක්වන කප්පං දීලා අපි සමහර වෙලාවට බේරෙනවා. නමුත් ජරා මරණයට කප්පම් දීලා බේරෙන්නත් බෑ'. ඔන්න ඔය කොසොල් රජ්ජුරුවෝ කතාකරන්නෙ. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේත් ඒක අනුමත කරනවා, 'එසේය මහරජ. ජරා මරණය පෙරලීගෙන එනකොට ඔය කියාපු එකකින්වත් පිහිට නෑ' කියලා කොසොල් රජ්ජුරුවෝ අවසාන කරන්නෙ අර කියාපු කාරණාවමයි. 'එකම පිහිට ධම්ම වරියා, සම වරියා, කුසල කිරියා, පුඤ්ඤ කිරියා. ඔය ඇර වෙන පිහිටක් නෑ ජරා මරණ ඉදිරියේ'. ඔන්න ඔයින් අපට ජේනවා, අපි දැන් කාල විපත්ති හැටියට සලකන්නේ අර කියාපු, ඔය හදිස්සියේ පත්තර වල කලු අකුරින් වැටෙන මහා භයානක විපත්ති. අවිද්‍යාව කාල විපත්ති හැටියට සලකන්නේ ඕවයි. ඕක වැටිලා ටික දවසක් යනකොට මේ අයට මතක නෑ. ඕකම අවිද්‍යාවේ ස්වභාවයයි.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ කාල විපත්ති හැටියට කියන්නෙ මෙන්න මේ සනාතන ධර්මතාවන්. මේ සංසාරයේ උපදින හැම සනාටම අර කිව්ව විදියට උපන් වෙලාවේ ඉඳන් ජරා කෙවිට ක්‍රියාත්මක කරනවා මාරයා. එතන ඉඳලා දක්කනවා. අවස්ථාවෙන්, අවස්ථාවට දක්කලා නියම තැනට පමුණුවනවා, ගොදුරු බිමට. ඔය තත්ත්වය යටතේ, බුදුකෙනෙක් උපන්නාට පස්සේනෙ මේ සංසාරයෙන් මිදීමේ අවස්ථාව පහළ වෙන්නෙ. එතකොට ඒකෙන් ගත යුතු උපරිම ප්‍රයෝජනය ගන්න අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඉතින් කාල විපත්ති ගැන කතා කරන මේ පිංචතුන් ඇත්ත වශයෙන් ගැඹුරින් කල්පනා කරලා බලනවානම් මේක මේ හිටිගමන් ප්‍රවෘත්ති මාධ්‍යයෙන් අහන්න ලැබෙන කාල විපත්ති වගේ දෙයක් නොවෙයි. සදකාලිකවම, මේ ශරීරයත් එක්කම යන ජරා මරණ ආදියයි කාල විපත්තිය. මේකත් එක්ක සටන් කරන්න නම් අර

කියාපු බලවේග එකකටවත් බෑ. අර කියාපු යුධ හමුදා වලින්, කුමන්ත්‍රණ වලින්, ධනයෙන් බෑ. කරන්න තියෙන්නෙ අන්න අර ධර්ම වරියා, සම වරියා. ඊටත් වඩා ගැඹුරින් බලතොත් ඒකෙ අවසාන ප්‍රතිඵලය මේ භාවනා මාර්ගය තුළින් අවබෝධ කරගන්නට ඕන. මේ ජීවිතයේ යථා තත්ත්වය, පංච ස්කන්ධයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගන්නට ඕන. මේ සංසාරයේ අපි මෙව්වර කාලයක් යන එකට හේතුව බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇතැම් අවස්ථාවක වචන දෙකකින් හඳුන්වනවා.

‘මහණෙනි, මේ තරම් අනන්ත සංසාරයේ නුඹලාත් මමත් ඇවිදලා තියෙනවා. කොහොමද ඇවිදලා තියෙන්නේ? අවිජ්ජා නිවරණ, තණ්හා සංයෝජන දෙකෙන්’. අවිද්‍යාව නමැති අපට හිතේ යථා තත්ත්වය ආවරණය කරන නිවරණය, අවිජ්ජා නිවරණය. ඊළඟට තණ්හා සංයෝජනය. තණ්හා කියන බැම්ම, තණ්හා කියන බන්ධනය. ඉතින් ඇත්ත වශයෙන්ම කල්පනා කරලා බලනවානම් තවත් විදියකින් කියන්න පුලුවන් මේ අපේ සංසාරයේ අපි කාගෙන් මව්පියෝ තමයි අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත්. තණ්හා ජනෙති පුරිසං කියලා තියෙනවා එක තැනක. සත්ත්වයෙකු උපද්දවන්නේ තණ්හාව. එතකොට මුළු මහත් සංසාරයට මව්පියෝ තමයි අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත්. අපි කාගෙන් මව්පියෝ. ඉතින් ඒ මව්පිය උපස්ථානය නම් මේ පිංචතුන් හොඳහැටි කරනවා. අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් තර කිරීම තමයි පරමාර්ථය බොහෝ අයට. අන්න සංසාර මව්පිය උපස්ථානය, ඉතින් ඒක නම් අඩුවක් නැතුව කෙරෙනවා. නමුත් ඒක කරන තරමටම තමයි දුක වැඩිවෙන්නේ.

අවිද්‍යාව තර කරන්නේ නැතුව, අවිද්‍යාව තුනී කරගන්න අවස්ථාව මතු කරගන්න ඕන. තණ්හාව තුනී කරගන්න අවස්ථාවල් මතු කරගන්න ඕන. ඒකටම තමයි මේ කියන පොහොය උපෝසථ අවිධංග සීලය ආදී විශේෂ අවස්ථාවල් බුදුපියාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුක්වුවේ. රහතන් වහන්සේලාට කිට්ටුවෙලා ජීවත් වෙනවා වගේ. අතීත සංකල්පයේ තිබුණේ දෙවියන්ට කිට්ටු වෙලා ජීවත්වීමයි ‘උපෝසථ’ කියලා කියන්නේ. අපේ ධර්මානුකූලව බලනකොට රහතන් වහන්සේලාට කිට්ටු වීම. ඒ කියන්නේ මොකක්ද? නිවන් දුටු අයට කිට්ටු වෙලා ජීවත් වීම තුළින් තමයි නිර්වාණ මාර්ගයට අවතීර්ණ වෙන්න පුලුවන් වන්නේ. දැන් ඔය තියෙන්නේ අවිද්‍යාව.

ඊළඟට අර කියාපු සංවච්ච, විච්චි කියන කතන්දරය ගැනත් හිතලා බලන්න ඕන. මේ ලෝකයේ ස්වභාවයම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ

කියන ඔය රවුමේ යනවා. සංවට්ටගාමී කුසල කියන ජාතිය, ඇත්ත වශයෙන්ම සංසාරයේ හොඳ උත්පත්ති ලැබීමට උපකාර වෙනවා. ඒවා තමයි අපි දන, ශීලාදී ඒ කරන පිංකම්. නමුත් අපේ ප්‍රාර්ථනාව, වේතනාව ඊට වඩා උසස් ඉලක්කයක නොතිබුණොත් අපි අර රවුමේමයි යන්නේ. දිව්‍ය ලෝක, බ්‍රහ්ම ලෝක ඔස්සේ යමින් අනන්ත කල්ප ගණනක්. ඒත් අපි මේ මැරෙනවයි කියන එකම තමයි දිව්‍ය ලෝකෙ වුත වෙනවයි කියන්නේ.

ඉතින් කොහෙ හිටියත්, මැරුණත්, වුත වුණත් මේ සංසාරෙ ඔය අනිත්‍යතාවය තුළ මේ ලෝක සත්ත්වයා මහා දුක් ගොඩක ගැලීලා ඉන්නවා. ඒකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මුළු මහත් ලෝක තත්ත්වයම අර දුක කියන එක සමීකරණයක් හැටියට දැක්වුවේ. මුළු මහත් සංසාර පැවැත්මම දුකක් හැටියට දැක්වුවේ. මොකද ඇතිවීම නැතිවීම රාශියක් මෙතන තියෙන්නේ. ඒ ඇතිවීම, නැතිවීම රාශිය හරියාකාරව නොදක්නා නිසා මේ සත්ත්වයින් උපාදාන වශයෙන් තණ්හාව තුළින් ඒවා එක එකක් විදියට දැඩිව ගන්නවා. ලෝක සත්ත්වයා රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන මේවා නිත්‍ය, සත්‍යය ඇති දේවල් හැටියට සලකනවා ඒක අර විදර්ශනා කියන ප්‍රඥාව නැති කමින්.

එතකොට මේ අවබෝධය හරියාකාරව නැති නිසා අර කියාපු අවිද්‍යා නිවරණයෙන් වැහිලා. අවිද්‍යාව කියන්නේ කොටින් කියතොත් යමක් ඇත කියලා හිතාගැනීමයි. යමක් ඇත කියලා හිතාගැනීම තමයි අවිද්‍යාව. තණ්හාව කියන්නේ තව මදිය කියලා හිතාගැනීම. යමක් ඇත කියලා හිතාගැනීමේ ප්‍රතිඵලයම තමයි තව මදි කියලා හිතෙන එක. ඉතින් ඔව්වරයි තියෙන්නේ අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත්. මේක හරියාකාරව තේරුම්ගන්න නම් විදර්ශනාත්මක වශයෙන් අවබෝධ කරගත යුතු වෙනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ අනිත්‍යතා ධර්මයට අනුව මෙතන තියෙන්නේ ඇතිවීම, නැතිවීම රාශියක් පමණයි. අපේ චින්තනයේ අඩුපාඩුකම් නිසා, ඉන්ද්‍රියයන්ගේ අඩුපාඩුකම් නිසා අපට මේක පෙනෙන්නේ නෑ. අපේ මසූසට මේක පෙනෙන්නේ නෑ. ඒ වගේම තර්ක ඥානයට අනුවෙන්නේ නෑ. අතක්කාවචර ධර්මයක්. මේක පෙනෙන්නේ විදර්ශනා ප්‍රඥ ඇසට පමණයි. ප්‍රඥ වක්‍රසය මතුකරගන්න ඕන. ප්‍රඥ වක්‍රසය මතුකරගැනීම තුළින් යම් අවස්ථාවක තේරෙණවා මෙතන මේ ඇතයි කියල ගන්නා එකත් ඇතිවීම නැතිවීම රාශියක් පමණක් බව. අවසාන වශයෙන් බිඳීම් ගොඩක් විතරයි මෙතන

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

තියෙන්නෙ. අන්ත ඒක තුළින් එතකොට අර ග්‍රහණය අඩුවෙනවා. යම් ප්‍රමාණයකට අවිද්‍යාව අඩුනම්, ඒ ප්‍රමාණයට තණ්හාවත් අඩුයි.

අවිද්‍යාව සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවුණහම තණ්හාවටත් අල්ලගන්න දෙයක් නෑ එතන. යමක් ඇතියි කියලා හිතාගත්තු නිසානෙ තව මදි කියලා කියන්නෙ. එතකොට ඇතියි කියන හැඟීම වෙනුවට මේ හැම එකක්ම ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් - ඇතිවීම් නැතිවීම් ප්‍රවාහයක්, මේ අනිත්‍යතාව කියලා අවබෝධ වෙනවා. කොටින්ම ඒකට තමයි ධර්මයේ සංස්කාර කියලා කියන්නෙ. සංස්කාර ගොඩක් පමණයි. ඇතිවෙන නැතිවෙන අවස්ථා තත්ත්වයක් විතරයි තියෙන්නෙ. ඒක තුළින් අන්ත තණ්හාව ක්‍රම ක්‍රමයෙන් තුනී වෙනවා. ඕකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ නිවන කියලා දක්වන්නෙ. අපි මේ භවය කියලා, පැවැත්ම කියලා, ජීවිතය කියලා අල්ලගන්න දේ ඇත්ත වශයෙන්ම අන්ත අර කියාපු අවස්ථා ටිකනෙ, අපි අර ලොකුවට මගේ ජීවිතය කියලා ආඩම්බරයෙන් කියන්නෙ. අර මාර ගොපල්ලා, ජරා කෙටිටෙන් ගහ ගහා දක්කපු අවස්ථා ටිකනෙ අපි මේ කියන්නෙ 'මගේ මේ කාලෙ, මගේ මේ කාලෙ' කියලා.

නමුත් මේක තුළ තියෙන්නෙ මොකක්ද අන්ත අර අනිත්‍යතාවත්, ඒ නිසාම ඇතිවෙන දුක් ස්වභාවයත්. ඒ දුක් ස්වභාවය තුළින් බුදුපියාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්න අනාත්ම ස්වභාවය. මෙතන ආත්මයක් කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. ආත්මයක් කියලා ගන්නෙ අන්ත අර දෘෂ්ටි වශයෙන්. තමන් ගත්තු නිත්‍ය සංඥයි. ඒකෙ දඩ්ව එල්බ ගන්නවා. මේක ආත්මයක් කියලා හිතාගන්නවා. රූපය මගේ ආත්මයයි, වේදනාව ආත්මයයි. ඔය විදියට සාමාන්‍ය පෘථග්ජනියා තුළ ඔය වින්තන පරම්පරාවයි තියෙන්නෙ. බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා තර්ක වලින් බෑ මේකෙන් මීදෙන්න. තර්ක කරලා බෑ මීදෙන්න. අර කියාපු විදියට ශීලයක පිහිටලා කය, වචනය හික්මවා ගැනීම තුළින් ආරම්භ කරන්න ඔනෙ. දැන් මේ පින්වතුන්ට මේ ශීලය සමාදන් වුණු දවසෙ එදිනෙදා ගෙදර දෙරවල් සිටින ඒ අවස්ථාවට වඩා සිතේ ලොකු නිස්කලංක භාවයක් තිබෙනවා. කොටින්ම එක පැත්තකින් ඒ දුක් කම්කටොළු වලින් තාවකාලිකව හරි ඉවත් වුණා.

ඊළඟට මේ උසස් ශීලයක් අධිෂ්ඨාන කරගන්නා. එහෙම අධිෂ්ඨාන කරගෙන රකින අතරේ පැයකට දෙකකට පස්සෙ හෝ ඒක ආවර්ජනා කරලා බලනකොට තමන්ගේ හිතට ලොකු සතුටක් එනවා

‘අද මම වෙනම අමුතු පුද්ගලයෙක්. ඇදුමෙන් පමණක් නෙවෙයි වින්තනයෙන්. ඊළඟට මේ අනුන් පූජා කරන ආහාරයෙන් යැපෙමින් මේ දවසේ ධර්මයට හිත යොදගෙන, භාවනාවට හිත යොදගෙන ජීවත් වෙනවා’. එතකොට ඒක තුළින් යම්කිසි කර්මස්ථානයකුත් ක්‍රමානුකූලව කරනවානම් හිත එකඟ කරගන්න අවස්ථා වැඩියෙන් ලැබෙනවා. ඊළඟට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් එකඟ වුණු සිතට තමන් සතිපට්ඨාන භාවනාවක් වඩනවානම් අන්න අර කියපු විදියට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න පුළුවන් වෙනවා ශරීරයේ යථා ස්වභාවය. මෙතන තියෙන්නෙ ඇතිවීම් නැතිවීම් රාශියක් පමණයි. ආත්මයක් වශයෙන් ග්‍රහණය කරන්න දෙයක් නෑ. ඒක යම් අවස්ථාවක ගැඹුරින් අවබෝධ වුණහම තමයි අර සක්කාය දිට්ඨිය කියන මෙතෙක් මේ සංසාරයේ අම්මා තාත්තා වැනි වූ අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් පෝෂණය කරමින් ආපු බලවේගය හුඟක් දුරට කඩන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අර දැඩි ආත්ම දෘෂ්ටිය නැතිවුණොට පස්සෙයි.

ඔය විදියට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ගිහිල්ලා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන ඒ නිර්වාණය අවබෝධ කරන්න පුළුවන් වන්නේ. එතකොට විශේෂයෙන්ම මේ වගේ දවසක අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ මේ ශාසනය කියලා සලකන්නේ මොකක්ද? කියලා. ඔය පෙළගැස්ම විතරක්ද? සන්දර්ශනයක්ද, ප්‍රදර්ශනයක්ද මේ ආගමයි කියලා කියන්නෙ? මේක කරන්නෙ වෙන කාටවත් පෙන්වන්නටද? නෑ. මේ අපේ කියන ගිහි ජීවිතය තුළ තියෙන කම්කටොළු වලින් මිදිලා යම් විරාමයක් ලබාගෙන යම්කිසි සිද්ධස්ථානයකට තනි තනිව රැස්වෙලා අර කියාපු වින්තන පරම්පරාව තුළින් රහතන් වහන්සේලාගේ ජීවිත වලට ළං වීමේ ප්‍රයත්නයක් පමණයි මෙතන තියෙන්නෙ. ඒකෙ ප්‍රථිඵලයක් ලෙස බැලුවහම සමහරවිට හිත ප්‍රමෝදවත් වෙන දර්ශනයක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් පරමාර්ථය ඒක නෙවෙයි. පරමාර්ථය - පව්‍යතනං වෙදිනබ්බො ධම්මො කියලා කිව්වා වගේ මේ ධර්මය තම තමන්ම තේරුම්ගත යුතුයි. ඕකට යොදන උත්සාහයක් තමයි එතකොට ශීලයෙන් ආරම්භ වෙන්නෙ. ශීලයෙන් පළමුවෙන්ම ආරම්භ වෙන්නෙ.

ඊළඟට ශීලය නිසා ඇතිකරගත්තු සිතේ ඒ සහනකාරී තත්ත්වය. වැරදි නොකළ බව නිසා තමන්ට ඇතිවන සතුට, නිරාමිස ප්‍රීතිය උපකාර කරගෙන යම්කිසි කර්මස්ථානයකින් සිත තැන්පත් කරගන්නවා. ඒ තැන්පත් කරගත්ත සිත තමන්ට අතීත පාරමී ශක්තීන් එහෙම හොඳට මෝරලා තියෙනවානම් යොදන කර්මස්ථාන අනුව අන්න අර කියාපු

විදියට තමන්ගේම පංචස්කන්ධය අරමුණු කරගත්තු අවස්ථාවේ තේරෙනවා මෙතන තියෙන්නේ එහෙම පිටින්ම හිස් බවක් කියලා. මේ ලෝකේ ශුන්‍යයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ ඒකයි. තර්කානුකූලව හිතනකොට කෙනෙකුට මේක පුදුම විදියට බයත් උපදවනවා. ලෝකය ශුන්‍ය හැටියට දකින්නයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ අවවාද කරලා තියෙනවා. කොහොමද ශුන්‍ය වෙන්නේ? අන්න අර කියාපු විදියට මෙතන ආත්ම වශයෙන්, නිත්‍ය වශයෙන් ගන්න දෙයක් නෑ. මෙතන තියෙන්නේ සකස් කිරීම් ගොඩක් පමණයි. ඒ සකස් කිරීම් ගොඩ තුළින් ඇතිකරගන්න මාන්තය, මමය මාගේ කියලා කියන මාන්තය විතරයි මෙතන තියෙන්නේ. ඒක නිසාම ලෝකයා දුකක් විඳිනවා.

නමුත් මේක යම් අවස්ථාවක ඉවත්වුණා නම් අන්න අර කියාපු ශරීර කුඩුව ඉවත් කරන අවස්ථාවේ මේ තමන්ගේ පරණ වෙච්ච ඇඳුමක් ඉවත් කරන්නා වගේ තත්ත්වයක් ඇතිවෙනවා. අතීතයේ රහතන් වහන්සේලාගේ පරිනිර්වාන ගැන සඳහන් වෙලා තියනවා, සමහර රහතන් වහන්සේලා ඒ අවසාන අවස්ථාවේ තම ශරීරයට ගිනි තියා ගත්තා කියලා. දැන් මේ කාලෙ ආදහන උත්සව කියලා වෙනම දෙයක් තියෙනවා. රහතන් වහන්සේලා ශරීරයට ගිනි තියාගත්තේ කොහොමද? උපවාස කරලා වගේ කාවචත් බය කරන්න නෙවෙයි. තමන්ගේ අවසාන අවස්ථාව ආවහම හිතෙන් මේ ශරීරය වෙන් කරගෙන මේකට යම්කිසි ධ්‍යාන ශක්තියක් තුළින් ගිනි අවුළුවාගත්තා තේජෝ කසිතයට සමවැදිලිලා. මොකද අර සංසාරයේ මෙතෙක් තමන්, මම, මගේ කියලා ගත්තු ග්‍රහණය ඉවත් කරන්න ශක්තිය ලබාගත්තු නිසා. එතනයි සංසාරයේ කෙලවර. නිවනයි කියලා කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම මේ හවයේ, මෙතෙක් මේ සංසාරයේ ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන ගමනේ අවසාන කෙලවරයි. ඒක මේ ජීවිතයේදීම ලබාගෙන තිබෙන ප්‍රත්‍යක්‍ෂයක්. ප්‍රත්‍යක්‍ෂය තමයි ශාන්ත ප්‍රණීත නිර්වානය කියලා කියන්නේ.

එතකොට මේ විදියේ පුණ්‍යකර්ම වල යෙදෙන පින්වතුන් මේ ධර්මයේ ඇති ගැඹුරු පැත්ත ගැන කල්පනා කරලා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළ තියෙන නෙකධම්ම සංකල්පයේ නියම පරමාර්ථය, නියම වටිනාකම තමන් තේරුම්ගන්න ඕන. මේ සංසාරය කියන එකේ සංසරණයයි, නිස්සරණයයි කියලා දෙකක් තියෙනවා. සංසරණය

කියන්නේ එක තැනකම කරකැවීමයි. නිස්සරණය කියන්නේ මෙයින් පිටපැනීමයි, අර විවට්ටිය කියලා කිව්වා වගේ. ඒකට විශාල ශක්තියක් අවශ්‍ය වෙනවා. ලෝභයත්, ද්වේෂයත්, මෝහයත් මුල් කරගෙන මේ සංසාරයේ සත්ත්වයා ගමන් කරන නිසා, අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කියන ඒ කුසල් සිත් මුල් කරගෙනයි මේ සංසාරයෙන් මිඳෙන්න පුලුවන් වෙන්නේ. ඉතින් ඒකට අදාළව තමයි මේ ඔක්කොම ශීලාදී ගුණ ධර්ම හැම එකක්ම තියෙන්නේ.

මේ පිටවනුත් කල්පනා කරගන්නට ඕන එතකොට යම්කිසි භාවනා කර්මස්ථානයක් තුළින් අර විදියට විදර්ශනාත්මකව ජීවිතයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගැනීමෙන් තමයි මේ සංසාර විමුක්තිය ලබාගන්න පුලුවන් වන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල දක්වනවා මේ ධර්මයේ, මේ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය ඇතැම් කෙනෙකුට ධර්මය අසනකොට මතුකරගන්න පුලුවන් ඒ පාරමී ශක්තිය ඇති. හුගක්ම ඒ දියුණු මනස ඇති අයට. සමහර කෙනෙකුට ධර්මය දේශනා කරනකොට. සමහරවිට ධර්මය සජ්ඣායනා කරනකොට. එහෙමත් නැත්නම් ධර්මය පිළිබඳව මෙනෙහි කරනකොට. හැමෝටම ඒ ශක්තිය නැතිවෙන්න පුලුවන්.

ඒවා පහසුවෙන් කළ හැකි වගේ පෙනුනත් නිතිපතා කළ යුතු දේ තමයි යම්කිසි සමාධි කර්මස්ථානයක් වැඩීම. යම්කිසි කර්මස්ථානයක් තමන්ගේ ජීවිතයේ වටිනාම ලාභයක් හැටියට සලකාගෙන ඒක නිතර පුරුදු පුහුණු කිරීමයි කළයුත්තේ. මෙබඳු මේ පොහෝ දවසට සීමා කරන්නේ නැතුව ගිහි ජීවිතයේ පවා එදිනෙදා ජීවිතයේ යම්කිසි කර්මස්ථානයක් පුරුදු කරන පිටතෙකුට පොහොය දවසෙන් නියම ප්‍රයෝජනය ගන්න පුලුවන් වෙනවා. අපේ මේ සිත තුළ ඔක්කොම තියෙනවා මේ සංසාරය පිළිබඳ රහස. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා මේක දිය සුළියක් වගේ කරකැවෙනවා විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර. මේ ලෝකයේ මමය, කියන හැඟීමත් එක්කම තියෙන එකක් තමයි මගේ කියන එක. ඔය දෙක තුළ ලෝකයා කරකැවෙනවා. ඉතින් යම් අවස්ථාවක තේරෙනවානම් මෙතන මේ ඇතුළතත් පිටතත් කියන දෙකම ශුන්‍යයි, භාවනාමය වශයෙන් දෙනැනම තියෙන්නේ සංස්කාර ගොඩක් පමණයි කියලා. අන්න එතකොට තමයි විමුක්තිය උදවෙන්නේ.

ඉතින් ඒ විදියට මේක පොතපතින් ඉගෙනගත්තු දෙයක් හැටියට නෙවෙයි තමන්ගේ ජීවිතය තුළින්ම, තමන්ගේ ශරීරය තුළින්ම හොඳට අවධානය යොමුකිරීමෙන් මෙතන තියෙන්නෙ මේ රූපයයි, මේ රූපයේ ඇතිවීමයි. මේ රූපයේ ගෙවියාමයි. මේ රූපය පිළිබඳ ගෙවියාම අපේ මේ ජීවිතය තුළ හැමදම සිද්ධවෙනවා අපි ගන්න ආහාරපාන ආදියත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ආදියත් ඒ ආකාරයමයි. හැම බුදුකෙනෙක්ම බුදු වුණේ මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ක්‍රියාවලියට හිත යොමුකරලයි කියලා කියනවා - ආනාපානසතියට. මොකක්ද මෙතන තියෙන්නෙ? මේ මගේ කියලා කියන හුස්ම මොකක්ද ඇත්ත වශයෙන්ම? ආශ්වාසයයි ප්‍රශ්වාසයයි තුළ තියෙන්නෙන් අන්න අර කරකැවිල්ලයි වටරවුමයි.

මේ ආශ්වාසය කියලා කියන්නෙ, උපාදන වශයෙන් ගන්නවා බාහිර තියෙන යම්කිසි වාතයක්. ඊළඟට ඒක පවත්වගන්න, නවත්තගන්න උත්සාහ කරනවා, නමුත් නවත්තගන්න බෑ. ඒක පිටවෙනවා. ඕක ස්වාභාවිකව සිදුවන ක්‍රියාවලියක්. මේකට ඇති කරගන්නා උපාදනය නිසා අල්ලගන්නවා. මේ අල්ලගැනීම නිසා ඔන්න ඊළඟට ඇතිකරගන්නවා මාන්තයක් මමය කියලා. ඉතින් මුළු මහත් ලෝකයේම තියෙන්නෙ ඔන්න ඕකයි. මේක නිකන් තරඟයක් වගේ. උපාදින්නය කියන්නෙ මේ අපේ අතීත සංසාරයේ අපේම කර්ම ශක්තීන් තුළින් ග්‍රහණය කරගත්තු, මව් කුසේ ඉඳල එන මේ කුඩා ජීවයයි. අපි මේ සත්ත්වයා කියලා කියන එකත් ගහත් අතර වෙනස ඕකයි. ගහකට නෑ විඤ්ඤුණයක්. මේ සත්ත්වයා තුළ විඤ්ඤුණය කියලා එකක් තියෙනවා. මේ විඤ්ඤුණය තුළම තියෙනවා බීජය. සංසාරයේ රහස. එතකොට මෙන්න මේ විඤ්ඤුණය නිසා ලෝකය. ඊළඟට තියෙනවා මමය කියලා ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ලෝකය. මේ ලෝකය බෙදගන්නවා එක පැත්තකට. අනිත් පැත්තට බාහිර වශයෙන් තියෙනවා දේවල්, ඒකට ගොදුරුකරගන්න දේවල්.

ඒක නිසා ලෝකයේ අර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ක්‍රියාවලිය වගේම තමයි ආහාර පාන ආදී හැම එකක්ම ශරීරය තුළට ඇතුළු කරනවා මේකට තියෙන ඇල්ම නිසා. යම් අවස්ථාවක මේකෙ යථා ස්වභාවය අවබෝධ වෙනකොට මෙතන මමයි කියලා ගන්න දෙයක් නෑ. මෙතන තියෙන්නෙ ක්‍රියාවලියක් පමණයි. තණ්හාව නිසා, අර කියාපු ආසාව නිසා මෙතන සංසාර වටරවුමේ යාමේ, පංච කාම සම්පත්තිය විදීමේ ආසාව නිසා මහා දුක් කන්දරාවක් අපි මතුකරගන්නවා. මේ දුක, දුක

බවවත් අවබෝධයක් නැ. ඒකයි අර ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දුකක් බව තේරෙන්නෙ ඇදුම රෝගියෙක් දිහා බැලුවහමයි. ඇදුම රෝගියෙක් දිහා හොඳට බලාගෙන ඉන්නකොට තේරෙනවා මේ පුද්ගලයා කරන එකම වැඩේ හුස්ම ගැනීම පමණයි. ඒ තරම්ම තමන්ගේ ජීවිතයට තියෙන ආසාව නිසා මුළු මහත් අවධානයම එක හුස්මකට යොමු කරලයි ඒ ඇදුම රෝගියා බොහොම අමාරුවෙන් හුස්ම ගන්නෙ. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් අපි කවුරුත් ඇදුම රෝගියො.

මේ සත්ත්වයෝ, ප්‍රාණීන් කියලා කියන්නෙ මේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙන් රැකෙන අය. මේ හැම ප්‍රාණියෙක්ම බාහිර ලෝකයේ තියෙන වායුගෝලයෙන් කොටසක් ඇතුල් කරගන්නවා. ඊළඟට ඒක පිටකරගන්නවා. ඔය ක්‍රියාවලියත් මහා දුකක්. එතකොට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ක්‍රියාවලිය තුළ තියෙනවා දුක පිළිබඳව පණිවිඩය. ඒකයි ඒ ආනාපානසතිය තුළින් බුදුකෙනෙක් බිහිවෙන්නෙ. මේක තුළම තියෙනවා රහස. ආශ්වාසය වශයෙන් ඇතුල්වෙනවා. ප්‍රශ්වාසය වශයෙන් පිටවෙනවා. මේ ක්‍රියාවලියත් මහා දුකක්. මේක අර ඇදුම රෝගියාගේ හුස්ම ගැනීම ගැන දකලා අපි ඒක ගැන දුකක් හැටියට හිතුවට අපි එදිනෙද ජීවිතයේ හුස්ම ගන්නවද කියලත් දන්නෙ නැතුව අනිත් වැඩ කටයුතුවල යෙදෙනවා. ඒක නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ අනිත් වැඩ වලින් පොඩි නිවාඩුවක්, විරාමයක් අරගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොදන්න. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යෙදූ අවස්ථාවේ ඒක තුළින් මතුවෙනවා මෙතන මේ ගත්තු මගේ ආශ්වාසය, මගේ හුස්මයි කියලා ගත්තු හුස්ම, මෙතනත් තියෙන්නෙ රැලි ගොඩක් විතරයි. මෙතනත් තියෙන්නෙ ඇතිවීම් නැතිවීම් ප්‍රවාහයක් විතරයි. අන්න එතකොට කුම කුමයෙන් අපිත් නිතරම මතක් කරන සන සංඥාව වෙනුවට රාශි සංඥාව මතුවෙනවා. සන සංඥාව ගන්නෙ අවිද්‍යාව කියන නොදුනුම තුළින්. තණ්හා ලාටුවෙන් අලවලා මේක එකක් හැටියට ගන්නවා, අපේ තියෙන උපාදනය පිරිමහගන්න. අල්ලාගැනීමේ ආසාව පිරිමහගන්න. ඉතින් අපි අල්ලගන්නවා හුස්මක්.

නමුත් ඒක දිහා හොඳට සතිය යොදනකොට තේරෙනවා මෙතන තියෙන්නෙත් ක්‍රියාවලියක් පමණයි. ක්‍රියාදමයක් පමණයි. ප්‍රශ්වාසයත් ඒ වගේ. ඒ විදියෙ දෙයක්. එතකොට මේක නිරන්තරයෙන් කෙරෙන එක මහා දුකක්. ඒ වගේම තමයි මේ ශරීරය පෝෂණය කිරීම්,

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

මේ ශරීරය පවත්වාගැනීමේ ඒ සඳහා කෙරෙන ඒ දුක් කම්කටොළු රාශියම තමයි සංසාර දුක. බුදුපියාණන් වහන්සේ මුළුමහත් පැවැත්මම දුකකට උපමා කළේ ඕකයි. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සංසාරයේ කර්මස්ථානයක් හැටියට නොගත හැකි දෙයක් නෑ. ඒ තරමට හැම එකක් තුළම නිවන තියෙනවා. වැටෙන කොළේ, පරවෙන මලේ, මේ ශරීර කුඩුවේ ඕනෑම කොටසක් අපට පුලුවන් ඒ විදියට විදර්ශනාවට ලක් කරගන්න. අතීතයේ රහතන් වහන්සේලාට කර්මස්ථාන වුණු දේවල් ගැන හිතනකොට මහ පුදුම හිතෙනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේත් අතීත සංසාරයේ තම තමන්ගේ බණ භාවනා වලින් විශේෂ සිතිවිලි, සංසාරය ගැන කළකිරීම් මතුවුණු අවස්ථාවන්වලට ගැලපෙන භාවනා කර්මස්ථානයන් මතුකර දෙමින් තමයි අතීතයේ බොහොම පහසුවෙන්ම ඇතැම් කෙනෙක් නිවන් දක්වා ගෙන ගියේ. එතකොට ජේනවා ලෝකයේ මේ ධර්මතාව, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාව පෙන්වුම් කරන නිදර්ශන කොතෙකුත් තියෙනවා. ඒවායින් අපි ප්‍රයෝජනය නොගන්නවා පමණයි. විදර්ශකයාට - හොඳ සමාධිමත් සිතකින් ලෝකය පිළිබඳ සියුම් නුවණ ඇතිකරගත්තු කෙනාට අන්න අර කියාපු - අපි හිතමු අර කිව්ව කාල විපත්ති වගේ දෙයක් ආවා කියලා. ඒ අවස්ථාවේ අන්න සංවේගය ඇතිවුණා.

ඇත්ත වශයෙන්ම සංසාරය පිළිබඳ ලොකු සංවේගයක්, ජීවිතය පිළිබඳ පුබලම සංවේගයක්, කලකිරීමක් ඇතිවෙන්න ඕන මේකෙන් එහා පැත්තට හැරෙන්න. අන්න ඒ කලකිරීම ඇතිවුණ හැටියේ ඇතැම්විට ඒක තුළින්ම අර මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදය ඇතිවෙන්න ඉඩ තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ ධර්මතාව, මේක ශීඝ්‍රව වෙන බවත් ඇත්ත. ඒකට අවශ්‍ය උත්සාහයකුත් දරන්නට ඕන. ඒ උත්සාහය අතීතයේ නොදරා සිටිනවානම් මේ ජීවිතයේ ඒක දරන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඒ මොකක්ද? ලෝකයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගන්න. මේ හැම එකක්ම තුළ තියෙන අනිත්‍යතාව. ඒවා හිතට නගාගෙන සංවේගය ඇතිකරගත්තු පිංවතාට අර විදියේ අවස්ථාවක විදර්ශනා ඥාන මතුකරගෙන යම් අවස්ථාවක සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදයෙන් උතුම් නිර්වාණ ධාතුව සාක්‍ෂාත් කරගන්න පුලුවන් වෙනවා.

ඒක නිසා මේ පිංවතුන් කල්පනා කරන්න ඕන මේ විදියේ පොහොය දවසක නිවනට හිත යොදාගෙන මේක කරන්න ඕන වෙන

වෙන කර්මාන්ත වලට යොමුකරගන්නේ නැතුව. රහතන් වහන්සේලාගේ ජීවිතයට ළංව, ඒ වින්තනයට ළංව, ඒ වර්යාවට ළංව අද දවස ගෙවන්නට ලැබුණා. අන්න ඒ ප්‍රතිපත්ති පූර්ණය කිරීමෙන් තමයි අපට මේ බුද්ධ ශාසනය බබුළුවන්න පුලුවන් වන්නේ. සසරින් මිදීමේ පණිවිඩයයි ප්‍රධාන වශයෙන්ම බුද්ධ ශාසනය තුළ තියෙන්නේ. ඒවාට අමතරව තියෙන ටිකයි දැන් බොහෝ විට ඉදිරියට එන්නේ. මේ පින්වතුන් වුණත් කල්පනා කරලා ශාසනය රැකගැනීමට නම් ශාසනයේ ඔන්න ඔය කියාපු වතුරාර්ය සත්‍යය හා සම්බන්ධ ප්‍රතීත්‍ය සමුප්පාද ධර්මය හා සම්බන්ධ ඒ ගැඹුරු කොටස ආරක්ෂා වෙන්නට ඕන. එහෙම නැත්නම් පිට පොත්ත විතරයි ඉතුරු වෙන්නේ.

ඒක නිසා මෙතෙක් මේ පිංවතුන් තමන් රැකි ශීල තුළින්, කළ බණ භාවනා තුළින්, මේ ධර්ම දේශනාව ශ්‍රවණය කිරීම තුළින් ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ, ආදී ඉන්ද්‍රිය, බල ධර්මයන්ට උපකාර වන ඒ කුසල් සිත් ඇතිකරගත්තා නම් ඒවායේ ආනිශංස ශක්තිය තුළින් මේ පින්වතුන්ට හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදී සියලු සංසාර දුකින් මිදීමට උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසීමට ශක්තිය, බලය ලැබේවා! ඒකට උපනිශ්‍රය වේවා! එසේම අවිච්ඡේද සිට අකනිටාව දක්වා වූ යම්තාක් මේ ලෝක ධාතුවේ සන්තියින් මේ විදියේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලයන් අනුමෝදන් වීමට බලාපොරොත්තු වෙනවානම් ඒ හැම කෙනෙක්ම එසේ අනුමෝදන් වීම තුළින් තම තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! කියන ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මෙන්න මේ විදියට පිං දෙන්න.

‘එතනාවතා ව අමෙහති...’

168 වන ඉදිගනිය

168 වන දේශනය

(පහත් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 120)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

පමාදං අප්පමාදෙන
යද නුදති පණ්ඩිතො
පඤ්ඤාපාසාදමාරුඤ
අසොකො සොකිනිං පජං
පබ්බතට්ඨොව භූමිට්ඨො
ධිරො බාලෙ අවෙකිකි’ති

– ධම්මපද, අප්පමාද වග්ග.

සැදහැවත් පින්වත්නි,

සම්බුද්ධ ශාසනය පහළ වුණේ දඹදිව නමුත් මුල් බැසගත්තේ අපේ මේ ලංකාදීපයේ. අනාගතය ගැන සලකලා බලලා බුද්ධශාසනය රැකගැනීමේ භාරදුර වගකීම මිහිඳු මහරහතන්වහන්සේ අද වගේ පොසොන් පෝය දවසක අපේ මේ කුඩා දිවයිනට පැවරුවයි කියන එකයි අපි සාමාන්‍යයෙන් විශ්වාස කරන්නේ. කාරණය එහෙමනම් බුද්ධශාසනයේ පරමාර්ථ සාරධර්ම ගැන අපි නිරන්තරයෙන් මතක්කර ගතයුතුව තිබෙණවා. ඒකට අදල වන ගාථාවක් තමයි අපි අද මාතෘකා කරගත්තේ.

මේ ගාථා ධර්මය බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේදී දේශනා කර වදාළේ මහාකාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ සම්බන්ධයෙන්. මහාකාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ මේ කියන අවස්ථාවේ වැඩහිටියේ රජගහනුවර පිප්ප්ලි ගුහාවේ. එක් දවසක් රජගහ නුවරට පිණ්ඩපාතේ වැඩමකරලා ආපසු පිප්ප්ලි ගුහාවට වැඩලා, පිණ්ඩපාතේ වළඳලා ඉවරවෙලා තමන්වහන්සේගේ ඤාණාලෝකය පතුරුවලා දිවැසින් ප්‍රමාදයට වැටුණු සත්ත්වයන්, අප්‍රමාද වූ සත්ත්වයන් මේ ලෝකයෙන් චූත වෙලා මේ මහපොළොවේ, ජලයේ ආදියේ උපදින හැටි බලමින් සිටියා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ ඉන්න අතරේ කල්පනා කලා ‘මගේ පුත්‍ර මහාකාශ්‍යප අද කොයි විදියේ විහරණයකින්ද වාසය කරන්නේ?’ කියලා නිකමට දිවැසින් බලනකොට පෙනුනා මහාකාශ්‍යප

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

මහරහතන්වහන්සේ මේ විදියේ දිවැසින් සත්කයින් බලමින් සිටිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආලෝකයක් යවලා කියනවා 'මහා කස්සප, නුඹට ඔය බලාගෙන හිටියාට සත්කයින්ගේ චූතිය සහ උත්පත්තිය පිළිබඳව බොහොම ටිකයි ජේන්නෙ. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම බුද්ධ ඥානයටයි - බුදුවරුන්ටයි විෂය වෙන්නෙ. එතරම් සංකීර්ණ, ගැඹුරු කාරණයක් ඒක. මොකද මව්කුසේ උපදින සත්කයින් මව්පියන්ටත් නොදන්වා චූතවෙලා යන අවස්ථා එමටයි. අන්න ඒ විදියේ මහාපුදුම විදියේ තත්කයක් චූතිය උත්පත්තිය පිළිබඳව තියෙන්නේ' කියලා වදළා. නමුත් මහාකාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේගේ විහරණය පිළිබඳව යම්කිසි ප්‍රශංසාවක් දැක්වෙන අන්දමට මාතෘකාවේ සඳහන් කළ ගාථාව වදළා. අදහස වශයෙන් කියනවානම්,

පමාදං අප්‍රමාදෙන
යද නුදති පණ්ඩිතො

යම් අවස්ථාවක පණ්ඩිත පුරුෂයා අප්‍රමාද ප්‍රතිපත්තිය මගින් ප්‍රමාදය දුරුකරලා,

පඤ්ඤපාසාදමාරුඤා
අසොකො සොකිතිං පථං

ප්‍රඥ ප්‍රාසාදයට නැගලා, නිශ්ශෝකීව, ශෝකී වූ ජනතාව දෙස බලනවා, කොහොමද බලන්නේ,

පබ්බතධොච භූමමධො
ධීරො බාලෙ අවෙකඛතී

පර්වතයක් උඩ නැගගත්, ධීරවූ ප්‍රඥවන්ත පුද්ගලයා බිම සිටින බාලයින් මෝඩයින් දකින්නා වාගේ කියන අදහසයි. ඔය තමයි ගාථාවේ අර්ථය.

මෙතන මේ කියවෙන ධීර කියන වචනය විශේෂයි. ශාසනානුකූලව, ධර්මානුකූල වූ ප්‍රඥවකින් යුක්ත පුද්ගලයායි ධීර කියන්නේ. මෙතන මේ කියන්නේ ඒ ධීරවූ පුද්ගලයා දිවැසින් දකින දර්ශනයක් - හරියට පර්වතයකට නැග්ග කෙනෙක්, අද දවසෙත් මිහින්තලා කන්දේ ආරාධනා ගලට නැගලා වටපිට බලනවා ඇතිනේ - නමුත් එහෙම දර්ශනයක් නෙවෙයි මේක, ඥාන දර්ශනයක්. එතකොට මේ දිවැසින් කරන ඥාන දර්ශනයක්. දැන් මේ කාලෙත් අපට නොයෙකුත්

උපක්‍රම ලැබීලා තියෙනවා භෞතික විද්‍යාවේ පිහිටෙන්. නවීන විද්‍යාව අනුව නොයෙකුත් උපකරණ මගින්, විවිධ ආලෝක මාධ්‍ය මගින් අපට නොපෙනෙන දේ අනුදක්න වලින් ලොකු කරලා පෙන්නනවා ඇත තියෙන දේවල්. ග්‍රහලෝක පවා ඔය දුරදක්න ආදියෙන් පෙන්නුම් කරනවා, දකිනවා. නමුත් ඒ හැම එකක්ම කරන්නෙ මසැසින්. මේ මාංස වක්‍රස්සයන් උපකාර කරගෙනයි. ඒ වගේම බාහිර ආලෝක මාධ්‍යය උපකාර කරගෙනයි. මෙතන කියවෙන මේ දිවැස විශේෂ දෙයක්. ඒක ධ්‍යාන ආලෝකය පැතිරවීමෙන් ලබාගන්න දර්ශනයක්. ඒ ධ්‍යාන ආලෝකය පිළිබඳව ඇත්ත වශයෙන්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා එක් අවස්ථාවක සංසයාවහන්සේලාට 'කුමක්ද මහණෙනි, ඥාන දර්ශනය සඳහා උපකාර වන්නාවූ සමාධි භාවනාව?' කියලා මේ විදියටයි ඒක කෙටියෙන් සඳහන් කරන්නේ.

'මන්න මහණෙනි, යම්කිසි කෙනෙක් ආලෝක සංඥාව මෙනෙහි කරනවා. දවල් කියන සංඥාව - දිවා සංඥාව කියලා කියන්නේ, දවල් කියන සංඥාව - අධිෂ්ඨාන කරගන්නවා. දවල් කාලය යම්සේද, රාත්‍රී කාලයත් එසේමය. රාත්‍රී කාලය යම්සේද, දවල් කාලයත් එසේමය. ඒ කියන්නේ ඒ දෙකේ වෙනසක් නැති තරමට, රැට පවා ආලෝකයක් ජෙන තරමට ඇස් දෙක වැසුවම. ඒ විදියට ආලෝක සංඥාව වඩනවා. ඊළඟට ඒක ගැන තවදුරටත් කියනවා. මේ විදියට ප්‍රභා සම්පන්න සිතක් වඩනවා. ඒ කියන්නේ ඒ ප්‍රභා සම්පන්න සිත කිසිම දේකින් ආවරණය වෙලා නෑ. විවෘතවූ අනාවරණය වූ, ආවරණයක් නැතිවූ සප්‍රභාසං විතං, ප්‍රභාසම්පන්න සිතක් වඩනවා. ඒ කියවෙන්නේ ඇතුළතින් උපදවාගත්තු ආලෝකයක්.

ඇත්ත වශයෙන් මේ වතුර්ථ ධ්‍යානය කියන ඒ ධ්‍යාන තත්ත්වයයි. ඒක තුළින් ස්ථාවර වෙලා එතන ඉඳලා දිවැස මෙහෙයවලා ඒ දකින දර්ශනය නිරයට යොමු කරලා නිරයේ සත්ත්වයින් දකින්න ඕන කියලා හිතනකොට ඒ සත්ත්වයින් පෙනෙනවා. ඊළඟට පාදක ධ්‍යානය අධිශ්ඨාන කරගෙන ඒකට හිත යොමුකරලා ඊළඟට සත්ත්වයින්ගේ කර්මය කොයි විදියේ එකක්ද කියලා හිතනකොට ඒකත් වැටහෙනවා. මන්න ඔය විදියේ ආශ්චර්යවත් දෙයක් ඔය දිවැස කියන එක. ඉතින් ඒ දිවැස පිහිට කරගෙනයි නිරය හෝ දිව්‍යලෝකය හෝ දකින්නේ. විශේෂයෙන්ම මුගලන් මහරහතන්වහන්සේට ඒ විදියට දිවැසින් සත්ත්වයින් දැකීමට ශක්තිය තිබෙන බව සඳහන් වෙනවා.

ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන සත්ත්වයින් පිළිබඳව මේ කතන්තරයේ කියවෙනවා. ඇත්ත වශයෙන් මුළු මහත් සංසාරය ඒ අතින් බලනකොට ශෝකාන්ත නාට්‍යයක් වගේ. ශෝකාන්ත චිත්‍රපටියක් වගේ. ඉතින් මහාකාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේත් තමන් සසර උපත නැතිකරගත්තා කියන හැඟීම නිසා නිශ්ශෝකීව ප්‍රඥ ප්‍රාසාදයට නැග්ගා. එතන ප්‍රඥ ප්‍රාසාදය කියන එක තේරුම්ගන්න වෙන්තේ ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂය කරන අරහත් ඥානයයි. දිවැසත් එක්තරා විදියක ආලෝකයක් තමයි. සත්ත්වයින් ඒ ඒ තැන උපදින එක දැකීම පහසුයි. එක තැනකින් මැරලා තව තැනක උපදින ආකාරය. නමුත් ඒකට උපකාර වන ධර්මතාවය පටිච්චසමුප්පාදය තුළයි ගැබ්වෙලා තියෙන්නේ. ඒක පිළිබඳ අවබෝධය එන්නේ අර අවසානයේ අපි කියන ආශ්‍රවක්‍ෂයඥනයත් සමගයි.

කොටින්ම කියතොත් රහත් බව ලබාගත් මහරහතන්වහන්සේ, පර්වතයකට නැගලා ඉන්න පණ්ඩිත ධීර පුද්ගලයෙක් බිම සිටින බාලයින් දකින්නා වගේ නිශ්ශෝකීව නැරඹුවේ මොකක්ද? ශෝක සහිත ජනයායි. තමන් එයින් මිදිලා නිසා නිශ්ශෝකීවයි. දැන් මෙතන මේ චුති උත්පත්ති ගැන කියවුණා. ඇත්ත වශයෙන් මේ යුගයෙන් බොහොම දෙනා මේ ප්‍රශ්නය ගැන කතා කරනවා. ඇත්ත වශයෙන් අන්තරාභව ගැන නෙවෙයි අපට වැඩිය හිතන්න තියෙන්නේ භව දුක ගැනයි, භවය ගැනයි. නමුත් බොහොම උගතුන් මේ කාලේ අන්තරාභව ප්‍රශ්න තුළ හිරවෙලා. ඔය මනෝ විද්‍යාත්මකව ලැබෙන සාධකත් උපකාර කරගෙන වශීකරණයට පත් කරලා නොයෙකුත් විදියේ කෘත්‍රීම උපකරණ වලින් එහෙම නැත්නම් මාධ්‍ය වලින් අනුමාන වශයෙන් ඇති කරගන්න මතවාද වල, බොහෝ බටහිර මනෝ විද්‍යාඥයින් ඉදිරිපත් කරන දේවල් තුළ අපේ බෞද්ධයින් හිරවෙලා ඉන්නවා. ඒ අන්තරා භවය පිළිබඳව අවධානය වැඩිවීම නිසා භවය ගැනත්, භව දුක ගැනත් අමතක වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තිබෙන පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහය අනුව ඒ උපත පිළිබඳ කාරණය කොයි විදියටද තේරුම්ගන්නේ කියන එක ඒ පණ්ඩිතයින්ට අවබෝධයක් නෑ.

අපි සාමාන්‍යයෙන් මේ අපට පෙනෙන සත්ත්වයින් මැරෙන එක චුතිය හැටියට හිතනවා. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් බැලුවොත් අපි කී සැරයක් මව් කුසේ ඒ විදියට හටගෙන චුත වෙලා තියෙනවද කියලා අපි දන්නේ නැහැ. දැන් බොහෝ දෙනා කැමතියි ඡායාරූප ගන්න. තම තමන්ගේ ජීවිතයේ ඒ ඒ අවස්ථාවල්, කුඩා අවදියේ ඉඳලා ඡායාරූප

ගන්නවා. සමහර විට වර්ණ ඡායාරූප වෙන්න ඇති, ලස්සන පොත්වල අලවගෙන ආඩම්බරේට තියාගෙන ඉන්නවා. අපේ පළමුවෙනි ඡායාරූපය මොකක්ද කියලා ටිකකට හිතලා බැලුවොත් - මොකක්ද ඇත්ත වශයෙන්ම අපේ පළමුවෙනි ඡායාරූපය? මව්කුසේ පළමුවෙන්ම ඇතිවෙන රූපයට කියන්නෙ කළල රූපය කියලා. කළල කියන්නේ මඩ. ඒකට අපට කියන්න පුළුවන් මඩ පැල්ලම කියලා. එතකොට මව්කුසේ ඇතිවෙව්ව මඩ පැල්ලම තමයි අපේ පළවෙනි ඡායාරූපය. ඔය මඩ පැල්ලම - මේ නෙගටිව් එක - කී සැරයක් හේදිලා ගිහිල්ලද, කොච්චර කාලයක් හේදිලා ගිහිල්ලද අන්තිමට මේ ඡායාරූපය පිටවෙන්නෙ. අන්න ඒ විදියේ භව තත්ත්වයක් තියෙනවා. ඉතින් ඒ ඡායාරූපය කොහොමද වැටුණෙ කියන එකයි ඊළඟට ප්‍රශ්නය. ඇත්ත වශයෙන් ඔය කියන මනෝ විද්‍යාඥයින් සක්කායදිට්ඨියට අනුව අර ආත්ම දෘෂ්ටිය ගත්තු අයයි. ඒ අයට හිතාගන්න බෑ මේ හේතු ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධතාව පිළිබඳ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වපු ඒ ගැඹුරු කාරණය.

මෙතන සිදුවෙන්නෙ යම් සත්ත්වයෙකුගේ විඤ්ඤාණය මෙතනින් ගිලිහෙනකොට එසේ ගිලිහෙන්න කලින් යම්කිසි නිමිත්තක් වශයෙන් - නාමරූප වශයෙන් යම් දර්ශනයක් එනවා. ඒ දර්ශනය තමයි මව්කුසේ වැටිව්ව පළමුවෙනි ඡායාව. ඒ ඡායාව අනුව, ග්‍රහණයක් ගන්නවා. ගර්භය කියන්නේ ග්‍රහණය, අල්ලා ගැනීම. එතකොට මැරෙන සත්ත්වයෙක් මව්කුසක් අල්ලගන්නා. ඒ ගැන්ම, චුතවෙලා යන්නත් ඉඩ තියෙනවා. ඒකත් අර කර්මය කුලින්මයි. ඇත්ත වශයෙන්ම තණ්හාව නිසයි ඒ පෙලඹවීම හටගන්නෙ. තණ්හාව, ඒ කියන්නේ භව තෘෂ්ණාව නැති නොකළ සත්ත්වයින් කුළ භවය ප්‍රාර්ථනා කරන නිසාම ඒකට ගැලපෙන ආකාරයට තමන්ට කර්මයෙන් පෙන්නුම් කරනවා යම්කිසි තැනක්. තණ්හාව නිසා එතැන හොඳ බවට වැටහෙනවා. ගිනි දූල්ලක් වෙන්න පුළුවන් එහෙම නැත්නම් මව්කුසක වගේ අපවිත්‍ර තැනක් වුනත් හොඳ තැනක් හැටියට පෙනෙනවා.

ඉතින් විඤ්ඤාණයට අරමුණු වුණු ඒ චිත්‍රය කුමක් හෝ වේවා, අර ලිහෙන විඤ්ඤාණය එතනට එකතුවෙනවා. එහෙම එකතු වුණු හැටියේ ඒක අර මව්ගේ ශරීරයේ තියෙන ධාතුන් හතර ආශ්‍රයෙන් වැඩෙන්න පටන්ගන්නවා. ඔය විදියට තමයි සිදුවන්නේ. එක් අවස්ථාවක පුදුම විදියට, හරියට ඉස් ගෙඩියෙක් වගේ විදියට විකාර රූපවලට පත්වෙලා තමයි අන්තිමට මේ ලස්සන දරුවෙක් හැටියට උපදින්නෙ. ඒ

එක් එක් අවස්ථාවක් ඡායාරූපයට නැගුවොත්, දැන් කාලෙ තිබෙන අලුත් ක්‍රමත් උපකාර කරගෙන, ඔන්න ඒවත් ඇත්ත වශයෙන් අර කියාපු ඡායාරූප පොතට ඇතුල් කළයුතුයි. ඔන්න ඔහොම හිතාගන්නයි තියෙන්නෙ. ඒ ඡායාව තමයි අපේ හවයේ පැවැත්මට උපකාර වෙන්නෙ.

ඔය ඡායාව නැතිවෙන ආකාරයයි මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්වුම් කරලා තියෙන්නේ. ඒ ඡායාව නොවැටෙන අන්දමේ විඤ්ඤාණයක් ඇති කරගන්නතාක් මේ සංසාරයේ සත්ත්වයා හවයෙන් හවයට යනවා. මේ කාරණය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේම එක් අවස්ථාවකදී දක්වලා තියෙනවා. වච්ඡගොත්ත කියලා පරිබ්‍රාජකයෙක්, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් නානාවිධ ප්‍රශ්න ඉදිරිපත් කරපු අවස්ථාවක. බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලිවම පළමුවෙනි වාක්‍යයේම කියනවා 'වච්ඡ මම කියනවය, උපාදනයක් - උපාදනය කියලා කියන්නේ අල්ලාගැනීමක්. උපාදනයක් ඇති කල්හිම, ඇති තැනැත්තාටම උත්පත්තියක් තියෙනවා. උපාදනය නැති තැනැත්තාට උත්පත්තියක් නෑ. උපාදනය ඇති කල්හි - උපාදනයක් තියෙන කෙනාටයි උත්පත්තියක් තියෙන්නෙ. උපාදනය නැති වුණාම උත්පත්තියක් නැත' කියලා. ඊළඟට ඒකට තවත් නිදර්ශන වශයෙන් කියනවා 'යම්සේ වච්ඡ, ගින්නක් දැල්වෙන්නෙ අල්ලගන්න දෙයක් තියෙනවානම් විතරයි. අල්ලගන්න දෙයක් නැති තැන ගින්න නිව්ලා යනවා. ගිනිදර කියලානෙ කියන්නෙ. මේ අල්ලගන්න දෙයක් කිව්වේ, දර හෝ වේවා කුමක් හෝ ඒ ගින්නට දැල්වෙන්න උපකාර වෙන දේ. ඒ විදියේ අල්ලගන්න දෙයක් ඇති තැනයි ගින්නක් තියෙන්නෙ. අල්ලගන්න දෙයක් නැතිවුණ හැටියේ ගින්න නිව්ලා යනවා. ඔන්න එතනදී මතුවෙනවා අර උපාදන කියන වචනය.

එතන ඉඳලා අපි මේ ධර්ම විග්‍රහය නැඹුරු කරන්නේ පටිච්චසමුප්පාදයට අදාලවයි. සාමාන්‍යයෙන් අපි හැම දෙනාම අහලා තියෙනවා තණ්හාව නිසයි අපි උපදින්නෙ කියලා. තණ්හාවෙ ස්වභාවය නොයෙකුත් ආකාරයෙන් විග්‍රහ කරලා තියෙනවා. තණ්හාව ගැන කියන්නේ 'තණ්හා පොනොහවිකා' කියලා. පොනොහවිකා කියන වචනයේ තේරුම පුනර්භවයක් ඇතිකරනවා - නැවත නැවත, පුන පුනා. නැවත නැවත පැවැත්මක් ඇතිකරන ශක්තියක් තියෙනවා තණ්හාව තුළ, තෘෂ්ණාව තුළ, පිපාසය තුළ, ආසාව තුළ, දැඩි ආසාව තුළ. ඒ වගේම තවත් ලක්‍ෂණයක් තමයි තනුතනුහිනඤ්ඤී. ඒ ඒ තැන සතුවු වෙනවා. තණ්හාව හරි වපලයි. විටෙක එක තැනක. තවත් විටෙක එක තැනක.

ඒක නිසාමයි අර මව් කුසෙන් ගිලිහිලා යන්න. මව්කුසට ගියා නමුත් ආයෙන් වෙන තැනකට ඒක පැනගන්නා. තණතාව වපලයි කියන්නේ ඒ නිසයි. ඔය ලක්ෂණ දෙක තණතාවෙ තියෙනවා.

ඊළඟට අපි උපාදනය ගැන තව දුරටත් කියනවානම් ඒ තණතාවම තමයි අන්තිමට මීය යන අවස්ථාවේ උපාදනයක් වෙන්නේ. ඒක හරි ගැඹුරු කාරණයක්. ඇතැම් කෙනෙක් ඒක වරදවලා තේරුම් අරගෙන තමයි මේ අන්තරාභව කතාවක් හදගෙන තියෙන්නේ. අර කියාපු වච්ඡගෝත්ත පරිබ්‍රාජකයා සමග සාකච්ඡාවේදීම පළමුවෙන් වච්ඡගෝත්ත ප්‍රශ්නයක් අහනවා මේ විදියට. 'භවත් ගෞතමය, දැන් ඔය ගිනි සිළුක් - කැළේක ගින්නකට සම්බන්ධ කාරණයක් ඒක, ගිනි සිළුක් - හුළඟින් ඇතට තල්ලුවෙලා යනකොට එතෙතදි මොකක්ද උපාදනය?' උපාදනය කියන වචනය ඉදිරිපත් වුණානේ. මොකක්ද එතනදි අල්ලගන්නේ ගිනි සිළු?' 'වච්ඡ, මම කියනවා වාතයයි, හුළඟයි එතනදි උපාදනය වෙන්නේ' එතකොට හුළඟෙන් විසි කරලා ඒක තව ඇතට යනවා. ඒ වගේම සත්ත්වයා මැරෙණ අවස්ථාවේදී තණතාව තුළින්මයි අර උපාදනය කියන ගැන්ම ඇතිවෙන්නේ. ඔන්න ඔය කාරණය බොහෝ දෙනා වරදවලා තේරුම් අරගෙන. මේ විදියටයි එතන බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ - 'යම් සත්ත්වයෙක් මේ කය අතහැරිද, එක්තරා යම්කිසි වෙනත් කයකට පැමිණේද' ඒ දෙකේදී උපාදනය හැටියට තියෙන්නේ අර තණතාවයි. ඒකෙනුයි සම්බන්ධ වෙන්නේ. දැන් මේක තේරුම්ගැනීමට අපි උපමාවක් ගනිමු.

මේ පිළිබඳ ධර්මානුකූල කාරණා අපි තවදුරටත් සලකා බලමු. මුවා හා මිරිඟුව ගැන උපමාව අපි බොහෝ අවස්ථා වල සඳහන් කරල තියෙනවා. එතනදී සිහිපත් වෙන්නේ ඇහැ පිළිබඳව පමණයි. අනිත් ඒවාත් මිරිඟු බව කෙනෙක් හිතන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුළු මහත් සඤ්ඤ ස්කන්ධයම මිරිඟුවකට සමාන කරලා තියෙනවා. මිරිඟුව කියන්නේ මොකක්ද? ඇත්ත වශයෙන් පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන ධාතු හතර නිසා ඇතිවෙන එක්තරා සංකීර්ණ දර්ශනයක්. නමුත් ඒක මුවාට පෙනෙනවා වතුරක් හැටියට, ගලන වතුරක් හැටියට. ඒ ස්ථාවරයේ මුවා පිහිටනවා. පිහිටන්නේ මොකද? මුවා ඉන්න තැනට ඒක පෙනෙන්නේ මිරිඟුවක් හැටියට. ඒක නිසා මුවා දුවනවා කියලා අපි හිතමු. ඒ දුවන්නේ වතුර බලාපොරොත්තුවෙන්. ඒ දිවිල්ලට තබන අඩියක් පාසා අර දර්ශනයත් ඇත් වෙනවා. නමුත් ඒක දන්නේ නෑ, ඇත්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

වෙන බව දන්නේ නැ. මුවාගේ විඤ්ඤාණය විසින් පෙන්වන මායාකාරී දෙයක් ඒක.

එතන අපි මතුකරගන්නේ විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර සම්බන්ධයයි කොටින්ම කියතොත් මේ නැවත උත්පත්තිය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන විවරණය ඒ අනුව තේරුම් ගත හැකියි. විඤ්ඤාණයට නාමරූපය වශයෙන් ඒ අරමුණ වැටහෙනවා. දැන් එතන රූපය කියන්නේ පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන ධාතු හතරයි. යම්කිසි හේතු සංකලනයක් නිසා අර මිරිගුව වගේ දෙයක් - මිරිගුවක් කියලා අපි නම් කරන යම්කිසි පොපියන දර්ශනයක් ඇතිවුණා. මුවා හිතනවා ඒක අහවල් තැන තියෙනවා කියලා, හිතන තැන එක කොණක්. මා ඉන්න තැන වෙන කොණක් කියලා එහෙම වෙන්කර ගන්නවා. අන්න ඒ වෙන්කර ගැනීමමයි විඤ්ඤාණය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා විඤ්ඤාණය හැම විටම යම්කිසි දෙයක් ඇසුරු කරගෙනයි තියෙන්නේ. නිකන් විඤ්ඤාණය කියලා දෙයක් නැ. අර ගින්න පිළිබඳ උපමාවෙමයි දක්වන්නේ. දර නිසා ඇතිවෙන ගින්නට දර ගින්න කියලා කියනවා. කඩදසි නිසා ඇතිවෙනකොට කඩදසි ගින්න කියනවා. පිදුරු නිසා ඇතිවෙනකොට පිදුරු ගින්න කියනවා. නිකන් ගින්නක් නැ. ඒ වගේ නිකන් විඤ්ඤාණයකුත් නැ. මෙතන එතකොට මුවාගේ විඤ්ඤාණය තියෙන්නේ අන්න අර මිරිගුව සංඥව ආශ්‍රයෙන්. ඒක එක කොණක්. ඒ කොණ තමයි අරමුණ හැටියට තියෙන්නේ. ඒ අරමුණ නාමරූප හැටියට කිව්වොත් - රූප ගැන අපි කලින්මත් කිව්වා ධාතු හතරේ සංකලන ස්වරූපයක්. ඊළඟට මුවා මේක මිරිගුවක් කියලා හඳුනාගන්නේ කොහොමද? හඳුනාගන්නේ නාම ධර්ම කියන වේදනා, සංඥ, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර තුළිනුයි. තණ්හාව නිසාම යම්කිසි වේදනාවක් හටගන්නවා මේ දර්ශනය වතුරයි කියලා සංඥවක් එනවා. ඒකෙන්ම එතනට ගියාම වතුර ටික බොන්න පුළුවන් කියන හැඟීමත් එනවා චේතනා. ඊළඟට එතනට ගිහිල්ලා ඒ එකතුවීම සම්බන්ධ අදහස තුළයි මනසිකාරය තියෙන්නේ, මෙනෙහි කිරීම.

නමුත් ලං වෙන්න, ලං වෙන්න, ඒ හැම එකක්ම ඇතට යනවා. මේකයි අර මිරිගුවේ ස්වභාවය. මුවා දුවන්න දුවන්න ඒකත් ඇත් වෙනවා. මන්න නාමරූපයේ මායාකාරී ස්වභාවය. විඤ්ඤාණය මායාවක් කියන්නේ විඤ්ඤාණයට එන අරමුණු හැම තිස්සෙම ඇත් වෙනවා. ඒක

විනිවිද දක්නා තාක්, එකෙ යථා ස්වභාවය පෙනෙන්නේ නැහැ. විනිවිද දකිනවා කියන්නේ ප්‍රඥවෙන්, ප්‍රඥ ඇසින් ඒකෙ යථා තත්ත්වය දැනගැනීමයි. අන්න ඒ ටිකයි එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්නේ පටිච්චසමුප්පාද දර්ශනය තුළින්. මේක ඇත්ත වශයෙන් රූපයක් හැටියට පේන්නේ මොකද? ඒ පිළිබඳව මේක තවදුරටත් විස්තර කරන්න වෙනවා. පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මේ ධාතු හතර සාමාන්‍ය ලෝකයා වෙන් වෙන්ව තියෙනවා කියලයි හිතන්නේ. මේ ධර්මයේ ධාතු හතර මහාභූත ධර්ම හතරක් හැටියටයි හඳුන්වන්නේ.

එතකොට මහාභූතයෝ කියන්නේ මොකද? මේ හතර දෙනා වෙන වෙනම ඉන්නවා කියලා හිතා ගන්නේ. අපි කවුරුත් දන්නවනේ පඨවි කියනකොට එක පාරටම පොළොවක්, ගලක්, ගඩොලක් පර්වතයක් වගේ දෙයක් හිතට නැගෙනවා. ආපෝ කියනකොට මුහුදක්, ගඟක් මතක් වෙනවා. ගිනි ජාලාවක් මතක් වෙනවා තේජෝ කියනකොට. වායෝ කියනකොට මහා කුණාටුවක් මතක් වෙනවා. නමුත් මේ එක එකක්වත් වෙන වෙනම තියෙනවා නොවෙයි. හැම තැනම මිශ්‍රවයි තියෙන්නේ. ඉතින් තනිව හිටගන්න ශක්තියක් නෑ හතරටම. ශක්තියක් නැති නිසාමයි ඒවා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නේ ශුන්‍ය හැටියට. නමුත් ශුන්‍යත්වය ලෝකයාට වැටහෙන්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට හිතෙන් මවා ගැනීමක් තියෙනවා. පඨවි කියනකොට හිතට විත්‍රයක් නැගෙනවා, නිදර්ශනයක් එනවා. තද ගතියේ නිදර්ශනයක් එනවා. ඇත්ත වශයෙන් තද ගතිය ආශ්‍රයෙනුයි අපි පඨවි කියන ඒ ධාතුව හඳුනා ගන්නේ. තෙජෝ ධාතුව දූවෙන ගතිය, උෂ්ණ සීතල ආශ්‍රයෙන්.

ඒ විදියටයි දක්වන්නේ ධාතු හැඳින්වීමේදී. නමුත් සාමාන්‍ය ලෝකයාට වැටහෙන්නේ කොහොමද? හතර වෙන වෙනම ඉන්න හැටියට. ඉතින් ඒකත් අර භූතයින්ගේ හොල්මන් තමයි. විඤ්ඤාණය මේ හොල්මන් පානවා. ඒ හොල්මන් වලට රැවටෙනවා ලෝකයා. ඒක තුළම තමයි - ඒක ආශ්‍රයෙනුයි නාම ධර්ම පවතින්නේ. මුවා වතුර කියලා ගත්තු ගැමීම නිසානේ අනිත් හරිය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. වේතනාව කියනවා එතනට දුවලා මං කොහොම හරි මේක අල්ලගන්න ඕන කියලා, එතනට ගියාම අහුවෙනවා කියලා. ඒ සංඥාව දැඩිව ගන්නවා. ඒ තියෙන්නේ නාම ධර්ම. එතකොට රූප ධර්මත් එතන ශුන්‍යයි. නාම

ධර්මත් ශුන්‍යයි. ඔය ටික අතීත පොතපතෙන් දක්වලා තියෙනවා එක්තරා උපමාවකින්.

මේ නාමරූප කියන දෙන්නාගේ ගමනක් ගැන - ඒකෙ දක්වන්නෙ - හරියට ඇස් පේන පිළෙක්, ඇස් නොපෙනෙන ඇවිදින්න පුළුවන් කෙනෙකුගේ කර උඩ නැගලා ගමනක් යන්නා වගේ. කර උඩ ඉන්න කෙනාට පේනවා, ඇවිදින්න බෑ, කකුල් දෙක ඇකිලිලා. එයා පෙන්නනවා මේ මේ පැත්තට යන්න කියලා. රූප ධර්මත්, නාම ධර්මත් දෙකටම තනිව යන්න බෑ. එකකට එකක් උපකාර කරගෙන යන්නෙ. අන්න ඒ නාමරූප ධර්ම වලින් ඒ රූප වල නිදර්ශනයයි අපේ මේ විඤ්ඤාණයේ වැටෙන්නෙ. පඩිවි කියනකොට ඒක අනුව අපට සංඥවක් එනවා පොළොව පිළිබඳව. නමුත් ඒක යථා තත්ත්වය නෙවෙයි. ප්‍රඥාවෙන් ඒක විනිවිද දැකිය යුතුව තිබෙනවා. තමන් ගත්තු නිත්‍ය සංඥව නිසයි ලෝකයාට එහෙම වැටහෙන්නෙ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නෙ අනිත්‍ය සංඥව මගින් මේ හැම එකක්ම දැකිය යුතුයි. මුවා දුවන අවස්ථාවේ තියන අඩියක් පාසා ඒ දර්ශනය වෙනස් වෙන බව මුවාට වැටහීමක් නෑ. ඒක නිසා තමයි අවිද්‍යාවෙන් සංස්කාර ඇතිවෙනවයි කියන්නේ, තට්ටු තට්ටු වශයෙන් තිබෙන ඒ සංස්කාර පිළිබඳ අවබෝධයක් සාමාන්‍ය ලෝකයාට නෑ, ඒවා දැඩිව ග්‍රහණය කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සංස්කාර ගැන කියන්නේ කෙසෙල් කඳක් වගේ කියලා. කෙසෙල් කඳක් බැලූ බැල්මට හරයක්, අරටුවක් ඇති දෙයක් හැටියට සාමාන්‍ය ලෝකයා දැඩිව ග්‍රහණය කරනවා, අල්ලගන්නවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ දැඩිව ගැනීමක් නැතිව මේවා විදර්ශනාවෙන් සම්මර්ශනය කරන්නයි. සම්මර්ශනය කියන්නේ මෙනෙහි කිරීම, පිරිමැදීම වගේ. කෙහෙල් කඳ හිමිට අතගාලා බලනවා. එතකොට තේරෙනවා මේක පතුරු ගොඩක් කියලා. නමුත් එක පාරට බදගත්තොත් වැටහීම එන්නෙ සාරයක් ඇති දෙයක් කියලා. මෙයින් අපට පෙනීයනවා ප්‍රඥව තුළිනුයි මේක තේරුම්ගන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රඥ ප්‍රාසාදය කියලා කිව්වෙ ඒ ගැඹුරු අරහත් තත්ත්වය ලබනකොට ලැබෙන ප්‍රඥවයි. ඒක තුළිනුයි මෙන්න මේ ධාතුන්ගේ යථා ස්වභාවය වැටහෙන්නෙ.

මේ කාලෙ දැනුමට ලොකු තැනක් දෙන ලෝකයේ - ප්‍රඥ ප්‍රාසාදයට නැග්ගයි කියන්නේ තට්ටු ගණනක පුස්තකාලයක් කියලයි ලෝකයා හිතන්නෙ. මේ කාලයේ උගතුන් හිතන්න පුළුවන් ප්‍රඥ

ප්‍රාසාදය කියන්නේ තට්ටු ගණනක පුස්තකාලයකට නැගීමක් කියලා. එහෙම දැනුම් සම්භාරයක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන මේ ප්‍රඥව ඇත්ත වශයෙන්ම අප තුළ තියෙනවා සියුම් අන්දමින්. ඇතුළත ගැබ්වෙලා තියෙනවා. ඒ බව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා දැන් අර ධ්‍යානාලෝකය ගැන කියනකොට ප්‍රභා සම්පන්න සිතක් ගැන කීව්වා. ඒ ප්‍රභා සම්පන්න සිත යොමුකරලා තමයි අර සත්ත්වයින් ඉන්න තැන් පෙනෙන්නෙ. නමුත් ඊටත් වඩා පුදුම දෙයක් තමා ප්‍රඥාලෝකය.

ඒ ප්‍රඥා ආලෝකය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආකාරයට ප්‍රකාශ කරනවා 'මහණෙනි, මේ සිත ප්‍රභාශ්වරයි. සිතේ සාමාන්‍ය තත්ත්වය ආලෝකමත්. නමුත් ආගන්තුක උපක්ලේශ වලින් - පිටින් ආපු කෙලෙස් වලින් ඒක ආවරණය වෙලයි තියෙන්නෙ. ඒක කිලිටි වෙලයි තියෙන්නෙ. මේ කාරණය ධර්මඥනය නැති පුද්ගලයා දන්නෙ නැත. ඒක නිසයි භාවනාව ගැන උනන්දුවක් නැත්තෙ. නමුත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා දන්නවා මේ සිත ප්‍රභාශ්වරයි, ඇතුළත ප්‍රභාශ්වරයි. මේකෙ ආගන්තුක උපක්ලේශයි තියෙන්නෙ. ඒ කිලිටි ඉවත් කළ හැටියෙ මේ ප්‍රභාශ්වර සිත එළියට එනවා. මේ ධර්මඥනය ඇති කෙනා කරන දෙය අපි උපමාවකින් කීව්වොත් තඹ භාජනයක් - පිත්තල භාජනයක් වගේ දෙයක් මළකඩ බැඳිලා තියෙනවා. එක ක්‍රමයක් තමයි ඕකෙ සායම් තට්ටු ගාලා ලස්සන කරන එක. ඒ ක්‍රමය නෙවෙයි නියම වශයෙන් කරන්න තියෙන්නෙ. ඒ බැඳිලා තියෙන මළකඩ යම් යම් ද්‍රව්‍ය යොදලා ඉවත් කළ හැටියෙ ඔන්න ඒකෙ ස්වාභාවික දිස්නය මතුවෙනවා. ඒ විදියෙ දෙයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ.

ලෝකයේ යථා ස්වභාවය ඉබේම වැටහෙන විදියේ තත්ත්වයක් මේ සිතේ තියනවා. නමුත් ඒක ආවරණය වෙලයි තියෙන්නෙ කෙලෙස් වලින්. ප්‍රඥා ප්‍රාසාදයට නගිනවා වගේ එකක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය ආදී වශයෙන් දක්වලා තියෙන්නෙ. ක්‍රමානුකූල පරිවර්තනයක් මගින් - පියගැට පෙලක් වගේ ක්‍රමානුකූල උත්සාහයකින් කළයුතු ආකාරයයි. අපි දන්නවනේ මළකඩ ඉවත් කරන්නත් යම්කිසි ක්‍රමානුකූල වැඩපිළිවෙලක් අවශ්‍ය බව. ඒකම තමයි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියලා කෙටියෙන් සඳහන් කරන්නෙ. ක්‍රමානුකූලව අර මළකඩ ඉවත් කරන්න වෙනවා එක එක තට්ටු. එහෙම ඉවත් කළ අවස්ථාවෙ තමයි නියම ආකාරයෙන් ප්‍රභාශ්වර බව මතුවෙන්නේ.

මේ දැනුම ගැනත් ප්‍රඥාව ගැනත් කියාපු කාරණය පිළිබඳව, මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා තියෙන වූල පන්ථක භාමුදුරුවෝ පිළිබඳ කථාන්දරය විමසා බලමු. වූල පන්ථක පොඩි භාමුදුරුවන්ට - භාර මසක් යනතුරු ගාථාවක් කට පාවම් කරගන්න බැරුව තමන්ගේ සහෝදර හිඤ්ඤන්වහන්සේ පැන්නුවා. ආපසු යන්නයි කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නවත්තගෙන හිස අතගාලා, සුදු රෙදි කඩක් දුන්නා. 'රජෝ හරණං, රජෝ හරණං' කියලා පිරිමදින්න කියලා. ඇත්ත වශයෙන් පිරිමදිනකොට වුණේ මොකක්ද දහඩිය තැවරිලා ඒක කිලිටි වුණා. රෙද්ද පිරිමදීම වෙනුවට ඊළඟට කෙරුණේ මොකක්ද? අර සංස්කාර පිරිමදින්න පටන්ගත්තා. සංස්කාර. මේ සංස්කාර වල ස්වභාවය පිළිබඳව - මේ සියල්ල අනිත්‍ය නේද කියලා.

ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සංස්කාර සම්මර්ශනය තුළින් තමයි ප්‍රඥාව පහළ වෙන්නේ. මේවායේ අනිත්‍ය, දුකකි, අනාත්ම ස්වභාවය වටහාගත්තු අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේත් ඒ වෙලාව දකලා කිව්වා ඒ මළකඩ ගැන නෙවෙයි හිතන්න තියෙන්නේ රාග, දෝස, මෝහ කියන ඒ මළකඩ ඉවත් කළ හැටියේ අවබෝධය එනවා කියලා. ඔන්න ඔය විදියට රාග, දෝස, මෝහ කියලා කියන ඒ මළකඩ වලින් ආවරණය වෙලයි තියෙන්නේ මෙන්න මේ සිතේ යථා තත්ත්වය. ඉතින් ඒ සත්‍යය මතුකරගැනීමටයි දැන් ප්‍රඥ පාසාදමාරුණ කියලා කිව්වේ ඒ තත්ත්වය මතුකරගත්තු අවස්ථාවේ පෙනෙන්නේ මේ සත්ත්වයින්ගේ චුතියත් උත්පත්තියත් පිළිබඳ යථා තත්ත්වයයි. අතීතයේ සෘෂිවරු හිටියා. දැන් මේ කාලෙ එහෙම අය බොහොම කලාතුරකින් ඉන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වෙන්න කලින් සිටිය සමහර යෝගීන්ට සිය දහස් ගණනක් අතීතාත්ම පවා ජේනවා. ඒ අයට ජේනවා යම්කිසි පුද්ගලයෙක් එක තැනක මැරිලා තව තැනක උපදිනවා. ඒ වුණත් සම්බන්ධය ජේන්නේ නෑ. ඒක කොහොමද වුණේ කියන එක තේරුම්ගන්න බෑ ඒ අයට. අන්න ඒ ටිකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්නේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තුළින්. ඒක ඉතාමත්ම සියුම් කාරණයක්.

අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන්නේ කෙනෙක් මැරුණට පස්සේ මෙතනින් මොකක් හරි යනවා කියලා. දැන් ඕනෑම භෞතික විද්‍යාඥයෙක් එහෙම නැත්නම් බෞද්ධ ආකල්පය නැති ඇතැම් අය, කෙනෙක් මැරිලා තව තැනකට යනවා කියන එක භෞතික ධර්ම මාර්ගයෙන් විග්‍රහ කරන්න යනවා. මොකක් හරි යන්න ඕන මෙතන

ඉඳලා, ඔය තර්කයටත් හොඳ පහරක් පායාසි සුත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා. කුමාර කාශ්‍යප ස්වාමීන්වහන්සේ - බුද්ධ කාලයේත් හිටියා, බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පස්සෙන් වැඩ වාසය කළා උන්වහන්සේට ආයුෂ තිබුණ නිසා, ඒ කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ - මේ ශාසනයේ විචිත්තකථනයෙන් - විචිත්‍රව ධර්මදේශනා කිරීම අතින් අග්‍රයි.

මහපුදුම උපමා එහෙම දෙමින් කෙනෙකුට කාරණා තේරුම්කරන්න ශක්තිය තියෙනවා. ඒ කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේට දීර්ඝ සංවාදයක් කරන්න සිද්ධවුණා සේනව්‍යා නුවර පායාසි කියන රාජඥයා සමග. රාජඥයා කියන්නේ යුවරජ වගේ ඔටුණු නොපලන් රජ කෙනෙක්. ඉතින් මේ රජ්ජුරුවන්ගේ මිට්‍යාදෘෂ්ටියක් තිබුණා සත්කියෙක් මැරෙනකොට නැවත උත්පත්තියක් නැත, ඔපපාතිකව ඉපදීමක් නැත. කර්මයේ එල විපාක ආදියක් නැත යන විදියට නාස්තික දෘෂ්ටියක් තිබුණා. මේ දෘෂ්ටිය නැතිකිරීම සඳහා කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ කළ සාකච්ඡාවකදී තර්කයක් හැටියට මේ පායාසි රාජඥයා හෙළි කළා තමන් කරපු පර්යේෂණයක්. දැන් මේ කාලෙන් ඒ වගේ පර්යේෂණ සමහර විට කරන්න පුළුවන්. මොකක්ද කරපු පර්යේෂණය?

අපි හිතමු ඒ හටයො යම්කිසි අපරාධයක් කළ යටත් වැසියෙක්, 'රජතුමානි සුදුසු දඬුවම් පනවන්න' කියලා මේ පායාසි රාජඥයා ළඟට ගෙන එනවා. මෙයා ඉතින් ඒ පුද්ගලයා උපකාර කරගන්නවා තමන්ගේ පර්යේෂණයට. මොකක්ද කරන්නේ, අර මිනිස්සුන්ට කියනවා ඒ මනුෂ්‍යයා හැලියක දන්න කියලා. හැලියක දලා තෙත හමකින් වහලා මොකක්වත් එළියට යන්නැති විදියට උඩින් මැටි වලින් කට වහලා ඊළඟට උදුනේ තියනවා. ගින්නේ තියනවා. ලිපක් උඩ තියනවා. තියලා මේක රත්වෙන්න, තැම්බෙන්න අරිනවා. මේ පුද්ගලයා මැරෙන්න ඇතෙයි කියලා හිතන අවස්ථාවේ හෙමිහිට මේ රාජඥයා මුට්ටිය විවෘත කරලා බලනවා මේ ජීවය යනවද කියලා. මේ සත්කියාගේ ජීවය යන්න එපායැ වෙන තැනක උපදින්න. ඉතින් ජීවය යන්නේ නෑ. එළියට එන්නේ නෑ. ඔය තර්කය ඉදිරිපත් කරලා කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේට, කියනවා 'කෝ එහෙනම් ජීවය යන්න එපායැ, අර ඇතුළේ ඒක වහලා තියෙද්දිනේ මැරුනේ මේ පුද්ගලයා. ජීවය පිටවෙනවා පෙනුනේ නෑ. ඒක නිසා මම කියනවා නැවත උත්පත්තියක් නෑ' කියලා.

එතනදී කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ දෙන උපමාව වැදගත් වෙනවා අපේ මේ කාරණයට. ඒකයි මේ මතුකරලා ගන්නේ. කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ අහනවා ප්‍රශ්නයක් හැටියට 'රාජඥ ඔබට මතකද ඇතැම් අවස්ථා වල දවල් කාලයේ නින්දට ගියා? නින්දට ගිහිල්ලා යම් යම් හීන දුටුවා. ඔබට මතකද ලස්සන ආරාම, පැන් පොකුණු හීනෙන් දුටුවා?' ඔව් කිව්වහම කියනවා 'හොඳයි ඒ අවස්ථාවේ - හිත පිට ගිහිල්ලනේ දකින්නේ, ජීවය ගිහිල්ලනේ, ඒ අවස්ථාවේ - තමන්ට ආරක්‍ෂාවට හිටිය යම් යම් අය - එතන කියවෙන්නේ, ඒ කාන්තාවන් ඇතුළු කවුරු හෝ වේවා ඒ දවල් කාලයේ නිදගන්න අවස්ථාවේ තමා අවට හිටිය ආරක්‍ෂකයින්ට පෙනුනද ඔබේ ජීවය යනවා?' නෑ කියනවා.

එතකොට එයින් අදහස් කරන්නේ මොකක්ද? ඒ හීන ලෝකේ සිදු වෙන දෙයක් වගේ දෙයක් තමයි මරණ අවස්ථාවෙන් වෙන්නේ. කුමාර කාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන උපමාව, ටිකක් ගැඹුරින් හිතලා බලන්න හොඳයි මේ පින්වතුන්ටත්. හීන ලෝකයේදී හිතට අරමුණු වන දේ ඇත දෙයක් වෙන්න පුලුවන්. ඒ අරමුණු වෙන දේ අනුව කෙනෙක් හිතාගත්තොත් මගේ විඤ්ඤාණයත් ගියයි කියලා අන්න එතනයි වැරදුන තැන. දැන් ඒ මතක් කරලා දෙන්නේ, අපි කීමට කියන්නේ ඔන්න මම අහවල් අහවල් තැනට යනවා හීනෙන් දුටුවා. නොයෙකුත් දර්ශනන් දුටුවා කියලා. ඉතින් මම ගියා කියලනේ කියන්නේ. ඒක නිසා කෙනෙක් හිතනවා විඤ්ඤාණය ඒ වෙලාවේ ගමනක යෙදුන බව. අතීතයේ ඇත්ත වශයෙන්ම ඔය ආත්මවාදය ගත්තු බමුණන් පවා එහෙම දෙයක් කල්පනා කළා. සිහින අවස්ථාවේදී මේ විඤ්ඤාණය - ආත්මය - පිට ගිහිල්ලා ඔන හැටියට රවුම් ගහලා ආපහු එනවයි කියලා. මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ එහෙම එකක් නෙවෙයි. මේ බෞද්ධ දර්ශනයට අනුව තියෙන්නේ ඒ විඤ්ඤාණයට අරමුණු වෙන එක, ඒක ලෝකේ හිතන ආකාරයට ගමන පිළිබඳ ප්‍රඥප්තියට සම්බන්ධ කරන්න බෑ. හිතට වැටහෙන අරමුණ ඇත දෙයක් හෝ වේවා, ලඟ දෙයක් හෝ වේවා, ඒක ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් භෞතිකමය වශයෙන් සම්බන්ධ කරන්න බෑ.

ඒක නිසා අර හැලිය තුළ ඉන්න මනුෂ්‍යයා මැරුණට පස්සේ ජීවයක් එළියට ඒමක් ගැන ධර්මය අනුව හිතන්න බෑ. එහෙම උනානම් මෙතන ඉඳලා දිව්‍යලෝකයේ, බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපදින පුද්ගලයා ගැන

දැන් කාලෙ තෝරන හැටියට මොකක් නමුත් කිරණයක් වැනි දෙයක් යන්න ඕන එතනට එකතුවෙන්න. ඒ විදියේ සම්බන්ධතාවයක් ගැන හිතෙනවා. භෞතික ධර්ම ආශ්‍රයෙන් හිතීම නිසයි ඒක වෙන්නෙ. ධම්ම පදය කියවන හැම පින්වතෙක්ම දන්නවා මුල්ම ගාථාව මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා - මනෝ සෙධ්‍යා මනෝමයා. බුද්ධ ධර්මය ආරම්භ වෙන්නෙත්, අවසාන වෙන්නෙත් ඒ ගාථාවෙන් කියලා හිතාගන්නට වරදක් නෑ. මොකද ඒ තරම් ගැඹුරුයි ඒකෙ අර්ථය. මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා - මනෝ සෙධ්‍යා මනෝමයා. අදහස මොකක්ද? ධර්මයන් කියන්නෙ එතන දේවල්. මනසට අරමුණු වන ඒවාට කියන්නෙ දේවල් - ධම්මා කියලානෙ. ඒ කියන්නෙ දේවල්, ඇහැට අරමුණු වෙන්නෙ රූප. කනට අරමුණු වෙන්නෙ සද්ද. එහෙම එහෙම ගිහිල්ලා මනස කියන හයවෙනි ඉන්ද්‍රියට අරමුණු වෙන්නෙ ධම්ම කියලයි එතන දක්වන්නෙ.

ධර්මයේ ධම්ම කියන වචනයේ තියෙන්නෙ අපි ඔය කියන දහම් කියන අදහසම නෙවෙයි, අරමුණ. යම් අරමුණක්, සිතට එන අරමුණු. එතකොට මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ අපි මේ 'දේ' හැටියට සලකන හැම එකකටම පෙරටු වෙන්නෙ මනසයි. නමුත් භෞතික විද්‍යාව අනුව අපි ධම්ම පදය සකස්කරන්න ගියොත් කොහොමද හරිගස්සන්න වෙන්නෙ. 'ධම්ම පුබ්බංගමො මනෝ'. ධර්මයයි ඉස්සෙල්ල තියෙන්නෙ. පස්සෙ මනස එන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නෙ මනසයි පෙරටු වෙන්නෙ. ධර්ම කියන දේවල් පස්සෙ එන්නෙ. එතන හරි ගැඹුරු කාරණයක් තියෙන්නෙ. මොකද මනසට අරමුණු වීම නිසාමයි ඒක දෙයක් වෙන්නෙ.

ඒක නිසා තමයි මනසිකාර සම්භවා සබ්බෙ ධම්මා කියලත් කියන්නෙ. හැම දෙයක්ම ඇතිවෙන්නෙ මනසට. මනසේම හටගන්නෙ, මනස මුල් කරගෙනයි, මනෝ මූලිකයි. කොටින් කියනොත් බෞද්ධ දර්ශනය මනෝ මූලිකයි. මනෝ මූලික විග්‍රහයකට අනුවයි එතකොට චුතිය උත්පත්තිය තෝරන්න වෙන්නෙ. ද්‍රව්‍ය මූලිකව නෙවෙයි. ද්‍රව්‍ය මූලිකව ගියොත් වැරදෙනවා. අර ආත්ම සංඥව, ජීව සංඥව ඒක තුළ තියෙනවා. මනසෙ ස්වභාවය කොයි වගේද? මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා, එපමණක් නෙවෙයි මනෝ සෙධ්‍යා, මනසෙයි ශ්‍රේෂ්ඨත්වය තියෙන්නෙ. වෙත එකක් තබා මනෝමයා. මනෝමය කියන්නෙ පින්වතුන් දන්නවා මනසින්ම හටගත් කියන එකයි. ඇත්ත වශයෙන්ම 'දේ' කියන එක මනසින්ම හටගත්තු දෙයක්.

මෙයින් ප්‍රතිකෂේප වෙන්නොවන නැරඹුණු හතර පිළිබඳ කතාන්තරය. නමුත් ධාතු කියන ඒවා පවා අපි දන්නවා මහාභූත ධර්ම. ඒවත් හොල්මන් කරන භූතයෝ විතරයි. තනිව හිටගන්න බැරි ආත්ම වශයෙන් ශුන්‍ය, මහාභූත ධර්ම හතරටයි අපි මේ පඨවි, ආපො, තෙජෝ, වායෝ කියලා ධාතු හැටියට හඳුන්වන්නේ. ලෝකෙ ලොකු දේවල් හැටියට හිතන දේවල් මේ හොල්මන් පමණයි. මේ භූත ධර්ම විඤ්ඤාණයේ හොල්මන් කරනවා සත්‍ය දේ හැටියට. මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා - මනෝ සෙධ්ධා මනෝමයා. මනසින්ම හටගත්තයි කියලා කියන්නේ ඒකයි.

මේ 'දේවල්' අපි හිතෙන්නේ හදගත්තු ඒවා. මනස පෙරටු වෙන නිසාම, මනස ශ්‍රේණිය වෙන නිසාම, මනසින් මැවෙන නිසාම තමයි දූෂිත මනසකින් යමක් කිව්වොත් කළොත් හිතුවොත් එහෙම, හිත ඒ විදියට පැවැත්වුවොත් අපාය - නිරයේ දුක් සමූහයක් ඒවායින් මැවෙන්නේ. අන්න මනෝමයා. දැන් නිරය ආදිය ඉබේ මැවෙනවා, නිකන් තියෙනවා නෙවෙයි. සත්ත්වයින්ගේ කර්මය අනුව පහළ වෙන හැටියයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. ඊළඟට දෙවිලෝක, දිව්‍ය විමාන මැවෙනවා හොඳ සිතක්නම්, ප්‍රසන්න මනසක් නම් මට්ටකුණ්ඩලී කතන්දරේ එහෙම සඳහන් වෙන්නේ දිව්‍ය විමාන ගැන. ඒවා කවුරුවත් බාස්ලා ගිහිල්ලා හැදුවා නෙවෙයි එතන. ඒවා ඉබේට මැවෙනවා. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් මේ ධර්මය අනුව දක්වන්නේ, 'මනෝමයා'. ඒක පුදුම තත්ත්වයක්.

ඒකම තමයි අපි නාමරූප ධර්ම ගැන කියනකොට කිව්වේ. මනෝමූලික නිසාම ඒ නාමරූප ධර්ම කියන ඒවා, මුඛා ඉදිරිපිට පෙනෙන දර්ශනය වගේ, එහෙම පිටින්ම ඡායාවක් පමණයි. මුඛාවක් මායාවක් පමණයි. නමුත් මේ තත්ත්වය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් වටහාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්‍ෂණය හරියට අවබෝධ වුණු අවස්ථාවෙයි. ඒකට යන මාර්ගයයි විදර්ශනාව කියලා කියන්නේ, විදර්ශනා භාවනාවේ පරමාර්ථය බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වපු අනිත්‍යතාව ගැඹුරින් අවබෝධ කරගැනීමයි. ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමයි. අනිත්‍යතාව කියනකොට කොන් දෙකක් කියන අදහස ඇතිවෙනවා. මොනවද කොන් දෙක? ඇතිවීමක් තියෙනවා. නැතිවීමක් තියෙනවා. උදයව්‍යය, උදය, ව්‍යය කියලා කියනවා. ඇතිවීමක් තියෙනවා. ගෙවී යාමක් තියෙනවා. ඔන්න ඔය කොන් දෙක නිරන්තරයෙන් මෙනෙහි කරන්න කරන්න, මේක ශීඝ්‍ර වෙන්න ශීඝ්‍ර වෙන්න, අන්තිමට

මේ අපි දෙයක් කියලා හිතාගත්තු දෙය විනිවිද යන තත්ත්වයක් එනවා. ඔය විදුරු වැනි දෙයක් විනිවිද දකින්න පුලුවන් අවස්ථාව ආවහම ඒකෙ තියෙන 'දෙයක්' ඇත යන තත්ත්වයත් නැතිවෙලා යනවා. විනිවිද යනතාක් තමයි ඒක දෙයක් කියලා ගන්නෙ. ධර්මයේ විදර්ශනා භාවනාවෙන් ලැබෙන ප්‍රඥාව පිළිබඳව එක්තරා පාඨයක් තියනවා. උදයස් ගාමිණී පඤ්ඤා අරියා නිබ්බේදිකා කියලා. උදයස් ගාමිණී කියන්නේ ඇතිවීම, නැතිවීම කියන ඒ කාරණයයි. ඒක නිබ්බේදිකා - විනිවිද යන අන්දමේ ප්‍රඥවක්. එතකොට විදර්ශකයා කරන්නෙ මොකක්ද? අන්න අර නාමරූප පිළිබඳ අවබෝධය මූලිකව ඇතිකරගන්නවා.

නාමයත් රූපයත් වෙන්ව තියෙනවා නොවෙයි, රූපය නිසා - අර මුවා ගැන කිව්වා වගේ, රූපය නිසා නාමය තියෙනවා. වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර. ඊළඟට ඒ නාමය මුල්කරගෙනයි රූපය වෙන් කරලා හඳුනාගන්නෙ. ඔය විදියට නාමරූප ධර්ම එනනත් සම්බන්ධයි. නාමරූප ධර්ම මිසක් මෙනන ආත්ම වශයෙන් ගතහැකි, සාර වශයෙන් ගතහැකි දෙයක් නෑ. මේවා සංස්කාර ගොඩක් පමණයි. තියන තියන අඩියක් පාසා අර දර්ශනය ඇත් වෙනවා නමුත් මුවාට තේරෙන්නෙ නෑ. මුවාට නොතේරෙන එක, ඒ මුවා වෙලා තියෙන සත්‍යය විදර්ශකයා ක්‍රමක්‍රමයෙන් මතුකරගන්නවා. ඒකම තමයි විදර්ශකයාට ක්‍රමක්‍රමයෙන් බලන බලන තැන වලන හැටියට පෙනෙන්නේ. ඒක අමුතුවෙන් මවාගත්තු දෙයක් නෙවෙයි. ඒකෙ යථා තත්ත්වයයි. මෙතෙක් ආවරණය වෙලා තිබුණා. අර වලන ස්වරූපය ආවරණය වෙන්නෙ අන්න අර නිත්‍ය සංඥව නිසා. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වෙ මේක විපල්‍යාස - විපරීත තත්ත්වයක්.

ලෝකයේ අපි ඇත්තයි කියලා හිතන එක එහෙම පිටින්ම නොපිට. හිස බිම තියාගෙන ඉන්නවා වගේ තත්ත්වයක් බුදුරජාණන් වහන්සේට පෙනුනා ලෝකය ගැන. ඒකම වෙන්න ඇති ධර්මය දේශනා කරන්න පවා මැලි වූණේ. කාටද මේක තේරෙන්නෙ. ඒ තරම් ගැඹුරුයි. විදර්ශනාවෙ හොඳ සමාධිමත්ව සතිය යොදලා සතිපට්ඨානයට අදාළව ඒවා කරගෙන යනකොට, ඇතිවීම නැතිවීම දකිනකොට නිත්‍ය සංඥව විනිවිද යනවා, පලාගෙන යනවා. මෙන්න මේ විදර්ශනා ඥානයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂව පෙනෙනවා. නියම ප්‍රඥවනම් උදයස් ගාමිණී පඤ්ඤා කියන එකයි. ඇතිවීම නැතිවීම දැකීමයි. ඒ දැකීම ක්‍රමක්‍රමයෙන් ශීඝ්‍ර වෙනකොට මෙතෙක් ඇතැයි කියලා හිතාගත්තු එක වෙනුවට අපට

ජේන්තෙ චලන රාශියක් විතරයි. නාමරූප වශයෙන් ගතහැකි චලන රාශියක් විතරයි. පෙනුමක් විතරයි.

ඔය අවබෝධය තුළින් අන්තිමට කළකිරීමක් ඇතිවෙලා මේවා පිළිබඳ නොඇල්මක්, විමුක්තියක් ඇතිවෙන්නේ. ඒ විමුක්තිය ඇතිවීම කියන්නේ - විඤ්ඤාණයේ වැටෙන සටහනනේ. අර මව්කුසේ මඩ පැල්ලමක් වුණේ. මඩ පැල්ලමක් හැටියට වැටුණේ. මව්කුස හෝ වේවා වෙන යම්කිසි තැනක නාමරූප වශයෙන් වැටෙන පැල්ලම. එතකොට ප්‍රඥවෙන් ආලෝක වුණ අවස්ථාවේදී, නාමරූපය විනිවිද දැක්ක අවස්ථාවේදී, ඒ විඤ්ඤාණය එයින් නිදහස්. විඤ්ඤාණය අනිදස්සනයයි. ආයෙ මේකෙ නිදර්ශන වැටෙන්නේ නෑ. අපි පයවි කියනකොට සාමාන්‍යයෙන් ඔය පොළොව සිහිවෙන්නා වගේ, ආයෝ කියනකොට වතුර සිහිවෙන්නා වගේ එහෙම තත්ත්වයක් හිතට වැටහෙන්නේ නෑ, ඒ ශුන්‍ය තත්ත්වය වැටහුණාට පස්සෙ ඒ තැනැත්තාට.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ, අල්ලගන්න දෙයක් නෑ. උපාදනයක් නැති තැන හවයක් නෑ කිව්වේ ඒකයි. උපාදනයක් ඇති තැනයි පැවැත්මක් තියෙන්නේ. උපාදනයක් නැති තැන පැවැත්මක් නෑ. උපාදනයක් වෙන්නේ මොකද අන්න තෘෂ්ණාවට ගැලපෙන ආකාරයට යමක් ඉදිරියට අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙනවා. ඒක නැතිවෙන්නනම් අර කිව්ව විදර්ශනා ඥානය ඇති වෙන්න ඕන. විදර්ශනා ඥානය තුළින් කෙරෙන්නේ අනිත්‍යතාව අවබෝධ වීමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා, අනිත්‍යතාව එක්තරා ප්‍රමාණයකට සාමාන්‍ය ලෝකයාට වැටහෙනවා. හැමදෙයක්ම අනිච්චං අනිච්චං කිව්වට ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන අවස්ථාව එන්නේ විදර්ශනා භාවනාවේදී. මෙතන ඇත්තේ ඇතිවීම් නැතිවීම් රාශියක් පමණයි කියලා ක්‍රමක්‍රමයෙන් ගැඹුරින් අවබෝධ වෙනවා. එතකොට හිතන්න පුළුවන් මේ කියන ප්‍රඥව එහෙනම් කොහෙද තියෙන්නේ කියලා. අහසින් වැටෙනවද? මේ ප්‍රඥවේ මූල බීජය අප තුළ තියෙන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. ඒක දියුණු කරගැනීම පමණයි තියෙන්නේ. මොකක්ද ඒ? මේ ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා මේ ප්‍රඥවේ මූල බීජය යෝනිසෝමනසිකාරය නමින්.

යෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ යමක් ඇතිවෙන ආකාරය අනුව මෙතෙහි කිරීමයි. කොටින්ම මෙහා කොණ දිහා බලලා මෙතෙහි කිරීමයි. එහා කොණ දිහා බලලා මෙතෙහි කළොත් ඒක ඇතට යනවා මිසක් නැවතීමක් නෑ. එතනදී ආයෙ සිතා ගන්න අර මුවාගෙ කතාව.

දැන් මුවා ඇත තියෙන වතුර ගැන හිත හිතා දුවන දිවිල්ලක්නෙ කරන්නෙ. මුවාට තේරෙන්නෙ නෑ මෙනත ඉඳලා අර නාමධර්ම ආදිය විහිදුවන මේ යථා තත්ත්වය, එහෙම නැත්නම් මේ හිතෙන් කෙරෙන වේදනා, සංඥ, චේතනා ආදිය තුළින් මේ රූපය ඇත්ත දෙයක් හැටියට වැටහෙනවා කියන ඒ අවබෝධය නෑ. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඕක පෙන්නුම් කරනවා යෝනිසෝමනසිකාර කියලා. ඒකෙ යථා තත්ත්වය අවබෝධ වෙන්නෙ කොහොමද? ඒවා පැන නගින තැන අනුව මෙනෙහි කිරීමෙනුයි. ඒවා පැන නගින තැන. දැන් මුවාට පෙනෙන මේ දර්ශනය පැන නැගුනේ තමාගේම සිත තුළ තියෙන මූලාව නිසයි කියන අවබෝධය නෑහැ.

ඒ අවබෝධය ආවට පස්සෙ තමයි මෙතෙක් තිබුණ මූලාව වැටහෙන්නෙ. ඒක පිළිබඳ ඒ රැවටිල්ල නැතිවෙන්නෙ. ඒකයි මේ ධර්මයේ දක්වන්නෙ අවිද්‍යාව මූල හැටියට, නොදැන්ම. නොදැන්ම නිසා යම්කිසි සංස්කරණයක් කෙරෙනවා. සංස්කාර කියන්නෙ, කර්ම ආදිය. ඒවා නිසා අර විඤ්ඤාණයත්, නාමරූපයත් ඇතිවෙනවා කියන්නෙ දෙකක් හැටියට බෙද ගැනීමයි. අර මුවා, මම මෙනතයි, වතුර අතනයි කියලා හිතාගන්න ඒ ගැන්ම අනුව කෙළවරක් නොපෙනෙන විදියට ඇතට දුවනවා. සංසාර සත්ත්වයාත් කරන්නෙ ඒ විදියෙ දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නෙ අර විඤ්ඤාණය ආත්මයක් හැටියට දැඩිව ගන්න තාක් - මේ මගේ විඤ්ඤාණය කියලා දැඩිව ගන්නා තාක් ඒකට වැටෙන අරමුණත් සත්‍යය හැටියට අරගෙන, ඇති දෙයක් හැටියට අරගෙන, ඒක ඔස්සෙ දුවනවා තණ්හාවෙන්. තණ්හාවයි උපාදනයයි. ඒක නිසාම ඒ වැටෙන රූපය, ඒ ධාතු හතර පිළිබඳ ගත්තු ශක්තියම තමයි - මනෝමයා කියන්නෙ.

ඒක මහාපුදුම දෙයක් එතන. මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා කර්මානුරූපව සත්ත්වයින් ඇතිවෙනවා. 'කර්මජ' කියලා වචනෙකුත් තියෙනවා. කර්මයෙන් හටගන්නවා කියනවා. කර්මය කියන්නෙ මොකක්ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ වදරනවා කර්මය චේතනාවයි. චේතනාවත්, හිත පිළිබඳ දෙයක්. එතකොට චේතනාවෙන් යම්කිසි දේවල් ඇතිවෙනවානම් අර කියාපු 'මනෝමය' තත්ත්වය තමයි එතන කියන්නෙ. මනෝපුබ්බංගමා ධම්මා මනෝ සෙට්ඨා මනෝමයා කිව්ව කාරණයම තමයි කර්මයෙන් හටගැනීමක් ගැන කියනකොට තේරෙන්නෙ.

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

අවිද්‍යාව නිසා ඇතිවෙන, මමය, මාගේය කියලා ගැන්ම නිසා ඇති කරගන්න කුසල් හෝ අකුසල් චිත්ත වේග රාශියටයි කර්මය කියන්නේ. මේ ද්‍රව්‍ය ලෝකය පුදුම ආකාරයෙන් වෙනස් වෙනවා. සාමාන්‍ය ලෝකයා මිටියෙන්, කියතෙන් කරන හපන්කම් ලොකුවට හිතුවට ඒ ඔක්කොටම වඩා පුදුමයි මරණ අවස්ථාවේ සිතට වැටහෙන දේ අනුව උපතක් සිදුවන ආකාරය. හිතලා බලන්න මව්කුසක වැටෙන කළල රූපය කියන ඒ ශක්තිය - කර්ම ශක්තිය තුළින්නෙ දරුවෙක් බවට පත්වෙන්නේ. මවෙක් පියෙක් මැව්වයි කියලා අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතනවා. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් කල්පනා කරනකොට ඒ කර්ම ශක්තිය තමයි ජීවත්කරවන්නේ. අහලා ඇතිනේ අජාසත් කුමාරයා මරන්න කොච්චර උත්සාහ කළාද කුසේ ඉදිදිදි? බැරි වුණා අර කර්ම ශක්තිය නිසා.

ඉතින් ඒ විදියට බැලුවහම එතනත් තියෙන්නේ 'මනෝමයා'. මනෝපුබ්බංගමා ධර්මා මනෝ සෙධ්ධා මනෝමයා කියන ධර්මතාවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දෙන්නේ. ඒක නිසාමයි මේකෙ කෙළවරක් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. එතෙක් විඤ්ඤාණය කියලා ගත්තු වෙන්කරලා ගැනීම බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්තිමට ඉක්මවන්නේ අන්න අර කියාපු ප්‍රඥාවෙන්. ප්‍රඥාව කියන්නේ සම්පූර්ණ අවබෝධය, පූර්ණ අවබෝධය. පූර්ණ අවබෝධය එනකොට අර විදියට කොන් දෙකක් දක්වන්න බැ. මුවා ගත්තු ගැන්ම වැරදියි. මම මෙතනයි, වතුර අතනයි කියලා ගැන්ම වැරදියි. ඒක තිබෙනතාක් කෙළවරක් නැතුව දුවනවා. අවබෝධය එනකොට මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. මෙතන දිවිල්ලක් නෙවෙයි නැවතිල්ලක්, නැවතිලාම බලන්න. නැවතිලා බලන්නේ මොකක්ද? තමන්ගෙම පංචස්කන්ධය දිහා.

අපි මේ ලෝකය ගැන දැනගන්න රටින් රට යනවා. ඒ මදිවාට ග්‍රහ ලෝක සොයාගෙන යනවා. සත්‍යය, සාරධර්ම කියාගෙන යන්නේ ඒ දේවල් ඔස්සේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කලා බඹයක් පමණ වූ සංඥාවත් මනසත් සහිත මේ ශරීරයෙන්ම මම පෙන්නනවා ලෝකයත්, ලෝකයේ හටගැන්මත්, ලෝකයේ නිරෝධයත්, ලෝක නිරෝධ මාර්ගයත්. එනකොට ඒක තේරුම්ගන්න වෙන්නේ මෙන්න මේ කියාපු කාරණය ආශ්‍රයෙනුයි. මනසින්මයි මේ හැම එකක්ම සිදුවන්නේ, මනසයි ශ්‍රේෂ්ඨ. ඒක නිසා මේක මෙතනම දකින්න ඕන සත්‍යයක්. එය නොදකින තාක්, ඒ කාරණය අවබෝධ නොකරන තාක්

සත්තියා භවයෙන් භවයට යමින් ඒ ත්‍රාසජනක, භාසජනක, ශෝකජනක නාට්‍යය රඟපානවා. අනන්ත කාලයක් සංසාරයේ - භවයේ ගියයි කියන්නේ ඕකයි. ඉතින් මහාකාශ්‍යප මහරහතන්වහන්සේ ඒ ජාති තත්තියෙන්, නැවත උත්පත්ති තත්තියෙන් දැක්කේ ඒ දර්ශනයයි. පටිච්චසමුප්පාදයේ දැක්වෙනවා තණ්හාව නිසා, උපාදනය කියන අල්ලාගැනීමක් වෙනවා. අල්ලාගැනීමක් තුළ - ඒ අල්ලාගැනීම කියන අදහස තුළම තියෙනවා අල්ලගන්න කෙනෙක් සහ අල්ලගන්න දෙයක්. කොන් දෙකක්. ඒක නිසාමයි පැවැත්මක් තියෙන්නේ.

පැවැත්ම කියන්නේ කොන් දෙකක් අනුව යන එකක්. කොන් දෙකක් අනුව මැන්න හැටියේ එතන දෙයක් හැටියට ගන්නවා පැවැත්මක්. අර දුවන මුවා හිතන්නේ, දැන් මං මෙතනයි අතන වතුරයි කියලයි. ඒ දෙක අතර පැවැත්ම තමයි මුවාගේ දිවිල්ල තුළ තියෙන්නේ. අපේ දිවිල්ලත් එහෙමයි කියලා හිතාගන්න ඕන. මේ මුළු මහත් ජීවිතය තුළ කරන්නේ මොකක්ද මේ සදෙරට - මේ ඉන්ද්‍රිය හයට - ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන කියන ඒ ඉන්ද්‍රිය හයට එන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ඒ අරමුණු ඔස්සේ අර මුවා දිව්වා වගේ දුවනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇහැට පෙනෙන දේ පමණක් නෙවෙයි සංඥාව හැටියට, මිරිඟුව හැටියට හැඳින්වුවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුළු මහත් සංඥ ස්කන්ධයම, සංඥ ගොඩම මිරිඟුවක් හැටියට දැක්වුවා. නමුත් ඒක අපට වැටහෙන්නේ නෑ. අපි හිතන්නේ අර මුවාට විතරයි මේක මුවා වෙලා තියෙන්නේ කියලා. අපි කාටත් මේවා මුවා වෙලයි කියලා හිතාගන්න ඕන. එතකොට ඇසෙන් පෙනෙන මිරිඟුව වගේම තමයි කනට ඇහෙන මිරිඟුවත්, නැහැයට දූනෙන මිරිඟුවත්, ඊළඟට අනිත් ඉන්ද්‍රියන්ට දූනෙන ඒවත් මිරිඟුව හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කළා. මොකද ඒවා ඔස්සේ දුවන්න දුවන්න කෙළවරක් නෑ.

ඒ වෙනුවට යෝනිසෝමනසිකාරය කිව්වේ ඒවා හටගන්න තැනට හිත යොමුකරන්න. අපි දෙකක් කියලා ගත්තු ඒ ගැන්ම මොකක්ද කියලා හිතලා බලන්න ඕන. දෙකක් කියලා බෙදගැනීම නිසා ඔන්න අපට අවබෝධයක් තියෙනවා මේ දෙක ගැටෙනවා කියලා. ගැටීමක් ගැන හැඟීමක් එන්නේ දෙකක් පිළිබඳ අවබෝධයක්, උපන්‍යාසයක් ඇති තැනයි. ඒ ගැන්ම වැරදි බවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරන්නේ. මේවා ඔක්කොම හේතු ප්‍රත්‍ය රාශියක් මිසක් එකක්වත් වෙන්

කරලා ගන්න පුළුවන් දේවල් නොවෙයි. අර ධාතු ගැන කිව්වෙන් ඒකයි. වේදනාව මගින්ම දැනෙන ගති ස්වරූප අනුව අපි ඒවා වෙන්කරලා ගන්නවා පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියලා. ඊළඟට ඒවා ආශ්‍රයෙන් අර කියාපු නාමධර්මත් පවතිනවා. එතනත් එතකොට අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධයක්, ඔවුනොවුන් සම්බන්ධව යන දෙයක්. ඒක තමයි සාරිපුත්ත මහරහතන්වහන්සේ මේ සංසාර පැවැත්ම පිළිබඳව පටිච්චසමුප්පාද විග්‍රහයකදී ප්‍රකාශ කළේ විඤ්ඤාණයත්, නාමරූපයත් හරියට බට කෝටු මිටි දෙකක් එකකට එකක් හේත්තු කරලා තිබ්බා වගේ කියලා.

එකකට එකක් හේත්තු කරලා හිටවලා තිබ්බ බටකෝටු මිටි දෙකෙන්, එකකටවත් තනිව හිටගන්න බැනෙ. එකක් ඇද්දහම අනිත් එක වැටෙනවා. මේක ඇද්දහම අනිත් එක වැටෙනවා. ඒ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මේ ධර්මයට අනුව විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවය නිසයි මුළු මහත් සංසාරය තියෙන්නෙ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ යම්තාක් ලෝකයේ ඇතිවීමක් තිබෙනවානම්, සත්ත්වයින් ඇතිවෙනවා නම්, චුත වෙනවානම් දිරනවානම්, නැවත උපදිනවානම් ඒ හැම ප්‍රඥප්තියක්ම, හැමදෙයක්ම මෙන්න මේ දෙක ඇතුළෙ තියෙනවයි කියලා. මොකක්ද? විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍ය කරගෙන නාමරූපය තියෙනවා. නාමරූපය ප්‍රත්‍ය කරගෙන විඤ්ඤාණය තියෙනවා.

මේ නාමරූපය කියන්නෙ මොකක්ද? නමට රූපයක්. ඒක නියම රූපයක් නෙවෙයිනෙ. අර මුවාට පෙනෙන රූපය නියම රූපයක් නෙවෙයිනෙ. නමට රූපයක්. නමුත් අපට එහෙම හිතෙන්නෙ නෑ. අපි අර කියාපු ඡායාරූපය දැඩිව අල්ලගන්නවා. මේක තමයි මගේ රූපය. මම පොඩි කාලෙ, මම තරුණ කාලෙ. මම විවාහ වෙන අවස්ථාවෙ. මේ තනතුරු ලබාපු තාන්ත මාන්ත ලබාපු අවස්ථාව කියලා අපි රූප තියාගෙන ඒවා දැඩිව ගන්නවා. නමුත් මේ ඔක්කොම ඡායා ටිකක් විතරයි. මේවා නිකන්ම නමට රූප. ඔය බාහිරව පෙනෙන භූත භෝලීමත් ටිකක් විතරයි.

යථා තත්ත්වය වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේලා ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙතන තියෙන්නෙ නිමිත්තක් වශයෙන් ගන්න බැරි ශ්‍රත්‍ය තත්ත්වයක්, හිස් බවක්. එකකටවත් තනිව නැගිටින්න බෑ. අවිද්‍යාව නිසයි - වැරදි ගැනීම නිසයි සංසාරයක් ඇතිවෙනවයි කිව්වෙ. ඒ වැරදි ගැන්ම නිසා. නමුත් ඒ වේතනා ශක්තිය තුළ තියෙනවා අර ධාතූන් ක්‍රියාත්මක

කරවලා මවාපාන ගතියක්. ඒ මවාපැමී ගොඩක් තමයි එතකොට හවය කියන්නේ. නමුත් ඒක තුළ තියෙන දුක් ස්වභාවය බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකර දීලා මේකෙ කෙළවරක් පෙන්නුම් කරනවා. කෙළවර තියෙන්නේ දැනුම් සම්භාරයක් තුළින් නොවෙයි. ප්‍රඥ ප්‍රාසාදය කියන්නේ තට්ටු සහිත පුස්තකාලයක් නොවෙයි. මේ කියන මලකඩ ඉවත් කළ තැනයි. මේ සංසාර බැඳිවීම මලකඩ සමූහයක්. ඒවා ක්‍රමානුකූල උත්සාහයකින් සීල, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ප්‍රයත්න රාශියක් තුළින් ක්‍රමානුකූලව ඉවත් කරන හැටි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා, සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම තුළින්. ඒවා ඉවත් කරන්න කරන්න හිතේ තිබෙන නෛසර්ගික ස්වාභාවික ආලෝකය මතු වෙලා ලෝකයේ යථා තත්ත්වය ඒක තුළ පිළිබිඹු වෙනවා. ඒක ඒ දිස්නය තුළින් පෙනෙනවා. ඒ තත්ත්වය බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්නේ.

එතකොට අපේ මේ බුද්ධශාසනය කියන්නේ ඔන්න ඔය සාරධර්මයි. ඒ වෙනුවට අපි බටහිරින් ආව වෙන - සක්කායදිට්ඨිය පහ නොකළ මනෝ විද්‍යාඥයින් ඉදිරිපත් කරන - තර්ක වලට යටවෙලා අන්තරාභව වල හිරවෙන්නේ නැතුව, මේ හවය හරියාකාරව තේරුම්ගෙන, හව දුක් ගැන සංවේගවත් විය යුතුයි. අපට කරන්න තියෙන්නේ ඒ හව දුක් නැතිවෙන මේ විදර්ශනා මාර්ගයට පිවිසිලා අර කියාපු උදයඝ්‍රී ගාමිණී පඤ්ඤා කියන, ඇතිවීම නැතිවීම දකින ඒ ප්‍රඥවත්, යෝනිසෝමනසිකාරය කියන මේවා ඇතිවෙන තැනට හිත යොමුකරගැනීම තුළින් ඇති කරගන්න දර්ශනයත් උපකාර කරගෙන ඇතුළතින්ම ඇති කරගන්න ප්‍රඥ ආලෝකය තුළින් අපේ ඒ සංසාර විමුක්තිය ඇතිකරගැනීමයි, ලෝකයේ ධර්මතා ස්වභාවය අවබෝධ කරගැනීමයි. බුද්ධශාසනයේ මෙන්න මේ වටිනා කොටස් එන්න එන්නම අවතක්සේරුවට ලක්වෙනවා, ඉවත් වෙනවා. මේ සමාජයේ භාවිතයෙන් ඉවත්වෙනවා. ඒක නිසා අපි කල්පනාකාරී වෙන්න ඕන මේ සාරධර්ම ටික රැකගන්න. මේ බුද්ධශාසනය රැකගැනීමයි කියන්නේ ඒකයි.

අද මේ වටිනා දවසේ මේ පින්වත් පිරිස ප්‍රතිපත්තියට දවස යොදලා වෙන කොතෙකුත් දේවල් තිබුණත් ඇතුළත දර්ශනයට උපකාර වන්නාවූ බණ භාවනාවල යෙදුණා. මේ ධර්මදේශනාව විදර්ශනාවට නැඹුරු කරලා කිව්වේ ඒකයි. මේ පින්වතුන් නුවණින් කල්පනා කරගෙන සිල් රැකීමෙන්, ඒ වගේම සිල් රකින පිරිසට දනාදී සැපයීම් ආදියෙන් තවත් පින් රැස්කරගන්නා. ඒ හැම එකක්මත් මේ අවස්ථාවේ ධර්මශ්‍රවණ

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

වශයෙන් ඇති කරගත්තු කුසල ශක්තියත් උපනිශ්‍රය කරගෙන ඒ වගේම කලාශාණ්‍යමිත්‍ර ඇසුරත් පිහිට කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් - එන්නම එන්නම මේ බුද්ධශාසනය අර අඳුරු පැත්තට යන බව පේනවා - ඒක නිසා තමතමන් උත්සාහවත් වෙලා ඇතුළතින්ම ශාසනය රැකගන්න.

මේ බණ භාවනා සාර්ථක කරගැනීමට මෙතෙක් රැස්කරගත් කුසල සම්භාරය උපනිශ්‍රය වේවා! සෝවාන් සකදගාමී අනාගාමී අරහත් කියන මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදයෙන් තම තමන්ගේ සංසාර දුක නැතිකරගැනීමට මෙය ශක්තියක් වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. එසේම මේ විශ්වයේ යම්තාක් සත්ත්වයින් සිටිනවානම් මේ වගේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලයන් අනුමෝදන් වීමට කැමති, ඒ හැමදෙනා එසේ අනුමෝදන් වීම තුළින් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගනිත්වා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

‘එතතාවතා ච අමෙහති...’

169 වන වේදිකාව

169 වහ දේශනය

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 135)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

වනං ඡ්ඤාපං මා රුක්ඛං
වනතො ජායතී භයං
ජේඤා වනඤ්ඤා වනඵඤ්ඤා
නිබ්බනා හොඵ භික්ඛවො

යාවං හි වනඵො න ඡ්ඤානි
අණුමතොපි නරස්ස නාරිස්ස
පටිබ්බුද්ධතොව තාව සො
වචේඡා බීරපකොච මාතරි’ති

— ධම්මපද, මග්ග වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිදිවීම සාමාන්‍යයෙන් නෙකඛමය හැටියටයි හඳුන්වන්නේ. ගිහිගෙයින් නික්මීලා පැවිදිවුණත්, ගිහි ඇලුම් බැඳුම් වලින් - ගේහසිත ඇලුම් බැඳුම් වලින් බැඳීලා ඉන්නවානම්, ගිහි සිතූම්පැතූම් වල යෙදීලා ඉන්නවානම් එතන නියම නෙකඛමයක් නැහැ. ගේහසිත ඇලුම් බැඳුම් වල සියුම් බව පෙන්නුම් කරලා දෙන ගාථා දෙකකුත් කථාන්දරයකුත් තමයි අද අපි ඉදිරියට ගන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර වැඩ වාසය කරන කාලයේ ඒ සැවැත් නුවර මහළු කාලයේ පැවිදිවුණු භික්ෂූන්වහන්සේලා පිරිසක් අරමුණු කරගෙනයි මේ ගාථා දෙක වදලේ. සැවැත්නුවර ධනවත් ගෘහපතියන් පිරිසක් බොහොම සමගිසම්පන්නව නොයෙකුත් දන් පින් කටයුතු වල යෙදීලා හිටියා, බණ ඇසුවා. වයස්ගත වුණාට පස්සෙ ඒ අයත් කල්පනා කළා අපට දැන් ගිහි ජීවිතයේ ඉඳලා වැඩක් නෑ අපි පැවිදි වෙන්න ඕන කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අවසර ලබාගෙන පැවිදි වුණා. පැවිදිවුණාට මොකද ඊට අදාළ ඉගෙනීම් කටයුතු, භාවනා ආදිය කරගන්න තරම් හැකියාවක් නැහැ වයස්ගත වෙලා පැවිදි වුණු නිසා. මේ පිරිස ජේතවනාරාමය පිටිපස්සෙ කුටි කීපයක් හදවාගෙන එතන වාසය කළා. ඒ වගේම පිණ්ඩපාතය වඩිනකොට තමන්ගේ අඹු දරුවන්ගේ ගෙදරවල් වලට තමයි වැඩිපුරම වැඩම කලේ. එහෙම

ගිහිල්ලා ඒ ලබාගත්තු පිණිඩපාත ආහාරය අරගෙන ඇවිල්ලා ඒ එක හිඤ්ඤාවන්තේ නමකගේ පුරාණ භාර්යාවගේ - පොතේ සඳහන් වෙන්නේ පුරාණ දුකීකා කියලා පැරණි භාර්යාවගේ - ගෙදරට ගෙනැල්ලා එතන ඉඳගෙන මේ අය දුනේ වළඳනවා මොකද හේතුව අර තැනැත්ති හොඳට රස ආහාර පිසන්න දැක්කියි. ඒ තැනැත්ති හැදින්වුණේ මධුරපාවිකා කියලා. මේ මධුරපාවිකා උපාසිකාවගේ ගෙදරට රැස්වෙලා මේ සංඝයාවන්තේලා දුනේ වළඳනවා ඒ ඕනේ කරන රස කාරක ඒ තැනැත්තිය සපයන නිසා.

ඔහොම ඉන්න අතරේ අර උපාසිකාව හදිසි ආබාධයකින් කළුරිය කළා. ඉතින් මේ සංඝයාවන්තේලා ටික ශෝකප්‍රකාශ වශයෙන්, ඒ උපාසිකාවගේ කලින් ස්වාමී පුරුෂයා වෙලා හිටි හිඤ්ඤාවන්තේගේ කුටියේ රැස්වෙලා එකිනෙකාගේ බෙල්ල අල්ලගෙන අඩන්න වැලපෙන්න පටන්ගත්තා, 'අපට මේ රස ආහාර පිසූ මධුරපාවිකා උපාසිකාව නැතිවුණා' කියලා. සංඝයාවන්තේලා එහෙත් මෙහෙත් ඇවිල්ලා මොකද කලබලේ කියලා අහනකොට කීව්වා 'අපට මෙන්න මෙහෙම දෙයක් වුණා. අපට ඉතාම හොඳට රස ආහාර පිළියෙල කරලා දුන්න උපාසිකාව නැතිවුණා. දැන් ඉතින් මෙහෙම කෙනෙක් කොහොම හොයන්නද?' කියලා මේ අය වැලපුණා. ඔය කතාව ධර්ම සභාවටත් ගියා.

සංඝයාවන්තේලා ඔය සිද්ධිය ගැන කතා කරකර ඉන්න අතරේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇවිල්ලා සිරිත් පරිදි 'කුමක්ද මහණෙනි කතා කරකර හිටියේ?' කියලා අහලා ප්‍රකාශ කළා 'මහණෙනි දැන් පමණක් නෙවෙයි අතීතයේත් කපුටු යෝනියේ ඉපදිලා මේ කියාපු හිඤ්ඤාවත්, ඒ භාර්යාවත් කපුටෙකුත් කපුටියෙකුත් වෙලා මුහුදු වෙරළේ දපු බලි බලි කන අතරේ මුහුදට ගසාගෙන ගිය වෙලාවේ මේ කට්ටිය කටින් වතුර අරගෙන ගිහිල්ලා මුහුද ඉහින්න වෙහෙස වෙලා අමාරුවේ වැටුණා කියලා කාක ජාතකය නැමැති ජාතක කථාවත් ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදළා.

ඒ කථාවේ හැටියට මෙහෙමයි තියෙන්නේ. අතීතයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ බෝධිසත්ත්ව කාලයේදී සමුද්‍ර දේවතාවෙක් වෙලා ඉපදිලා හිටියා. ඒ පළාතේ මනුෂ්‍යයින් සිරිතක් වශයෙන් සමුද්‍ර දේවතාවාටත්, නාගයින්ටත් බලි බලි පුදදීම, පිදීම වශයෙන් ආහාර මස් මාංශ, මත්පැන් ආදිය ගෙනැල්ලා මුහුදුවෙරළේ තියෙනවා. ඉතින්

කපුටෙකුත් කපුටියෙකුත් මුහුදු වෙරළේ ඇවිදින අතරේ මේක දෑකලා, මස් එහෙම කාලා, රාත් බිලා මත්වෙලා දෙන්නා මුහුදේ නාන්න ගිහිල්ලා කපුටිය මුහුදු රැලට අහුවෙලා ගසාගෙන ගිහිල්ලා මාළුවෙකුට ගොදුරුවුණා. කපුටා කෑගහන්න පටන්ගත්තා, ශෝක ප්‍රකාශ කරන්න පටන්ගත්තා.

අනිත් කපුටු රැලත් ඇවිල්ලා 'අනේ අපේ මේ තරම් කදිම යෙහෙළිය මේ සෝර මුහුදු ඇදගෙන ගියා' කියලා, අපි මේ මුහුදු ඉහිමු කියලා එකතු වෙලා කටින් වතුර අරගෙන එළියට ගෙනිහිල්ලා මේ මුහුදු ඉහින්න උත්සාහ කරනවා. අන්තිමට මුහුදු වතුරෙන් උගුරත් කටත් වේළිලා වෙහෙස වෙලා ඉන්න අවස්ථාවේ සමුද්‍ර දේවතාවා භයංකර වේශයක් දක්වලා මේ කපුටු රැල පලවා හැරීමේ කථාන්දරය කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදලා 'අතීතයේ හිටි ඒ ජෝඩුවම තමයි වර්තමානයෙන් ඒ දෙන්නා. ඒ කපුටු රැලම තමයි දැන් ඔය මහළු හිඤ්ඤාවහන්සේලා හැටියට ඉන්නේ. ඒක නිසා මහණෙනි රාග, දෙස, මොහ කියන ඒ වනය සිදින තාක් කෙනෙකුට මේවායින් බේරෙන්න බෑ කියන අදහස දෙන අන්දමේ අර කලින් සදහන් කළ ගාථා දෙක වදලා.

මේ ගාථා කියනකොට එකපාරටම අර්ථය පැහැදිලි නෑ. ටිකක් ගැඹුරු අදහසක් ඒවා යට තියෙන බව පෙනේ.

වනං ඡිඤ්ඤා මා රුක්ඛං
වනතො ජායති භයං

වනයම සිදින්න, ගස නොවෙයි. ගස පමණක් නොවෙයි වනයම සිදුලන්න. වනතො ජායති භයං, වනයෙන් තමයි බිය, උපද්‍රව අනතුරු ඇතිවෙන්නේ.

ජේඤ්ඤා වනඤ්ඤා වනථඤ්ඤා
නිබ්බනා හොථ භික්ඛවො

මහණෙනි, ඒ වනයත්, වන ලැහැබත් සිදු දමලා වනයෙන් මිදුනෝ වුව! මිදුණ අය වෙන්න! ඊළඟ ගාථාවේ කියනවා,

යාවං හි වනථො න ඡිජ්ජති
අනුමනොපි නරස්ස නාරිසු
පට්ඨධ්මනොව තාව සො
වචෙඡා බීරපකොව මාතරිති

‘යම්තාක්, පුරුෂයෙකු තුළ ස්ත්‍රීන් පිළිබඳව ඇති ඒ කෙලෙස් වන ලැහැබ සිඳ නොද තිබේද, ඒතාක් ඒ පුරුෂයා හරියට කිරි බොන වසු පැටියෙකු මව කෙරෙහි ඇලිලා ඉන්නවා වගේ - ඇලුම් කරන්නා වගේ අර ස්ත්‍රීය පිළිබඳ සිත් ඇතිව වාසය කරයි’ කියන අදහසයි ඒ ගාථා වලින් කියවෙන්නේ. ගස පමණක් සිඳින බව කිව්වේ, බොහෝ දෙනා පැවිදි වෙනවා කියන්නේ ගිහි ගේත්, ගිහි ගෙයට අදාළ ඒ දේවලුත් අතහැරලා සිවුර පොරවා ගැනීමයි. නමුත් එපමණක් නොවෙයි මහා කෙලෙස් වන ලැහැබක් තියෙන බවයි මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරන්නේ. ඉතින් අර ක්ලේෂ ගැන කියනකොට මේ පින්වතුනුත් අහලා තියෙනවා කෙලෙස් අනුසය කියලත් කොටසක් තියෙනවා. ඔය බරපතල හැටියට පෙනෙන කෙලෙස් පමණක් නෙවෙයි, ඒවා යටින් බොහොම ගැඹුරට ගිහිවිච මුල් ඇති සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් රාග, ද්වේෂ, මෝහ ආදියට යටවුණු හිත් වල ඒවාට අදාළව අනුසය වශයෙන් සියුම් කෙලෙස් කොටසක් තියෙන බව අපේ ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

ඒක නිසා අර විදියට පැවිදි වුණත් තමන්ගේ නිවන් ගමනට නානාවිධ බාධක එනවා. විශේෂයෙන්ම ඥාති පලිබෝධය ඉන් එකක්. නැයන්ගෙන් වන පලිබෝධය බොහෝ විට සංඝයාවහන්සේලාට බාධකයක් වෙනවා. දැන් මෙතනත් ඒ වගේම අතීත භාර්යාව - පුරාණ දුකිකා කියන ඒ භාර්යාවගේ රස ආහාර පිළිබඳ ඇලුණ නිසා අර විදියට ශෝකයට පත්වුණ බවයි පෙනෙන්නේ. මේ කාරණය ගැනම ඉතාමත්ම වටිනා සූත්‍රදේශනාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් අවස්ථාවක වදාළා කොසඹූ නුවරදී ගංගානම් ගඟ තෙර වැඩවාසය කරන අවස්ථාවේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේට පෙනුනා විශාල දර කොටසක් ගඟේ වතුරට ගහගෙන යනවා. සංඝයාවහන්සේලා අමතලා අහනවා ‘මහණෙනි, දැක්කද අර විශාල දර කොටස ගඟ වතුරට ගහගෙන යනවා?’ ‘එසේය ස්වාමීනි’. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ‘මහණෙනි ඔය දරකොටස මෙතෙරට ළං වෙන්නේ නැත්නම්, එතෙරට ළං වෙන්නේ නැත්නම්, මැද කිඳ බහින්නේ නැත්නම්, ගොඩට ගසාගෙන ඇවිල්ලා උඩට මතු වෙලා තියෙන්නේ නැත්නම්, මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙන්නේ නැත්නම්, අමනුෂ්‍යයින්ට අසුවෙන්නේ නැත්නම්, දියසුළියට හසුවෙලා ගසාගෙන යන්නේ නැත්නම්, ඇතුළත කුණුවෙන්නේ නැත්නම් මුදටම නැඹුරුව ගලාගෙන ගිහිල්ලා යම්

දවසක මුහුදට යනවා. මේක ප්‍රහේලිකාවක් හැටියටයි ඉදිරිපත් කරන්නේ. එසේම මහණෙනි, නුඹලාත් මෙතෙරට ළං වෙන්නෙන් නැත්නම්, එතෙරට ළං වෙන්නෙන් නැත්නම්, මැද කිඳු බහින්නෙන් නැත්නම්, ගොඩට මතු වෙලා තිබෙන්නෙන් නැත්නම්, මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙන්නෙන් නැත්නම්, අමනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙන්නෙන් නැත්නම්, දියසුළියට හසුවෙන්නෙන් නැත්නම්, ඇතුළත කුණු වෙන්නෙන් නැත්නම් මේ පැවිදි ජීවිතයේ අවසාන නිෂ්ඨාව වන නිවනට පැමිණෙනවා. මොකද මේ සම්මාදිට්ඨිය කියන එක නිවනටම නැඹුරුව යන එකක් නිසා’.

මෙහෙම ප්‍රකාශ කළහම එක්තරා සංසයාවහන්සේ නමක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා ‘මොකක්ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙතෙර කියන්නේ? මොකක්ද එතෙර කියන්නේ? මොකක්ද මැද කිඳුබැහිම කියන්නේ? මොකක්ද ගොඩ මතු වෙලා තියෙනවා කියන්නේ? මොකක්ද මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙනවා කියන්නේ? මොකක්ද අමනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙනවා කියන්නේ? මොකක්ද දියසුළියට අහුවෙනවා කියන්නේ? මොකක්ද ඇතුළත කුණුවෙනවා කියන්නේ?’. ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අර උපමා උපමේය සංසන්දය කරනවා ධර්ම කාරණා මතුකරමින්.

‘මහණ, මෙතන මේ උපමාවට අනුව මෙතෙර කියලා මා අදහස් කළේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයයි. ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය නමින් හඳුන්වන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන. මෙතෙරට ළං වෙනවා කියන්නේ මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය ආත්ම වශයෙන් ගෙන ඒවාට දැඩි ඇල්ම ඇතිකරගැනීම. එතකොට එතෙර කියන්නේ බාහිර ආයතන හය. ඇස ආදී ඒ ඉන්ද්‍රියන්ට හසුවන අරමුණු. රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඛ, ධම්ම. රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පොඨ්ඛ කියන්නේ ස්පර්ශයට අසුවෙන දේ. ධම්ම කියන්නේ හිතට අහුවෙන දේ, අරමුණු. ඒ ටික තමයි එතෙර. මැද කිඳු බැහිම කියලා අදහස් කළේ නන්දිරාග කියන සතුටුවීම් ස්වභාවය ඇති ඇලීම. ඊළඟට ගොඩට මතු වෙලා තිබීම යන්නෙන් අදහස් කළේ අස්මි මාන කියන ‘වෙමි’ කියන සියුම් මානයයි. ‘වෙමි’ කියලා සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකු තුළ ඉතාම සියුම් අන්දමින් තිබෙන මානයයි.

මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙනවා කියන එක ගැන ටිකක් විස්තර කරනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ. ඇතැම් කෙනෙක් මහණවෙලා ඉවරවෙලා ගිහි සංසග්ගයෙන් යුක්තව - ගිහි සංසග්ග කියන්නේ ගිහියන්

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

හා එක්ව වැඩ කටයුතු කරගෙන යනවා සහ 'නන්දි සහ සොකි සුඛිතෙසු සුඛිතො, දුක්ඛිතෙසු දුක්ඛිතො'. මේ වචන වලින් කියන්නේ ඒ අය සතුටුවෙන කාරණා අනුව මේ හිඤ්චත් සතුටුවෙනවා. ගිහියන් දුක්වීම, ශෝකවීමත් එක්ක මේ හිඤ්චත් ශෝකවෙනවා. ඒ අයගේ සැපතෙහි සතුටුවෙනවා. ඒ අයගේ දුකෙහි දුක්වෙනවා උපේක්ෂාව නැතිව. ඒ අර සම්බන්ධවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්. ඒ වගේම ගිහියන්ගේ යම් යම් කුදුමහත් වැඩ කටයුතු තියෙනවානම් ඒවාට යෙදිලා ඉන්නවා. බණ භාවනා වල නෙවෙයි ගිහියන්ගේ නානාවිධ හැඩ වැඩ කටයුතු වලට යෙදිලා - මේ පින්වතුන්ට විස්තර කරන්න ඕන නැතෙ ඒවා - අන්න ඒවාට යෙදිලා ඉන්නවා ඒ හිඤ්ච. ඕක තමයි මනුෂ්‍යයින්ට අනුවෙනවා කියන්නේ - මනුෂ්‍යයාන. අමනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙනවා කියන එක තෝරන්නේ යම්කිසි හිඤ්චක් ශාසන ප්‍රතිපත්ති රකිනවා ඒ ශිලාදී ගුණධර්ම රකිනවා. 'මම මේ ශීලයෙන්, ව්‍රතයෙන්, මේ සිල් රැකීම ආදියෙන් හිත ගිය යම්කිසි දිව්‍යලෝකයක උත්පත්තිය ලබනවා' කියලා දෙව්ලොව අරමුණු කරගෙන මේ ශාසන ප්‍රතිපදවේ හැසිරෙනවා. නිවන නෙවෙයි. සසර කෙළවර කිරීම නෙවෙයි. ඒක තමයි අමනුෂ්‍යයින්ට හසුවුණා කියන්නේ.

ඊළඟට ආවටගාවො, දියසුළිය කියලා අදහස් කළේ පංචකාම සම්පත්තිය. පංචකාමයට යට වෙනවා. ඒක දියසුළියට යට වුණා වගේ. ඊළඟට අනෙතාකුප්. ඇතුළත කුණුවෙනවා කියන්නේ ශ්‍රමණයෙක් නොවී ශ්‍රමණයෙක් හැටියට පෙනුම් කරනවා ඉතාම දුස්සීලව පාප ධර්මව, අබ්‍රහ්මචාරීව. කෙලෙස් සහිතව ජීවත්වෙනවා. ඉතාමත් කිලිටි ජීවිතයක් ගතකරනවා. ඒක තමයි ඇතුළත කුණුවීම. එහෙම වුණොත් නිවන කියන නිෂ්ඨාවට එන්න බෑ කියන අදහසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය සූත්‍රදේශනාවෙන් ඉදිරිපත් කළේ, ඔය කියපු බාධක නිසා.

ඒක දේශනා කරන අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟ හිටියා නන්ද කියලා ගෝපාලකයෙක්. මේ නන්ද ගොපල්ලට මේ දේශනාව හරියටම ගැඹුරින් වැදිලා ඒ නන්ද ගෝපාලකයා කියනවා 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මම මෙතෙරට ළං වෙන්නෙත් නෑ. එතෙරට ළං වෙන්නෙත් නෑ. මැද කිඳු බහින්නෙත් නෑ. එගොඩට මතුවෙලා ඉන්නෙත් නෑ. මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙන්නෙත් නෑ. අමනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙන්නෙත් නෑ. දියසුළියට හසුවෙන්නෙත් නෑ. ඇතුළත කුණුවෙන්නෙත් නෑ. භාග්‍යවතුන් වහන්ස මට මේ ශාසනයේ පැවිද්ද උපසම්පදව ලබාදෙවන

සේක්වා' කියලා ඉල්ලා සිටියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කීව්වා 'නන්ද එහෙමනම් ඔය ගවරැළ ඒ අයිතිකාරයාට - ස්වාමියාට භාරදීලා එන්න' මේ නන්ද ගෝපාලයාට කොයිතරම් පැවිද්ද ගැන උනන්දුකම තිබුණද කියතොත් කියනවා 'නෑ භාග්‍යවතුන් වහන්ස මේ එළදෙනෙකු ඒ පැටවුන්ට තියෙන ඇල්ම නිසා ඒගොල්ලො පාර බලාගෙන යයි' එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවතත් කීව්වා 'නෑ නෑ නන්ද ගිහිල්ලා ඒ ස්වාමියාට ඒ ගවයින් භාරදීලාම එන්න' කියලා. ඉතින් නන්දත් ඒකට කීකරුවෙලා ගිහිල්ලා ඒ ගවයින් භාරදීලා ඇවිල්ලා ශාසනයේ පැවිද්ද ලබාගෙන ඉතාමත්ම දැඩිව චීර්යය කරලා නොබෝ කලකින්ම උතුම්වූ අරහත්ඵලයට පත්වුණා කියලා සඳහන් වෙනවා.

පැවිදි වුණාට පස්සෙ තියෙන බාධක රාශියක් ගැන මෙතන කියවෙනවා. විශේෂයෙන්ම මනුෂ්‍යභාව, මනුෂ්‍යයින්ට හසුවෙනවා කියන්නෙ ඒකයි. ඉතින් මේකම අටුවා ආදියේ තෝරන්න, තවත් මේක අර්ථවත් කරන්න, නොයෙකුත් අන්දමින් කරුණු දක්වා තිබෙනවා. විශේෂයෙන් මහඵ විදේදී පැවිදිවුණාට පස්සෙ ඒ පවුල් වලට තියෙන සම්බන්ධය නිසා ඇතැම් කෙනෙක් - එබඳු හිඤ්ච අටුවා වල හඳුන්වන්නෙ සමණකුටුම්බකො කියලා - කුටුම්බ කියන්නෙ පවුල. කුටුම්බ කියන්නෙ පවුල්කාරයා. කෙළෙඹියා කියලා පරණ සිංහල වචනයක් තියෙනවා. එතකොට ශ්‍රමණ පවුල්කාරයෙක්. මහණ කෙළඹියෙක් හැටියට ජීවත්වෙනවා. සම්පූර්ණයෙන්ම අර බන්ධනය කැඩුවෙ නෑ. ඉතින් ඒක හඳුන්වන මෙහෙම උපමාවක් දෙනවා අටුවාවල. ගං ඉවුරෙ තියෙනවා යමකිසි ගහක්, ගහේ මුල් තියෙන්නෙ ගොඩ. කොළ විතරක් ගඟට නැඹුරුවෙලා තියෙනවා. අන්න එහෙම ජීවිත ගෙවනවානම්, ගිහි කටයුතු වලම යෙදෙමින්, අර ගිහි කාලෙ කරපු දේවල් කරමින් එතකොට අර කීව්ව මනුෂ්‍යයින්ට හසුවුණාට සමානයයි.

මේ පැවිදි ජීවිතයට ඇති බාධක සියුම් අන්දමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය විදියට දක්වා වදලා. අර බාහිරව ඕලාරික, ගොරහැඬි හැටියට පෙනෙන කෙලෙස් වලට වඩා සියුම් කෙලෙස් මට්ටම් තිබෙනවා. මේ බුද්ධශාසනයෙයි ඒවා මතුකරලා දීලා තියෙන්නේ. ඒවා ජයගන්න ආකාරයත් පෙන්නුම් කරලා තියෙන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ නානාවිධ දේශනා ඒ ඒ අවස්ථානුකූලව සංඝයාවහන්සේලාට පැවැත්වූවා. උපදෙස් දුන්නා ඒ ඒ මට්ටම් වලින් කෙලෙස් ජයගන්නා

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ආකාරය. ඒ පිළිබඳවත් ඉතාමත්ම වටිනා සාකච්ඡාවක් සඳහන් වෙනවා ධර්මයේ.

පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ කියන ස්වාමීන්වහන්සේ උදේනි රජ්ජුරුවන් එක්ක කළ ධර්ම සාකච්ඡාවක්. ඒ සාකච්ඡාව පවත්වන්නේ කොසඹූ නුවර සෝමිතාරාමයේදී, පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ ස්වාමීන්වහන්සේ සෝමිතාරාමයට වැඩි අවස්ථාවක - උදේනි රජ්ජුරුවෝ ඒ වෙනකොට බෞද්ධයෙක් නෙවෙයි - උදේනි රජ්ජුරුවෝත් ඇවිල්ලා මේ පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ ස්වාමීන්වහන්සේගෙන් මෙහෙම ප්‍රශ්නයක් අහනවා. නියම ශ්‍රද්ධාවක් නැති නිසා අමතන්නේ ඒ ස්වාමීන්වහන්සේගේ නමින් භාරද්වාජ කියලා.

‘භාරද්වාජය, මේ ශාසනයේ කළු කෙස් ඇතිව හදු යෙහවනයෙහි පැවිදිවුණු ඒ සංඝයාවහන්සේලා කොහොමද මේ ජීවිතය තුළම බ්‍රහ්මචාරීව වාසය කරන්නේ? මේකට රහස මොකක්ද? මේකට හේතුව මොකක්ද?’ එතකොට ඔන්න මේ පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ ස්වාමීන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ‘අපේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මෙන්න මේ විදියේ දේශනාවක් කරලා තියෙනවා. මහණෙනි, මවක් පමණ වයස් ඇති ස්ත්‍රීන් පිළිබඳ මවක කියන සංඥාව ඇති කරගන්න. මවක කියන සිත ඇති කරගන්න. සොහොයුරියක් ප්‍රමාණ වයස ඇති ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි සොහොයුරියක කියන හැඟීම ඇති කරගන්න. දුවක ප්‍රමාණයේ වයස ඇති අයට, දුවක කියන අදහස සිත ඇති කරගන්න’ කියලා මෙහෙම දේශනාවක් කරලා තියෙනවා.

ඒක කිව්වහම මේ රජ්ජුරුවෝ කියනවා ‘භාරද්වාජය, ඔහොම කිව්වට මේ සිතේ ස්වභාවය බොහොම ලොල්වන ස්වභාවයක්, ඇතැම් විට මව පිළිබඳවත් ලෝභ සිත් ඇතිවෙනවා. සොහොයුරිය පිළිබඳවත් ලෝභ සිත් ඇතිවෙනවා. දුව පිළිබඳවත් ලෝභ සිත් ඇතිවෙනවා. මේ සංඝයාවහන්සේලාට, බ්‍රහ්මචරියාව සම්පූර්ණ කර ගැනීමට, වෙනත් උපදේශයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවාද?’ ඔන්න දෙවෙනුව පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ ස්වාමීන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ‘එසේය මහරජ, මෙහෙමත් දේශනාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. මහණෙනි, ශරීරය පාදාන්තයේ සිට කෙස් දක්වා අසුභ වශයෙන් මෙනෙහි කරන්න. මේ විදියට කුණප කොටස් ශරීරයේ තිබෙනවා කියලා - මේ පින්වතුන් දන්නවානේ ඔය පිළිකුල් භාවනාවට අදාළ ඒ සූත්‍රය එතනදී ඉදිරිපත් කරනවා මේකත් උපකාර වෙනවා කියලා.

එතකොටත් රජ්ජුරුවෝ කියනවා 'භාරද්වාජය, සීල, සමාධි, ප්‍රඥ, දියුණු කරපු කෙනෙකුටනම් ඔය කියාපු භාවනාව හිතට අල්ලාවි. නමුත් ඇතැම් විට අසුභ වශයෙන් මෙනෙහි කරන්න හිතලා සුභ වශයෙන් මෙනෙහි වෙයි. ඔහොම පටලැවිල්ලකුත් වෙනවා. මේ හැර වෙනත් යම්කිසි දේශනාවක් තියෙනවාද සංඝයාවහන්සේලාට මේ බ්‍රහ්මචරියා වාසය කරගෙන යන්න උපකාරවෙන?'

ඔන්න තුන්වෙනුව එතකොට පිණ්ඩෝල භාරද්වාජ ස්වාමීන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. 'භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මෙන්න මෙහෙමත් දේශනාවක් පවත්වලා තියෙනවා. මහණෙනි - ඉන්ද්‍රිය සංවරය පිළිබඳවයි කියන්නේ - ඇස පිළිබඳව සංවර වෙන්න, ඇසෙන් රූපයක් දකලා ඒ පිළිබඳව නිමිත්තක් ගන්නෙන් නෑ. අනුවාසඤ්ඡන කියන අනුනිමිත්තක් ගන්නෙන් නැහැ. නිමිති, අනුවාසඤ්ඡන ගන්න එපා. ඉන්ද්‍රියත් පිළිබඳව රක්තා ලද දෙර ඇතිව වාසය කරන්න - ගුත්තඥාර. ඉන්ද්‍රිය සංවරයට අවශ්‍ය පරිදි ඒ දෙරටු වහගන්න කියලා ඉන්ද්‍රිය සංවරය පිළිබඳව නිරන්තරයෙන් සඳහන් වෙන ඒ සම්පූර්ණ සූත්‍රදේශනාව ඉදිරිපත් කළා.

එහෙම වහගන්නේ මොකටද කියන එකත් ප්‍රකාශ කරනවා. ලෝභය හා ද්වේෂය සම්බන්ධ ආශ්‍රව ධර්මයන් ගලාගෙන ඒම වැළැක්වීම සඳහා අර ඉන්ද්‍රිය දෙරටු නිරන්තරයෙන් ආරක්‍ෂා කරන්න. ඒ දෙරටු වහගන්න කියන එකයි. අවස්ථානුකූලව ඒ දෙරටු වහගන්න කියන ඒ ඉන්ද්‍රිය සංවරයට අදළ සූත්‍රදේශනාව ඒ අවස්ථාවේ ඉදිරිපත් කළා. අන්න එතකොට උදේනි රජ්ජුරුවෝ ඒක ගැන බොහොම පැහැදිලි 'භාරද්වාජ මේකම තමයි නියම හේතුව සංඝයාවහන්සේලාට බ්‍රහ්මචරියාව රැකීමට උපකාරවන' කියලා රජතුමා තමාගේ පැහැදීම ප්‍රකාශ කළා.

මේ රජතුමා - මේ කාමභෝගී රජකෙනෙක් වූවත් තමාගේ අන්තඃපුර අත්දැකීමකුත් එකතු කරලා මේ ධර්මයේ සන්ද්‍රවික භාවය පිළිබඳව මෙවැනි ප්‍රකාශයක් කළා. 'භාරද්වාජය, මම ඇතැම් දවසක කය, වචනය, හිත පිළිබඳව හරි රැකීමක් නැතිව, සති සම්පජ්ඤ්ඤයක් නැතිව ඉන්ද්‍රිය සංවරයක් නැතුව අන්තඃපුරයට ඇතුල් වුණහම බොහෝකොට මගේ හිත ලෝභ ධර්මයන්ට යටවෙනවා. නමුත් යම් අවස්ථාවක කය, වචනය, සිත, පිළිබඳව රැකීමක් ඇතිව, ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව, සති සම්පජ්ඤ්ඤයෙන් ඇතුල් වුණොත් අන්තඃපුරයේදී මට ඒ විදියේ

කෙලෙස් ගලාගෙන එන්නේ නැත කියලා තමන්ගේ අත්දැකීම් ආශ්‍රයෙන්ම ඒ තුන්වෙනි කාරණය ඉතාමත්ම ඉහළින් පිළිඅරගෙන උදේනි රජ්ජුරුවන් ඒ අවස්ථාවේම කොයිතරම් වටිනාවද භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම දේශනාවක් කරලා තියෙනවා කියලා තුනුරුවන් සරණ යනවා. මෙවැනි අවස්ථා වලදී බොහෝවිට ධර්මයේ සඳහන් වෙන පාඨය මේ ආකාරයටයි. 'ඉතාමත්ම විශිෂ්ඨයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව. මම අද දින සිට බුදුන්, දහම්, සඟුන් සරණ යනවා දිවි ඇතිතාක්' කියලා. ඒ අවස්ථාවේ තමයි උදේනි රජ්ජුරුවෝ තුනුරුවන් පවා සරණ ගියේ. කොයි ආකාරයකින් හෝ කෙලෙස් යටපත් වීමට හේතු වෙතත් මෙතනදී උදේනි රජ්ජුරුවෝ තමන්ගේ අත්දැකීම් එක්ක සම්බන්ධ කරලා ගත්තේ.

අර අපි කලින් සඳහන් කරපු අනුසය පිළිබඳව සලකා බලමු. මේ කාලෙ අනුසය වැනි ධර්ම කොට්ඨාස පිළිබඳව නොයෙකුත් දෘෂ්ටි උපදවාගෙන තිබෙනවා. සිත ගැන වැඩිය තැකීමක් නැතිව. ඉන්ද්‍රිය පහ වහගත්තු හැටියේ අපට පුළුවන් මේ කෙලෙස් ජයගන්න කියලා හිතන කොටසකුත් ඉන්නවා. ඇත්ත වශයෙන්ම ධර්මයේ ඉන්ද්‍රිය හයක් ගැන කියවෙන බව ඇත්ත. නමුත් ඇතැම් තැනක සඳහන් වෙනවා මේ බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ වට්ට තිබෙනවා. මනිනුය කියන හයවැන්න මැදින් තිබෙනවා. ඒ විදියට දක්වන අවස්ථාවලුත් තිබෙනවා. බුද්ධ වචනයක් තිබෙනවා 'මහණෙනි ඇස, කන, නාසය, දිව, කය කියන ඒ බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ ඒවාටම අදළ ඒවාටම ආවේණික ගොදුරැබිම් ඇතිවයි තිබෙන්නේ. ඇහැට රූපය, කනට ශබ්දය, නැහැයට සුවඳ ඒ විදියට ඒවාට අදළ ගොදුරැබිම් වලයි හැසිරෙන්නෙ.

එහෙම ගොදුරැබිම් වල හැසිරිලා අරගෙන එන ගොදුරු ඔක්කොම, මැද ඉන්න මනිනුය අනුභව කරනවා. අර පහෙන්ම ගේන ඒවා හිතේ තැන්පත් වෙනවා කියන එකයි. ඔන්න ඔතනයි ඒ ගැඹුරුම කොටස තියෙන්නෙ. ඒක නිසා සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් මේ පංචේන්ද්‍රියන් ඇසුරු කරගෙන එකතුකරගත්තු ඒ අත්දැකීම් රාශිය තුළින් පෙරිලා එන්නෙ ආශ්‍රව ධර්ම. ආසව අනුසය ආදී වචන වලින් එය හැදින්වෙනවා. අනුසය කියන්නේ යට ලැගගෙන ඉන්න කියන අදහසයි. කෙලෙස් වල අවස්ථා තුනක්. අනුසය, පරියුට්ඨාන, විනික්කම කියලා. ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. අනුසය කියන්නේ යට ලැගගෙන ඉන්න, නිදගෙන වගේ ඉන්න කෙලෙස් ස්වභාවය. පරියුට්ඨාන

කියන්නෙ ඔන්න අවදිවුණු අවස්ථාව. චිතික්කම කියන්නේ ශික්ෂා පදයක් කඩන්න තරම් බලවත්වුණු අවස්ථා. ඉතින් මෙතන මෙන්න මේ අනුසයට හේතුව පංචේන්ද්‍රියන් ආශ්‍රයෙන් ගත්තු ඒ අත්දකීම් රාශියෙන් අපි ඇති කරගත්තු යම් යම් සංසාරික පුරුදු සමූහයක්. මේවා ජයගන්න එක පහසු නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් ඉතාමත්ම උත්කෘෂ්ට දේශනාවක් එක් අවස්ථාවක පැවැත්වුවා. කජංගලා නැමැති ගමේ වැඩවාසය කරන අවස්ථාවේ පාරාසරීය කියලා බ්‍රාහ්මණයෙක් හිටියා. ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ අන්තේවාසිකයා - අනවැසියා තමයි උත්තර. මෙන්න මේ උත්තර කියන අන්තේවාසිකයා එක දවසක්ද බුදුරජාණන් වහන්සේ දකින්න ඇවිල්ලා සතුටු සාමීචියේ යෙදිලා එකත්පසෙක ඉදගත්තහම බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'උත්තර ඇත්තද ඔබේ ආචාර්යවරයා, පාරාසරීය, යම්කිසි ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් උගන්වනවා කියන්නේ?' 'එසේය අපේ ගුරුවරයා ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් උගන්වනවා' යි කීව්වා. 'මොකක්ද ඒ ඉන්ද්‍රිය භාවනාව?' ඇහුවහම කියනවා 'හවත් ගෞතමය, කෙනෙක් ඇසින් රූප බලන්නෙ නෑ. කනින් ශබ්ද අහන්නෙ නෑ' ඔන්න ඔය විදියේ ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් ඒ අපේ පාරාසරීය ගුරුතුමා උගන්වන්නේ කියලා.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'එහෙමනම් උත්තර, අන්ධයන් ඉන්ද්‍රිය වඩනලද කෙනෙක්. භාවිත ඉන්ද්‍රිය කියන ඉන්ද්‍රිය සංවරය පුරුදු කළ කෙනෙක් අන්ධයා. බීරත් ඒ විදියේ කෙනෙක්. ඇයි අන්ධයාට පෙනෙන්නෙත් නෑ. බීරාට ඇහෙන්නෙත් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක පිළිගන්නෙ නෑ. ඇස්, කන්, නාසය වසාගෙන ඉදීම ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් නොවෙයි. ඒක කියනකොට උත්තර නිරුත්තර වෙලා බිම බලාගෙන ඉන්නවා මුකුත් කතාවක් නෑ. නමුත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඔන්න සුභද්දේශනාවකට අරමුණු වෙන ආකාරයට ආනන්ද භාමුදුරුවන් අමතලා කියනවා 'ආනන්දය ඔය පාරාසරීය උගන්වන ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වෙන එකක්. අපේ ශාසනයේ තියෙන ඉන්ද්‍රිය භාවනාව - මේ ශාසනයේ තියෙන අනුත්තර, උත්තරීතර ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වෙන එකක්' එතකොට ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ 'දන් තමයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස කාලය, ඒ කාරණය ප්‍රකාශ කරන්න' කියලා ආරාධනා කලා.

ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමා සහිතව අර ඉන්ද්‍රියන් හය පිළිබඳව ඉතාමත්ම ගැඹුරින් ඉන්ද්‍රිය සංවරයට අදාල පුදුම අන්දමේ දේශනාවක් පවත්වනවා. ඔන්න යම්කිසි කෙනෙක් තුළ ඇසින් රූපයක්

දුටුවිට මනාපයක් ඇතිවෙනවා. එහෙම නැත්නම් අමනාපයක් ඇතිවෙනවා. ඇතැම් විට මනාප අමනාප දෙකම මිශ්‍රවත් ඇතිවෙනවා. එතකොට ඒ හිඤ්ච තේරුම් ගන්නවා දැන් මට මේ මනාපයක් ඇතිවෙලා තිබෙනවා මේ රූපය දැකීමෙන්. අමනාපයක්, එහෙම නැත්නම් මේ දෙකම කවලමට ඇතිවෙලා තියෙනවා. මේක 'සංඛතං, ඔලාරිකං, පටිච්ච සමුප්පන්නං' කියන වචන ප්‍රකාශ වෙනවා එතන ගැඹුරු අදහසක්. මේක සකස්කරගත්තු දෙයක්. මේක මමම සකස්කරගත්තු දෙයක්. මේක පටිච්ච සමුප්පන්නයි, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් උපන්, ස්පර්ශය නිසා හටගත්තු දෙයක්. ඒ වගේම ඕලාරික ගොරහැඩි දෙයක්. ඒ වෙනුවට හිතනවා එතං සන්නං එතං පණිතං යදිදං උපෙකා. මේ අවස්ථාවේ හිත උපේක්ෂාවට ගැනීම තමයි ශාන්ත කියලා ඉක්මනින්ම අර ඇතිවුණු මනාපය, අමනාපය එහෙම නැත්නම් ඒ දෙකම ඉවත් කරලා ශීඝ්‍රයෙන් හිත උපේක්ෂාවට ගේනවා. ඒක අපි කියන තරම් පහසු නෑ කෙනෙකුට. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉහළම මට්ටමින් ඉන්ද්‍රිය සංවරය ගැන මේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. ඊළඟට ඒකට දෙන උපමාවයි ඉතාම පුදුම.

මන්න ඊළඟට දෙන උපමාව මොකක්ද 'යම්සේ ආනන්ද ඇස් ඇති කෙනෙක් ඇරගත්තු ඇස වහන්නේ යම්සේද වසාගත් ඇස අරින්සේ යම්සේද ඒ තරම් ඉක්මනින් - ඇසිපිය හෙලන තරම් වේගයෙන් අර ඇසින් දුටු රූපය පිළිබඳව ඇති මනාප අමනාපකම් ඉවත් කරලා හිත උපේක්ෂාවට ගේනවා. එතකොට ඇහැ පිළිබඳ කාරණය පෙන්වුම් කරන්න ඇහැම උපමා කරගත්තා මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ. අවස්ථානුකූලව අර ඉන්ද්‍රිය සංවරයට අදාළව ඇස සංවර කරගැනීම. ඇත්ත වශයෙන් හිතයි එතන සංවර වෙන්නේ. නැවත නැවත බලන්න බලන්න කෙලෙස් උපදින නිසා සංවරශීලී බවක් ඇති කරගන්නවා. ඒ වගේම ගැඹුරින් බැලුවොත් ඇස් දෙක ඉවතට ගත්තත් මනාප අමනාප දෙක දිගට යනවානම් ඒත් ඉන්ද්‍රිය සංවරය සම්පූර්ණ නෑ. එතනදී නුවණ යොදනවා, ප්‍රඥාව යොදනවා මේක අනිත්‍යයි, පටිච්ච සමුප්පන්නයි. හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් මවිසින්ම සකස්කරගත්තු ගොරහැඩි ඕලාරික දෙයක්. ඊට වඩා ශාන්ත ප්‍රණීත දේ තමයි උපේක්ෂාව. හිත උපේක්ෂාවට ගේනවා. නුවණින් කල්පනා කරලා අන්න අර ස්පර්ශය නිසා හටගත්තු - ඇස පිළිබඳ ස්පර්ශය නිසා හටගත්තු ඒ මනාප අමනාප බව ඉවත් කරලා උපේක්ෂාවට හිත ගේනවා'.

ඒ තමයි ඇස පිළිබඳ කාරණයේදී දීපු උපමාව. ඊළඟට 'එසේම ආනන්ද කනිත් ශබ්දයක් ඇහුවහම කෙනෙකුට මනාප සිතිවිලි ඇතිවෙනවා. අමනාප සිතිවිලි ඇතිවෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඒ දෙකම කවලමට ඇතිවෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ කල්පනා කරනවා 'දැන් මට මේ මනාප අමනාප ආදිය ඇතිවුණා. මේක පටිච්ච සමුප්පන්න - හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් උපන් එකක් - ස්පර්ශය නිසා හටගත්තු දෙයක්, මේක ඕලාරික ගොරහැඩි දෙයක්, අනිත්‍ය දෙයක් කියලා. ඊළඟට හිතනවා මේකයි ශාන්ත, මේකයි ප්‍රණීත' එහෙම හිතලා උපේක්‍ෂාවට ගේනවා. සද්දය අහලා ඉවරවුණත් ඒ සද්දය හිත ඇතුළෙන් රැඹි පිළි රැඹි දෙනවානම් අර මනාප අමනාප දෙකට අනුව එතන දිගට ප්‍රපඤ්චයක් යනවා. ඒක එතනම සංසිඳවාගෙන හිත උපේක්‍ෂාවට ගේනවා. ඔන්න ඒකට දෙන උපමාව. යම්කිසි ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් ඇඟිලි දෙක එකතු කරලා අසුරක් ගසන්නා වගේ. අසුරක් ගසන එක බොහොම ක්‍ෂණයකින් කරන්න පුලුවන් සුළු ශබ්දයක් පැන නගින දෙයක්. අසුර ගැසුව හැටියේ ඒ සද්දේ ඉවරයි. අන්න ඒ වගේ මේ කන පිළිබඳ සංවරය එතන බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒත් ශබ්දයම උපමාව හැටියට දීලා එතන දක්වනවා.

ඊළඟට නාසය පිළිබඳව. නැහැයෙන් යම්කිසි සුවඳක්, ගඳ සුවඳ ආදියක් ස්පර්ශය කරලා කෙනෙකුට මනාප, අමනාප එහෙම නැත්නම් ඒ දෙකම මිශ්‍රව ඇතිවුණු අවස්ථාවේ අර විදියට කල්පනා කරලා මේක ස්පර්ශය නිසා ඇතිවුණු පටිච්ච සමුප්පන්න දෙයක්, ඕලාරික ගොරහැඩි දෙයක් කියලා හිත ගේනවා උපේක්‍ෂාවට. ඒකට දක්වන උපමාව 'යම්සේ ආනන්ද පියුම් පතක වතුර බිංදු කිහිපයක් වැටුණොත් ඒ පියුම්පත ටිකක් යන්නම් ඇලවෙනකොටම ඒක පෙරලිලා යනවා. ඊසක කොනෙ පදුමනිපතෙන. සිංගක් ඇලවුණු පියුම් පතක පිනිබිඳු නොරදන්නාක් මෙන් අර නහයට එන ගඳ සුවඳ පිළිබඳ ඒ මනාප අමනාප ඉවත් කරනවා කියලා. පියුම් පත පිළිබඳ කථාවත් තරමක් දුරට නැහැය හා සම්බන්ධයි, සුවඳ හා සම්බන්ධයි. ඒකත් මතක තියාගන්න පහසු හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ උපමාවක් දීලා තියෙන්නෙන.

ඊළඟට ඒ වගේම දිව පිළිබඳව යම්කිසි රසක් ආස්වාදනය කරලා මනාප අමනාප ආදී ඒ කෙලෙස් සිතුවිලි එක දිගට ගලාගෙන එනකොට ඒත් අර විදියට කල්පනා කරලා 'මේක මේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවුණු දෙයක්' අපි රස ආහාරය කියන දේවල් මේසෙ උඩ තිබුණ පමණින් රස

නැහැ. ඉදිරියට ගෙනාවත් රස නෑ. අතට ගත්තත් රස නෑ. ඒක දිවේ වදින වෙලාවෙ තමයි රස. ඒ පොඩි වෙලාවෙ. ස්පර්ශය නිසයි මේ රස ඇතිවෙන්නෙ. නමුත් අපි ඒක ආරුඬ කරනවා අර භාජනයට. ඒකයි ඒ භාජනය දකිනකොටම කෙල උණන්නෙ. ඉතින් ඒ විදියයි සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ සිත. නමුත් සති සම්පජ්ඤාය, මනසිකාරය - මෙනෙහි කිරීම ශිෂ්‍ය කරන අවස්ථාවේ ඇතැම් කෙනෙකුට වැටහෙනවා ඒ රස ආහාර භාජනයෙන් නෑ, දිවෙන් නෑ. මේ දෙක ගැටෙන වෙලාවෙයි තියෙන්නෙ. ඒකමයි ඒක පටිච්ච සමුප්පන්නයි සංඛතයි කියන්නෙ. ඒක ඕලාරික දෙයක්, ගොරෝසු දෙයක්. එතකොට ඒ අවස්ථාවේ ඒකට ඇතට යන්න නොදී උපේක්‍ෂාවට ගේනවා. එතන දෙන උපමාවක් දිව හා සම්බන්ධම උපමාවක්. යම්සේ ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් දිවගට කෙල පිඩක් එකතු කරලා වැඩි මහන්සියක් නැතුවම ඒක තූූ ගාලා එළියට දන්නා වගේ. ඒ වගේ අර රස පිළිබඳ තෘෂ්ණාවත්, ඒ මනාප අමනාප ආදී හැඟීමත්, හැකි ඉක්මනින්, ඉතාමත්ම ඉක්මනින් දුරු කිරීම තමයි ආර්යච්ඡා, ඉහළම මට්ටමේ ඉඤ්ඤා සංවරය කියන්නේ. අරියෝ භාවිනිඤ්ඤා කියලා කියනවා. ආර්ය ච්ඡා ඉහළම ඉඤ්ඤා සංවරය.

ඊළඟට ශරීරය පිළිබඳව. ශරීරයෙන් යම්කිසි ස්පර්ශයක් දැනුණු අවස්ථාවේ මනාප, අමනාප, ඒ දෙකේ මිශ්‍ර විදියේ හිතීවිලි එතකොට අර විදියට කල්පනා කරලා මේ ස්පර්ශයට හිත ගිය නිසා තමයි මේ විදියේ සැප දුක් ආශ්‍රයෙන් මෙහෙම මනාප අමනාප ආදී බෙදීමක් ඇතිවුණේ, ආකල්පයක් ඇතිවුණේ කියලා නුවණින් කල්පනා කරලා මෙතනදී උපේක්‍ෂාවයි වඩාත් ශාන්ත, අරක ගොරහැඩියි, ඕලාරිකයි - එහෙම හිතලා නුවණින් උපේක්‍ෂාවට හිත ගේනවා. ඉතින් ඒකට දෙන උපමාව යම්සේ ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් වක් කළ අතක්, දික් කළ සැණින්, දික් කළ අතක් වක් කළ සැණින් කියන එකයි.

ඒ උපමාව කොතෙකුත් අහලා තියෙනවානෙ. කොච්චර ඉක්මනින්ම තමන්ගේ අත හකුලන්න පුළුවන්ද ශක්තිමත් පුරුෂයෙකුට, අන්න ඒ වගේ. ඒ තරම් ඉක්මනින් අර කය පිළිබඳව ඇතිවෙච්ච, ඒ ස්පර්ශය කරනකොටගෙන ඇතිවෙච්ච මනාප, අමනාප, සිතූම් පැතූම් ඉවත් කරලා හිත උපේක්‍ෂාවට ගේනවා. ඊළඟට ඔන්න එන්නෙ මනස - සිත පිළිබඳ කාරණය. එතන තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම ගැඹුරුම කොටස. මනසට යම්කිසි අරමුණක් එනවා. ඉදිරිපිට ඇති දෙයක් හෝ එහෙම නැත්නම් හිත ඇතුළෙන්ම ඇති කරගත්තු දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. හිතට

අරමුණක් ආවහම ඒක තුළින් මනාප, අමනාප භාවයක් ඇතිවුණත්, මේක මවිසින් ස්පර්ශය තුළින් හදගත්තු පටිච්ච සමුප්පන්න, ඕලාරික දෙයක් කියලා තේරුම් අරගෙන ඉක්මනින්ම හිත උපේක්ෂාවට ගේනවා. ඒ හිත උපේක්ෂාවට ගෙන ඒම පිළිබඳව දෙන උපමාවක් බොහොම සියුම් උපමාවක්. යම්සේ ශක්තිමත් පුරුෂයෙක් දවස පුරාම රත්වෙච්ච යකඩ තලියකට වතුර බිංදු කීපයක් දනවා. උඩින් ඉඳලා වතුර බිංදු කීපයක් දනවා. වතුර බිංදු වැටීම බොහොම හෙමිත්. නමුත් වැටෙනවාටත් වැඩිය කලින් වගේ අර රත් වෙච්ච යකඩයට වැටුණ හැටියේ වියළිලා යනවා. ඒ අර ශීඝ්‍ර වේගවත් බව පෙන්නුම් කරන්න. එතකොට ඒ විදියේ හිත පිළිබඳව දක්වනවා ඉතාමත්ම ශීඝ්‍රයෙන් ඒ අරමුණ ඉවත් කළ අවස්ථාවේදී තමයි අන්න නියම ආර්ය භාවය ගැන කියවෙන්නේ.

ඉතින් ඔන්න ඔය කාරණයෙන් භාවනාවට අදාළ වටිනා දෙයක් කියවෙනවා. විදර්ශනා භාවනාව ගැන කියනකොට මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලත් ඇති මෙනෙහි කිරීම - මනසිකාරය කියලා එකක් තිබෙණවා. ඔය මනසිකාරයේ දෙපැත්තක් තියෙනවා. අයෝනිසෝ, යෝනිසෝ කියලා. සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් අපි පුරුදු කරලා තියෙන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය. ඉන්ද්‍රියන් ආශ්‍රයෙන් පැමිණෙන ඒ අරමුණු පිළිබඳව අපේ චින්තනය යන්නේ ඇතින් ඇතට. ඒ පිළිබඳ උපමාව තමයි අපි කවුරුත් නිතර මතක් කරන මුවාට මිරිඟුව වගේ. මුවා මිරිඟුව දක්කහම වතුරයි කියලා හිතාගෙන දුවන්නා වගේ. ඒක ඇතිවුණේ කොහොමද කියලා නුවණින් සලකන්නේ නෑ. ඒ පරතරය, තමාත්, ඇතින් පෙනෙන දෙයත් අතර පරතරය අතර සම්බන්ධය ගැන සලකන්නේ නෑ. ඒක දෙයක් හැටියට හිතාගෙන දුවනවා, දුවනවා කෙළවරක් නෑ. අන්න එතන තියෙන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය.

යෝනි කියන්නේ ආරම්භ වෙන තැන, ප්‍රභවය, පටන්ගන්න තැන. ඒ ගැන නොසලකා අර ඇත පෙනෙන දෙය, අරමුණ දැඩිව අරගෙන ඒක ඔස්සේ දුවනවා. අයෝනිසෝ කියන්නේ ඒකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දෙන්නේ යෝනිසෝමනසිකාරය. යෝනිසෝමනසිකාරය තුළින් තේරුම්ගන්නවා මේක කොහෙන්ද ඇතිවුණේ කියලා. මේ කොණිනුත් නෙවෙයි. ඒ කොණිනුත් නෙවෙයි. ඒ දෙක එකතුවුණු අවස්ථාවේ. ඒකටයි ස්පර්ශය කියන්නේ. ඒ අවස්ථාව ආත්ම වශයෙන් ගැනීම. ඒක ආත්ම වශයෙන් ගැනීම වෙනුවට ඒ ඒ තැන ලොප් කිරීම වගේ අදහසක් තමයි මෙතන කියන්නේ. මනසින් ඒ

ධර්මය දැනගන්නා. ඒක පිළිබඳව දිගට හිතීම වෙනුවට ඒක පටිච්ච සමුප්පන්න දෙයක් හැටියට සලකලා, ඕලාරික දෙයක් හැටියට සලකලා එතනම හිත උපේක්ෂාවට ගේනවා.

අන්න එතන තමයි අනුසය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ඒ අනුසයට යට වුණොත්, ඒ ගැන විතර්ක, ඊළඟට ප්‍රපඤ්ච. ඒ කියන්නේ සමහර විට ඒ ස්පර්ශය හිතට ආ අරමුණ වැරදියට ගැනීම නිසා සමහර විට විනාඩි ගණනක් දවල් හිතයක් වැනි වින්තන ධාරාවකට යට වෙනවා. තමන් කරන්නේ මොකක්ද කියලා තේරුම් නැතිවෙන තරමට ඒවාට යටවෙනවා. ප්‍රපඤ්චය කියන දේට. ඒක වළක්වාගැනීමටයි අර වහා මෙනෙහි කිරීම අවශ්‍ය වෙන්නේ. වහා මෙනෙහි කිරීම දැක්වීමටයි අර වතුර බිංදුව උපමා කළේ. දවසක් තිස්සේ රත්වෙච්ච භාජනයකට වතුර බිංදු වැටුණහම ඒවා වැටෙනවා පේනවා. වියළිලා යන වේගය පේන්නේ නෑ. ඒ තරම් ශීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කිරීම අවශ්‍ය බවයි එතන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කරන්නේ. මේ කරුණු වලින් අපට හිතාගන්න පුළුවන් මේ පංචේන්ද්‍රියන්ට සීමා කරලා ඉන්ද්‍රිය සංවරය හෝ ශීලාදී ගුණධර්ම හෝ රැකීම ධර්මානුකූල නෑ. ඊට වඩා ගැඹුරු දෙයක් තමයි සිතේ තියෙන්නේ. ඉන්ද්‍රිය පහ මැදින් තියෙන හයවෙනි ඉන්ද්‍රිය සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් අරගෙන ඇවිල්ලා තියෙනවා. ඒ නිසාමයි අර අනුසය වශයෙන් නිදිගත් කොටසකුත් මේ කෙලෙස් පිළිබඳව තිබෙන්නේ.

තවත් අවස්ථාවක මාලුඩකාපුත්ත කියන හික්කුන්වහන්සේගෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇහුවා 'මොනවද සංයෝජන කියන්නේ?' කියලා. ඉතින් අපි කවුරුත් උත්තර දෙන ආකාරයට මේ මාලුඩකාපුත්ත භාමුදුරුවෝ සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස, කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද සමහර විට කාමරාග, පටිස කියලත් කියනවා. මේ සංයෝජන කියන්නේ සසරට බැඳිලා තියෙන බැමි. මේ බැමි දහයක් ගැන කියනවා දස සංයෝජන හැටියට. සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස, කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද කියන - ඒ මුල් පහ - ඕරම්භාගිස සංයෝජන කියන මේ පැත්තට අදින බලවේග. ඉහළට අදින, බුන්ම ලෝකවලට එහෙම අදින ඒවා තමයි රූප රාග, අරූප රාග, මාන, උද්දච්ඡ, අච්ඡ්ඡා. ඔය දහයම ජයගතයුතුයි කියලයි කියන්නේ, මේ සසර දුක් කෙළවර කරගැනීමට, නැවත ඉපදීම කියන තත්ත්වය වලක්වාගැනීමට. දැන් මෙතන මේ මුල් පහ ගැනයි කියන්නේ. නමුත් මේකට දුන්න පිළිතුර බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුමත කළේ නෑ. ඇතැම් විට ඒ මාලුඩකාපුත්ත

හික්ෂුවගේ යම්කිසි වැරදි අදහසක් පැහැදිලි කිරීම සඳහා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ‘හොඳයි මාලුඔකාපුත්ත ඔබට මෙන්න මේ විදියට ඇතැම් අන්‍ය තීර්ථකයින් ප්‍රශ්නයක් ඉදිරිපත් කරන්න පුලුවන්. ඔය ඉතාමත්ම කුඩා දරුවෙක්, උඩුබැලිව නිදන ළදරුවෙකුට කොහෙද සක්කායදිට්ඨියක්?’

සක්කායදිට්ඨිය ගැන මේ පින්වතුන් අහලා ඇති. රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පහ පිළිබඳව විසි ආකාර දෘෂ්ටියක් සාමාන්‍ය පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ තිබෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලා. මේ එක එකක් ආත්ම වශයෙන් ගැනීම. ‘මෙය මගේ, මෙය මම වෙමි. මෙය මගේ ආත්මයයි’ ආදී වශයෙන් එක්කො රූපය ආත්මය හැටියටගන්නවා, රූපය තුළ ආත්මයක් තියෙනවා කියලා හිතනවා. ආත්මය තුළ රූපය තියෙනවා කියලා හිතනවා. නැත්නම් රූපය ආත්මය සහිත එකක් කියලා හිතනවා. ඔය විදියට හතර ආකාරයේ විස්සක් අන්තිමට එනවා. මේක තමයි සක්කායදිට්ඨිය කියන්නේ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා ‘ඇතැම් විට මාලුඔකාපුත්ත, අන්‍යාගමිකයින් කියන්න පුලුවන් කොහේද උපන් හැටියේ දරුවෙකුට සක්කායදිට්ඨියක්? සක්කාය කියන්නේ කයක් තියෙනවා කියන හැඟීම. ඒකවත් උඩුබැලිව නිදන කුඩා දරුවෙකුට නෑ. කොහොමද සක්කායදිට්ඨියක් එන්නේ? නමුත් මේකයි හේතුව. සක්කායදිට්ඨි අනුසය තියෙනවා ඒ දරුවා තුළ. කොයිතරම් කුඩා වුණත් සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් අරගෙන ආපු ඒ අනුසය තියෙනවා ඉතුරු වෙලා. ඒක බාහිර පංචේන්ද්‍රියන්ගෙන් ඇතිවෙන දෙයක් නෙවෙයි. එතකොට ඒකයි අපි කියන්නෙ පංචේන්ද්‍රියන්ටම දලා මේක විසඳන්න බැරි දෙයක්. සංසාරයේ දීර්ඝ කාලයක් - මනෝ විඤ්ඤාණය තුළ ගැබ්වෙලා තිබෙන දෙයක්. එතකොට සක්කායදිට්ඨි අනුසය ගැන එහෙම කියනවා.

ඒ වගේමයි විවිකිච්ඡාව පිළිබඳවත්. ඒ උඩුබැලිව නිදන දරුවෙකු තුළ ධම්ම හෙවත් දේවල් කියලා හැඟීමකුත් නෑ. කොහෙද ඉතින් ධර්මයන් පිළිබඳ විවිකිච්ඡා? ඔහොම අහන්න පුලුවන් කෙනෙකුට. පොඩි දරුවෙකුට කොහෙද විවිකිච්ඡාවක්? නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විවිකිච්ඡා අනුසය කියලා එකක් ගැන කියනවා. විවිකිච්ඡා අනුසය ඒ කුඩා අවස්ථාවෙදින් තියෙනවා. ඒකයි පස්සෙ විවිකිච්ඡාවට හැරෙන්නෙ.

විවිකිවිඡාව කියන්නේ දෙගිටියාවනේ, සැකයනේ. සීලබ්බන පරාමාස කියන්නේ - සීල, වුත ආදිය දැඩිව ගැනීම. ඔය අන්‍යාගමිකයන් තුළ එහෙම තියෙන්නේ. ඔය ඇතැම් බමුණන් වතුරේ බැහැලා ඉන්නේ පව් හෝදන්න, ඒ විදියේ දේවල්, ඊළඟට ගවයින් හැටියට, බල්ලන් හැටියට වුත රැකීමෙන් දුක් කෙළවර කරන්න පුලුවන් කියන විදියේ වැරදි අදහස් දාමින් හැටියටගැනීම. ඒ සීලබ්බන පරාමාස කියන එක කුඩා දරුවෙකු තුළ කොහොමද තිබෙන්නේ? ඔහොම කෙනෙක් අහන්න පුලුවන්. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා සීලබ්බන පරාමාස අනුසය තියෙනවා ඒ කුඩා දරුවා තුළ පවා. සීලය කියලා හැගීමකුත් නෑ දරුවා තුළ. නමුත් සීලබ්බන පරාමාස අනුසය තිබෙණවා.

ඊළඟට කාමච්ඡන්ද පිළිබඳව කියනවා. උඩුබැලිව නිදන දරුවෙකුට කාමය කියලා හැගීමකුත් නෑ. කාමයක් ගැන දන්නෙත් නෑ. නමුත් කාමරාග අනුසය, කාමච්ඡන්දය පිළිබඳ අනුසය ඒ දරුවා තුළ තිබෙණවා. ඒ වගේම තමයි ව්‍යාපාද කියන ද්වේෂය. කුඩා දරුවෙකුට අනිත් සත්ත්වයින් පිළිබඳ හැගීමක් නෑ. මේ අභවලයි අභවලයි කියන හැගීමක්වත් නෑ උඩුබැලියෙන් නිදන දරුවාට. නමුත් ව්‍යාපාද කියන ඒ දැඩි ක්ලේෂයේ, ද්වේෂයේ අනුසය ඒ දරුවා තුළ තිබෙණවා. අපිට මෙයින් හිතාගන්න තියෙන්නේ දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ චිත්ත සන්තානයේ තැන්පත් වෙලා තිබෙණ කෙලෙස් මට්ටම් බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දීලා තිබෙණවා. ආසය, අනුසය, ආසව ආදී වචන වලින් දැක්වෙන්නේ ඒවයි. ඒවා මර්දනය කරන තාක් මේ සංසාරයෙන් මිදීමක් නෑ කියලා ප්‍රකාශ කරනවා. ඒවා මර්දනය කරන ක්‍රම හැටියට දක්වන්නේ ඇසෙන් රූපයක් දැකලා ඒ පිළිබඳව ඇතිවෙන සිතිවිලි ග්‍රහනය කිරීමේ පුරුද්ද හැකිතාක් අඩුකරගන්න කියන එක.

සාමාන්‍ය ලෝකයා ඒ අත්දැකීම් 'එතං මම, එසො භමසමි, එසො මෙ අත්තා - මෙය මගෙයි, මෙය මම වෙමි, මෙය මගේ ආත්මයයි' කියන ඒ ආකල්පය අනුවයි හැම දෙයක් පිළිබඳවම බලන්නේ. ඒක තුළින් කෙරෙන්නේ උපාදනයක්. උපාදන ස්කන්ධ කියන්නේ අල්ලාගත්තු ගොඩවල් පහක්. මේවා අල්ලාගන්නේ ඔන්න ඔය කියාපු ආකාරයට. මෙය මගෙයි, මෙය මම වෙමි, මෙය මගේ ආත්මයයි. ඔය තුන් ආකාරයකින් ඒවා ගැන හිතීම තුළින් ඒවා ගැන සැලකීම තුළින් තමයි ඒවා උපාදන වශයෙන් එකතුවෙන්නේ. එතකොට නිරන්තරයෙන්ම ඒ පිළිබඳව ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධ ආකල්ප න එතං මම, නෙසො භමසමි,

නමෙසො අත්තා - මෙය මගේ නොවෙයි, මෙය මම නොවෙමි, මෙය මගේ ආත්මය නොවෙයි, කියන ආකල්ප තුන මතු කරගත යුතුයි. මේ ආකල්ප තුන තමයි තණ්හා, මාන, දිට්ඨි හැටියට හැඳින්වෙන්නේ. තණ්හාවෙන් ඇතිවෙන ආකල්පය තමයි මෙය මගේය කියන එක. මාන වශයෙන් සැලකීම තමයි මෙය මම වෙමි කියලා කියන එක. දෘෂ්ටි හැටියට ගැනීම තමයි මෙය මගේ ආත්මයයි. ආත්මය කියන්නේ මොකක්ද දන්නේ නෑ. නමුත් කොහොම හරි නිත්‍ය දෙයක්, මේ මගේ ආත්ම තත්ත්වයයි කියන අල්ලා ගැනීම. යම්කිසි දෙයක් ග්‍රහනය කළා, උපාදන වශයෙන් ග්‍රහනය කළ පුද්ගලයා ඒක තමන්ගේ දෙයක් හැටියට සලකනවා. තමා හඳුනාගැනීමේ සලකුණක් හැටියට සලකනවා. ඒ වගේම තමාගේ මුළු ජීවිතයේ නියම සාරය, නියම හරය මේකයි කියලා හිතනවා. ඔන්න ඔය විදියට ඒ තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන ආකල්පය තුළින් ඒ අනුසය දැඩි වෙන බවයි බොහෝ අවස්ථා වල බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දීලා තිබෙන්නේ.

එතකොට අපට කියන්නේ ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධ ආකල්පය දරන්නයි. ඒ හැම එකක් පිළිබඳවම සක්කායදිට්ඨි නැතිකරගැනීමටනම් ඒ අත්දැකීම් හැකිතාක් ඉක්මනින් උපේක්ෂාවට ගැනීමයි ඉන් අදහස් කරන්නේ. වේදනාව ගැන කියන තැන් වල සඳහන් වෙනවා - සැප වේදනාවට යටින් තිබෙණවා රාගානුසය. සැප වේදනාව තුළ සියුම්ව රාගානුසය කියන ඇලීම පිළිබඳ අනුසය ක්‍රියාත්මක වෙනවා. දුක් වේදනාව පිළිබඳව පටිඝ කියන ගැටීම - පටිඝානුසය.

අනුසය ධර්ම හතක් සමහර විට දක්වලා තිබෙණවා. එතකොට මේ දෙපැත්තක්. සැප වේදනාව යටින් තිබෙණවා රාගානුසය. දුක් වේදනාව, අපි එයට අකැමැති නිසා ඒක පිළිබඳව ගැටෙන නිසා පටිඝානුසය, අනුසය යටපත්වෙලා තිබෙණවා. ඊළඟට අදුක්ක-අසුබ කියන මැදහත් තත්ත්වයකුත් තිබෙණවා. ඒක බොහෝ දෙනාට සාමාන්‍ය ලෝකයේදී ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන්නේ නෑ. අදුක්ක-අසුබ කියලා ධර්මයේ හඳුන්වන්නේ නොදුක්-නොසුව, මධ්‍යස්ථ වේදනාව. එක පැත්තකින් සැප වේදනාව තිබෙණවා. අනිත් පැත්තෙන් දුක් වේදනාව තිබෙණවා. ඒක මැදින් නොදුක් නොසුව කියලා මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයකුත් තිබෙණවා. නමුත් මේ මධ්‍යස්ථ තත්ත්වය සාමාන්‍ය ජනයාට සලකාගන්න බෑ. ඒක නිසා ඒ පිළිබඳව අවිද්‍යාවයි තිබෙන්නේ.

ඒක නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා අදුක්කි-අසුබ කියන නොදුක්- නොසුව වේදනාවට යටින් තිබෙනවා අවිජ්ජා අනුසය. ඒකත් අනුසයක්. අවිජ්ජාවෙන් අනුසයක් තිබෙනවා. අවිජ්ජාව කියන්නේ නොදන්නම. ඒ නොදන්නමේ සියුම් දෙයක් එතන ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ සැප වේදනාවෙනුත් ඉවත්වෙලා, ඒක යට තියෙන අර කියාපු රාගානුසයෙනුත් ඉවත්වෙලා, දුක් වේදනාව හා සම්බන්ධයෙන් තියෙන පටිසානුසයෙනුත් ඉවත්වෙලා. ඔන්න මැදහත් වේදනාව. එතන ඉඳලයි නිවන් මාර්ගයේ යන්නේ. නොදුක්-නොසුව වේදනාවට යටින් තිබෙනවා අවිද්‍යා අනුසය. ඒ අවිද්‍යා - නොදන්නම කියන අනුසය ධර්මය නැතිකිරීමට ක්‍රියාත්මක කරගන්න ඕන, ප්‍රාණවත් කරගන්න ඕන මනසිකාර වේගයයි. මෙනෙහි කිරීමයි. ඒකයි ඔය යෝගාවචරයින්ට විදර්ශනා භාවනාවේදී කියන්නේ එකක් නැර මෙනෙහි කරන්න කියලා ඒ එන එක එතන එතන මෙනෙහි කරන්න. ත්‍රිලක්‍ෂණයට අනුව මේ හැම දෙයක්ම අනිත්‍ය නිසා ඉතාම සුළු ක්‍ෂණයයි පවතින්නේ. ඒ ක්‍ෂණය තුළ ඒක මෙනෙහි කළා, යන්න අරිනවා. ඒක අනිත්‍ය බව සලකා ගන්නවා. එහි අනිත්‍යතාව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නවා.

ඉන්ද්‍රියන් හය පිළිබඳව විදර්ශනාවේදී ඒ එන එන දේ එතන එතනම මෙනෙහි කිරීම තුළින් තමයි අවිජ්ජානුසය ඉවත්වෙලා විද්‍යාව මතුවන්නේ. අවිද්‍යාව ඉවත් වුණු තැන විද්‍යාවයි. විද්‍යාව කියන්නේ ප්‍රඥාව, ආලෝකය. ඒක තුළින් තමයි කෙනෙකුට නිවන් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. මෙන්න මේ මට්ටම් බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දුන්නා. සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන්නේ මේ ඉන්ද්‍රිය පහ පිළිබඳ කථාන්තරය තුළින්ම මේ සංසාර දුක කෙළවර කරන්න පුළුවන් කියලයි. ඇතැම් දෘෂ්ටි ගත්තු අය මේක පහසුවට ගන්නවා. මේ යුගයේ විශේෂයෙන්ම. බොහොම ජනප්‍රිය දෘෂ්ටි තිබෙනවා. ගෙදරදෙරවල් වල ඉඳගෙනම බණක් දෙකක් විතරක් අහලා භාවනාව කියන එකත් ඔය විදියට ගොඩින්නම කරලා ඉක්මනින්ම අර කියාපු තත්ත්ව වලට පැමිණීමේ අලුත් ක්‍රම තිබෙනවා. ඇතැම් අය මේ ආකාරයට මතුකරලා දෙනවා. ඕවාට බොහෝ දෙනා ඇදිලත් යනවා. ඒකට හේතුව අර පවතින අනුසය, ආසව ආදී ධර්ම ගැන නොතැකීමයි.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවා මතුකරලා දෙනවා. අර උඩුබැලිව නිදන හාංකවිසියක් දන්නේ නැති අභිංසක දරුවා තුළත්

තියෙනවා අනුසය. අන්ත ඒකයි අපට හිතාගන්න තියෙන්නෙ. අපි දරුවෙක් හුරුකල් කරනකොට හිතනවා අනේ දරු සප්පයා, භාංකවිසියක් නොදන්නා අභිංසක දරුවා කියලා. භාංකවිසියක් නොදන්නවා නෙවෙයි ඔක්කොම දන්නවා. ඇතුළේ ඒවා තියෙනවා. නිදි, ඒවා නිදි. දරුවා වගේම නිදි. ඔකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මතුකරලා දෙන්නේ. ඉතින් මේ තත්ත්වය අපි කල්පනා කරන්නට ඕන. එතනයි මේ ධර්මයේ ගැඹුර තියෙන්නෙ. ඒවාට ගැලපෙන ආකාරයේ ක්‍රියා පටිපාටියක් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ භාවනා මනසිකාරය තුළින් ඉදිරිපත් කලා.

ආත්ත වශයෙන්ම මේ පින්වතුන් අහලා ඇති සාමාන්‍ය ලෝකයා ඒ ආත්ම වශයෙන් සලකන දෙය අර විදියට ගැඹුරින් මෙතෙහි කරන්න කරන්න, පෙනෙනවා, මෙනන තියෙන්නෙ අර නාමරූප ධර්මයන් පමණයි. ඒ ඒ ධර්ම ඒ ඒ වෙලාවට ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා පමණයි. මමය, මාගේය කියලා ගැන්මක් අර්ථවත් කරන්න තැනක් නෑ. සියුම්ව මෙතෙහි කරනකොට හැම තැනකම ඒ විදර්ශකයාට ජේනවා ඤාණිකව සිදුවන වෙනස්වීම්. ඒක සාමාන්‍ය ලෝකයාට පෙනෙන්නෙ නැත්තෙම හේතුඵල සම්බන්ධතාවන් නොසලකන නිසා. අර මුවා, ඇතදීම දකලා වතුරයි පෙනෙන්නෙ කියලා ගත්තු දෘෂ්ටිය තුළ ඇලිලා ගැලිලා ඉන්නවා වගේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කරුණු මතුකරලා දෙනවා කිසිවක් තනිව නෑ. හැම දෙයක්ම හේතු ප්‍රත්‍ය රාශියකින් ඇතිවෙනවා. ඒ හේතු ප්‍රත්‍ය රාශිය ගැන සලකනකොට මේ කිසිවක පදනමක් නෑ. මේ එකක්වත් සදකාලික නෑ. ආත්මයක් වශයෙන් ගන්න බෑ, නිස්සාරයි. නිස්සාරයි ශුන්‍යයි කියන තත්ත්වය එනවා. ඉතින් මේක තමතමන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමයි මෙනන අවශ්‍ය. මේවා පොතේ කියලා තියෙනවා. නමුත් ඒවා කොච්චර පාඩම් කරගත්තත් - යෝගාවචරයා - යෙදෙන තැනැත්තා - මේ යෙදීම තුළින් තමයි වටහාගන්න ඕන. ඒකයි පච්චතං වෙදිතඛේඛා විඤ්ඤාභී. නුවණැත්තන් විසින් තමතමන්ම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගතයුතුයි. ඉතින් ඒකේ මාර්ගයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දක්වන්නෙ ශීලයක් සමාදන් වෙලා අර විදර්ශනාවට අවතීරණ වෙලා යම්කිසි කර්මස්ථානයක පිහිටලා සමාධිමත් සිතින් තමයි මේක කරන්න වෙන්නෙ. සමාධිමත් සිත තියුණු සිතක්. ඒ සිත තුළින් එතන එතනම මෙතෙහි කිරීමේ ශක්තිය ලැබෙණවා කෙනෙකුට. ඊළඟට අවදිමත් සිතින් මෙතෙහි කරනකොට පෙනෙනවා එක මොහොතක්වත් රදන්න

නැති බව. ඒ වගේම සාමාන්‍ය ලෝකයා සන සංඥාව කියන එකක්ය කියලාගැනීම තුළ හිරවෙලා ඉන්නවා. ඝනයක් හැටියට පෙනෙන දේ, එකක් හැටියට පෙනෙන දේ, විදර්ශකයාට රාශියක් හැටියට පෙනෙනවා.

දිය ඇල්ලක් දිනා ඇතින් බලලා දිය ඇල්ලට කිට්ටුවෙනකොට එනන තියෙන ක්‍රියාවලිය මහපුදුම විදියට අනුවෙන්නා වගේ ඇතිවීම් නැතිවීම් ප්‍රවාහයක්, බැලූ බැලූ තැන ඇතිවීම් නැතිවීම් ප්‍රවාහයක් පෙනෙන තත්ත්වයට හිත ගෙනැල්ලා, ඒ විදර්ශනා විටීය තුළින් තමයි යම් අවස්ථාවක ඔය ඇතිවීම් නැතිවීම් - උදයඛය කියන විදර්ශනා ඥාන පරම්පරාවක් ඇතිවන්නේ. සංස්කාර ඇතිකරගැනීමේ උත්සාහයයි සාමාන්‍ය සංසාරක සත්ත්වයා තුළ තිබෙන්නේ. නමුත් නිවන බලාපොරොත්තු වෙන, සසර කෙළවර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන තැනැත්තාගේ අවධානය වඩාත් යොමුවෙන්නෙ බිඳීමටයි. ඇතිවෙනවටත් වැඩිය වේගෙන් වගේ බිඳෙනවා පේන්න පටන්ගන්නවා මේකට එපාකම වැඩිවෙන්න වැඩිවෙන්න.

ඊළඟට ඒ බිඳීම ගැන ඇතිවෙන භය, ඒවායේ ආදීනව තත්ත්වය මෙනෙහි කිරීම ආදිය තුළින් තමයි විදර්ශනාව මෝරලා යන්නේ යම් අවස්ථාවක. මේවා පිළිබඳ - සංස්කාර පිළිබඳව යම්කිසි උපේක්ෂාවකුත් එන අවස්ථාවක් තිබෙනවා. සංස්කාර පිළිබඳ යම්කිසි ඇල්මකුත් නෑ, ගැටීමකුත් නෑ. බාහිර දේවල් ඔහේ යනවා. ඒවාට ඇලීමකුත් නෑ. එනනත් යම් ශාන්ත බවක් තියෙනවා. නමුත් එයින්දී ඇතට ගිහිල්ලා වඩාත් ත්‍රිලක්ෂණය අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කිරීම තුළින් යම් අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන සබ්බ සංඛාර සමථ සබ්බුපධි පටිනිසසුගා තණකකිය විරාග නිරොධ කියන අර සංඛත තත්ත්වයෙන් ඉවත්වෙලා අසංඛත තත්ත්වයට, පැමිණීමයි අපේක්ෂාව විය යුත්තේ. සංඛත තත්ත්වය ඕලාර්කයි, ගොරහැඩියි. අසංඛතය තමයි ශාන්තයි ප්‍රණිතයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නෙ. ඒ උච්ඡම උපේක්ෂාව අන්න අර සංස්කාර සංසිදීම තුළින්දී ඇතිවෙන්නෙ. සංස්කාර තුළත් යම්කිසි උපේක්ෂාවක් අත්විදිනවා ධ්‍යානලාභීන් සමථ මට්ටමින්. නමුත් ඒක පිරිසිදු නෑ.

ඊටත් එහායින් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ මේ සංස්කාර සම්පූර්ණයෙන්ම සංසිදීම. සංස්කාර සංසිදෙන්නට ඕන මේ අවිද්‍යාවෙන් ඉවත් වීමට. අවිද්‍යාව නැතිවීමටනම් ප්‍රඥාව මතුවෙන්න ඕන. එතකොට අන්ධකාරය ඉවත් වුණු තැන ආලෝකය ඇවිත්

තියෙන්නෙ. අන්ධකාරය ඉවත්වෙනවත් එක්කම යම් ආලෝකයක් තියෙනවා. ඒක තමයි ප්‍රභාෂ්වර සිත කියලා සමහරතැන් වල සඳහන් වෙන්නෙ. 'මහණෙනි, මේ සිත ප්‍රභාෂ්වරයි. මේක ආගන්තුක උපක්ලේෂ වලින් කිලිටි වෙලයි තිබෙන්නෙ. ඒක මේ සාමාන්‍ය ජනයා දන්නෙ නෑ. ඒක නිසයි භාවනාවට යොමුවෙන්නෙ නැත්තෙ.

නමුත් ඒ ආර්ය පුද්ගලයා, භාවනා යෝගියා හරියට දන්නවා මේ සිතේ ප්‍රභාෂ්වර තත්ත්වයක් තිබෙන බව. ඒක යට හැගිලා තියෙන එකක් නොවෙයි. නමුත් හැකියාවක්. ඉතින් ඒක තේරුම් අරගෙන මේ සිත හිස් කරන්න පටන්ගන්න ඕන. අර විදියට අර කිලිටි ඉවත්කරන්න පටන්ගන්න ඕන. එය කළ අවස්ථාව තමයි අසංඛත ධාතුව කියන නිවන. ඒ ප්‍රභාෂ්වර සිතට සාමාන්‍ය අන්ධකාර ලෝකයා නොපෙනෙන වෙලාවක් එනවා. ඒ තමයි සළායතන නිරෝධ අවස්ථාව. ආයතන නිරෝධවීම තුළින් හවනිරෝධයත් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කළහම මරණයට කලින් මෙලොවම මැරුණා වගේ, නමුත් භය නැති තත්ත්වයක්. ඒකයි අමාතය කියන්නේ. අමාත ධාතුව කියන්නෙ ඔන්න ඕකයි. එතකොට මේක මරණත් එහා මතු යන සද්කාලික සැබෑ ලෝකයක් නෙවෙයි මේ නිවන කියන්නෙ. හිත තුළින්ම මෙලොවම අත්දැකිය යුතු තත්ත්වයක් බව තේරුම්ගන්න ඕන.

අද දවසේත් මේ වටිනා ශීලයක් සමාදන් වුණානම් ඒ ශීලය පිහිටකරගෙන භාවනාවක් කළානම් ඒ වගේම අද මේ දේශනාවත් උපකාර කරගෙන ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ කියන ගුණ සම්පූර්ණ කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් මේ ශාසනය පරිහානියට කලින් අපි කවුරුත් බලාපොරොත්තු වන මේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදියෙන් මිදුණ උතුම් අමාමහ නිවන මෙලොවම ලබාගැනීමට මේ ධර්මශ්‍රවණ ආනිශංසයත් හේතු වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. අවිච්ඡේ සිට අකතිටාව දක්වා යම්තාක් කෙනෙක් ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වීමට කැමතිනම් ඒ අනුමෝදන් වීම තුළින් ඒ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් සසර දුක් කෙළවර කරගන්නිවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

'එත්තාවතා ව අමෙහනි...'

170 වන ඓක්‍යය

170 වන දේශනය

(පහන් කණුව ධරී දේශනා අංක 143)

‘නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස’

රමණියානි අරඤ්ඤානි
යඤ්ඤාන රමණී ජනො
වීතරාගා රමෙස්සන්ති
න තෙ කාම ගවෙසිනො’ති

– ධම්මපද, අරහන්ත වග්ග.

සැදහැවත් පින්වතුනි,

නිවන් අරමුණු කරගෙන භාවනාවට බහින යෝගාවචරයට ඉතාම සුදුසු පරිසරය හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදලේ ආරණ්‍ය පරිසරයයි. බුද්ධදේශනාවේ වගේම තෙර තෙරණියන්ගේ උදන ගාථා වලත් ආරණ්‍ය පරිසරයක් තුළ යෝගාවචරයෙක් අත්විඳින විවේක සුවය වර්ණනා කෙරෙනවා. අද මාතෘකා කරගත්තු ගාථාවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන් නිකුත්වුණ, ආරණ්‍යයේ වටිනාකම පෙන්නුම් කරන උපදේශාත්මක ප්‍රීති වාක්‍යයක්. මේ ගාථාව දේශනා කරන්න හේතුව හැටියට දැක්වෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබාගෙන පාලු උයන් බිමකට භාවනා කරන්න වැඩම කළ පිණිච්චානික හික්කුන්වහන්සේ නමකට පැන නැගුන ගැටළුවකුයි.

උන්වහන්සේ පිණිච්චානියෙන් පස්සෙ අතහැර දලා තියෙන පාලු උයන් බිමකට වැඩම කරලා ගහක් යට භාවනාවේ වැඩ උන්නා. ඒ අවස්ථාවේ ඒ නගරයේ ගණකාවක් - නගර ශෝභිතී කියලා ඉස්සර කියන්නේ - වෛශ්‍යා ස්ත්‍රියක්, යම්කිසි පුරුෂයෙක් එක්ක සනිටුහන් කරගෙන අසුවල් තැනට එන්න කියලා බලාගෙන හිටියා. ඒ පුරුෂයා ආවේ නෑ. අතන මෙතන ඇවිදිමින් ඉඳලා අර පාලු උයන් බිමට ඇතුළු වෙලා යන අතරේ දුටුවා මේ සංඝයාවහන්සේ භාවනාවේ වැඩ ඉන්නවා. දකලා, මේත් පුරුෂයෙක්, මොහු පොළඹවගන්න ඕන කියලා එතනට ඇවිල්ලා නානාවිධ ස්ත්‍රී මායම් පෙන්න්න, අත්පුඩි ගහමින් හිනාවෙන්න පටන්ගත්තා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සිරිතක් තියෙනවා තමන්වහන්සේගෙන් කමටහන් ලබාගෙන ආරණ්‍ය වලට වැඩමකරන ඒ සංඝයාවහන්සේලා ගැන නිරන්තරයෙන්, තමන්ගේ ගැටුම්වලින්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ඉදගෙනම නිරීක්ෂණය කරනවා. වෙන එකක් තබා ධර්මකථා වල කොතෙකුත් සඳහන් වෙනවා මුගලන් මහරහතන්වහන්සේට පවා අවස්ථානුකූලව උදව්වුණු බව. දැන් මෙතනදීත් බුදුරජාණන් වහන්සේට පෙනී ගියා මේ ස්ත්‍රිය ඇවිල්ලා කරන විකාර ටික. දකලා ගැටුණු ඉදගෙනම ආලෝකයක් යවලා අර සංඝයාවහන්සේ ඉදිරියේ පෙනී හිටලා 'හික්කුළු, කාමභෝගීන්ට සතුට විඳින්න බැරි වී ගිය ස්ථාන චීතරාගී උතුමන්ට රමණියයි' කියන අදහස දෙමින් මේ අපි මාතෘකා කළ ගාථාව වදලා. කෙටි නමුත් ඉතාම වටිනා ගාථාවක්.

රමණියානි අරඤ්ඤානි
යථ න රමතී ජනො

සාමාන්‍ය ජනයා සතුට නොලබන අන්දමේ ආරණ්‍ය, කැලැවල් රමණියයි. මොකද රමණිය කියන්නේ,

චීතරාගා රමෙසසනි
න තෙ කාම ගවෙසිනො

චීතරාගී උතුමන් එබඳු ඒ ස්ථානවලට ඇලුම් උපදවගන්නවා. ඇලුම් කරනවා. මක්නිසාද ඔවුන් කාම ගවේෂකයින් නොවන නිසා.

මේ ගාථාව අහලා අර ස්වාමීන්වහන්සේ, ඒ භාවනාවට අනුකූල අන්දමින්ම සිතිවිලි පවත්වලා රහත් බවට පැමිණිලා බුදුරජාණන් වහන්සේව දකින්න වැඩම කළ බව සඳහන් වෙනවා. ඉතින් මේ පුංචි කථාන්තරය තුළින් අපට හිතාගන්න පුලුවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ගාථාවෙන් ඉදිරිපත් කරලා තියෙන අර්ථය. ලෝකයේ ඔය විනෝදකාමීන්, සෞන්දර්යවාදීන් හිතන අන්දමේ ඇල්මක් නොවෙයි මෙතන ආරණ්‍ය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ. අර හික්කුළුවහන්සේ භාවනාව සඳහා ගියේ ඔය තරුණ තරුණියන් අත්වැල් බැඳගෙන විනෝද වෙමින් යන විදියේ ලස්සන උයන් බිමකට නෙවෙයි. අනහර දුටු පාලු උයන් බිමකටයි. නමුත් බලාපොරොත්තු කඩවුණු වෙසඟනක් එතනට ඇවිල්ලා ඒ පටලැවිල්ල ඇතිවුණා. නමුත් උන්වහන්සේ ධර්මානුකූලව හිත යවලා නිවන් පිළිබඳ ඇල්ම මතුකරගෙන ඒ අවස්ථාව ජයගත්තා.

මේ කාරණය ආශ්‍රයෙන් අපට හුඟක් දේවල් හිතන්න තියෙනවා. මේ ගාථාවේ පළමු වචනය. 'රමණිය' කියන වචනය ඇහෙනකොට මේකෙ තියෙන වමන්කාරය නිසා, ඇතිවෙන කාව්‍යාත්මක හැඟීම් නිසා

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වචනය යෙදීමේ හේතුව පවා කෙනෙකුට හිතාගන්න අමාරුයි. මේ ගාථාවෙන්, කාමභෝගීන් ලබන ඒ රතියත්, ඇල්මත්, චීතරාගී උතුමන් එහෙම නැත්නම් යෝගාවචරයන් අත්විදින සුවයත් අතර වෙනස හොඳට පෙන්නුම් කරනවා.

මේ ගැන යමක් කියන්න සිද්ධවෙන්නේ මොකද? ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා රතී, අරතී කියලා වචන දෙකක්. ඇතැම් විට රතී සහ අභිරතී, රතී සහ අනභිරතී කියන වචන යුගල දෙකක් සඳහන් වෙනවා. මේක තේරුම් කරන්න වෙනවා. හික්කුන්වහන්සේ කෙනෙකුට බුද්ධ අවවාදය හැටියට වදානවා රතියත් හොඳ නෑ. අරතියත් හොඳ නෑ කියලා. එතන රතිය කිව්වේ කාම රතිය. එතකොට කාම රතිය හොඳ නෑ. ඒ වගේම අරතී කිව්වේ මොකක්ද? අධිකුසලධර්මයන් පිළිබඳ නොඇල්ම. එතකොට අධිකුසලධර්ම පිළිබඳ ඇල්මයි හික්කුන්වහන්සේ කුළ තිබිය යුත්තේ. ඒ නොඇල්ම කියන්නේ ගිහිගෙට ආසා කිරීම. ඒක හොඳ නෑ.

ඉතින් ඒ අරතී කියන අදහසම තමයි ඇතැම් තැන අනභිරතී කියලා හැඳින්වෙන්නේ. මහණකම එපා වෙලා ගිහි ගෙය ගැන හිත හිතා ඉන්න උකටලී වෙච්ච හික්කුන් ගැනත් ඔය පොත්පත් වල කියවෙන්නේ. කොයිවෙලාවේ ගෙදර යන්නද කියලා හිත හිතා ඉන්නේ. ඒකට කියන්නේ අනභිරතී කියලා. මොකද අභිරතී කියන උසස් මට්ටමේ ඇල්ම, ඒ කියන්නේ අධිකුසලධර්මයන් පිළිබඳව බණ භාවනා පිළිබඳව තියෙන ඇල්ම. ඒ අභිරතිය නැතිවීම නිසයි කාමරතියට ඇලිලා යන්නේ. ඔන්න එතකොට ඒ දෙක පටලවාගන්න නරකයි. එතකොට ධර්මානුකූලව බලනකොට රතී කියලා එතන සඳහන් වෙන්නේ කාම රතියයි. අනභිරතී කියන්නේ අර අධිකුසලධර්මයන් පිළිබඳ නොඇල්ම. ඒකත් හොඳ නෑ. එතකොට අභිරතියයි අපි වැඩිදියුණුකරගතයුත්තේ - අභිරතිය.

ඔන්න ඔය අභිරතී කියන තැනත් තියෙන්නේ අර රමණීය කියන අදහසම තමා. උතුම් අන්දමින්. නිවනට ඇල්ම. නිබ්බානාභිරතී කියලත් කියනවා. නිවනට ඇල්ම. ඒක හොඳයි. රමණීය කියන වචනය තිබුණු පලියට හිතන්න නරකයි මේ හැම එකක්ම සාමාන්‍ය සෞන්දර්යවාදියාගේ, විනෝදකාමියාගේ දෘෂ්ටි කෝණයෙන්ය ගත යුත්තේ කියලා. අතීතයේ වගේම මේ කාලෙන් අහන්න ලැබෙනවා සමහර විට ඔය ආරණ්‍ය වලට පවා තරුණ තරුණියන් මත්පැන් බෝතල් අරගෙන ගිහිල්ලා රිංගලා විනෝද වෙන බව. ඒ විදියේ කාම රතිය සඳහා

නොවෙයි ඒ ආරණ්‍ය සේනාසන ආදිය තියෙන්නේ. විවේක සුවය සඳහායි. විවේකයේ අවස්ථා තුනක් ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක කියලා. කයින් වෙන්වීම, කාය විවේකය ඉස්සෙල්ලා අවශ්‍ය වෙනවා. ගත සංසනිකාව කියන සමූහයක් මැද ඉදීම තුළ තමන්ගේ ආධ්‍යාත්ම ශක්තිය පිරිහෙනවා බොහෝවිට. ඒක නිසා ඉදහිටලාවත් එයින් වෙන්ව, පිරිසගෙන් වෙන්ව සිටීම කාය විවේකය. ඊළඟට ඒ කාය විවේක උපකාර වෙන්වන චිත්ත විවේකය සඳහා. නිවරණ ඉවත් කරලා සිත සමාධිමත් කරගැනීම. විවේකය තුළ, නිහඬියාව තුළ ලබාගතයුතු දෙයක්. ඒකට ආරණ්‍ය පරිසරයක තියෙන නිහඬියාව - ස්වාභාවික පරිසරය උපකාර වෙනවා. ඊළඟට උපධි විවේකය කියන්නේ මේ පංචුපාදනස්කන්ධය අතහැරලා ඒ උතුම්ම, ඉහළම අර්ථයෙන් විදර්ශනාත්මකව තමන් ලබන නිර්වාන විමුක්තියයි.

නමුත් මෙන්ම මේ කාරණා ගැන වැඩි සැලකිල්ලක් නැති, විනෝදකාමීන්, සමහර විට ආරණ්‍යකට ඇතුල්වෙන්නේ කැමරාවක් අරගෙන. එතකොට කැමරාවට පිපෙන මල මිසක් පරවෙන මල අහුවෙන්නේ නෑ. විනෝදකාමියාගේ කැමරාවට පරවෙන මල අහුවෙන්නේ නෑ. පිපෙන මල විතරයි අහුවෙන්නේ. නමුත් ඒ කැලෑවටම භාවනා කර්මස්ථානයක් අරගෙන ඇතුල්වෙන යෝගාවචරයාගේ කමටහන් මනසිකාරයට පිපෙන මල පමණක් නොවෙයි, පරවෙන මල, වැටෙන කොළය ඒ ඔක්කොම අහුවෙනවා. ඒ වගේම විනෝදකාමියාට රූවි නෑ මේ ධර්මයේ ඉගැන්වෙන අනිත්‍ය සංඥාව, අසුභ සංඥාව, පටික්කුල සංඥාව ඒවා බොහොම පිළිකුල්. ඒවා අහන්නවත් කැමති නෑ. නමුත් යෝගාවචරයා ඒවාට ඇතුල් වෙන්නේ අන්ත අර කර්මස්ථාන හිතේ දරාගෙන. ඒවා දියුණුකරගැනීමට. අසුභ මනසිකාරය, පටික්කුල - පිළිකුල - අනිත්‍ය සංඥා.

ඉතින් මේ කාරණා අර කියාපු විනෝදකාමියා පමණක් නොවෙයි ඒකට පිටුපසින් සිටින මේ යුගයේ ඇතැම් සෞන්දර්යවාදීන් වරදවලා වටහා ගන්නවා. ධර්මයේ විශේෂයෙන්ම තෙර තෙරණියන්ගේ ගාථාදියේ දකින්න ලැබෙනවා රමණීය කියන වචනය. ඒ වගේම පරිසර වර්ණනා. ඕවා අරගෙන සමහර සෞන්දර්යවාදීන් මේ ධර්මයෙහිම සාරය වන, සසරින් මිදීමට උපකාර වන දර්ශනයක් බවත් වෛරාග්‍ය දර්ශනයක් බවත් අමතක කරනවා. ඒ අය හරියට කැදර දරුවෙක් කේක් ගෙඩියක මුද්දරප්පලම් අහුලගෙන කන්නා වගේ අර විදියේ ගාථා වල තියෙන

සෞන්දර්යාත්මක කොටස් එකතු කරගෙන සෞන්දර්ය රසාස්වාදනය පිළිබඳ සමහර විට නිබන්ධන, උපාධි නිබන්ධන පවා සකස් කරනවා. නමුත් ඒක තුළින් වෙන්තෙ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ නියම සාරය, යටපත් වෙනවා. මොකක් සඳහාද බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආරණ්‍ය පරිසරය වර්ණනා කළේ? ඒ අතීත යෝගීන්, යෝගාවචරයන්වහන්සේලා මේ ගාථා පසුබිම් කරගෙනයි කාලය ගෙවුවේ. උන්වහන්සේලා ස්වාභාවික පරිසරය තුළ අනිත්‍යතාව දුටුවා. ගලන ගඟෙන්, වැටෙන කොළයෙන් මේ හැම එකකින්ම යමක් ඉගෙනගත්තා. ඒවා වෙන් කරලා ගත්තෙ නෑ.

සාමාන්‍ය ලෝකයා තුළ තියෙන විපල්ලාස කියන, අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය හැටියට සලකන, අසුභ දේ සුභ හැටියට සලකන, දුක් සහිත දේ සැප හැටියට සලකන, අනාත්ම දේ ආත්ම හැටියට සලකන ඒ දෘෂ්ටිය නොවෙයි. ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්මානුකූල සංඥවල් අරගෙනයි ආරණ්‍යට පිවිසෙන්නෙ යෝගාවචරයා. ඒ වගේම සාමාන්‍ය විනෝදකාමියාට බය හිතෙන ආරණ්‍ය පරිසරය, ගල් ගුහා, වන සතුන් මැද ජීවිතය අර යෝගාවචරයා මෙහි සිතෙන්, ඒ තිරිසනුන් සමග වචනයෙන් කතා නොකළත් හිතෙන් ඔවුන් හා එක්ව වනගත ජීවිතය තුළ අමුතු විෂ්‍යයක්, අමුතු සුවසක් ලබනවා. ඒක විනෝදකාමීන්ට තේරුම්ගන්න බෑ. කැමරාවට අනුවෙන්තෙත් නෑ. ඉතින් ඔය කාරණා අපට මතක් කරදෙන්න වෙන්තෙත් සාරධර්ම එන්න එන්නම මහෝසයට යට වෙලා යන නිසා. ඉතින් මේවා පිළිබඳව අපේ අවධානය යොමුකරන්න බුද්ධ චරිතයෙන්ම යම් යම් වටිනා කථාන්තර මේ සාහිත්‍ය තුළ අන්තර්ගත වෙලා තියෙනවා.

හොඳ වටිනා අවස්ථාවක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ, අලවු නුවර ගවයින් යන මාර්ගයේ තියෙන ඇට්ටේරියා වනයක එක හීතල රාත්‍රියක් ගතකළ සිදුවීම. එද උදේ හඝ්‍ය ආලවක කියන රාජ කුමාරයා ව්‍යායාමයට ඇවිදින අතරේ මේ වනයට ඇතුළු වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇට්ටේරියා කොළ ඇතිරියේ වැඩ ඉන්නවා දැකලා වැඳලා එකත්පසෙක ඉඳගෙන අහනවා 'ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ, සුවසේ සැතපුනාද?' බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'එසේය කුමාරය, මම සුවසේ සැතපුණා. ලෝකයේ යම් කෙනෙක් සැපසේ සයනය කරනවානම් ඒ අයගෙන් කෙනෙක් මම' ඔන්න එතකොට මේ හඝ්‍ය ආලවක කියනවා 'ස්වාමීනි, මේ හේමන්ත සෘතුවේ රාත්‍රියක්. හේමන්ත

සෘතුවෙන් ඉතාමත්ම දැඩි සීතල පවතින හිම වැටෙන අනතරධාන කියන කාලය. ඒ වගේම මේ භූමිය ගවයින්ගේ කුර ගැටිලා බොහොම රළුයි. ඉඳගෙන ඉන්න කොළ ඇතිරියත් තුනීයි. ගස්වල කොළත් අඩුයි. භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ සිවුරුත් සීතලයි. අවටින් හමන වාතයත්, වේරම්භ වාතයත් සිසිල්. ඒත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ කියනවා, 'කුමාරය මම සුවසේ සයනය කළා. ලෝකයේ සුවසේ සයනය කරන අයගෙන් කෙනෙක් මම' කියලා.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ 'හොඳයි එහෙනම් රාජකුමාරය, මම ඔබගෙන් අහන්නම්. පුලුවන් හැටියට උත්තර දෙන්න' කියලා 'රාජ කුමාරය, යම්කිසි ගෘහපතියෙකුට හෝ ගෘහපති පුත්‍රයෙකුට තියෙනවා ඇතුළත පිටත සුණු පිරියම් කළ කුළු ගෙයක්, කුටාගාරයක්. ලොකු මන්දිරයක් කියලා හිතමු. ඕකෙ තියෙනවා කවිච්චියක් වගේ ලොකු පර්යංකයක්. දැන් මේ කාලෙ හැටියට කියනවානම් විල්ලුද ඇතිරිලි තියෙන දෙපැත්තෙ කොට්ට, මෙට්ට තියෙන හොඳ සුඛෝපභෝගී සයනයක් තියෙනවා. ඒ සයනයේ ඉන්නෙ මේ රාජකුමාරයා. මේ ගෘහපතියා. ඒ අසල පහනකුත් දල්වෙනවා. අතට පයට ඕන හැටියට උපස්ථාන කරන්න භාර්යාවත් හතර දෙනෙකුත් ඉන්නවා. මොකද රාජකුමාරය හිතන්නෙ? ඒ ගෘහපතියා හෝ ගෘහපති පුත්‍රයා සුවසේ නිදගන්නවද?' 'එසේය භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ලෝකයේ සුවසේ නිදගන්න අයගෙන් කෙනෙක් ඒ.'

ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා 'මොකද රාජකුමාරය හිතන්නෙ, ඒ ගෘහපතියාට හෝ ගෘහපති පුත්‍රයාට ඇතිවෙනවද දුකසේ සයනය කරන්නට හේතුවන රාගයෙන් හටගන්න කායික මානසික දූවිලි?' 'එසේය' කියලා ඉතින් පිළිතුරු දෙන්න සිද්ධවෙනවා ඒ අවස්ථාවෙදි. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'අන්න ඒ විදියේ රාග දූවිලි ආදියක්, කායික දූවිලි ඇතිවෙනවානම් එබඳු ඒ දූවිලි තථාගතයන්වහන්සේ තුළ මුලින් සිදුන ලදයි. ඒක නිසා තථාගතයන්වහන්සේ සුවසේ සයනය කරනවා' ඒ විදියටම අහනවා 'අර ගෘහපතියාට හෝ ගෘහපති පුත්‍රයාට ද්වේෂයෙන් ඇතිවිය හැකි කායික මානසික දූවිලි ඇතිවෙන්න පුලුවන් නේද?' 'එසේය' කිව්වට පස්සෙ 'තථාගතයන්වහන්සේ තුළ ඒවා ප්‍රහීනයයි. මෝහයෙන් ඇතිවෙන දූවිලි? ඒවත් ප්‍රහීනයයි' ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ උදහන වාක්‍යයක් වශයෙන් ප්‍රකාශ කරනවා 'හැමදම සුවසේ

සයනය කරනවාය' කියලා තථාගයන්වහන්සේ. එයින් අපට හිතාගන්න පුළුවන් බාහිර දේවල් ආධ්‍යාත්මික සුවයට පසුබිමක් වුණා පමණයි. නමුත් බාහිරව බලනකොට කෙනෙකුට තේරුම්ගන්න බෑ. ඔය විදියේ කථාන්තර ධර්මයේ කොතෙකුත් සඳහන් වෙනවා.

තවත් ඒ විදියේ සිද්ධියක් තියෙනවා. හද්දිය කියන ස්වාමීන්වහන්සේ ගැන. අනුරුද්ධ ආදී ශාක්‍ය කුමාරයන් හය දෙනෙක් එකවර පැවිදි වුණු අවස්ථාවේ හද්දිය කියන රාජකුමාරය - ඇත්ත වශයෙන්ම රාජ කුමාරයා නෙවෙයි රජ කෙනෙක් - ශාක්‍ය වංශයේ රජ කෙනෙක්ව ඉඳලා ඒක අතහැරලයි ගිහිල්ලා පැවිදි වුණේ. පැවිදි වෙලා ආරණ්‍යට ගියත්, ගහක් මුළුකට ගියත්, ශුන්‍යාගාරයකට ගියත් 'අහො සුඛං! අහො සුඛං!' කිය කියයි ඉන්නෙ. අහො සුඛං! කියන ඒ පාලි වචනවල තේරුම 'අනේ කොයිතරම් සැපතක්ද! අනේ කොයිතරම් සැපතක්ද!' මේක අහලා ඒ සංඝයාවහන්සේලා පිරිසක් කල්පනා කලා මේ හද්දිය ආයුෂ්මකුන්වහන්සේ පැවිද්ද ගැන කළකිරිලා තමන්ගෙ රජ සුව ගැන හිතලා මේ විදියට ප්‍රකාශ කරනවායි කියලා. ඒවා ගැන පසුතැවෙනවයි කියලා. ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේට පැමිණිලි කලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා 'ශාස්තෘන්වහන්සේ කතා කරනවා කියලා මගේ වචනයෙන් එන්න කියන්න' කියලා. ඔන්න ගෙන්නෙව්වා. ගෙන්නවලා අහනවා හද්දිය හාමුදුරුවන්ගෙන් 'මොකද හද්දිය ඇත්තද මේ ආරණ්‍යකට ගියත් ගහක් මුළුකට ගියත් ශුන්‍යාගාරයකට ගියත් අහො සුඛං අහො සුඛං' කිය කිය ඉන්න බව?' 'එසේය ස්වාමීනි' 'මොකද එහෙම කියන්න?' ඔන්න එතකොට හද්දිය ස්වාමීන්වහන්සේ කියනවා 'ස්වාමීනි මම රජකම් කරන කාලේ අන්තඃපුරේ ඇතුළතත් නොයෙකුත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. අන්තඃපුරේ පිටතත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. නගරයේ ඇතුළතත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. නගරයේ පිටතත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. ජනපදය ඇතුළතත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. ජනපදයේ පිටතත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන. එව්වරත් ආරක්‍ෂා සංවිධාන තියෙද්දී මම පණ බයේ නිතරම හීතියෙන් සන්ත්‍රාසයෙන් සැකයෙන් කාලය ගෙව්වෙ.

නමුත් දැන් මම කැලයට වැදිලා, හරියට කැලේ සිටින මුව පොව්වෙක් වගේ නිස්කලංකව ජීවත්වෙනවා විවේකයෙන්, සුවයෙන්, කිසිදු හයක් නැතුව අන්න ඒකයි මම මේ අහෝ සුඛං කියලා ප්‍රීති වාක්‍ය කියන්න' කියලා. එයින් අපට ජේනවා ඒ හද්දිය ස්වාමීන්වහන්සේත්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

රජ සුව ගැන හිතලා නෙවෙයි, ඒ භාවනාවෙන් ලබාගත්තු විමුක්ති සුවය අත්විඳින්න ඒක පරිසරයක් කරගන්නා.

ඔය විදියේ කොතෙකුත් ධර්මකථාන්තර තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේත් බොහෝ අවස්ථා වල සාමාන්‍ය ලෝකයා සුබෝපභෝගීත්වයට බොහෝ පහසුවෙන් ඇදිලා යන නිසා ආරණ්‍යවාසී බවේ වටිනාකම් අවස්ථානුකූලව අවවාදයෙන් පමණක් නෙවෙයි ආදර්ශයෙනුත් දක්වා වදලා. ඒ විදියේ හොඳ අවස්ථාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධත්වයෙන් වැඩි කල් යන්න කලින් වෙච්ච සිද්ධියක් ගැන මෙසේ දැක්වෙනවා. උන්වහන්සේ කොසොල් රටේ ඉච්ඡානංගල කියන බමුණු ගමට වැඩම කළ අවස්ථාවේ බමුණු ගම කිට්ටුව ඉච්ඡානංගල වන ලැහැබක සංඝයාවහන්සේලාත් එක්ක වැඩ වාසය කලා.

ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේට උපස්ථානයට හිටියේ නාගිත කියලා හික්කුන්වහන්සේ නමක්. පසුදු උදෑසන ඒ බ්‍රාහ්මණ ගෘහපතියන්ට අහන්න ලැබුණා බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩම කළ බව. අපි කවුරුත් දන්න ‘ඉතිපිසො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො’ කියන ඒ පාඨයෙනුයි ඒ කාලෙ බුදු කෙනෙක් පහළ වුණා කියන රාවය පැතිරුණේ. ඒක අහලා අර බ්‍රාහ්මණ ගෘහපතියන් අපට රහතන්වහන්සේ කෙනෙක් දකින්න ලැබෙණ එක විශාල ලාභයක් කියලා හොඳට ප්‍රණීත ආහාරපාන එහෙම සකස්කරගෙන ඇවිල්ලා අර වන ලැහැබට ඇතුල් වෙන තැන දෙරටුව ළඟ මහාගාලගෝථිටියක් ඇතිව කෑ කෝ ගසමින් ඉන්නවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ නාගිත භාමුදුරුවන්ගෙන් ඇසුවා ‘මොකද නාගිත මේ? කවුද මේ කෙවුලන් වගේ කෑකොස්සන් ගහන්නෙ? හරියට මාලු විකුණන තැන මාලු බෙදගන්න බැරුව කෑගහන කෙවුලන් වගේ කවුද මේ කෑගහන්නෙ?’ නාගිත භාමුදුරුවෝ පැවසුවා ‘ස්වාමීනි මේ බ්‍රාහ්මණ ගෘහපතියන් මේ හොඳ ප්‍රණීත ආහාර සුදුනම් කරගෙන ඇවිල්ලා ඉන්නවා භාග්‍යවතුන්වහන්සේටත් හික්කු සංඝයාවහන්සේටත්. ඒක ඉවසා වදරන සේක්වා!’ කියලා. ඔන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා ‘නාගිත, මට ඔය යසස් පරිඡ්ඡාර පිරිවර අවශ්‍ය නෑ. ඒවත් එක්ක මම සම්බන්ධ වෙන්න කැමති නෑ’ කියලා තරවටු කරන විදියේ යමක් කිව්වා. ආයෙත් මේ නාගිත ස්වාමීන්වහන්සේ ඉල්ලා සිටිනවා ‘ස්වාමීනි ඉවසා වදරන සේක්වා! භාග්‍යවතුන්වහන්සේ යන යන

නැත කීර්ති රාවය නිසා හරියට පිරිස එනවා. මේ බ්‍රාහ්මණයෝ ගෘහපතියෝ හොඳට දැන පිළියෙල කරගෙන ඇවිල්ලා තියෙනවා' අයෙමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'නාගිත, ඔය යස පරිණිකාර වලින් මට වැඩක් නෑ. යමෙකුට නෙකමම සුවය, පව්වෙක සුවය, උපසම සුවය, සම්බෝධි සුවය තියෙනවානම් ලාභ සත්කාර සුවය කියන අසුවි වගේ සුවයට, කැමති වෙන්නෙ නැත කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ තවදුරටත් අර නාගිත භික්ෂූන්වහන්සේට අවවාදයක් වශයෙන් යම්කිසි දේශනාවක් පැවැත්වුවා. දේශනය මෙන් මේ විදියටයි විස්තර වෙන්නෙ.

'නාගිත මට සමහර විට දකින්න ලැබෙනවා ගාමන්ත විහාරයක යම්කිසි භික්ෂූන්වහන්සේ නමක් සමාධියෙන් වැඩ ඉන්නවා. මම කල්පනා කරනවා දැන් මේ භික්ෂූන්වහන්සේ සමාධියෙන් වැඩහිටියට මොකද වැඩි වෙලා යන්න කලින් එක්කො සාමණේර කෙනෙක් හරි ආරාමිකයෙක් ඇවිල්ලා මේ සමාධිය කඩලා දනවා. ඒක නිසා මම මේ ගාමන්ත විහාරයක ඉන්න භික්ෂූන්වහන්සේගේ සමාධිය ගැන, ඒ විහරණය ගැන සතුටට පත්වෙන්නෙ නෑ'. ඔන්න ඊළඟට කියනවා 'නමුත් නාගිත මට සමහර විට ආරණ්‍යයක නිදිකිරමින් ඉන්න භික්ෂූන්වහන්සේ කෙනෙක් දකින්න ලැබෙනවා. මම කල්පනා කරනවා දැන් මේ භික්ෂූන්වහන්සේ ඔය නිදිමත ඉවත් කරලා ආරණ්‍ය සංඥාවට හිත යොමුකරයි කියලා. ගම පිළිබඳව තියෙන්නෙ නානඝ්‍ර සංඥාවක්. වනයට ගියාට පස්සෙ ඒකඝ්‍ර සංඥාවක්නෙ. නානාඝ්‍රයෙන් හිත මෑත් කරලා, ආරණ්‍ය සංඥාවට - ඒකඝ්‍ර සංඥාවට හිත යොදලා හිත සමාධිමත් කරගනිවි කියලා, ඒ භික්ෂූන්වහන්සේ නිදි කිර කිර හිටියත් මම උන්වහන්සේගේ ආරණ්‍ය විහරණය ගැන සතුටුවෙනවා.

ඊළඟට තවත් කියනවා 'ඒ වගේම නාගිත මට සමහර විට දකින්නට ලැබෙනවා ආරණ්‍යක භික්ෂූන්වහන්සේ නමක් ඉඳගෙන ඉන්නවා නමුත් සමාධිමත් නෑ හිත. ඒත් මම කල්පනා කරනවා දැන් මේ භික්ෂුවගේ සමාධිමත් නොවුණු සිත යථා කාලයේ සමාධිමත් කරගෙන ඒ සමාධිය ආරක්ෂා කරගනී. මම ඒ භික්ෂුවගේ ආරණ්‍ය විහරණය ගැන සතුටුවෙනවා. ඊළඟට තවත් දුරටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'ඔන්න මට දකින්න ලැබෙනවා යම්කිසි භික්ෂූන්වහන්සේ නමක් ආරණ්‍යයේ සමාධිගතව සිටිනවා. මම කල්පනා කරනවා දැන් මේ සමාධිගත සිත ඇති භික්ෂූන්වහන්සේ ඉක්මනින්ම නිර්වාන විමුක්තිය

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන ඒ සිත ආරක්ෂා කරගනී කියලා. මං මේ හික්කුවගේ ආරණ්‍ය විහරණය ගැන සතුටුවෙනවා. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'මට දකින්න ලැබෙනවා ග්‍රාමනික විහරණය කරන හික්කුවක්. ග්‍රාමවිහාරී හික්කුවක්. ලාභ සත්කාර සිලෝක ආනිශංස ඒ හික්කුවට ගලාගෙන එනවා. ඒවා ආවහම මේ හික්කුන්වහන්සේ අර ආරණ්‍ය වාසය, විවේක වාසය ගැන ඇල්ම නැතිකරලා ඒවාට යටවෙලා ගම්, නියම්ගම්, රාජධානී වල ගිහිල්ලා වාසය කරන්න පටන්ගන්නවා. මම ඒ පිළිබඳව සතුටක් ඇති කරගන්නෙ නෑ.

නමුත් සමහර විට මට දකින්න ලැබෙනවා ආරණ්‍ය හික්කුවකට ලාභ සත්කාර සිලෝක ආනිසංස ගලාගෙන එනවා. උන්වහන්සේ ඒවා තෙරපලා ඇරලා ඒවාට යටවෙන්නෙ නැතුව අර විවේක වාසය, ආරණ්‍ය විහාරයට අනුව ජීවිතය ගෙවනවා. මම සතුටු වෙනවා ඒ හික්කුවගේ පැවැත්ම පිළිබඳව'. මේ ඔක්කොම නාගිත හික්කුන්වහන්සේටයි ප්‍රකාශ කරන්නෙ. අන්තිමට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන වාක්‍යය මහා ප්‍රබලයි.

'නාගිත, ආරණ්‍ය විහරණයට මගේ කැමැත්ත කොයිතරම්ද කියතොත් මම දුර වාරිකාවක තනියම තනි මඟ වැඩමකරන අවස්ථාවේ මට ඉස්සරහත් කවුරුවත් දකින්න ලැබෙන්නැත්තම්, පිටිපස්සෙනුත් කවුරුවත් දකින්න ලැබෙන්නෙ නැත්තම්, මට කොයිතරම් පහසුයිද කියතොත් වෙන එකක් තබා මළ මුත්‍ර පහ කරන්නත් මට පහසුයි'. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. එතකොට කවුරුවත් ඉස්සරහින්වත් පස්සෙන්වත් ජේන්න නැති තරම් ඒ ආරණ්‍ය පරිසරයක මම ඉන්න වෙලාවේ මට ඒක ගැනවත් කරදර වෙන්න ඕනෙ නෑ. බොහෝ පහසුයි මට ඒ කටයුතු. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවායින් පෙන්නුම් කරන්නෙ විවේක වාසයයි, ඒකෙ වටිනාකමයි. ඉතින් අපි මේවා තේරුම්ගන්න ඕන ආසනික වටිනාකම් හැටියට.

ඒ වගේම ඒ ඉච්ඡානංගල වණ සණ්ඩය ආශ්‍රයෙන් අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරලා තියෙන කාරණයම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්ගේ වර්තයෙනුත් පෙන්නුම් කරන්නේ. ඇතැම් අවස්ථා වල හිටි ගමන්ම වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයාවහන්සේලට ප්‍රකාශ කරනවා 'මහණෙනි, මම තුන් මාසයක් විවේකීව ඉන්න කැමතියි'. ඒකට කියන්නෙ පටිසල්ලාන කියලා. මේ පටිසල්ලාන කියන වචනයත් ශාසනයේ වටිනා වචනයක්. ඒක බොහෝ

දෙනා දන්නෙන් නැතුව ඇති. පටිසලාන කියන එක පරිවර්තනය කරන්න ටිකක් අමාරුයි - විවේකී වාසයට යාම. සමාජයෙන් මුළුගැන්වීම වගේ දෙයක්. භාවනාව සඳහා මුළුගැන්වීම වගේ අදහසක් තියෙන්නේ, පටිසලාන. පටිසලීන කියන්නේ ඒ භාවනාව සඳහා වෙන්වීමයි. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා 'මම තුන්මාසයක් පටිසලානව ඉන්න කැමතියි' පිරිසගෙන් වෙන්ව, භාවනාව සඳහා විවේකයේ වාසයට යන්න කැමතියි කියලා. තවදුරටත් කියනවා 'මා ළඟට කවුරුවත් එන්න එපා පිණ්ඩපාතය අරගෙන එන භික්ෂුව ඇරෙන්න.' පිණ්ඩපාතය අරගෙන මා ළඟට එන භික්ෂුව ඇරෙන්න කවුරුවත් එන්න එපා තුන් මාසෙටම. එහෙමත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වාසය කරලා තියෙනවා.

තවත් ඉතාමත්ම වටිනා සිද්ධියක් මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් අහලා ඇති. මහා ආශ්චර්යවත් සිද්ධියක්! කොසඹූ නුවර භික්ෂුන්වහන්සේලා පිරිසක් කලහ කළා පොඩි කාරණයක් ගැන, පිල් බෙදිලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් ජාතක කථා වලින් උපදේශ පෙන්වමින් අවවාද කළත් ඒවා පිළිගත්තේ නෑ. අපි අපි කළහ කරනවා. භාග්‍යවතුන්වහන්සේ තමන්ගේ විවේක සුවය බලාගන්න, අපි අපේ හපන්කම් පෙන්න්නන්ම කියලා වගේ ඒ විදියටත් වචන පාවිච්චි කළා සංඝයාවහන්සේලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කල්පනා කරනවා මම මේ - භික්ෂු භික්ෂුණින්, උපාසක උපාසිකාවන්, රාජ රාජ මහාමාත්‍යයන්, තීර්ථක, තීර්ථක ශ්‍රාවකයින් විසින් ගැවසී ගත් ඒ පිරිස මැද ගතකරන ජීවිතය මට බොහොම අපහසුයි. බොහොම දුකසේ මම මේ පිරිස වටකරගෙන ජීවත්වෙන්නේ. මම පහසු විහරණය සඳහා විවේකීව තනිව යන්න ඕන' කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසඹූ නුවර තමන්ගේ ආරණ්‍ය සේනාසනයේ උපස්ථායකවත් කියන්නේ නැතුව පිණ්ඩපාතෙ කරගෙන ඇවිල්ලා සෙනසුන තමන්ම සකස් කරලා තියලා පාත්‍රයත් සිවුරත් අරගෙන පිටත්වෙලා අනුපිළිවෙලින් අර කවුරුත් අහලා තියෙන පාරිලෙය්‍ය වනයට වැඩම කළා. සංඝයාවහන්සේලාට කොහොම හිතෙන්න ඇත්ද? උපස්ථායකවත් නොදන්වා, සංඝයාවහන්සේලාටත් නොකියා පාත්‍රයත් සිවුරත් අරගෙන ඒත් සෑහෙන දුරක් අනුපිළිවෙලින් වැඩමකරලා පාරිලෙය්‍ය වනයට වැඩම කළා. පාරිලෙය්‍ය වනය දැන් කාලෙ හැදින්වෙන එඳිසාල මූලරක්කිත නමින්. ඒ වන ලැහැබේ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

උන්වහන්සේ ගහක් මුළු වැඩහුන්නා. එතකොට ආශ්චර්යවත් සිද්ධිය හැටියට ඒකටම සමගාමීව යන තවත් සිද්ධියක් තියෙනවා.

පාරිලෙයා වනයේ සිටි එක්තරා ඇත් රජෙක් ගැනයි මේ සිද්ධිය. දැන් හඳුන්වන්නේ පාරිලෙයා ඇතා කියලා. තිරිසනා වුණත් - ඇතා අපි කවුරුත් දන්නවා සාමාන්‍ය තිරිසනුන්ට වඩා බොහොම ඥානවන්තයි - ඒ ඇතාටත් බුදුරජාණන් වහන්සේට ඇතිවුණා වගේ සිතිවිලි පරම්පරාවක් ඇතිවුණා. 'මා මේ ඇතුන්, ඇතිනියන්, ඇත් පැටවුන් අස්සේ මහා පිරිසක් මැද ඉන්න එක මහ කරදරයි. මං ගහක් කොළක් අනුභව කරන්න කඩාගත්තත් ඇත් පැටව් ඇවිල්ලා ඒවා කඩාගෙන කනවා. මට ඉතින් හරියට පිරිසිදු දළ කන්න ලැබෙන්නේ නෑ. මං වතුරට බැස්සත් ඇත් පැටව් ඇවිල්ලා මඩ කරනවා මට හරියට වතුර ටිකක්වත් බොන්න නෑ. වතුර ටික නාලා ගොඩවෙනකොට ඔන්න ඇතින්තියන් ඇගේ හැප්පිගෙන යනවා. මේක මහා කරදරයක්. මමත් විවේකයට යන්න ඕන' කියලා පාරිලෙයා ඇතා යම්කිසි ධර්මතාවක් තුළින් අර වනයට ඇතුල්වෙලා ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේව දකලා යම්කිසි පුණ්‍යශක්තියක් නිසාවෙන් විශාල ශුද්ධාවක් ඇතිකරගෙන - සඳහන් වෙලා තියෙන්නේ මහපුදුම අන්දමින් බුදුරජාණන් වහන්සේට උපස්ථාන කළ බව. උන්වහන්සේ වැඩහිටි ගහ මුළු පිරිසිදු කරලා හොඳවැලෙන් පැන් ගෙනැවිත් දීලා තුන් මාසයක් ඒ ඇතා උපස්ථාන කළ බව පවා ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

තිරිසන් සතාට පවා අර ජනාකීර්ණව වාසය කිරීම තුළ යම් අවස්ථාවක ඇතිවුණා ජීවනය. ධර්මයේ ආසුචිභරණය කියා දෙයක් තියෙනවා. ඔය විවේකයට යාම පිළිබඳව උන්වහන්සේම ප්‍රකාශ කරනවා 'මම ආනිශංස දෙකක් දකිමින් ඒ විදියට පටිසල්ලාන වශයෙන් විවේකයට - විවේක වාසයට යනවා. එකක් දිට්ඨදම්ම සුඛ විහාර.' දිටු දුම්පෙහිම කියන්නේ මෙලොව, මේ ජීවිතයේදීම සුවය, ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ ලබාගත්තු සමාධි සුවය, ඵල සුවය හරියාකාර විදින්න හොඳ පරිසරය තමයි විවේක පරිසරය. ඒක එකක්. අනිත් ආනිශංසය, අනිත් හේතුව හැටියට දක්වන්නේ පශ්චිම ජනතාවට අනුකම්පාව පිණිස. පශ්චිම ජනතාවට අනුකම්පාව පිණිස කියනකොට අපටනම් හිතෙන්නේ ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ගියාම කොච්චර පාඩුද? බුදුරජාණන් වහන්සේ නැති ජේතවනාරාමයක් හිතාගන්න

පුලුවන්ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම වැඩම කළා කියනකොට කරුණාවකුත් නෑ කියලා හිතෙන්නෙ.

නමුත් ඇයි පශ්චිම ජනතාවට අනුකම්පාවෙන් කිව්වේ? ශාසනයට ආදර්ශයක් දීමටයි. පශ්චිම ජනතාව කිව්වේ තමන්වහන්සේගෙන් පසුව ශාසනයට එකතුවෙන සංඝයාවහන්සේලා. උන්වහන්සේලාට එතකොට හිතන්න ඉඩ තිව්වා. භාග්‍යවතුන්වහන්සේට, තවත් කරන්න දෙයක් නෑ. කළයුතු හැම දෙයක්ම කරලා තමන්වහන්සේගේ විමුක්තිය සලසාගෙන ඉවරයි. ඒ හැම එකක්ම හැම අතින්ම සම්පූර්ණවූ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ පවා අන්න විටින් විට විවේකයට ගියා. තුන් මාසයක් විවේකයට ගියා. ඒ ආදර්ශයයි එතන අදහස් වෙන්නේ. ඒ පශ්චිම ජනතාවට අනුකම්පාව කිව්වේ ආදර්ශය. උන්වහන්සේ ආදර්ශයක් දුන්නා ලෝකයාට. ඒ වගේම මේ ශාසනයේ හිටිය දුකංගධාරී මහාකසප මහරහතන්වහන්සේ, තෙලෙස් දුකංගම රැක්කා. විශේෂයෙන්ම ඔය ආරණ්‍යවාසීව, ආරණ්‍යක, පිණ්ඩපාතික, තෙව්වර්ක ආදී උග්‍ර ප්‍රතිපත්ති රැකි උන්වහන්සේට බුදුරජාණන් වහන්සේ විශේෂ ප්‍රසාද දක්වුවා, ප්‍රශංසා කළා. ඒ හැම එකකින්ම අන්න අර අනාගත ශාසනයේ ඇතිවෙන්න පුලුවන් පරිහානි තත්ත්ව වැළැක්වීමට ආදර්ශයක් වශයෙන්.

ඒ විදියටම අපි මේ ගහකොළ ගැනත් කල්පනා කරන්නට ඕන. මේ ගස්කොළං වලට ආදරය කරන්නට ඕන, ගහක් ඉන්දන්න ඕන. අපි කවුරුත් දන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ චරිතයේ විශේෂ සිදුවීම් තුනක්ම සිදුවුණේ ගහක් යට බව. උත්පත්තිය, සම්බෝධිය, පරිනිර්වානය. එතකොට මේ ගහක් තුළ තියෙනවා ලෝකයාට සත්‍ය අවබෝධ කරගැනීමට උපකාරවන කාරණා රාශියක්. ගහකින් හුගක් ඉගෙනගන්න දේවල් තියෙනවා. ස්වභාව ධර්මය තුළ ගහකින් අපට විශාල ආදර්ශ සමූහයක් ලබාගන්න පුලුවන්. ඔය අතීත ථෙර ගාථා වල තාලපුට තෙරුන්වහන්සේ වැනි අය විදර්ශනාත්මකව කල්පනා කරනවා කවදනම් ගහක් වගේ වෙමිද කියලා. මොකද ගස් කොළං වලට නෑ විඤ්ඤාණයක්. අපට වඩා බොහොම වාසනාවන්තයි කියලා හිතන්න පුලුවන් ගස් කොළං. කොළ වැටෙනවා අඩන්නෙ නෑ. දළු එනවා හිනාවෙන්නෙ නෑ. මල් පිපෙනවා හිනාවෙන්නෙ නෑ. මල් පරවෙනවා අඩන්නෙ නෑ. එතකොට මේ ගස් කොළං ස්වභාව ධර්මයත්, ස්වභාව පරිසරයත් එක්ක ජීවත්වෙනවා. ඒක තුළින් යෝග්‍යවචරයාට හුගක්

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

දේවල් ඉගෙනගන්න පුලුවන් - අනිත්‍යතාව, අනාත්ම ස්වභාවය, ඒ වගේම සෙවණ. ගහකින් ලැබෙන සෙවණ.

බුද්ධ කාලයේ පමණක් නෙවෙයි ඊට කලින් පවා කොතෙකුත් යෝගීන් හිමාලයේ ඇතැම් විට ගස් යටම ජීවත්වුණේ ස්වාභාවික පරිසරය තුළ යථාර්ථය අවබෝධ කරගන්න පහසු නිසයි. සමාජයේ උප්ප්පලා පෙන්නන කෘත්‍රීම අස්වාභාවික, සමහර විට ධර්මවිරෝධී තත්ත්වය වෙනුවට ස්වභාව ධර්මය තුළ, නිහඬ පරිසරය තුළ ඒ වගේම තිරිසනුන්ගේ ස්වාභාවික ජීවිතය තුළ හුඟක් දේවල් කෙනෙකුට මතුකරගන්න පුලුවන්. තමන්ගේ බණ භාවනාදියට.

ඒ වගේම වෙන එකක් තබා අප්‍රමාදයට උපකාරවෙන බව දක්වෙනවා බොහෝ විට තනිව ජීවත්වීම. ඒ අස්ථාවර ජීවන තත්ත්වය තුළ මේවා කල්දන්න ඉඩක් නෑ කියන අවබෝධය බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදල ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයේ ගමන් කරන්න උපකාර වෙනවා. මේ හේතු නිසා තමයි මේ පින්වතුන් කවුරුත් දන්නවා සතිපට්ඨාන ආදී භාවනා ගැන සමහර සුත්‍රවල නිරන්තරයෙන්ම සඳහන් වෙනවා අරඤ්ඤගතොවා රුකධම්මලගතොවා සුඤ්ඤගාරගතොවා කියලා. එතකොට අරණ්‍යගත කියන්නේ ඒ විදියට වනයට ඇතුල්වීම. රුකධම්මලගත - ගහක්මුල. ඊළඟට සුඤ්ඤගාර කියන්නේ පාඨ ගෙවල්. පාලු ගෙවල් විනෝදකාමීන්ට සුදුසු තැන් නෙවෙයි. නමුත් පාඨ ගෙවල්, අර කියපු සුඤ්ඤගාර, ඒ වගේම පර්වත ගිරි ගුහා, වෙන එකක් තියා ඔය පිදුරු මිටි, ඒ විදියේ විවේක ස්ථාන. එබඳු තැන් වලට පවා සංඝයාවහන්සේලා විවේකව භාවනාවට ගිය බව සඳහන් වෙනවා.

ඒ විවේක වාසය මොකටද? මේ ධර්මයේ ගැඹුරු කොටස් තේරුම්ගැනීමට. ධර්මයේ ප්‍රඥාව පිළිබඳව සුතමය, චිත්තමය, භාවනාමය කියලා ඥාන මට්ටම් තුනක් ගැන සඳහන් වෙනවා. ඒ සුතමය ඥානය සඳහා අධ්‍යයනය, පොත් පත් කියවීම, පර්යාජ්ඣික කටපාඩම් කරගැනීම ඒවා උපකාරවෙනවා. ඒ තුළින් බුද්ධ වචනය අඳුනගන්නවා. කළයුතු දේ තේරුම්ගන්නවා. ඊළඟට ඒක සාමාන්‍ය වශයෙන් හිතට වැටුණට මදි. ඒ ගැන සිත යොදන්නට ඕන, ඒක හරියාකාරව තේරුම්ගන්නකොට ඒක තුළින් යම් යම් නිගමන වලට එළඹෙන්න පුලුවන් චිත්තමය වශයෙන්. ඒකත් යෝනිසෝමනසිකාරය කියන හරි නුවණින් කළොත් තමයි. විකෘත විදියට හිතන්න ගියොත් අර කලින් කිව්ව ආකාරයට සෞන්දර්යවාදීන් කරන්නා වගේ බුද්ධදේශනාවේ

රමණිය කියන වචනය සඳහන් වෙන තැන් එකතුකරලා 'බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සංසාරයේ වටිනාකම පෙන්නුම් කරලා තියෙනවා. කවුද මේ අසුභ භාවනා ආදී මේ විකෘත අර්ථකථන ඉදිරිපත් කරන්නෝ?' කියා මේ කාලේ උගතුන්ගේ ඇතැම් ලිපිවල අපිට දකින්න ලැබෙනවා. මේ අසුභ භාවනා, පටික්කල මනසිකාර ආදිය විකෘත දේවල් හැටියට, නොකළයුතු දේවල් හැටියට ඒ විදියටත් යම් අය තර්ක ඉදිරිපත් කරනවා. රමණිය කියන වචනය ඇතුළත් වුණු පරිසර වර්ණනා දකලා. නමුත් අපි කල්පනා කරන්න ඕනෙ නුවණින්. වින්තාමය ඥානයත් අපි යොදන්න ඕන. යෝනිසෝමනසිකාර කියන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීමයි. එහෙම නැත්නම් තර්කයට අනුව ගිහිල්ලා තවත් නොයෙකුත් මිථ්‍යා මත, මිථ්‍යා දෘෂ්ටි මුල් කරගෙන වැරදි නිගමන වලට එලඹෙන්න පුලුවන්. හොඳයි වින්තාමය ඥානයෙන් පවා යමක් පිළිබඳව ලබන අවබෝධය සුතමය වශයෙන් ලබාගන්න අවබෝධය යම්කිසි ප්‍රමාණයකට තහවුරු කරගන්නත් ඒක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නනම් භාවනාව අවශ්‍ය වෙනවා.

මේ පින්වතුන් දන්නවා බෞද්ධ භාවනාවේ සමථ, විපස්සනා කියලා දෙපැත්තක් තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම සමථය කියන්නෙ හිත සමාධිමත් කරගැනීම. සමාධිය ගැන හිතනකොට විශේෂයෙන්ම පළමුවෙනි ධ්‍යානය ගැන කියනවා සඤ්ඤාකා ඤානා වුත්තා භගවතා. ප්‍රථම ධ්‍යානය ආදී ඒ ධ්‍යාන. මුල් ධ්‍යානවලදී ශබ්දය කණ්ටකයක්. කණ්ටක කියන්නෙ කටුවක්. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කලේ යම්කිසි හික්‍ෂුන්වහන්සේ නමක් ග්‍රාමන්ත විහාරයේ සමාධියෙන් ඉන්නවා. හැබැයි කවුරුවත් ඇවිල්ලා කඩලා දන්න පුලුවන් සමහර විට. පහසුවෙන් කැඩෙන්න පුලුවන් සද්ද නිසා. ඒක නිසයි අර නිහඬියාව ඇති වන පෙදෙස් වලට අතීතයේ ඒ යෝගීන් නිරන්තරයෙන් ඇදුනේ. ඒ වන පෙදෙස් වල, ඒ විවේක සුවය, නිහඬියාව තිබෙන නිසා.

දන්නම් දන්නවා මේ පින්වතුන් එන්න එන්නම දවල් කාලෙ පමණක් නෙවෙයි රැ කාලයේ පවා මහා ගාලගෝට්ටියක් මැද ජීවිත ගෙවන්න සිද්ධිවෙලා තියෙනවා. පැරණි ආරණ්‍ය සේනාසන වලට පවා අර විදියේ විනෝදකාමීන් ආවෙ නැතත්, ඒවා ආරක්‍ෂා කරගන්න කියන්නෙ බාහිර උපද්‍රව වලින් ආරක්‍ෂා කරගැනීම පමණක් නෙවෙයි ආරණ්‍ය පරිසරය ආරක්‍ෂා කරගැනීමත් අවශ්‍ය වෙනවා. ඒවායේ ගතකරන සංඝයාවහන්සේලාගේ අර කියාපු විවේක තත්ත්ව ආරක්‍ෂා කරගැනීම සඳහා නුවණැති දයක මහතුන් කල්පනා කරන්නට ඕන

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

නාගිත භාමුදුරුවෝ හිතන විදියේ ලාභ සන්කාර සිලෝක වලින් නෙවෙයි උපස්ථාන කරන්න තියෙන්නෙ.

ආරණ්‍ය පරිසරය තුළ තියෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ වර්ණනා කළ භාවනාවට අදාළ ඒ කොටස් ඒ අංශ ආරක්‍ෂාවෙන් ආකාරයට දයක පින්වතුන් ගස්කොළො පිළිබඳව අවට පරිසරය ගැන සියට සියක් නැතත් තරමක් දුරට කාලානුරූපව කළහැකි උදව්වක් කළයුතුව තිබෙනවා. ඒ වගේම තමන් ඒකෙන් ප්‍රයෝජනය ගන්න ඕන. මොකද මේ ජීවිතය කියන එක ඉතාම කෙටියි. අපට මේ බුද්ධ භාෂිතය, බුද්ධ වචනය තේරුම්ගන්න පුලුවන්කම තිබුණත් ඒක ඇතුළට බහින්න අවස්ථාව අපි පතා පතා ඉන්නවා. ඒක සමහර විට නොලැබෙන්නත් පුලුවන්. නමුත් අපේ මට්ටමින් මහා වනයක් නැතත් ගහක් යටට හරි, බෝධීන්වහන්සේ යටට හරි ගිහිල්ලා මහා කැලෑවක ඒ ගයා ශීර්ෂයේ මැද තිබුණු බෝධීන්වහන්සේ, තමන් හිතෙන් හරි මවාගෙන ගහක් මුළු, අර කියාපු විදියට රූකක මුළු සංකල්පය අපි ගොඩනගාගන්න ඕන. මොකද පරිසරය ඉතාමත්ම අවශ්‍යයි.

දැන් මේ කාලෙ පරිසර හිතවාදය ගැන කතා කෙරෙනවා. පරිසර හිතකාරී අය බොහොම ඉන්න බව පෙනෙනවා. නමුත් ඒ පරිසරයට තියෙන ආදරය අන්න අර කියාපු භෞතික මට්ටමිනුයි යන්නෙ. ආධ්‍යාත්මික වටිනාකමක් නෑ. මනුෂ්‍යයාගේ වටිනාකම තියෙන්නෙ අධ්‍යාත්මික ශක්තිය තුළනම් ඒ ආධ්‍යාත්මික වටිනාකම ආරක්‍ෂා කරගැනීමට උපකාර වන පරිසරයයි අවශ්‍ය. ඒක ගැනත් අපි කල්පනා කරන්න ඕන. ගහකොළ හිටවන්න ඕන. ගහකොළ රැකගන්න ඕන. ආරණ්‍යයක් වනයක් ආරක්‍ෂා කරගන්න ඕන අන්න අර කාරණා නිසයි - විවේකය කැමති කෙනෙකුට.

ඇතැම් විට ඔය දූව ආදිය සොයාගෙන එන ව්‍යාපාරිකයින්ගෙ, තැරැවුකාරයින්ගෙ ඒ විදියේ අයගෙන් ආරණ්‍ය ජීවිත වලට බාධා පැමිණෙනවා. මේවා සමාජයේ ප්‍රකට රහස්. ඒ වගේම අර කලින් කියාපු ආකාරයට විනෝදකාමීන් ඒවා තිප්පොලවල් කරගන්නවා මවුන්ගේ හමු වලට. කෙලෙස් හමුවත් සඳහා. අන්න එබඳු ප්‍රවණතා වලින් හැකිතාක් වෙන්වෙලා පැරණි ආරණ්‍ය භූමි වල ගරුකිය, ඒවායේ පෞරාණිකත්වය ගැන හිතලා මේ පින්වතුන් තරමක් දුරට හරි සංඝයාවහන්සේලාගේ විවේකය ආරක්‍ෂා කරමින් රැකගැනීමට උනන්දු වුණොත් ඒ තුළින් ශාසනයේ වටිනා ගුණධර්ම ආරක්‍ෂා කරගන්න උපකාර වෙනවා. ඒ වගේම අවස්ථානුකූලව ඒ ආදර්ශය ආශ්‍රයෙන් තමන්ගේ ජීවිත වලටත්

අර කියාපු සමාධි ගුණ මතුකරගන්න පුලුවන්. ඒ සමථ, ඊළඟට විපස්සනා, දියුණු කරගෙන ඒක අනුවම සමාධිමත් සිත ඇතිකරගැනීමට උත්සාහවත් විය යුතුයි. සමාධිං නිකඛවෙ භාවෙථ සමානිතො යථාභුතං පසසති. මහණෙනි සමාධිය වඩවු! සමාධිමත්වූයේ යථාභුත වශයෙන් ඇති තතු දකියි. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවවාදයයි. අන්න ඒ ඇති තතු තමයි අපි කිව්වෙ අනිත්‍ය ස්වභාවය, අනාත්ම ස්වභාවය, අසුභ ස්වභාවය. මේ හැම ලෝකයේ තියෙන යථාර්ථයයි, යථා ස්වභාවයයි.

ඒක නිසා සෞන්දර්යවාදයට අනුනොවුණොත් යෝගාවචරයා ඒ අවබෝධය දියුණුකරගන්නයි උත්සාහවත් වෙන්නෙ. විදර්ශනාව කියන්නෙ ඒකයි. ලෝකයේ ඇතිවීම් පක්‍ෂය විතරක් දකිමින් හෙට උදෑසන ගැන විතරක් හිතමින් තමයි මේ පෘථග්ජන ලෝකයා මේ ලොකු දිවිල්ල දුවන්නෙ. නැවත නැවතත් මේ සංසාර මෙරගෝරවුමේ යමින් ලෝකයේ ඇතිවීම් පක්‍ෂයම පමණක් දකිමින්. පිපෙන මල විතරක් ජේනවා. පරවෙන මලට ඇහැ වහගන්නවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මතක් කරලා දෙනවා කල්පයක් තුළත්, එක මොහොතක් තුළත්, දවසක් තුළත්, සතියක් තුළත්, ඇතිවීම් නැතිවීම් දෙක බලපවත්වනවා.

එතකොට ඒක දකීම තමයි විදර්ශනාව කියන්නෙ. විශේෂ දකීමක්. ඒ විශේෂ දකීමට අර කියාපු විදියට සමාධිමත් සිතක් අවශ්‍යයි. සමාධිය වැඩෙන්නෙ නිවරණ ධර්ම ගෙන එන විතර්ක යටපත් කරගැනීමෙන්. ඒකටයි අර ගාම සංඥ කියන්නෙ. ගාම සංඥව - ඒක ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නෙ නානඤ්ඤ සංඥවක් හැටියට. ගමක් තුළ තියෙන්නෙ නානඤ්ඤ සංඥව. ගෙයක් තුළ ඉන්නකොට, ගමක් තුළ ඉන්නකොට මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් දන්නවා ගෝලීයකරණ යුගයේ තියෙන මහා පටලැවිලි රාශි. ඒවා ඔලුවෙ ඇතුළෙ තිබෙනවා.

එතකොට ඒවායින් හිත මුදුගන්න වෙනවා යම් ප්‍රමාණයකට ධර්මමාර්ගයේ යන්නනම්. ඒකට බුදුරජාණන් වහන්සේ දීලා තියෙන ඒ සමාධි නිමිත්තක් මතුකරගෙන කැලයක් නැත්නම් ගෙදර වත්තෙ තියෙන ගහක් යටට හරි ගිහිල්ලා, හිතෙන් කැලයක් මවාගෙනවත් උත්සාහ කළයුතුව තිබෙනවා සමාධිය ගොඩනගාගන්න. නිහඬ වෙලාවල් බලාගෙන අමාරුවෙන් හරි, නිහඬියාව තුළයි සමාධියක් වැඩෙන්නෙ. ඊළඟට ඒ සමාධිමත් සිත තුළින් ලෝකයේ තියෙන විගඩම් නෙවෙයි, නගරයක තියෙන විගඩම් නෙවෙයි, අර විදියේ නිහඬ ජීවිතයක් ස්වාභාවික පරිසරයක් තුළ ආයෙ හංගන්නෙ නැතිව සමාජයේ

පහත් කණුව ධර්ම දේශනා

යථාතත්ත්වය දකින්න පුලුවන්. ලෝකයේ යථාතත්ත්වය දකින්න පුලුවන් - ඇතිවීම් නැතිවීම් දෙක. එතනත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ මෙතෙක් කාලයක් අර සමුදය පක්‍ෂය විතරක් දකපු මේ පුද්ගලයා තුළ නිරෝධය ගැන, නිවන ගැන ලොකු ඇල්මක් ඇතිවෙනවා, ඒකටයි රති කියන්නේ. නිබ්බානාභිරතී, නිවනට ඇල්මක් ඇති කරගන්න ඕන. නිරෝධයට ඇල්මක් ඇති කරගන්න ඕන. මේ සසරින් එළියට ඒම ගැන, නිස්සරණය. සංසරණය වෙනුවට නිස්සරණය.

නිස්සරණය සඳහා අර කියාපු විදියට සමාධිමත් සිතක් ඇතිකරගෙන ඒ නිහඬ පරිසරය තුළම ස්වාභාවික ගස් කොළං ආදියේ පැවැත්ම ගැන හිතලා බලන්න. කවලා පොවලා වියපැහැදුම් කරලා හදගත්තු මේ ශරීරයත් යම් දවසක මේ ගස් කොළං වලට පෝර වෙනවා නේද. මේ ගස් කොළං හැදිලා තියෙන්නේ ඒ වගේම දිරාගෙන ගිහිවිව, දිරලා පොළොවට එකතුවුණු ශරීර තුළින් නේද, ඒවාට පෝර වෙවිව ඒවා නේද කියලා ධාතු හතරේ සමානත්වය දකින්න ඕන. පිටත තියෙන ධාතු හතරත් පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො. මේ ශරීරය, අපි මේ ආදරයෙන් රැකබලාගන්න කය තුළ තිබෙන්නේ පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො.

මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන හැටියට කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී ඒවා පඨවි ධාතුවට අයිති බවත්, මලමුත්‍ර කෙළ ආදිය ආපො ධාතුවට අයිති බවත්, වායො ධාතුවට මේ ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාස ආදිය, ශරීරයේ තියෙන උෂ්ණත්වය ඒවා තේජෝ ධාතු. ඔය විදියට ශරීරයේ තියෙන ඒ ධාතු හතරත්, බාහිර ලෝකයේ අර ගස් කොළං වල ගිරිහෙල් වල, ගංගා වල තියෙන ධාතු හතරත් සමානයි. ඒකයි අර තාලපුට ආදී තෙරුන්වහන්සේලා 'කවදනම් මම මේ පංචස්කන්ධයත්, බාහිර ගහකොළනුත් සමච තුලනය කරමිද? සමච කිරා බලමිද?' කිව්වේ.

දැන් ඒක සමච නෙවෙයිනේ සලකන්නේ. අපි ඒ ගස්කොළං වලට ජීවත්වෙන්න අයිතියක්වත් දෙන්නේ නෑ. ගස්කොළං ගැන සිත්පිත් නැති අන්දමින් - ගස්කොළං වලටත් සිත් පිත් නැහැ තමයි - නමුත් ඒවා සිත් පිත් නැති අන්දමින් විනාශ කරමින් ස්වභාව ධර්මය ගැන සමහර විට ද්වේෂයකින් වගේ ක්‍රියාකරනවා ඒවා ගැන අනුකම්පාවක් නැතුව. ඒ වෙනුවට කල්පනා කරනවානම් එතන තියෙන්නේ මෙතන තියන්නේ එකයි. මේ රැකගත්තු ශරීරය පවා යම් දවසක පෝර බවට

පත්වෙනවා. ඒ ඇරෙන්න වෙන අමුතු දෙයක් නෑ. ඉතින් නිහතමානීව ඒ විදියට කල්පනා කරලා ඒවා තුළින් පවා විදර්ශනාව මතුකරගන්න පුළුවන්.

ඔය ආරණ්‍ය පරිසරයක ගස් කොළං වගේම අතින් ඒ පවතින දේවල් විදර්ශනා ඇසට හසුවෙනකොට සාමාන්‍ය ලෝකයාට නොපෙනෙන පොත් වලින් සොයාගන්න බැරි මහා ගැඹුරු දර්ශන අතීතයේ බුදු, පසේබුදු, මහරහතන්වහන්සේලාට, ඇතැම් විට අතීත යෝගීන්ට පවා, ඒ සෘෂිවරුන්ට පවා අවබෝධය ලබාදුන්නා. අර අපි මාතෘකා වශයෙන් විශේෂයෙන් කිව්වේ නැතත් මේකත් එක්තරා විදියට පරිසර හිතකාමී දේශනාවක් හැටියට සැලකුවාට කමක් නෑ. නමුත් ලෝකයා හිතන අන්දමේ පරිසර යුද්ධයම නෙවෙයි මෙතන. ඊට වඩා වටිනා අර්ථයක්. කායික භෞතික පරිසරය රැකගැනීම පමණක් නොවෙයි හුස්ම ගන්න පුළුවන් වුණ පමණට අපේ ජීවිතයක් රැකගැනීම කියලා කියන්න බෑ. ඒ හුස්ම ගන්නේ මොකටද කියලා අපි හිතන්න ඕන. අවුරුදු සීයක් හොඳ වාතාවරණ ඇති පරිසරයක හොඳට හුස්ම අරගෙන ජීවත්වුණත් ඇති වැඩක් නෑ ඒ ජීවිතයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ඒ පරමාර්ථ ධර්ම ඉෂ්ට කරගන්න බැරිවුණානම්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ ගාථාවේ අදහස නැවත බලමු. රමණීයානී අරඤ්ඤතී - යථා න රමනී ජනො, සාමාන්‍ය ලෝකයා විවේකයට සුදුසු පරිසර ගැන ඇල්මක් නෑ. ඒ වෙනුවට කාම සුඛය සොයාගෙනයි ඒවාට වදින්නේ. නමුත් අතීත යෝගීන් ඒ වගේම බුදු, පසේ බුදු, මහරහතන්වහන්සේලා වනාන්තරයක් තුළ ඒ ආධ්‍යාත්මිකව ඉහළම මට්ටමට පවා පැමිණියා. ගහක් කොළක් දිහා, වනයක් දිහා බලනකොට අපි තේරුම්ගන්න ඕන අපේ අධ්‍යාත්මයේ ඇති වටිනාම කොටස් මතුකරගන්න හොඳ පරිසරයක් මේ තියෙන්නේ. ඒක අපි ආරක්‍ෂා කරගන්නවා වගේම අපි එයින් හැකි පමණ ප්‍රයෝජනත් ගන්නට ඕන. අපි ඇතැම් විට බාහිර ලෝකය දිහා බලලා ඔය පුරාවිද්‍යාත්මකවත්, තව නානාවිධ භෞතික මැනීම් ක්‍රම වලින් සමහර විට ගල් පර්වතයක, කන්දක පස් වල වයස අපි සොයනවා. වර්ෂ කෙල කෝටි ගණන් පැරණි, දස ගණන් පැරණි ඒවා පිළිබඳ යම් යම් ප්‍රමිති, ඒවා මැනීම් ගැන පර්යේෂණ පවත්වනවා. මේ පොළොවේ පැරණි බව ගැන, ගල් පර්වත වල පැරණි බව ගැන. ඒ සා කාලයක් සමහර විට බුද්ධ වචනයෙන් කියනවානම් කල්ප කෝටි ගණනක් ඔය නොයෙකුත්

ඉලක්කම් ආශ්‍රයෙන් පෞරාණික දේවල් වල වයස මනිනවා. නමුත් එපමණකින් සැහීමට පත්වෙන්නේ නැතුව ඒ සා දීර්ඝ කාලයක් - ඒවායින් අපට නිදර්ශනය කරන තරම් දීර්ඝ කාලයක් තුළ මේ මහපොළොව වැඩුණානම්, මේ ගල් පර්වත වැඩුණානම් මේ කඳු හෙල් ගංගා ඒ තරම් දීර්ඝ කාලයක් වැඩුණානම් ඒ අතරතුර අපි කී වාරයක් මනුෂ්‍යයින් හැටියට පමණක් නොවෙයි තිරිසනුන් හැටියට, ප්‍රේතයින් හැටියට, යක්ෂයින් හැටියට, නිරි සතුන් හැටියට මේ සංසාරයේ උපදින්න ඇත්ද කියලා හිතන්න ඕන. අන්න එතකොට ඒකත් පරිසරයෙන් අපට ගත හැකි පාඩමක්. මහා ගල් පර්වතයක් දකලා අර කියාපු විද්‍යාඥයෙකුට සමහර විට කියන්න පුළුවන් මේක ගල් පර්වතයක් බවට හයි වීමට, සකස් වීමට මේ තරම් කාලයක් අවුරුදු කෝටි ගණනක් ගියා කියලා එතනින් නවතින්න පුළුවන්. නමුත් අපි කල්පනා කරන්න ඕන ඒක අප තුළට විහිදුවලා. ඒ ගල් පර්වතයට විඤ්ඤණයක් නෑ. ඒක වැඩුණා තමයි. නමුත් ඒ කාල පරාසය තුළ බුද්ධ වචනය සත්‍යනම් අපි ඒ අනන්ත කාලය තුළ සංසාරේ ඉපදෙමින් මොනවද කළේ? ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනයෙන් කියනවානම් කටසිවඩ්ඪිතං. සොහොන් වැඩුවා. තවත් විදියකින් කියනවානම් ඇටසැකිලි වැඩුවා.

අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ චතුරාර්ය සත්‍යයට මේක සම්පිණ්ඩනය කරලා ආයෙත් බලනවානම් ඒ ඔක්කෝගේම බාහිර ලෝකයේ තියෙන අනිත්‍යතාව ඒ වගේම විපර්යාස, විපරිණාම ආදිය වගේම අභ්‍යන්තර ආධ්‍යාත්මික ලෝකයේ ඇති විපර්යාස රාශිය, ඒ හැම එකක්ම එකතු කරලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ එක වචනයකට දැමීමේ දුක කියලා. සිංහලෙන් කියනවානම් අකුරු දෙකයි, දුක. එතකොට අපට තේරුම් ගන්න තියෙන්නේ අපි අධ්‍යයනය කරනවානම් අධ්‍යයනය කරන්න තියෙන්නේ, වටහා ගන්නවානම් වටහා ගන්න තියෙන්නේ, ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නවානම් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න තියෙන්නේ ඒ කියපු දුකයි. දුක තේරෙනවා කියලා අපි කවුරුත් කියනවා, නමුත් අර පරිඤ්ඤා කියන පූර්ණ අවබෝධය නෑ. දුක පිළිබඳ පූර්ණ අවබෝධය එතකොට ඒ එක්කම ඊට යටින් තියෙන තණ්හාව තේරුම් ගන්නා වෙනවා. ඊළඟට තණ්හාව ඉවත් කිරීම කළයුතු එකක් හැටියට දන්නවා කවුරුත් දුකබං පරිඤ්ඤාං, දුක තේරුම්ගන්න ඕන. ඒ යට තියෙන තණ්හාව මතුවෙන මතුවෙන අවස්ථා වල ඒවා ඉවත්කරන්න ඕන. අන්න එතනම තියෙනවා එතකොට තණ්හා නිරෝධය කියන, තණ්හා ක්ෂය කියන නිවන, ඒ නිවීම. ඒ නිවීමට මාර්ගය තමයි ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය.

චතුරාර්ය සත්‍යය තුළ මේ ඔක්කොම තියෙනවා. අපේ මේ ලෝකයේ ඥාන සම්භාරය වැඩෙනවා බලන් ඉන්නවා අර කියාපු ගෝලීයකරණ ආදිය තුළින්. මේ ඔක්කොම විද්‍යාඥයින් අපට මේවා හෙළි කරලා දෙනකන් අපි බලාගෙන ඉන්නවා. නමුත් විද්‍යාව නෙවෙයි මේ අපිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළේ. ලෝකයා අවිද්‍යාව තුළයි ඉන්නේ. බුදුකෙනෙක් මතුකරලා දුන්නේ විද්‍යාවයි. ඒකමයි මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය තුළ තියෙන්නේ. එතකොට ඒක අවබෝධ කරගන්නයි අපි උත්සාහ කරන්නට ඕන.

ඒකට අපි පුද්ගලයින් වශයෙන් කල්පනා කළත්, පිරිසක් හැටියට කල්පනා කළත් තමතමන්මයි ඒක කරගත යුත්තේ. ඒකට උපකාර වෙන දේවල් තමයි අර විවේක තුන. කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක. ඉතින් කායික පරිසරය තුළ කොයිතරම් සමාජයේ හිටියත් ඉඳහිටලාවත් විවේකයක් සොයාගෙන හුස්මගන්නවත් ඉඩක් සොයාගෙන භාවනාවට නැඹුරුවෙන්න ඕන. ඊළඟට ඒ තුළින් උත්සාහවත් වෙලා මේ කාලෙ ඒවා බැහැයි කියලා හිතන්නේ නැතුව සිත සමාධිමත් කරගන්න යම් උත්සාහයක් දරන්න ඕන එදිනෙද ජීවිතය තුළ. භාවනා කර්මස්ථානයක් ආශ්‍රය කරමින්, ඇසුරු කරමින් තමන්ගේ යාලුවෙක් වගේ, ආසෙවිත, භාවිත බහුලීකරොති කියන වචනයට අනුව අර ලෝකය යන රැල්ලට නොයා ක්‍රමක්‍රමයෙන් ධර්මයට නැඹුරු වෙනකොට ඒ රැල්ලේ කොටස් ඉබේටම අතහැරෙනවා. ඒවායේ නීරස බව නිස්සාර බව යෝගාවචරයට වැටහෙනවා. ඒවායින් ඉවත් වෙමින් ගිහිල්ලා, ක්‍රමක්‍රමයෙන් වටිනා දේ ඔස්සේ ගිහිල්ලා අන්ත සිත යම් ප්‍රමාණයකට සමාධිමත් වෙනකොටයි ධර්මයේ යථා ස්වභාවය තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඒ ජීවිත මට්ටමට එන්නයි මේ පින්වතුන් පොහොය දවසකට හෝ තමන්ගේ ගෙදරදෙරවල් වලින් ඉවත්වෙලා මේ වටිනා දවසේ වටිනා ශීලයක් - උපෝසථ ශීලයක් සමාදන් වුණේ. රහතන්වහන්සේලාගේ ජීවිතයට අනුරූපව අද දවසෙවත් ගතකරනවා කියලා ඒ උත්සාහයත්, ඒකටම අනුරූපව ඒ ශීලය උපකාර කරගෙන වෙනදට වඩා උත්සාහවත්ව තමන්ගේ බණ භාවනා කරන්න ඇතෙයි කියලා හිතනවා අද දවසේ. ඊළඟට විදර්ශනාත්මකව ඒ සමාධිමත් සිතෙන් ගතයුතු ප්‍රයෝජන ගැනීමටයි ධර්මදේශනා අපි මේ නිරන්තරයෙන් පවත්වන්නේ සවස් වරුවේ. එතකොට මේ අද දින දේශනා කළ ධර්මදේශනය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයාට

පහන් කණුව ධර්ම දේශනා

ඉදිරිපත් කළ සාරධර්ම හඳුනාගැනීම පමණක් නොවෙයි, ඒ අනුව ජීවත්වීමට අපේ පරිසරය උපකාර කරගතයුතු අන්දමත් මේ පින්වතුන්ට තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඇති.

මෙතෙක් මේ පින්වතුන් තමන් රැක්ක ශීලයෙන්, කළ භාවනාවෙන්, මේ ඇසූ බණෙන් යම් කුසල ශක්තියක් මතුකරගත්තානම් ඒ කුසල ශක්තිය උපකාර කරගෙන තමතමන් කරන භාවනාවට බාධක සෑම දූර්භූත කරගෙන, උපකාරක ළඟා කරගෙන හැකිතාක් ඉක්මනින් සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී, අරහත් කියන මාර්ගඵල ප්‍රතිවේදයෙන් මේ සංසාර ගමන කෙළවර කරගෙන උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙන්න මේ පින් හේතුවාසන වේවා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න අතර අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා යම්තාක් සත්ඤ්‍ය කෙනෙක් මේ ධර්මදේශනාමය, ධර්මශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වෙන්න කැමතිනම් ඒ අනුමෝදන් වීම තුළින් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවනින් සැනසෙත්වා! කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථාව කියන්න.

'එතනාවතා ව අමෙහභි...'

කතු හිමියන්ගේ සිංහල කෘති

සැ.යූ.: මෙම කෘති ලේඛනය සරලයට මුල් තැන දුන් අංක අනුපිළිවෙලක් සහිතව සකස්වී ඇති බවත්, ලේඛනයේ අගභරයේ එන කෘති බොහෝ දුරට ගැඹුරු විය හැකි බවත්, පාඨකයින් දැනුවත් කිරීම් වශයෙන් සඳහන් කරනු කැමැත්තෙමි.

- සම්පාදක

1. තිසරණ මහිම
2. හිතක මහිම - 1
3. හිතක මහිම - 2
4. හිතක මහිම - 3
5. හිතක මහිම (1-3 වෙළුම්)
6. දිවි කතරේ සැඳෑ අඳුර
7. කය අනුව ගිය සිහිය
8. හිත තැනීම
9. පින් රුකෙක මහිම
10. අබිනික්මන
11. පිළිවෙතින් පිළිවෙතට
12. කයේ කතාව
13. මා-පිය උවැටන
14. ප්‍රතිපත්ති පූජාව
15. පැවැත්ම හා නැවැත්ම
16. සසරේ රඟ
17. කම් වක්‍රයෙන් ධම්මී වක්‍රයට
18. මෙන් සිතේ විමුක්තිය
19. ඇති හැටි දැක්ම
20. තපෝ ගුණ මහිම
21. සක්මනේ නිවන
22. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 1 වෙළුම
23. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 2 වෙළුම
24. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 3 වෙළුම
25. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 4 වෙළුම
26. පහන් කණුව ධම්මී දේශනා - 5 වෙළුම

27. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 6 වෙළුම
28. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 7 වෙළුම
29. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 8 වෙළුම
30. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 9 වෙළුම
31. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 10 වෙළුම
32. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 11 වෙළුම
33. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 12 වෙළුම
34. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 13 වෙළුම
35. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 14 වෙළුම
36. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 15 වෙළුම
37. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 16 වෙළුම
38. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 17 වෙළුම
39. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 18 වෙළුම
40. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 19 වෙළුම
41. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 20 වෙළුම
42. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 21 වෙළුම
43. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 22 වෙළුම
44. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 23 වෙළුම
45. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 24 වෙළුම
46. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 25 වෙළුම
47. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 26 වෙළුම
48. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 27 වෙළුම
49. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 28 වෙළුම
50. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 29 වෙළුම
51. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 30 වෙළුම
52. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 31 වෙළුම
53. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 32 වෙළුම
54. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 33 වෙළුම
55. සබ්බාසව සූත්‍රයේ මැදුම් මග
56. විදසුන් උපදෙස්
57. භාවනා මාගීය
58. උත්තරීතර හුදෙකළාව

59. සසුන් පිළිවෙත
60. චලන වික්‍රය
61. දිය සුළිය
62. බුදු සමය පුද්ගලයා හා සමාජය
63. නිවනේ නිවීම – පළමු වෙළුම
64. නිවනේ නිවීම – දෙවන වෙළුම
65. නිවනේ නිවීම – තෙවන වෙළුම
66. නිවනේ නිවීම – සිවුවන වෙළුම
67. නිවනේ නිවීම – පස්වන වෙළුම
68. නිවනේ නිවීම – සයවන වෙළුම
69. නිවනේ නිවීම – සත්වන වෙළුම
70. නිවනේ නිවීම – අටවන වෙළුම
71. නිවනේ නිවීම – නවවන වෙළුම
72. නිවනේ නිවීම – දසවන වෙළුම
73. නිවනේ නිවීම – එකොළොස්වන වෙළුම
74. නිවනේ නිවීම – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-11 වෙළුම්)
75. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 1 වෙළුම
76. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 2 වෙළුම
77. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 3 වෙළුම
78. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – 4 වෙළුම
79. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය – පුස්තකාල මුද්‍රණය (1-4 වෙළුම්)
80. ස්පඨයේ ආශවයීය
81. මනසේ මායාව
82. පැරණි බෞද්ධ වින්තාවේ සංකල්පය සහ යථාර්ථය

නැවත මුද්‍රණය කරවීම පිළිබඳ විමසීම්:
කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද සඳහම් සෙනසුන් භාරය
කිරිල්ලවලවත්ත, දම්මුල්ල, කරදන
දුරකථනය: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet

By The Same Author

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought
  2. Saṃyutta Nikāya – An Anthology
  3. Ideal Solitude
  4. The Magic of the Mind
  5. Towards Calm and Insight
  6. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume I
  7. From Topsy-turvydom to Wisdom, Volume II
  8. Seeing Through
  9. Towards A Better World
  10. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume I
  11. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume II
  12. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume III
  13. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume IV
  14. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume V
  15. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VI
  16. Nibbāna – The Mind Stilled, Volume VII
  17. Nibbāna – The Mind Stilled, Library Edition
  18. Nibbāna and The Fire Simile
  19. A Majestic Tree of Merit
  20. The End of the World in Buddhist Perspective
  21. The Law of Dependent Arising, Volume I
  22. The Law of Dependent Arising, Volume II
  23. The Law of Dependent Arising, Volume III
  24. The Law of Dependent Arising, Volume IV
  25. The Law of Dependent Arising, Library Edition
  26. Walk to Nibbāna
  27. Deliverance of the Heart through Universal Love
  28. Questions and Answers on Dhamma
  29. The Miracle of Contact
  30. From The Wheel of Kamma To The Wheel of Dhamma
-

All enquiries should be addressed to:
Kaṭukurunde Nāṇananda Sadaham Senasun Bhāraya
Kirillawala Watta, Dammulla, Karandana
Phone: 0777127454
knssb@seeingthroughthenet.net